This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

£5.5 –

L 6085

Digitized by Google

Rep
2

Digitized by Google

CATALOGUS
CODICUM MANU SCRIPTORUM
BIBLIOTHECAE REGIAE
MONACENSIS.

TOMI PRIMI PARS PRIMA

CODICES HEBRAICOS COMPLECTENS.

MONACHII

A. M. D. CCC. LXXV.

PROSTAT IN LIBRARIA REGIA PALMIANA.

Digitized by Google

AD
5 m

DIE HEBRÆISCHEN HANDSCHRIFTEN

DER

K. HOF- UND STAATSBIBLIOTHEK

IN

MUENCHEN

BESCHRIEBEN

VON

MORITZ STEINSCHNEIDER.

INSTITUTO ARIAS MONTANO
DUPLICADO

DEPOSITO TEMPORAL

MUENCHEN, 1875.
IN COMMISSION DER PALM'SCHEN HOFBUCHHANDLUNG.

B. 5703

Digitized by Google

Vorwort.

Die vorliegende Beschreibung der hebräischen Handschriften, welche mir in den Jahren 1862 – 1869 zu diesem Zwecke hierhergeschickt wurden, ist eine durchweg zwei- bis dreimal gekürzte Redaktion, in der äusseren Form den Catalogen anderer Handschriften der k. Bibliothek sich anschliessend; doch sind zur bequemeren Uebersicht und Citirung die Stücke eines Codex mit einer kleinen Ziffer versehen, welcher die Blattzahl folgt.

Der durch gebieterische Umstände herbeigeführten Kürzung musste auch dieses Vorwort Rechnung tragen; jedoch ist es mir gegönnt, einen ausführlicheren Artikel über Entstehung, frühere Beschreibung, Inhalt und Bedeutung der HSS. den „Sitzungsberichten der k. bayerischen Akademie der Wissenschaften" einzurücken, wo das hier etwa Vermisste zu suchen ist. Aus der Beschreibung selbst habe ich sehr Vieles in verschiedenen anderweitigen Schriften und Artikeln unterzubringen gesucht, Einiges wird nachfolgen. In der Angabe von Quellen über den betreffenden Codex ist Vollständigkeit angestrebt, darüber Hinausgehendes nur in wenigen Fällen aus besonderer Veranlassung hinzugefügt.

Eine Anordnung der Codices nach Materien wäre, wegen der Masse von Miscellanbänden, kaum ausführbar gewesen; ich folgte daher der bisherigen Aufstellung nach den 3 Formaten, nämlich: Folio 1—151, Quarto 200—389 (S. 67—183), Octavo etc. 400 bis 418[1]); jedoch gehörte n. 133 zu 85; n. 348—9 zu 311, 350 zu 324; 308, zu 327, wurde neu besetzt. Die Beschreibung der hebr. Codd. in arabischer Sprache (13, 102, 104, 105, 116, 206, 243, 254, 300, 309) wird in kürzerer Fassung in den Nachträgen zu Hrn. Aumer's Catalog der arabischen zu finden sein, woselbst unter

[1]) Lilienthal, dessen Bezifferung sehr häufig angeführt wird, hat n. 9 und 16 ausgelassen; seine n. 9 ist Cod. 8, 16—134 sind Cod. 17—135; 346—53 sind Cod. 349, 348, 347, 346, 353, 352, 351, 350; n. 405 und 407 sind umgestellt; vgl. Catal. Bodl. p. 1623.

Digitized by Google

n. 236 Cod. 122, ausserdem unter n. 877 und 936 zwei andere in hebr. Schrift verzeichnet sind (s. Kobak's Jeschurun v, 1866, S. 180). Unter n. 114, 230 sind arabische Bestandtheile erledigt[2]); die arabischen Bestandtheile in n. 243 und 275, welche ich ebenfalls für jene Nachträge ausgeschieden hatte, fanden dort keinen Platz; ich gebe in der Note [3]) ihren Inhalt und werde in der D. M. Zeitschrift über alle arabischen Zurückgebliebenes nachtragen.

Den Grundstock der HSS. bildet die Sammlung von *Jo. Albert Widmanstad* (gegen 125 Codd., ausser den erwähnten arabischen)[4]), erworben von Herzog **Albert** V., dem Gründer der Bibliothek (reg. 1550—79), welcher auch durch etwa ein Dutzend meist

---

[2]) Unter 127, 289, 302 hat Lilienthal fälschlich Arabisches angegeben.

[3]) 243. [1] 1—24 Excerpte.
[2] 70—72, 126b—34, 181b—84b, 229, Exc. aus Avicenna's קאנון.
[3] 135—46b Zahrawi, תצריף, Abschn. 28, Kap. 1. (V. A. 40, 117; 52, 2ˣ4).
[4] 150—81b Sal. ibn Jaisch Commentar über קאנון ij K. 1—5, mit h. Lettern umschrieben von Josef ibn Nahmias (H.B. 11, 136).
[5] 185—217 Galen "פי אלאדויה אלמג'מועה" genannt "אלתג'רבה אלטביה", arab. von Honein b. Ishak. (V.A. 42, 106).
[6] 217b—220 Notizen aus ibn Heitham's כתאב אלכ'ואץ und And. (V.A. 52, 476, H.B. 14, 40).
[7] 220b—228b Galen נצאיח אלרהבאן, arab. von Honein (V.A. 39, 319).

275. [1] 2 אלוואן (so) ואלאכיאל Gewichte und Maasse.
[2] 4—14b Anon. Commentar zu קאנון iv, Fragm.
[3] 15b Fragm. eines medic. Werkes.
[4] 17b, 18 fünf medic. Fragen und Antw.
[5] 25b—27 Hippocrates, כתאב אלדרג' [arab. von Honein?] (V.A. 40, 108; 42, 106; 52, 366).
[6] 27, 28 Hippocrates כתאב אלסר (V.A. 40, 109).
[7] 28—29b Aristoteles "י"ח מסאלה" אלתי סאל(so) ענהא [auch מא באל genannt] (Alf. 162, H.B. 11, 128).
[8] 29b פצל über Uroskopie.
[9] 113 kosmetische Notizen.

[4]) Im Index S. 217 sind hinzuzufügen 74, 81, 96, 103, 215 (?), zu streichen ist 409.

Digitized by Google

unwissender Abschreiber um 1548—52 in Venedig und Mantua eine grosse Anzahl von Werken und Fragmenten copiren und in starken Bänden (über 50) vereinigen liess. Diese, nebst einigen von ihm erworbenen HSS., heissen *Codd. Bavarici.* Im J. 1858 kamen 37 Bände aus der Bibliothek *Et. Quatremère's* hinzu, von denen ich die mit * bezeichneten nicht selbst gesehen habe.

Von den vorhandenen handschriftlichen Catalogen (36, 36 m[5]), 37, 39a, b, m, 41c, 41f), welchen eine unvollendete Arbeit des unwissenden Convertiten Paulus Aemilius (1574) zu Grunde liegt, muss hier ganz abgesehen werden, obwohl sie mit irreführenden Inhalts-Angaben und Inschriften der Codd. selbst zusammenhängen, eben so von dem berüchtigten Verzeichniss in der Allgemeinen Zeitung des Judenthums 1838 S. 244 ff., 1839 S. 24—588, welches Lilienthal, wie Zunz (zur Gesch. 247) sich ausdrückt: „übersetzt oder geschrieben hat", obwohl seine Angaben, als die einzig bekannten, auch in bessere Quellen dringen konnten. Ich habe sorgfältig bemerkbar zu machen gesucht, was in den HSS. selbst angegeben ist, mit wenigen Ausnahmen auch die falschen Ueberschriften ausgeschlossen, welche von älteren Besitzern (z. B. 307), von Widmanstad, namentlich von den älteren Catalogisten, herrühren, hingegen falsche Ueberschriften der *Codd. Bavarici* berücksichtigt, weil sie wohl theilweise dem Prototyp entnommen und mitunter instructiv sind.

Die bei den literarischen Verweisungen und sonst gebrauchten Abbreviaturen, für deren etwaiges Uebermaass ich mich nur mit der Nothwendigkeit entschuldigen kann, sind unten S. x angegeben. Wo Näheres über Zeitalter, Inhalt, Bedeutung u. s. w. in zugänglichen Quellen (Wolf, de Rossi, namentlich in meinem Catalogus Bodl.[6])) leicht zu finden ist, insbesondere bei edirten Schriften, genügte Namen und Titel. Die liturgischen Bände hat Zunz in seinen letzten Schriften benutzt und verdanke ich ihm die wörtlich mitgetheilten Notizen.

Bei der äusseren Beschreibung sind vier Hauptcharaktere

[5]) Bei Lilienthal n. 37: „Catalog einer (so) hebräischen Bibliothek".

[6]) Meine sonstigen, kurz citirten Schriften sind daselbst und in einem von Benzian veröffentlichten Verzeichniss (Berlin 1874, 4 S. in 8.) genauer angegeben.

Digitized by Google

unterschieden (deutsch, französisch, in alter Zeit freilich schwer zu unterscheiden, italienisch, spanisch, wozu auch provençalisch gehört); die Zeitangabe undatirter HSS. bezeichnet den *terminum ad quem*, so dass ein weiterer Spielraum anzunehmen ist; die hebräischen Charaktere sind durch Jahrhunderte unverändert geblieben. Notizen der Besitzer u. dgl. bieten bekanntlich oft werthvolles Material für Cultur- und Literaturgeschichte, sind mitunter die einzigen Dokumente und Monumente gelehrter jüdischer Familien.

Die Bedeutung der Sammlung besteht darin, dass sie, nächst der Hamburger, wovon jedoch noch kein gedruckter Catalog existirt, die umfangreichste in den Ländern deutscher Zunge — Berlin zählt in meinem handschriftlichen Cataloge v. J. 1869 gegen 100 Codd., Wien im J. 1851 nur 126[7]) — und zwar schon ihrer Anlage nach alt, auch nicht in den engen Grenzen der Theologie gehalten ist, sondern alle Gebiete umfasst, auch solche, in denen die hebräischen Schriften und Bearbeitungen den Werth literaturgeschichtlicher Quellen behalten werden, wenn das begrenzte Interesse unter veränderten Anschauungen sich verloren hat. Von diesem Gesichtspunkte aus habe ich eine Reihe von Schriften genauer durchmustert, welche den Hebraisten meist ferne liegen und manches interessante Resultat, unter And. in Virchow's Archiv, in der Zeitschrift für Mathematik und in der D. M. Zeitschrift, mitgetheilt. Ueber die Schriften, welche arabische Philosophie betreffen, habe ich im „*Serapeum*" 1867 S. 136—40 berichtet. Es fehlt aber auf keinem Gebiete an seltenen und hervorragenden Schriften, welche in der Eingangs erwähnten Abhandlung genannt werden. Nicht Weniges ist in den letzten 30 Jahren auf verschiedenem Wege veröffentlicht worden.[8])

Auch in Bezug auf das bisher wenig begünstigte Studium der Schriftcharaktere bietet unsere Sammlung reiches Material;

[7]) *Fürst* (Bibl. Jud. iij S. xlij) zählt 217 und 40 „Codices", *Taschereau'* in einer vergleichenden Statistik (Pariser Catalog 1866 p. v, wo München übergangen ist) 235; allein die cxcv Nummern im Catalog von Krafft und Deutsch bedeuten nicht Bände, sondern Werke und Abhandlungen; vgl. Deutsch's Verzeichniss in den „Oesterr. Blättern" 1846.

[8]) S. n. 5, 22, 28[2], 36[8], 40[10], 47[6], 52[1], 63[1], 65[7](125), 79[1.2], 95, 117[3], 128[4] 205, 207[2.3], 214[9], 222, 237, 260[2], 264[1], 265[5.6], 307[4.5], 315[8.15], 341[14], 357[2.4].

Digitized by Google

meinem Wunsche einer Beigabe von Schriftproben konnte nicht willfahren werden; man beschränkte sich auf den, sachlich allerdings hervorragenden Talmud. Ich hoffe, den Plan einer Sammlung von Schriftproben noch anderweitig auszuführen, und darf dabei auf die freundliche Mitwirkung der Beamten der k. Bibliothek rechnen, welche mich seit 1862 in verschiedenen, über den Zweck der Beschreibung hinausgehenden Studien zu vielfachem Danke verpflichtet haben.

Meinem geehrten Freunde, Hrn. Dr. Egers, danke ich herzlich für seine Unterstützung bei der äussert anstrengenden Correctur, welcher mein Auge nicht mehr gewachsen ist. Hat sich unserer gemeinsamen Sorgfalt eine Anzahl von Fehlern entzogen, so werden Sachkenner hoffentlich kein Uebermaass finden; die bereits entdeckten sind unten (S. XI) berichtigt.

Für Fachleute und Forscher ist das Buch in seiner gebotenen Begrenzung berechnet; möge es ihnen die Mühe ersparen, welche in den wiederholten Umarbeitungen nicht gescheut worden; möge es die Benutzung des zur Kenntniss gebrachten Schriftthums erleichtern und fördern; mögen seine Mängel in der Form unter den angedeuteten Umständen billige Nachsicht finden.

Berlin, im August 1875.

Moritz Steinschneider.

Digitized by Google

Abbreviaturen.

Alm. Bibliotheque de feu Joseph *Almanzi.* Par S. D. Luzzatto; in H.B. 4, 52 — 6, 148. Die HSS. sind jetzt im Brit. Museum.

C. B. *Catal.* libr. hebr. in Biblioth. *Bodleiana*, dig. M. Steinschneider, Berol. 1852—60.

C. L. *Catal.* Codd. hebr. Biblioth. Acad. *Lugduno-Bat.*, auct. M. Steinschneider. Lugd. Bat. 1858.

def. defect.

Ed., ed. Edition, edirt.

D. M. Z. Zeitschrift der Deutschen Morgenländ. Gesellschaft.

F. Verzeichniss karaitischer und anderer hebr. HSS. (im Besitz des Buchhändlers *J. Fischl*) von M. Steinschneider. Abdruck aus der Hebr. Bibliogr. Berlin 1872.

Fl. Biblioth. . . Mediceo-Laurentianae Catal. ab Aut. M. Biscionio . . digestus. *Florentiae* 1757. 8°. (Die Ausg. 1752 in fol. enthält nicht den Nachtrag p. 553.)

Gg. Abr. *Geiger* (wissenschaftl. Zeitschr. i—vi, 1835 ff.), jüd. Zeitschr. i—xi, 1862 ff.

Gh. Catalog der hebr. HSS. . . des Rabb. *M. S. Ghirondi*, von M. Steinschneider. Autograph. Berlin 1872.

h. hebräisch (auch h. übersetzt).

H. B. *Hebr. Bibliographie* . . redig. von M. Steinschneider. Bd. i—viij Berlin 1858—64. ix ff. 1869 ff.

L. Catal. Codd. MSS. in Biblioth. Senat. *Lips.* . . Grimma 1838. (Die hebr. beschrieben von Delitzsch mit Additt. von Zunz.)

Mich. Catalog der *Michael*'schen Bibliothek (nur das Register zum Verzeichniss der, von der Bodleiana erworbenen HSS., ist von M. Steinschneider); Hamburg 1848.

P. Catalogues des Manuscr. Hebr. . . . de la Bibliotheque Imperiale. *Paris* (1866).

R. MSS. Codices hebr. Biblioth. J. B. de *Rossi.* Parmae 1803. (Cod. 1378 — 1430 nach Mittheilungen des Abbé Perreau von M. Steinschneider in Kobak's Jeschurun vi, 49, 169; H.B. x, 96, — xij, 120.)

V. Biblioth. . . *Vaticanae* Codd. MSS. Catal. St. Ev. Assemanus et Jos. Sim. Assemanus recens. T. i. Romae 1756.

V. A. *Virchow,* Archiv für pathologische Anatomie u. s. w.

W. Die handschr. hebr. Werke der k. k. Hofbibliothek zu *Wien*, beschrieben von Albr. Krafft und S. Deutsch. Wien 1847. — Die neu erworbenen hebr. Werke . . . beschr. sammt Ergänzungen zum Krafft'schen Catal. von J. Goldenthal. 1851.

Z. f. M. *Zeitschrift* für Mathematik etc., herausgg. von Schlömilch.

Zz. Zunz (vgl. die Schriften des Dr. L. Zunz . . . zusammengestellt von M. Steinschneider, Berlin 1874).

Digitized by Google

Berichtigungen und Zusätze.

Seite
1 n. 2 l. ממחנה.
7 n. 25 [2] l. unedirt, lange.
8 n. 27 [6] תבנית wohl für תכנית (Ezech. 28, 12)?
9 n. 30 l. Metaphysik.
15 [23] 1430, l. 1446, da er für Mord. b. Abr. Finzi זלה"ה schrieb? — S. 16 Z. 2 l. Berl. 244.
16 n. 37: Otto Heinrich (von der Pfalz), Churfürst 1556—9.
20 n. 43 [15] l. Ascher [b. David] b. Abr.
21 Z. 3 l. 585 f. — Z 12: 510 l. [7].
27 n. 60 [2] (Benj. b. Jeh.) Bozecchi? Berliner, Magazin i, 53.
29 n. 65 [6] = 325 [3].
33 n. 61 fehlt: [5] 239 Mose Narboni פירוש üb. Moreh mit der in Goldenthal's Ausgabe fehlenden von mir herauszugebenden Nachschrift, datirt Dienstag 3. Ijjar 1362 (gegen C.B. 1973). Der Lehrer heisst hier (f. 377, vgl. C.B. 1576) Mose סאלה, wie bei Nissim G.A. 33 (Kayserling, Gesch. 1, 79), schwerlich San Seloni; vgl. n. 47 en-Vidal.
35 n. 78 Epigr., vgl. מראה האופנים C.B. 2255; C.L. 364.
41 n. 92 [1] החיות l. הוויות.
43 n. 93 [7]: 1748 l. 1747.
47 n. 108 Z. 3 l. מיולאי.
49 Z. 11: [0] l. [9]. — A. 1 l. לטעות.
51 Z. 2: 42 l. 43.
52 Z. 24: b l. [6].
53 n. 112 Z. 2 l.: f. 224 in Gradoli; f. 56b ע"כ מלאתי. בהעתק אשר ראיתי פה בקאסטרו קראה של דוקוס פיילווריטי מבית פרנס בן אליכסנדרו פרנס אשר נקרא פאולום השליסי וכו'.
68 n. 204 Behem, oder Behaim, vgl. L. Geiger, Studien 19. — L. Z. l. Pollingae.
72 Z. 18: 210 l. 216. — n. 213 לשטייר (דא) s. unten zu S. 123.
79 n. 225 [2] Z. 3 l. des.
80 n. 228 [5] Jehuda etc. in Catal. 41c.
89 n. 244: [3] 93, [4] 122b.
92 [9] l. אלאחדג.
99 n. 263 [4] l. Z. Pinsker, ist nach Mittheilung des Anfangs durch Jellinek die Uebersetzung des Cod. München. — n. 264 [1] l. השירים.
107 n. 277 [2], פראטיקא Cod. Lyon 12 [4], nach Archives des Missions scient. 1873 S. 566, nicht im Breviarium.

Digitized by Google

Seite
113 Z. 3 v. u., פינון l. סונון, vgl. S. 114 A. 1; Zahlwerth 192, wie קפולה, aber עיגל und יגק nur 182 und 112! lies עלגל, לגק?
116 n. 285 l. Z. „über die Titelmacher“, del.
120 [10] Z. 2 המקרא l. המקרה.
123 n. 292 דלטוסטארץ; vgl. n. 213 und לו סספיר bei Isak b. Scheschet n. 268 f. 182 [4] ed. Riva? *Les Esserts*?
128 [12] l. n. 128.
129 Z. 1 גדרך l. גכרך, wie Z. 5.
133 n. 305 [2], Vat. 277 [3] angeblich von Todros?
136 n 312 [5] Z. 2 l. פינדינטי.
138 [8] l. [6]. — A. 1 אורג, *Orgon*, nach Longperier, Arch. des Miss. Scient. 1873, 570.
145 n. 328 Z. 10 כ״ך l. כ״ץ.
164 n. 352 Sam. Benveniste; vgl. H.B. 7, 75.
168 l. Z. l. אודינק.
169 A. 1. s. auch Gg. 9, 181, 6.
191 n. 406 Z. 3 v. u. ist Anf. מדרש ויושע C.B. n. 3738. — N. 407 l. Lil. 405.
192 Z. 9 l. mare.
193 A. 1 l. הספיר, Z. 4 הלוגאות.
200 A. 1: ist, l. steht. — A, 2 ארוכה וקלרה bei Jakob b. Machir, Vorr. zu Almanach, Cod. 343 [26].
204 b. vorl. Z. 388 l. 387.
207 Gazzali Z. 5: 296, l. 269.
213 b. Theophilus l. 111 [8] — *Zenati* l. 299 — Schreiber Chajjim; ein anderer 65.
215 *Egidio*, nämlich *Aegidio da Viterbo* 74, 92, 215 [Prototyp 81, 96, 103, theils 217—9, vgl. 285]. *Grimani* del. 125.
216 l. *Krafft de Dolmesingen.*
217 *Sussex* l. 365—6 — *Widmanstadt*, *Jo. Albert*, auch 74, 96, 103, 215.
218 b. Z. 9 l. הטנעיים.
220 מאמר יקוו l. Samuel Tibbon. — מאמר הטי l. העין.
221 b. מטיב l. מט״ב. — Fehlt מטנה המדות 36[8].
222 פירוש Z. 6 l. u. s. Josef Caspi.
224 שמים fehlt Averroes.

Gross Format (Fol.)

1. Fol. max. Perg., 559 S., gr. alte deutsch-franz. Quadr., Accente, Rafe.

Pentateuch, grosse und kleine Masora, Onkelos versweise (cf. D. M. Z. 12, 171). Megillot S. 525—50.

Prachtband mit Dedication dieses „Familienstücks" vom Hofjuwelier Löw Isaak Wertheimber im J. 1806.

2. Perg., 331 f., alte deutsch-franz. Quadr., Accente und Rafe. — 331b: מאתנם כהלי א״ל הטרוד שלמה אולמא [1588? s. n. 95].

Pentateuch, Masora figurirt (261 Haman und Söhne). Onkelos versweise; 250 Megillot, 266 Haftarot, 305b Job, Jeremia (bis 23, 6), Jesaia K. 34 und 35.

3. I. Fol. max. Perg., 488 f., gr. sehr schön, deutsch, color. mehr carrikirt (z. B. f. 48). Ende zerfressen, Anf. falsch gebunden. II. 371 f. von anderer Hand; Verzierungen, z. B. 95b, 151b, 214, 268, 315b, namentlich Zodiak, 280 ff., von den besten der jüdisch. Kaligraphie im deutschen Mittelalter.

I. מחזור für Versöhnungstag; f. 45 שחרית, auch סליחות.

II. Desgl. für Laubhüttenfesttage.

Epigr. I (487 und 88): חזק ונתחזק הסופר לא יוזק לא היום ולא לעולם עד שיעלה חמור בסלם . . . אפאר אל אשר אמץ זרועה(88) || אל עבדו י״ל א״ק || וכן אראה בנחמה ישועה || להנחיל יש ומאן אמ א״ק || אני יצחק הסופר המכונה ב״א׳ אייזק סופר כתבתי ונקדתי המחזור מיום כפורים ביום ה׳ י״ב תמוז בשנת כ״י״ע׳ || לפרט לאלף הששי לר׳ יעקב מתתיה בן מהר״ר יצחק ז״ל וסיימתי לפרשה מה טבו אהליך יעקב . . אני אייזק הסופר בן אחד וששים שנה לככי כתבתי זה המחזור בלא כלי זכוכית כמ׳ משלם ויעקב בני כמ׳ f. 1 המאירים לעינים הנקראים ב׳ א׳ בריל׳ן להג׳ ר׳ יעקב . . . בעיר אולמא המשלמי מבית ז״ל סג״ל זימלן; aus Polling a. 1744; eine Note in ij hat J. 1614—15, zuletzt נשלם ברך לפרט.

4. 2 Bde. Perg., 181, 197 f., punkt. deutsch color., nach Zunz vor xv. J.; die שבעתא von ר״א ב״ץ und aramäische Stücke später ausser Gebrauch.

מחזור def. I. Passah und Pfingsten, יוצרות, anf. mit אלה לסה״ג des Benjamin, Hohel., Kobelet, Ruth mit grosser Masora (viel abgeschnitten).

Bes. Gers. אופנהיים, II. Mord. b. Benj. — I, 100b זהו סדר קולוניא (Zunz Ritus 127b), Anfänge von סליחות, jünger.

Digitized by Google

5. Perg., in 2 Bde. getheilt, 218, 257 f., ungenau numerirt, gr. goth., von Sal. b. Sam. aus Würzburg für Jos. b. Mos. 4973.

[1] Sal. Isaki, Bibelcommentar, Sprüche ausgenommen, mit wichtigen Varianten, weiterer Ausführung der Citate (welche fälschlich als Inhalt angegeben worden) und eigentlichen Zusätzen durch den, gewissermassen neu redigirenden Schreiber. Gehört zu den werthvollsten HS.; benutzt von Geiger (Parschandata, C.B. 2195), Beer (Monatschrift 6, 455) und Berliner. Eingeschaltet i f. 66 aus יסוד oder מדרש von Schemaja השושני (C.B. 2516, Zz. Rit. 201; ed. in Monatsschr. 13, 225) und ij, 126 zu Hohel. יסקני . . אילו ישראל בגלות. Zur Chronik (Zunz, Lit. 178) soll bis 29, 11 von Jos. Kara sein? Näheres in H.B. n. 84.

[2] Sam. b. Meir פירושי חח״ת, Fragm. einer anderen HS., 1 Bl., ed. von Geiger.

Aeusserst splendid angelegt, nicht ausgeführt; i,65 Leuchter, 140 Plan von Kanaan. Chijja Meir b. David (C.B. 2865) bezeugt Venedig 13. Tebet 286 den Verkauf an Jekutiel b. David.

6. Perg., f. 9—208, Mitte def., gr. Quadrat, Randnoten span.

Talmud Tract. Pesachim, Joma, Chagiga; Lebrecht, HSS. des Talmud 54; Rabbinowicz 1, 36.

7. 497 f., deutsch, Anf. xvi. J., Tit. color.

Sam. Zarzah מקור חיים; auch n. 51.

8. 453 f., deutsch, color., f. 199 ff. ital., um 1550, sehr incorr.

[1] ס' אלזהראוי (so), Zahrawi [תצריף], medic., h. השמוש von Schemtob b. Isak (1254—61) Tract. iij—xiv; f. 189—91b Nachtrag zu iv? — Die interessante Vorrede Schemtob's הטורטושי (so) בני המכונה, Index, Tract. i. ij, 1—2(?), lücken- und fehlerhaft, namentlich im Arab. (א und ה constant verwechselt), enthält n. 80. V.A. 52, 482.

[2] 140b (zwischen [1] Tract. xi und xij) אמר אפלטון אם ירצה אדם לפקח, Fragm. aus כתאב אלכי? V.A. 40, 119.

[3] 199 (so) שנוי שמות הנקראים שינונימוש bis ל [Glossar zum Kanon von Natan ha-M'ati]. V.A. 39, 314.

[4] 200 ביאור לסם עוג בן ספרוש על הס' הזה(so) הנכבד ראשון מהקאנון. Tit. עין כל; C.B. 2556. Hauptsächlich aus Abu (so) Soleiman Ibn Jaisch, Abu'l-Khatib [Razi] und „ben Lorki“ [Josef, C.B. 1504; Berliner. Magazin I, 37: „doppelter Commentar“ für על ב' האופנים מם' הראשון].

[5] 382 שאלות א' למה החול והאבן ימצאו במקום או בכליות, 28 ohne Antwort; n. 3 citirt ס' אלה מחויק (s. F. 46) und Averroes.

[6] 383b שאלות (7) אחרות עם תשובות. מה הסבה שכורתין ענף; n. 3 citirt Canon und Kohelet.

Digitized by Google

[7] 384b תנאי השתן הנה הדפוס לך בכתב אמת חמשה פרקים.

[8] 386 ליאונפרנקי Lanfranchi [חכמה נשלמה במלאכת היד], b. übersetzt (nicht verf., wie P. 1183 vermuthet; s. Kayserling's homil. Beibl. 2, 24), def. mit Schluss .. הס; vollständig in n. 271; für die uncorrecte latein. Ausg. noch von Werth.

[9] 445 מראות השתן כלל קצר .. דע ידיד[י ?] כי השתן הוא תמצית. 12 Pforten (wie P. 1129[7]); dann בס' הכנים und ס' סגי; H.B. 8, 99 fehlt hinter הליחות ein Satz.

[10] 447 מראות השתן הראיות הלקוחות על השתן נלקחות משבעה סוגים, aber עלם מוכות והעכירות unter 2, also nur 6, zuletzt lückenhaft; Schluss wie Stern 38

9. 323 f. bis 222, deutsch-rabb von Meschullam b. Sam. ווייניש Posnani (fehlt bei Perles, Gesch. 49), Freitag 9. Tischri יש"ח in Venedig; dann ital.

[Josua] Ibn Schoeib פירוש על התורה [דרשות].

10. 267 f. dreierlei deutsch, um 1550.

[1] [Todros Abulafia] אוצר הכבוד 13 Tract.; s. Cod. 103.

[2] 129 נר אלהים .. חדרי בטן עניין סוד ברכת כהנים למורהו לנו משה בן עמרם .. דע בני כי יש בזה הסוד; יברכך; 135b ff. andere Mysterien. 159 רמזי ס' יצירה. Verf. Abr. Abulafia? Alf. 253.

[3] 174 Abr. b Chijja סוד הגאולה [מגלת המגלה]; mit polem. Tendenz f. 176, 261b; Z. f. M. 12, 6. לרפס steht deutlich f. 207b; H.B. 13, 90. Plagiate bei Abravanel, s. Alf. 244. — Prototyp geschr. für Simcha b. Sal. Kohen, Montag 1. Nisan 1186; H. B. 5, 143 (vgl. הלבנון 5, 291).

11. 329 f., dreierlei deutsch, bis 152 von Dav. b. Mose מולאי כבת פנת גס"ו (?) אלי (1. K. 18, 30 הגש' כי תנה?); 158 ist לדוד mit Krone verziert.

Kabbal. Sammlung. [1] [Jos. Gikatilia שערי אורה]; s. Cod. 26.

[2] 153 מערכות האלהות; s. 240[5].

[3] 216 ש"ת על עשר ספירות; in jüng. Ueberschrift fälschlich dem Schemtob b. Abr. גאון beigelegt; Commentar über die Fragen an Asriel (240[2]) ohne Text (P. 680[13]). Andere Recension mit Text ohne Index der 11 Fragen (wie latein V. 190[5], W. 2, 1417) Cod. 92[7], 221[2]: שער השואל והנשאל והתשובות ופירושם; s. Jesch. 6, 172; S. 173 ist a und b verwechselt; über סגי נהור s. Benz. 25 D.

[4] 223 Notiz über 23 Buchstaben in Genes. 1, 1 u. s. w.

[5] 223b בענין עשר ספירות Asriel's 4. Frage; s. 92[7].

[6] 224b בס' היחוד פי' י"ג מדות, Ascher b. Dav.; s. 92[24] — F. 229b Erklärung von אהיה אשר א' im Namen Ahron's י"א.

[7] 229b Nechunja b. ha-Kana תפלת יחוד; auch 112[36].

[8] 231 Notizen למה במזמור י"ד פסוקים.

[9] 232 Schemtob Ibn Gaon כתר ש"ט; s. n. 66.

Digitized by Google

[10] 288 Abr. b. Sam. [Abulafia] פירוש הנקוד; s. n. 215.

[11] 305b שער האותיות, scheint Compend. des 2. Th. von גנת אגוז; s. n. 215.

[12] 323b [Fragm. aus סתרי תורה], s. n. 341.

[13] 326b Notizen über שמות האותיות, Sefirot etc.

12. 234 f., deusch, bis 86 kleiner, um 1550.

[1] קצת פרשיות מזהר — zum Theil תוספתא und מ"ה.

[2] 87 Fragm. aus תיקונים, Zusätzen (ed. 1663) und Sohar ohne Ueberschrift und Abtheilung, in einer An- oder Unordnung, die sich aus einem falsch gebundenen Prototyp allein nicht erklärt. Genaue Analyse in einem Artikel Handschr. des Sohar, H. B. 1875.

13. [Arabisch.]

14. 174 f., gr. alte deutsch-franz. Quadrat, color., Vocale und Accente unvollst., 160—2 in Räder geschr., beschädigt.

Pentateuch, f. 93 Haftarot, 142b Megillot, zuerst Hohel., Hiob bis Kap. 35.

F. 161b אהרן ב'ר'ב'י' שלומה (so) אשר בר' שלמה nicht Ein Namen und nicht Abschreiber.

15. 288 f., deutsch color.; 244 ff. ital., um 1550.

[1] Pentateuchcommentar, nach Asulai von Efraim b. Simson, xiij. Jahrh; zu ויצא f. 24 und עקב 233b ist jedoch von 4000 Jahren die Rede. Der Träumer Jakob (f. 237[2]) heisst hier מס; citirt ס' הכביר (H.B. 12, 116); H.B. 14 n. 84.

[2] 244 Esra Gatigno (xiv. Jahrh.) סוד יהוה, Supercommentar über Ibn Esra; auch 57[4]; Ersch und Gr. s. v. Gatigno; Gg. 6, 122; H.B. 7, 119. — F. 287b Notiz מרוצע מספר הסם. — 288b Categorientafel.

16. Perg. iij Codd. in 1 Bd. alte Pagin. (ז für 7) bis 282, nach 162 noch 1, nach 181, 2 f. unpag. Gr. deutsch-ital. Quadr., Masora in i. und Text in ij. vom Buchbinder beschädigt.

Pentateuch mit Rafe, Accenten, Randmasora; anf. Gen. 1, 20. An Levit. f. 77 schliesst sich ij f. 80 ohne Lücke. f. 162 noch Deut. 26, 6—27, 22. — Fol. 163 Megillot mit latein. Ueberschrift und 198 [Haftarot] ברלסית ביסעיה.

F. 162: אני וביתי בכל עת הצרפתי שבתי ב"כ אליה חזק ונתחזק. Zuletzt אני שלמה ב"כ יוסף זל"ל הסופר כתבתי זה הספר לכבוד ולתפארת חזק ונתחזק . . [verlöscht] לא יוזק לא היום ולא לעולם עד שיעלה חמור בסולם.

17. 275 f., deutsch, bis 169 (wo Mann mit Hund) grösser, um 1550.

[1] Isak b. Sam. aus Akko, מאירת עינים, Supercommentar über Nachmani, für Literaturgesch. noch nicht ausgenützt. Einleitung

Digitized by Google

(nicht in allen HSS., s. 325), anf. בשם המשכיל לכל המשכילים, enthält Systeme der Sefirot nach verschiedenen Quellen (s. n. 215, 112), f. 7 nach Asriel (s. 240[2]); Nachträge (C.L. 308) fehlen. — Anon. Fragm. s. 240[7], 311[8]; ein anderes in P. 824[8] unerkannt. f. 1b Sefirot-Baum mit h. und latein. Inschrift.

[2] 169 רעיא מהימנא; s. n. 47.

18. 303 f., deutsch, 8. Elul 310 (1550).

Levi b. Gerschom מלחמות ה', erst 1560 edirt; auch 94[1.2]; Fragment n. 73[6].

19. 336 f., gr. und kl. deutsche Curs. des Meir b. Isak ha-Levi aus Prag הגיהה (so) Mittwoch 5. Nisan 1552 (ש"ב לבריאת עולם) in Venedig, nicht so uncorrect, als das Epigr. erwarten lässt.

[1] צידת [הולכי] הדרכים (vollst. Tit. n. 295 f. 144 Ende vi), aus זאד אלמסאפר von Ibn al-Dschezzar, h. von Mose Tibbon, nach n. 295[14] (ohne Vorwort des Uebersetzers und Autors, Index der Kapitel und Parallelen f. 37): והעתיקו הנעלה המאור הגדול ר' משה בן המאור הגדול . . ואמר שהשלים העתקתו שנת ה' אלפים וי"ט ליצירה בחדש ו' ביום ה' בד' לחדש, in Cod. Bisl. (jetzt mein) ביום החמישי בשס"י ברביעי לחדש, wo בשס"י zu tilgen; C.B. 2002, vij lies: feria v, 4. mensis vi. N. 19 enthält Vorw. des Uebers. und Autors; V.A. 39, 315; 42, 105; 52, 493, 499 (F. 45 H.), 501; 57, 94. — Vor- und nachher einige Epigramme; das von Lilienthal mitgetheilte s. מנקם f. 15.

[2] 207 (so) [פרקי משה] רבינו משה . . . בחכמת הרפואה ז"ל; s. n. 253.

20. 557 f., span.-rabb., etwa Mitte xvi. J., ähnlich Gatigno's (83 etc.), jedoch mit geradestehendem Lamed; J. 1570 bei Lil. fand ich nirgends.

Theile des זוהר und der Supplem.: [1] Genesis, grösstentheils identisch mit 203; [2] 206 Exodus, mit 219; [3] 313 Levit., mit 48, theilweise 219 und einigen Ergänzungen in 218; [4] 382 מדרש זוהר משיר השירים, 414 ff., anders geordnet als ed. 1663 f. 24[2]; C.B. 542 ist Ende der Anm. אי"ג; Text endet כלהו גופא, hier 414b Z. 8. von unten.

21. Perg., 293 f., beschädigt, deutsch, gr. punkt. und kl.; color.

קלת תפילות היהודים במועדים וכי"ע גם סליחות לתענית. Ein מחזור, f. 71 Jozerot, und 123 Selichot; Anf. und Ende def.; f. 76 ארכין mit Commentar.

Vorne ein latein. Brief des fr. (?) Nonnosus Capplanus (so) an Hartm. Schedel über den Cod. und hebr. HSS. überhaupt.

22. 232 f., verschied. deutsch rabb., 149—80 ital., um 1550.

Kabbalistische Sammlung. [1] [ס' יצירה] mit 2 anon. Commentaren [Pseudo-Abr. b. Dav., s. n. 115, und Pseudo-Nachmani].

Digitized by Google

[2] 70 אותיות דר׳ עקיבא, Recens. ed. Krakau und f. 79 Const.-Ven. mit den 72 und 92 Namen Matatron's (82b, 84b); H.B.; 14, 7.

[3] 104 ס׳ המשקל למ״ר משה ב״ר שם טוב ז״ל; s. 341[19].

[4] 126b חלק ציצית ותפלין . . לעולם ועד הכל מדברי הר״ר יוסף גקטילה ז״ל; s. 341[20].

[5] 149 (40[3] Ende: היכלות) סליק פרקא ו׳ וסליקא לה הלכתא; s. בי״המ iij S. xlv; S. xlviij ist Anf. Kap. 30; s. 112[46].

[6] 160b (40[4]) Fragm. der höchst seltenen היכלות זוטרתי? grösstentheils chaldäisch. — 164b אדריאל אומר הודו לאלוה, alphab. bis הספיאל. dann נשלם ס׳ מעשה מרכבה; s. unten [7]c.

[7] 165 מעשה בראשית (so auch 180b), zum Theil unbekannte, myst Stücke. — *a*) = רזיאל f. 35—6 Z. 9 v. u. — *b*) 168 Z. 2 אמר רזיאל מטטרון שמשה רמיזא, eine Rec. des שיעור קומה, ausführlicher als רזיאל 37—8b, vgl. 40[7]. — *c*) 171 (theils n 40 f. 100 ff.) אמר ר׳ עקיבא רודפי הבל, eine Art היכלות, etwa פרקי ר׳ ישמעאל? (Mich. 417, C.B. 640). — *d*) 179b kleine Stücke, u. A. שם המפורש des Priestersegens; end. אילאי מכוונים שלשים חוק ר׳ מרדכי המפרש מנוחתו כבוד.

[8] 181 צירופים ע״ד הקבלה anon., von Abr. Abulafia, vielleicht 2 Recens.; s. P. 770[13] und 774; Jesch. 6, 98; H.B. 10, 99 A. f.; anon. V. 219[2] (und [1] אשכל הכופר?); vgl. Gh. 79 G., ungenau und Tit. פרדס ohne Grund bei Berliner, Magazin 1, 30.

[9] Excerpte: *a*) 225b פרק כ״א מס׳ המנורה *b*) עוד מאלאי ענין המן היורד Gh. 110 — *c*) 226b הבורא סדר העולם — *d*) 227 ביה שמו ברא הדק — *e*) das. דע כי כחות העליונים כנגד כחות התחתונים, über 10 Plagen; f. 228b ואמנם כי כתר פירשנוהו בסוד הנקוד (Gikatilia oder Abulafia?).

[10] 229b סדר הספירות שמקבלות זו מזו, mit Baum: כתר עליון חכמה וכו׳ = כלל אחר מענין הקבלה 112[29], 341[13] (56[8]). Jesch. 6, 178; Gh. 110 F.

[11] 230 [פירוש ע״ב Fl. 44[3]] וה״ו בגי׳ ביה כאמרו כי ביה יי nur bis כי״ח, wie Fl.; Cod. 93[14] bis פי״ו; Gh. 79 F. vollständig; cf. V. 218[1]?

23. 476 f., deutsch, um 1550.

הפליאה; s. n. 96.

24. 283 f., deutsch, 164 ff. ital. rabb., um 1550.

[1] [Schemtob Ibn Schemt. ס׳ האמונות, C.B. 2560], anf. אמר אין ספק, fehlt Namen; „Meir Rothenburg" (bei Lil.) existirt gar nicht.

[2] Theolog. Schriftchen in 7 Pforten [von Mose? Verf. von המאור, v,4 f. 178b]; in 21 Stunden verfasst, absichtlich ohne Titel gelassen; Tit. 165: חכמי העיון וחכמי הקבלה aus Inhalt fingirt. Anf. דע יאמלך הבורא החבר המשכיל. H.B. 8, 103; die Combination C.B. 2003, B., 1 erledigt sich; s. zu Cod. 221.

Digitized by Google

[3] 184b Philosoph: Auslegung von Koh. 4, 17 und 5, 1. H.B. 13, 38.

[4] 189b זה המאמר הוא שערי התפלה ע״ד הקבלה, anf. סוד התפלה הוא כלל גדול, schwerlich vor xiv. J.

[5] 195 über Vision Ezech. [Fragm. aus משכן העדות von Mose de Leon Pforte iij].

[6] Myst. Miscellen, u. A. *a*) אלו הם י״ג כחות הנק׳ כחות החכמה הקדומה mit Permutationstabell., in Fl. ij, 38[4] vorangehend. — *b*) 200 אדוני הואיל והפלך לנא בדרכי החכמה . . . ייחוד השם; C.L. 98, Jesch. 6, 97, Tit. לקוטות in Fl. v. J. 1327 in Lerida, und im Epigr. Urb. 31[7] (wo Tit. סוד האחדות (so) הסם לר׳ חמאי, anf. סוד ה׳, also an einer späteren Stelle); P. 1284[6]. Das Citat aus Chammai f. 202b: אמר ר׳ ח׳ ענין הפנימיות הכריחני ר׳ ח׳ הגדול שאפרש לו עקר כל מציאות הכבוד הנסתר . . . כלום (Alm. 183[5] רבי רחמאי, s. jedoch 408[2]). Dann וזהו מהחבור שחברתי אני חמאי als Ueberschr. des folg. סוד ה׳ . . מי שהוא ירא (vgl. הקנה 35 c Z. 19 v. u.); als פירוש שם של [בן] ד in Cor. 6, Urb. 31[8], P. 765[3], wo der Schreiber Mose b. Sim. Kohen als Vf. conjicirt ist? f. 204b—205 die Fabeln von Jeh. b Batyra und Ben Sira (vgl. הקנה f. 46, Gh. 79 O, Fl. ij, 5[9]; Bisc. 180: „Fragm. op. Ben Sira de rebus cabbal. incerto auct.“), welcher מעיין החכמה citirt! — Ob die Permutationen und חותמות dazu gehören? f. 206: והפייט היה מסדר שבחיו בהם שאמר חאם כחאם מוסכמים . . מלכותך. — *c*) 206b über בית והון Spr. 19, 14, theils mystisch; citirt Maimonides f 210; end. 210b אשר יתן ה׳ לך מן הנערה הזאת וכ״ר ונאמ׳ אמן הס . .

[7] 213 ס׳ היכל, 214 ס׳ סודי רזיי[א] חשבון אלעזר, bis Cod. 81 f. 61, mit Schluss חזק חזק סליק.

25. 462 f., bis 99, 191 zweierlei ital., um 1550.

[1] Immanuel [b. Salomo], פירוש משלי, wahrsch. aus der Ausgabe copirt und daher „b. Jakob.“

[2] 192 dessen Commentar Hohel., uned. lange Vorrede: אמר . . אחרי הודות לאל; anf. ישקני זכרו המפרשים כי כל נשיקה; end. וחי לעולם, in and. HSS. noch בשכל הפועל . . שעניינו לטוב. H.B. 9, 113; 14, 100.

[3] 263 Meir Arama, מאיר איוב, über Hiob, 1505—6, C.B. 1694.

F. 462: אני הסופר אשכול הכופר הנותן אמרי שפר כלום ילפק בר אליהו מאכו״ש סלי״ם מק״ק לויטמרין (so) ממדינת פיהם תחת ממשלת ורדינגום (so) יה״ה חם ונשלם ביום ג׳ ג׳ בר״ח (so) תמוז שנת ש״י לפק.

26. 478 f., dünn, 214—7 blass gr. ital., bis 350 span., dann dick deutsch, 399—434 color., mit saubern Handzeichnungen; beend. 36. Sefira 311 — f. 318 verziertes Titbl.

[1] Fing. Tit. שערי אורה על התורה, daher Jos. Gikatilia bei Lil.; ist aber Is. Arama, עקידה K. 54—88, abbrechend 212b.

[2] 214 Pentateuchcommentar (1300—50?), anf. תורת ה׳ תמימה ראה

Digitized by Google

וכתר לכל הכתרים, die Anfangsworte im Index als Tit. (Lil. fingirt Jos. Caspi). Citirt ר' יצחק אדרת ז"ל 216b, 252, פר"ח 274b—288b; end. תלך סוד העבור . . בגן עדן.

[3] 318 ס' נצוח לארסטוטלים, Noten des Levi b. G. über Averroes mittl. Commentar [Uebersetz. des Kalonymos]: אמר כוונת הס' ידיעת הספורים; f. 322 (Kap. 2 f. 256, 1 lat., hinter modus 5 des 3. Nutzens): אמר לוי וכבר יחשב שזה חוטאת; f. 350b zum 25. Locus Custos החלקיים, wozu von jüngerer Hand ואמנם, als trügerischer Custos.

[4] Averroes mittl. Commentar zur Topik: ואמנם תליאות לו, anschliessend an [3]; s. 106[6].

[5] 403 והוא ס' ההטעה לארסט' (sic) ביאור סופוסטיקי, s. 106[7].

[6] 434b אומנות הנצוח

[7] 442b ס' הספסטניא von Farabi, in n. 244 mit Vorwort des Uebersetz. [Jakob Anatoli?, Alf. 54, 56]; anders n. 110[5.6].

[8] 459 (הרמון) זכות אדם [Dav. de Rocca Martina]; H.B. 13, 64; Brief an Halberst. S. 23.

27. 410 f., deutsch, um 1550, bis 200 ist מאיר hervorgehoben (vgl. n. 19); reich color. 200 ff. mit liegendem ל (f. 391 mit Weiberdeutsch). Selbst Bibel-Citate corrupt.

[1] סוד המלאכה [Secretarius pract. med.] von Joh. Jacobi; s. n. 286.

[2] 96b מאמר במיני ההרקות [von Scheschet Nasi b. Benv. V.A. 38, 76; 42, 110; H.B. 13, 107, 135], 22 Kap.; Cod. 134[2] def.

[3] 116b [Arnaldus] def., s. 288[2]. Dazwischen:

[4] 151—8, 163—77, 186b—193b [Gerard, הכבוסים], s. 245.

[5] 193b—200b [Fragm. קאנון des Avicenna, I Fen 4, entspr. K. 20—5 der anderen Uebersetz. in n. 87]; f. 198 מחמד בעל דחס אויל הנביא (H.B. 14, 59 und vij); f. 199 היהודים für Indorum oder ההודיים?

[6] 201 ס' תבנית חותם חקר מְסִיר (so) ליון מנפולי (Tit. verdächtig), Commentar über Porphyr's Isagoge, Categor. und Hermeneutik, nach mittl. Commentar des Averroes [Uebersetz. Jak. Anatoli's] und nach latein. Uebersetz. des Av. und Aristot., von [Jehuda b. Jechiel] messer Leon.

28. 551, deutsch, bis 100 kleiner, um 1550.

[1] David Kimchi, Commentar über Genes., woraus das in Ed. fehlende Stück in החלוץ 2, 40; das Citat Jos. Kara כ"מ 8, 48 nicht da; benutzt von Berliner, Raschi xx.

[2] 111 פשטים ופרושים על חמ"ת ממהר"ר יעקב מווינא ז"ל (vgl. zu 402), anf. בראשית פרש"י א"ר יצחק, end. כל ידעוס הללויה סליק. ומטיב לה' כעולות כבשים ופרים || בסיימי הספר אלה הדברים. ובשם האל הנורא סיימתי כל התורה. Kurz, sachlich, nicht grammatisch, häufig גימטרי"א u. dgl. Zz. z. G. 403; כ"מ 8, 47; Gg. Parsch. 21 h.; Berliner l. c.

Digitized by Google

[3] 192 Rasiel [Abr. Abulafia] b. Sam. סתרי תורה, miserabel im Text, mangelhaft und verkehrt geordnet; s. 341.

[4] 265b dessen אמרי שפר, def. und in jeder Beziehung corrupt; s. 285[3].

[5] 278 סדרים של רבינו שלמה [רש"י] ופסקי הלכות, zuletzt סדור; vergl. C.B. 2355, Zz. Lit. 59, hier f. 390b.

[6] 413 Josef b. Chajjim בעל כנפיים, gelehrtes Reimlexicon, gewidmet Todros Nasi; H.B. 8, 77; 9, 138.

29. 266 f., deutsch, um 1550.

[1] ס' קלייט (קולייט bei Rieti, C.L. 289) d. i. כליאת, „Colliget", anon., an dem, in lat. Ausgaben verstümmelten Schluss noch genauer mit dem Arab. (bei Oseibia) stimmende Uebersetz. als die des Sal. b. Abr. b. Daud, aber lückenhaft (V.A. 39, 322, vgl. 301, Bd. 52, 485); nur noch der def. Cod. Asher 20 bekannt. Anf. אמר השופט הנכבד הח' השלם הנה הכוונה במאמר הזה שנגיע בו; end. אלוה בלעדיו שהכל מעשה ידיו . . לרוב גדליו (so) יעשה למחכה אליו. ובכאן נשלם . .

[2] 249 תחלת דברי מאורוס מן הסקוות Maurus über Aderlass; V.A. 40, 93; 42, 53. Cod. Berl. 511 Qu. — f. 255 כ"ג גידים יש באדם שצריך להקיז; 255b משתנה יותים מאבריל עד ראש גון הדם הולך וגדל בחוה.

[3] 256 Averroes מאמר בתריאק; V.A. 52, 486.

30. 318 f., deutsche Curs. 162b: נשלמה העתקה (so) ביאור ב"ר . . העתקת פלוני (במקום קלונימוס?) היום יום א' כ"ח בחדש אב ש"י לפק פ' לדק לדק וגו', also 1550.

Averroes, 3 mittl. Commentare [h. von Kalonymos], wahrsch. nach span. Prototyp copirt, wimmelnd von Fehlern und Auslassungen. [1] Methaphysik: בִּיאוּרֵי בֶּן רְשֵׁד לכל מאמרֵי מה שאחר הטֶּבע לַאֲרִסטו; s. 244[4]. — [2] 163 Physik, auch 73[1], 310, 341[2,3], 352; s. F. 37 B. — [3] 262 אותות עליונות, s. 372.

31. 369 f., bis 319 deutsch rabb., sehr uncorr., dann ital.; 1550.

[1] ס' השמים והעולם לארסטוט (so) ביאור החכם בֶּן רְשֵׁד; Titbl. falsch עם ביאור (C.B. 1578 und Add., 1999[6]; vgl. n. 36[20]); Paraphrase h. von Sal. Ibn Ajub in Beziers 5019 (5020 nur Uri 393[2]), correcter 234[1], z. B. Ende ij; s. n. 371, 387[4]; F. 37; Berl. 291; Urb. 40 angebl. 151 Bl.; Mose Tibbon's Uebersetz. s. 108[2]. — *b*) 102b Nachtrag zu Ende i: אמר הח' ב"ר על השאלה אשר זכרה בסוף המאמר הא' מזה הביאור אחר שנתבאר מן הגשמים הרקיעיים, cf. Del. p. 292: P. 945[1] (Litbl. 9, 361); Pinsk. 10[3]. — *c*) 105: יש לשואל שישאל במה שהניח הפי' בס' הש' והעו' כלל ששי שהגשמי' יתואר, und zu ij, 2; anonym.

[2] 106 Titbl. (so)ספר לְמַגִיסטִי מאֶבֶן רְשֵׁד; 107—13 enthält den Anf. der Canones, unten [8].

[3] 113 Wesentlicher Inhalt von Euclid i,1—32: הנקודה היא חכלית הגודל, abbrechend 122b; anders n. 246[6].

Digitized by Google

4 [קיצור אלמגיסטון, cf. 2] Compend. des Almagest von Averroes [h. von Jakob Anatoli 1231 in Neapel, nicht in Padua, Wien 175 und 176!]. Cf. Gurland, Verz. 5 n. 347; D. M. Ztschr. 25 S. 394.

5 242b [Euclid, Ende der Axiome und Anf. Lehrsätze i,1—19 und (f. 248) ij,6—14]: אם האחד כאשר ידובקו.

6 254b unbekanntes, astronom.-kabbal. Fragm., xiij—xiv. J.? H.B. 12, 85.

7 256 דרושים הטבעיים von Averroes (אבו אליד ולד) und And., mit Commentar Mose [Narboni, 1349]; s. 36[18].

8 319 Titbl. ס' מודוסיום בחכמת המסבורת; f. 320 Commentar über Tabellen [ערך המילוף von Immanuel b. Jak. s. 386[2]] 1465, wahrscheinlich von Mose Farissol Botarel; H.B. 7, 18; D. M. Z. 18, 168; Bd. 24, 336. Null ist Ʊ; Ende def.; Anf. auch oben [2].

9 346b Jo. Blanchinus (Bianchino יואן דביאנקינו 349b), Canones zu den astron. Tafeln: אמר ראוי לקראו המאיר, Initial [בעלמיום] unausgefüllt. Der anon. Uebersetzer [etwa Mord. Finzi? die Beispiele sind meist vom J. 1447] giebt technische Wörter italien. und hebr; stimmt nicht überall mit der lat. Ausg. Ven. 1495; end. ל"ב דקים והוא המבוקש, dort vorletztes Comma des 34. Kap. Eine instructive Lesart s. zu Baldi 70. C.L. 371 (zu Benzian 48); vgl. P. 1097? F. 102 ואני ישי בכמ"ר יחיאל ז"ל העתקתי אותו ג"כ מגוף הספר [1]) והשלמתי אותו היום יום זכור ברית שנת ש"י לפרט קטן לילירה במדינת איטלייה רבה(!) בעיר וויניזיא Oft Raum für Figuren. — Epigr. am Schluss des Cod. ככתב ע"י הלעיר עזרא בכמ"ר יצחק מזאכו יצ"ו ולמסי' קוריליאו [אדילקינד] יצ"ו כהנה"י (cf. n. 33, 35). Der gelehrte Esra (C.B. 973) schreibt uncorrect ab.

32. 344 f., kl. deutsch-ital. Curs., uncorr.

1 המאמר הָאַחֲרֵי מִסֵּפֶר הנפש לְאַרִסְטוֹ ביאור החכם אֶבֶן רֻשְׁד, Averroes, mittl. Comm. (הלכין H B. 13, 6) zum B. der Seele, übers. von Mose Tibbon, Epigr. (fehlt in 73[2]) ohne Datum, in Cod. 125 und 387 (Anf. def.) 33 Omer (anderswo 18. Ijjar = 19. Apr.) 5021 (C.B. 1999 e, falsch 63 oder 61 P. 947[4]; vgl. Gg. 10, 226 und zu n. 245[6]; א"ק Pinsker 15[4]). Anf. אמר מפני שראינו כי הידיעה בעיונים היא מן הדברים המועילים והנכבדים; end. תועלת המלות; vgl. Schemtob b. Is.[2]) bei Delitzsch p. 292; vielleicht die העתקה האחרת am Rand von n. 125 f. 111. Beide benutzt Sal. b. Mose Melgueiri (פורפסים P. 974[4]; cf. H.B. 8, 127). Cod. 387 hat das (unbekannte) Datum Dschomada (בגמדר"י so) i, 577 לחגדות (l. ללהגרה) = 12. Sept. - 12. Oct. 1181; vielleicht in Murcia, was in P. 965[2] für Schemtob wenig passt;

---

1) Wohl wegen der 1. Person im Epigr. des Ibn Ajub?!

2) Is. b. Sch., P. 952, ist vielleicht eine Inversion? C.B. 2534 ist nach P. 906 zu berichtigen.

Digitized by Google

cf. C.B. 2549. — Am Rand von Tr. iij die Paragraphen gezählt und griech. Originalwörter.

[2] 57 Averroes ביאור לס' המופת, Gr. Commentar zu Analyt. ij; verf. Dsu 'l-Hidsch 575 (Ende i; Serapeum 1867, 139); 201 und 107 §§ [Kalonymos b. Kal. übersetzt 14. Tebet 75 = Ende 1314 in Avignon aus uncorr. Original, Opp. 938 F., anon. R. 295, Wien n. 1'4]. Anf. א הר' כל למידה ולימוד שכלי; Alf. 46 A. 60.

F. 56: ואני העתקתו מן העתקו(so) הנ"ל כאוס יונתן ב"ר יעקב גאליקי איש מנטובה יצ"ו ונשלמתי(!) העתקו שנת ה"א ושלש מאות ואחד עשר ליצירה היום יום ג' כ̇ב̇(so) לחודש תשרי ש"א לפ"ק

נשלם . . 344: פה וניליאה הבירה. || חזק הכותב || ואמץ הקורא בו || אמן אמן אמן || סלה סלה סלה יגל הכותב וישמח הקורא א' א' סלה סלה סליק סליק סליק.

33. 394 f., viererlei deutsch rabb.; 1552.

[1] סתרי תורה [von Abr. Abulafia]; s. 341[7].

[2] Sam Tibbon יקוו המים bis K. 14 S. 83 der Ausg. mit Custos ידיעה (f. 128). — *b*) 128–9 Z. 5 הידיעה באופן הסרת הכבות; 128b הפרק הט"ו בקוילה vielleicht 15 wegen *a*? medic. Fragm.

[3] 129 Z. 5—151 und 168—84 ביאור יסוד עולם von Sal. Corcos, zuerst bis ij,5, s. 431[10]. — *b*) 151—68 Abr. Ibn Esra [יסוד מספר] Kap. 7 mit Nachträgen weiter als n. 43[9].

[4] 185 Isak Lathif's Schriften, zum Theil aus Abschr. dieser schlechten HS. edirt (H.B. 12, 36, החלוץ 8, 149): רב פעלים (in n. 55 eine Notiz von „Samuel"), כוכבי יצחק 25 (nicht unter dem Tit. שער השמים, wie החלוץ 7, 126); — [5] 193 צורת [ה]עולם, in קבוצת חכמי' (H.B. 5, 116, vgl. 27 unten; החלוץ 7, 112); — [6] 224 צרור המור, in כ"ח 9, 154 (H.B. 12, 55 A., cf. 9, 138–9); — [7] 229 אגרת התשובה an Jedaia b. Nachschon [Penini?]; H.B. 12, 34; Alf. 252 zu 106. — [9] 254 גנזי המלך, K. 1—5, 6—12, 13—16, 17—25, 26—32, 33–42 (Ende) in כוכבי יצחק 28 (H.B. 6, 1), 30—34; K. 8 aus Alm. 156 in כ"ח 8, 89, wo S. 91 Motot aus K. 5 S. 13.

[8] 251b–53: זה כתב הח' ר' משה חבון ז"ל בענין המצוייר בהגדות במס' יומא (aus ס' פאה?) über Urim we-Tummim, Figur zuletzt fehlt.

[10] 300 Commentar über Psalmen, 347 Prov., 369 Hiob, anon. [Sal. Isaki, der citirte Menachem ist Saruk, nicht Recanati; C.B. 1735].

F. 70b Mittwoch 21. Tammus 312; f. 250 geschr. von Reuben b. Sal. Aschkenasi für messer Cornelio אדילקינד, wohnhaft in Venedig, zu etwaiger Herausgabe, mit einem Elogium der Ausgaben desselben, Dienst. 28. Tammus 312 in אודינה (Udine?), im Hause des Meir Kohen b. Mòse K. כ'ס'א'.

34. 429 f., ital. rabb., um 1550.

Isak b. Abba-Mari בעל העיטור, anf. ושלשה ספרים. קודשין (das Wort fehlt in der Vorr. der Ausg.) steht an seiner Stelle (f. 136) mit der Bemerkung והיא כתובה בסוף הספר. Geht bis ij,18; dennoch נשלמו אלפא ביתי ובהם נשלמו הלכות שחיטה והלכות טרפות וכו'.

Digitized by Google

35. 356 f., ital. Curs. des Esra b. Is. de Fano הצעיר מן המחוקק' in Venedig, Neumond Nisan 311. 269—85 verkehrt gebunden.

Is. Israeli יסוד עולם, mit einigen ungedr. Versen, wegen Lesarten noch zu untersuchen.

36. Die beschrieb. ff. gezählt bis 264; f. 267b; h. Index (H.B. 6, 107, 132, überhaupt über den Cod.), etwa 4—5 Hände.

Einer der werthvollsten Codd., eine mathematische Bibliothek von Seltenheiten in collationirten Texten.

[1] Levi b. Gers. מעשה חושב, def. hinter f. 1 u. 3 u. Ende; — Fragm. von ij,6 f. 101; s. 68[6].

[2] 9 שרשים oder יסודות, Euclid, h. von Mose Tibbon, 17. (Cod. 91 und Apd.: 7.) Elul 5030, aus Ishak b. Honein, emendirt von Thabit, mit dessen Zusätzen, enthaltend Beweise aus griechischen Quellen; f. 22—3 die Lesarten des Heddschadsch zu ij,1 – 10 mit algebr. (arithm.) Verhältnissen anstatt der geometr. (Lettere a B. Boncomp. 85). Hypsicles wohl nach Costa's Uebersetzung. — Zusätze eines „Josef“ aus arab. Quellen (cf. Compend. P. 1099?) vi, 8 f. 37. נסחת הטולט' bedeutet das Compend. in מדרש החכמה.

[3] 17b—21b al-Farabi פירוש . . לפתיחת המאמר הראשון והחמשי[1]) עד סוף הספר; zu Euklid's „Einleitungen“ [מצאדראת][2]). Anf. הנקודה היא מה שאין חלק לו . . . אמר אנו . . .; f. 18 (nicht in 290) אלו הדברים אשר נתנו וסופרו דעת החכם ר' יעקב בן מכיר ומופתים לביאור צורת ל"ד עכ"ם; 3 Lehrsätze nebst Beweis. Zu v anf. אמר אנו נכר החלק הוא מה שישער . . ורצוני שתבין כי ענין החלק; end. שני שעורים לבד. Citirt Schriften des Aristoteles und enthält kritische Bemerkungen über Text nnd Erklärer. אנו נכר citirt Abr. b. Sal. Jarchi über Euklid, Cod. Bet ha-Midr. London 3061.

b) f. 85—86 Ibn al-Heitham [gest. um 430 H., geb. 355, s. zu Baldi 36, 38; Nicoll 262], Abu Ali al-Hasan b. al-Hasan פירוש פתיחת המאמר . . über die Einleitungen zu Euclid v, vi, vij, x, xi [arab. Uri 908, D. M. Z. 24, 352], h. von Mose Tibbon, zu Montpellier; nach Cod. 290[2] im Ab 5030, Ende x und xi 21. und Montag 22 Ab. — x f. 21 כבר בארנוה בפתיחת המאמר הא'; Anf. vij und xi f. 20 und 85b wird auf den „Anfang“ des Commentars verwiesen; Einleitungen (הקדמות) zu viij, ix, xij, xiij seien nicht vorhanden. Die Erklärung beginnt mit einer allgemeinen Discussion des Objects (כוונה = מקצוד); zu den Einzeltexten ist von Varianten die Rede, z. B. vij f. 20b. Anf. ואולם המאמר החמישי הנה אקלידס באר בו סגלת יחס השעורים; end. וכן המחודד וזה סוף מה שזכר אקלידס בפתיחת המאמר הי"א ולא הקדים בפתיחת הי"ב ולא הי"ג דבר מן ההקדמות . . . דבר זולתו. ונחתום ספרנו עם סדור הזה. Epigr. in n. 290 genauer.

---

1) Die 3 unpassenden Worte fehlen in dem, sonst minder correcten Cod. 290.

2) Alf. 73. Das technische Wort ist ungenau wiedergegeben bei Wöpcke, Omar p. 5; Catal. Codd. Leyd. iij,40.

Digitized by Google

[4] 102 Abr. b. Chijja צורת הארץ, besäet mit Varianten, Parallelen aus Fergani (Quelle des Werkes? Z. f M. 12, 10); im Epigr. zu n. 294: ס' החזיון, vgl. מ"ף (Mord. Finzi?) bei Muscato zu Cusari 84[2]. In 47[12] Vorr. für Abr. b. Salomo; in הגיון הנ' S. xv lies: הנקוב בשם . . ודרכיו מפורסים . . המליקים; in n. 340 nur לדיק und וחכמתו für ותיבתו.

[5] 127b ס' הכדור, l. העבור [Abr. b. Chijja] i,1 –10 Anf.; s. 91[3].

[6] 136 Abr. Ibn Esra האחד; H.B. 2, 94; auch ed. Odessa 1867.

[7] 137b Commentar über השם von Abr. Ibn Esra; Vorw. מפני היות חלקי החכמה רבים, Anf. אמר בחלק הא' בענין שם העצם (H.B. 5, 109).

[8] 138b משנת המדות, die älteste h. geometr. Schrift, ed. 1864.

[9] 140 Geometr. und algebr. Notizen oder Fragm.

[10] 142b Abr. b. Chijja חשבון המהלכות bis Anf. Pf. ij; Z. f. M. 12, 13. 43.

[11] 144 ס' הארתמיטיקא, Nicomachus Gerasenus, aus dem Syr.. arab. von Habib b. Bahriz, nach den Ansichten al-Kindi's emendirt, mit desselben und eigenen Noten von Abu (Ibn?) Soleiman Rabia b. Jachja, Bischof von Elvira [nach P 1028 etc. h. von Kalonymos b. Kal.]; Z. f. M. 19, Litztg. S. 6.

[12] 164b אגרת המעשה בלוח הנקרא צפיחה לאבו אלחק בן אלזרקאלה, ungezählte 61 Kap.; D. M. Z. 28, 459 [Uebersetzer Jakob b. Machir?]; Baldi p. 69 ff.

[13] 173b Anweisung zur Verfertigung der צפיחה des Zarkali auf Verlangen des Schülers Menachem [Tamar? lebte noch 1517], von Mordechai Comtino 17 Tebet 5223 (10. Dec. 1462). Aus dem Seraskir (קרילסקר wie P. 1030[5]) macht Gurland, Ginse ij,11, iij,4 קדי אלסקאר [l. קאצי אלסכר?]. Anf. nach Vorw. תחלה נקח לוח עגול.
Verweist 2mal auf [15].

[14] 176 falsche Ueberschrift: מאמר אחד בח' התכונה לר' אברהם בר חייא הנשיא, am oberen Rand: חבור התכונה (nicht קיצור, wie H.B. 5, 108, s. 9, 163; P. 1092[1]; Litbl. 10, 431); astron. Compend., ausführlichere Recension ohne Vorwort (מפני אורך), vielleicht übersetzt oder nach einer Theorica bearbeitet xiv. J.? in Hamb. 141 תמונת הכדור, in V. 292[3] angebl. von Meir Spira (?). Anf. הסכימו אנשי המחקר הראשונים; 195b הכלל אלא בהיות ע"כ מלאתי def.; Figuren nur mit Stift angedeutet.

[15] 195b Mord. Comtino תיקון כלי הנחשת (vgl. [13]) über Anfertigung des Astrolabs mit Abbildung f. 196; einige Fig. fehlen. Gurland l. c. ij,15; iij,3: Anfangsreime, fehlen hier. Anf. nach Vorw. תקון הלס. אחר שתקח הנחשת.

[16] 203b Tit. scheint abgeschnitten. [Abr. b. Chijja יסוד התבונה ומגדל האמונה Fragm.]; H.B. 7, 86; s. 299[2].

[17] 210 (219: השאלות הדבריות מהדרושים אשר לפילוסופים) log. Quaestionen xi, wie Lp. 40g; i. ij (latein ij, i) von Abu 'l-Kasim

Digitized by Google

b. Idris (1203, Alf. 22, 53); iij von Abu 'l-Heddschadsch [Jusuf? C.B. 668 und Add.] b. Talmus (cf. אבן טלמוס Makkari, i,252, 254, ij,875); iv (2 Qu.) von Abu Abd ur-Rahman b. Tahir (Taris, Alf. 45, 52); v — xi von Averroes, nämlich f. 212 v = Epist. de primit. praedicat. f. 380 ed. 1550 (Alf. 50). — 212b vi, Qu. ij, (Alf. 40; Qu. i zur Hermeneutik ist nicht hebr. nachgewiesen); — ib. vij, Qu. xvi; viij Qu. vi; 213b ix, Qu. viij (def. in n. 353 f. 2); — 217 x, Qu. iv, n. 353 f. 9b (Avicenna, bei Delitzsch, C.B. 668 l. Z., nur angeführt; Alf. 41 A. 54); — 218 xi Qu. iij, n. 353 f. 11 (Alf. 41); — f. 219 Schluss נשלמו השאלות, Lp. 40 f. 186.

Cod. 353 f. 14 fährt fort xij (Qu. vij), 18 xiij (xiv) שאלות כללות מס׳ המופת. xiv (xij), 21b xv (x, Alf. 45), 31b xvi (xi), 32b xvij (xiij), 35b xviij (xv), 37b xix (xvij), 40b xx (xviij, Alf. 50, 118); f. 41b Epigr. des Uebers. Sam. b. Jeh. b. Meschullam b. Is. b. Jeh. הברברקווירי, 29. Nisan 80. Nach P. 960^3 (977^5) wäre Qu. ix (nebst v commentirt von Levi, Mich. 86, P. 960^2, Alf. 37, 57, A. 78; H.B. 10, 55) von Kalonymos, wovon Nichts bei Munk, Mel. 436. Daher ist zweifelhaft der Uebersetz. von f. 42 xxi und 44b xxij, beide von Abu 'l-Abbas Ahmed [latein. Kasim Muh., C.B. 713] b. Kasim (Alf. 51, 118); — 46 xxiij מאמר כמלא ל״ב (v) mit dem, im Lat. fehlenden Datum (P. 959^3, 960^5, Alf. 39, 42), abgebrochen.

18 219b דרושים בטבעיות ובאלהיות von Averroes und And., xi wie Lp. 40g f. 186, davon 7 mit Comm. Mose Narboni's, anders geordnet in Cod. 31^7 (hier mit *B* bezeichnet, Qu. i—iv wie P. 988^2 a—d; dann vij, xij, v). i, B. f. 256 אמר ב״ר (הפיל׳) כוונת החכם בפתיחת המאמר הזה (הז׳) מהשמע הטבעי, Anf. des Comm. f. 257 אמר משה אמרו כי הוא אם יונח החלק ממנו; — ij, B. 261 v (Alf. 112 falsch 5 und 1, vgl. S. 10 A. 23) und in meiner HS. (f. 9 המאמר הכולל) end. בצמח מתחלפות והאל יתב׳ יודע האמת; in Cod 36 und Lp. nach מתחלפות noch 5 Zeilen: בטנות . . מנהג הקדמוני׳ והאל המיישר לאמת ית׳ שמו ויש׳; — 220 iij, B. 260 iv: אמר שהדרך אשר הלך בה אפלטון (s. Narb. zu Moreh i,74 f. 19); — 220b iv, B. 257 ij. — [B. 257b iij und P. c, in meiner HS. 1b: הכוונה בזה המאמר שנבאר שמה שהאמונוהו המתפלשים, nicht in 36 und Lp.]; — ib. v, B. 296b (x) in meiner HS. f. 49 zu עצם הגלגל (s. unten); — 221 vi, B. 313 Tr. iij aus עצם הגלגל, latein. K. 4. — 221b vij אמר וכבר יספק המספק; nach B. 315 xi etc. (C.B. 1972) von Abu 'l-Kasim b. Idris, oder auf dessen Anfrage? (P. e).

In Cod. 31 f. 263b vi כוונת המאמר . . מהכחות הנמצאות בזרעים (Alf. 33 A. 36); — 270 vij Anf. ähnlich i, Text zwischen Comment. Narboni's (Alf. 121, 162); — 283 viij אמר ב״ר שהחכם כאשר ביאר שהוא מחויב; — 286 ix אמר ב״ר אבן סינא יסבור (nach P. 989^2, 1023^5 h. von

Digitized by Google

Todros 1340, s. jedoch Add. zu C.B. 2682); Comm. end. עד מאמר לא"ר בעצם הגלגל x 287b. – סוף מאמרי והוא מובן בנפשו. תם ונשלם mit Comm. Mos. Narboni, dessen Ende 296b: אמר משה מורכבים ותם 'וכו'. ונשלם פי' המאמ' בע' הב; = latein. K. 1; dann אגרת אחת מחיסום לוה, oben unter v (ungenau P. 918[10]), K. 5 (Alf. 122); 297 die Vorbemerkung Narboni's (C.B. 1971) und Tr. i,306, Tr. ij, lat. K. 2, 3 (und 6), mit Datum 574 H.; f. 313 Tr. iij (lat. K. 4) mit Datum des Comm. 5. Adar ij. 1349; — 315 xi, s. oben Cod. 36 vij; — 316b xij (מאמר) המאמר הראשון von Abu Dscha'fer [Ahmed] b. Sabik (מאצבק ,מאצבאק in P. 988 f; Pinsk. 15[10]; C.B. 1973 Z. 6 ist bei Narboni Ahmed b. Jusuf gemeint). Comm. end. והסיבה אל האמת עד . . המאמר הראשון י"ס סמו ; — 318 xiij מאמר בענין הצורה von Abu 'l-Kasim b. Idris; C.B. 2038 (Urb. 41[7]), Alf. 20. Der Uebersetz. der phys. Quaest. ist unbekannt, sicherlich nicht Narboni (Alf. 121, 162); Kalonymos (C.B. 1577, 1972) beruht nur auf Bartolocci und scheint unbegründet.

Cod. 36 f. 221b, 222b viij, ix (letzt. als Anhang zu אפשרות von Mose Narboni; C.L. 20), s. Lp. 189, 191; vielleicht schon zu den metaphysischen gezählt. — 222b x von Abu l'-Heddschadsch Josef [Ibn Aknin]: ממחויב המציאות ואיכות סדור הדברים ממנו וחידוש העולם (C.L. 44; vgl. Alf. 9, H.B 10, 76). — 226b xi מאמר [arab ענינו] לאבו חמד אלגזאלי (so) בתשובת שאלות נשאל מהם (Var. ממנו falsch); Ende עלוי רב wie Lp. ohne Nachschr. (C.L. 45 A. 2 richtig Ali, s. S. 42, Text bei Müller 45; Munk Mel. 380; קשת ומגן 18b; Haarbrücker, Anssari 9; Gazzali, Ethi k187 richtig נאסר) und Epigr. des Uebers. Is. b. Natan etc. (28. Dec) 1347; H.B. 1, 20. Alm. 213[8]; P. 910[2], 959[9] (fehlt bei Renan, Averr. ed. ij, 98); Original in Cod. Esc. 937? אג'ובה" conjicirt in C.L. 47 ist = אמלא, H. Kh. i,182, 438; zu ergänzen Gosche, Gazz. 261.

19 231 מס' המבוא לאבו מעשר, Anf. entspricht B. iv, vielleicht aus latein. Uebersetzung [es giebt aber 2] von Jakob b. Elia? D. M. Z. 25, 395, 420, cf. 24, 379. zu Baldi 15; vgl. n. 210[10].

20 באור ס' אותות העליונות קצור ב"ר Noten zu Averroes [mittl.] Commentar zur Meteorol. [v. Levi b. G. 1321—2, ohne Epigr.], zu iij auch mathematisch. 248b ist eine Lücke angedeutet. C.L. 349. Serap. 1867 S. 139.

21 259 Euclid חלוף המבטים Optik [nach Ishak b. Honein?], P. 1021[3]: „nach Thabit“, steht in der HS ?; Z. f. M. 10, 470; 13 (Curtze, Analyse) 6; zu Baldi 36.

22 261 ס' המראים לאקלידס החכם בגרסים, Katoptrik; Z. f. M. 10, 471—2 (Val Rose, Anecd. ij, 291, 295).

23 262 Simon Motot [1430 — 50?] באור . . על יציאת ב' קוים שלא יפגשו. נראה להוציא שני קוים [ר"ל נכוחיים Rand] יהיה ביניהם בתחלת יציאתם רחק

אחד, mit 5 Fig.; cf. Wien 75 (Goldenth. 79); ס' החרוטות hier nicht erwähnt. Ueber den Verf. s. Berl. 242 Oct.

[24] 263b Levi b. Gerson חבור חכמת התשבורת. אמר . . אחר שהגעני השגת תכונה מופתים לגרמים השמימיים כמו שביארנו בחלק הה' מהמאמר הה' מס' מלחמות י״י. Geometr. Begründung des Postulats [so lies H.B. 5, 109; 9, 163] in Euclid über 2 Linien, die einander schneiden müssen; Fragm., unicum.

Bis 202b Z. 12 sehr deutl., mittl. span.-rabb. der Levante von Mose יו'כ'ה' b. David יו'ן' oder יו'כ'ה'(?) in Constantinopel הכ״ס ליצירה (100), und Donnerstag 3. Ijjar י״ז לספירה (lies י״ח) A. כ'מ'ה' קבני (173b), also 1480, für Mazliach הכהיכי. Ihm gehören kurze Randnoten, vielleicht im Prototyp. *b*) 210b—257b ähnlich kl. *c*) 259—63b dicker und frischer. *d*) Eine span. Minuskel, Cursiv, füllt Zwischenseiten, Ränder und Zeilenabstände mit gelehrten, für Verständniss wichtigen, Noten, Varianten u. dgl., Columnenindex, leider vom (alten) Buchbinder beschädigt. 102b ist David Ibn נחמיים (vielleicht der, 1511 gest. Drucker, C.B. 3011) als lebend bezeichnet. *e*) Vielleicht = *d*, gr. span. Curs. 203b—9, — Einschaltungen in a) 102—5, 144—5 viell. von der Hand b, c; Mathem. Figuren fast überall und genau. 8b Einiges aus Euclid. latein. Vorne לאברהם למקנה und Jechiel mit Rasur.

37. 80 f., deutl. schön span. oder ital.-rabb., für Herzog Otto Heinrich [um 1550], durchaus incorrect.

[1] [Todros שער הרזים], def., zuletzt נשלם פי' השמים מספרים; s. 209[6].

[2] 45 ס' יצירה מרבי שַׁבְּתַי [דונולו] הרופא זצ״ל, mit Text; end. וחתם מזרח מערב לפון דרום בשכ״מלו אמן (also Kap. 1 wie P. 843[8]), dennoch פה נשלם פירוש היצירה. C.B. 2236—7; auch Fl. 44, 16[2], nicht Abulafia (Jesch. 6, 101).

[3] 49 (על הספירות) פירוש, wie 341[11] und 56[6]: אמר הרב הגדול משה בר נחמני(so) ז״ל, dann, wie 112[28] [Tit. קבלה מפוארה יפה; Jesch. 6, 184 ist [14] und [28] verwechselt.] יתברך שם הבורא. והוא (ברחמיו) יאיר עיני בתורתו[1]) ויחסכני משגיאות, dann wie 112[14] [2]) ראשית כל דבר שהוא הראשון; häufig als סתרי תורה des Nachmanides (s. zu 341[16]b), z. B. Alm. 283[7], 298[12] (wo דברי ר' עזריאל nicht dazu gehört). V. 441[11], latein. 190[8], Parma, Perr. 104[13], wahrsch. Mich. 552 (gegen Monatsschr. 7, 116), als anon. סתרי תורה הנגלה (Jesch. 6, 10) P. 353[2] n. 3, 680[13], 767[2] („plus developpé à la fin“), 770[3], 843[9]; Schbl. 7 (1869) f. 13; ohne Tit. R. 68. Anf. (Jesch. 6, 177) in Fl. 44, 14 f. 16 (Lasinio); wahrsch. V. 211[1] (aus בהיר etc.?!); vielleicht V. 236[9]: טעם איסור גיד הנשה von Recanati, wo אל נורא für שם הבורא? Der Betrüger Botarel (31d) citirt die philosophirende Einleitung aus ס' הפרדס von Ahron ר״י בנאל (cf. C.B. 1781, 2158, 2237; Zz. Lit. 106), die Erkl. der Sefirot (28c) aus לפני ולפנים von Meir [Abulafia] b. Todros

1) Fehlt bei Zz. Litg. 628; s. auch n. 49[1]. 68[2] f. 152.

2) Zu dieser Rec. des Jos. b. Chajjim war mir die ed. Ferrara unzugänglich.

Digitized by Google

(P. 680[13]). Abweichende Rec. anf. ראשית כ׳ ד׳ היה als קבלה von Jak. החסיד b. Jak. [Kohen aus Segovia, xiij. J.] Alm. 283[v]; Schbl. 7 (1869) f. 12; s. unten; Einleitung, end. ע"כ נקראה המחשבה ספירה ראשונה שהוא כתר עליון . . האצילות(so) ממנו[1] כ"ע אור קדמון . . מים מרוח והרב הגדול חולק על זה כי אמר על הבינה שהוא מים מרוח. מה שכתבנו כי הרב רבינו משה בר נחמן חולק על האומר כי הבינה רוח מרוח והוא אומר מים מרוח נראה שבזה חולקין כי הוא אומר . . והחסד מים [ממים] ועל כרחנו מן המחשבה הלא. Die meisten HSS. schliessen mit 9. Sefira und zwar nach והיא הנקראת מלאך ומלאך אלהים hat n. 37 f. 51 והנראה לשנה etc. (Jesch. 6, 178) bis ועשרה בשכמל"ו, die anderen dafür (auch Fl. f. 17 und Schbl.) ein Citat ואמר הרמב"ן ז"ל כי הוא מוכרח (Cod. 112 f. 160b u. A. רמב"ס) על כי הנהגת העו׳ הזה על ידה כאשר bis ואינו סמוך והרב פי׳ מלאך שנק׳ י"י . . . אמר הרב ע"כ אמר מלאך nur 112 f. 123b ;ביארנו וי"י יראנו נפלאות מתורתו אמן על כי . . כאשר בארנו.

[4] 52 סוד השרשים ע"פ הקבלה; s. 240.

[5] 51b סוד הייחוד [von Schemtob b. Jakob]; H.B. 9, 20; Gh. 105.

[6] 80 צורת. האדם הגדול מדעות הרבה מהמקובלים, 3 Anordnungen der Sefirot; cf. Gh. 105.

Epigr. || פה נשלם הספר: שבח לנותן אמרי שפר || והוא יאריך לנו ימים: לכתוב ספרים אחרים ולדוכום אינ"ו איכריקו של האשכנזים: יתן השם ימים ושנים ארוכים.

38. [Ist ein Catalog der hebr. Bücher und HSS. der k. Münchener Bibliothek.]

39. 378 f., i. bis 79 deutsche Curs., color.; ij,80—194 fein ital.; III. ähnlich i., um 1550.

[1] Levi b. Gerson פירוש לקצורי א"ר בספרי הגיון, richtiger Noten zum mittl. Commentar des Averroes, nur die 3 latein. edirten Bücher (19b, 48); 269[3]-[5], mit Var. zu C.L. 208; s. 289[2]-[4].

[2] 80 ס׳ מאמרות לארסטו ist jedoch anon. Commentar zu Canon (def. wie Bod. 599 und C.L. 154): הפרק הראשון (!) בכחות המשיגים. הכח הנפשיי, ist vorl. K. des כלל Fen i; f. 87 F. ij, zuletzt unrichtig geordnet und bezeichnet.

[3] 195 ארון העדות, Dogmatik von Jeh. b. Jos. כראסאני; H.B. xij, 104 (R. 1417). Cod. 78 f. 137: לוח הספר, specieller Index nach Kap. und Blatt (קלף).

40. 277 f., dreierlei deutsch; 121 ff. jedenfalls vom Schreiber des Cod. 22; 161 ff. von Jak. b. Jos. in Venedig, 12. Nisan 308.

Kabbal. Sammlung, theils unedirt und selten:

[1] היכלות דר׳ שמעון aus זוהר פ׳ פקודי.

[2] 43 ס׳ יצירה Rec. i, zuletzt aus ij, in Quadratlett. mit anon. Commentar meist nach ij, wesentlich identisch mit 115[4] und

---

1) N. 112 f. 123 ממנה ועל כן מן המחשבה הלא חכמה חלת החכמה, Botar. 28b, also mit Uebergehung von הרב רמב"ן (אמר משה בוטריל), was oben zur 2. Sef. notirt ist; auch im Commentar.; s. 240[12].

Pseudo-Saadia, auch die uned. Kap. v, vi.. Die Umstellungen beruhen wahrscheinlich auf Verschiedenheit des Textes, dessen Abtheilungen in beiden HSS. nicht durchgeführt sind. Guggenheimer, Litbl. 9, 289, hat nicht sorgfältig verglichen; den echten Saadia s. n. 92, 221.

3 80 ס' היכלות, s. 22[5]. — Die Abtheilung der ff. Stücke ist unsicher; f. 93b—94 vielleicht an richtigerer Stelle f. 108b.

4 94 Z. 6—98, s. 22[6].

5 98 Chald. Anruf des Gottesnamens: בשם ה' אלהא רבא שבחכמתיה ברא.

6 100 Fragm. היכלות? s. 22[7]c.

7 109b Aehnliches von Akiba und Ismael, zuletzt eine Art שיעור קומה; end. סליק מרכבה רבה; vgl. 22[7]b, unten [11] und Mich. 317?

8 113b eine Art היכלות: אלו הם ב' שעות שיש לו רשות לאדם להשתמש בהן.

9 120 Fragm. היכלות? א"ר עקיבא בשעה שעליתי וצפיתי.

10 121b ספר רטיבכס [דטיככס] פי' היכלות; ed. in ביה"מ v,170; s. H.B. 14, 32.

11 132b ist שיעור קומה in רזיאל 37—40 Z. 4; vgl. 22[7]b, end. אהה אלהי אל תאחר חסלת צלותא דאליה ז"ל! C.L. 393.

12 139 chronolog. Daten von Mose bis Muhammed, von Adam bis 5092 und ungenaue Notiz über die Familie Abr. b. David's.

13 140 anon. Erklärung von Stellen in Nachmani's Pentateuch-Commentar (bis פ' חקות) mit Rücksicht auf Sefirot (P. 838[2]: סדר ברכות כנגד עשרה מאמרות.

14 160 (59[3], 92[14]) Abr. Abulafia אור השכל; Gh. 110. R. 1406 (l. H.B. 12, 21).

15 213 über Emanation der Sefirot: אדם סגולה, Gh. 110 N.

16 215 Punktation von אי, או, אה in 216 Permutationen; — f. 216b wahrsch. Schluss von Abr. Abulafia חיי העו' הבא (עגולים oder פי' שם המפורש); Jesch. 6, 96.

17 217b זה מצאתי בס' עין הארץ. סמוס מלפן [Excerpt aus Botarel zu Jezira 33d—34d], ein Buch ע"ה ist unbekannt.

18 219 Abr. Abulafia אמרי שפר; s. 285[3].

41. 246 f., deutsche Cursiv, um 1550; uncorrect.

1 ס' מלאכת היד חוברו (so) אחד המכונה טודריק . .; s. 266.

2 189 [ס' המסעדים] Th. ij des כתאב אלאגדיאת[1]) von Is. Israeli b. Sal. nach der freien Bearbeitung (Diaetae particul.) des Constantinus Afer, h. von Anon. (um 1197—9). Abschn. 1, 2 bis ערמונים (hier f. 206) in Cod. 295[2]); Brl. 553 Qu. Anf. (כי) בהיות

---

1) אלאדויאת bei Oseibia (P. 1128, 1 angebl. aus Arab., aber alles Uebrige aus Latein.; V.A. 37, 354) ist Zusatz oder eine andere Schrift.

2) אגודת הרפואה (C.B. 1120) ist neuer Tit.

Digitized by Google

סתעים; ohne den kurzen Prolog in Cod. arab. Münch. 809 (V.A. 40, 122) f. 70b: קאל אסחק אבן אלדיב פי אלמקאלה אלאולי (Letzterer hat Monogramme des (?) ע"ס פרנס (בן?) אנרנס und Juan de Castillajo)

42. 526 f. bis 274 ital., dann deutsch, color.; 333 ff. dicker, um 1550.

[1] טעמי המצות ע"ד הנסתר von Kana Ibn Gador b. Nachum ממספחח רס (H.B. 14, 86), unbetitelt (הס׳ אסר לא נוקב בשם, Vorw.); als פליאה ed. Poryck 1786 (Zd. 409, nicht 1806, wie Jell. בי"מ iij S. xlv), so selten wie HS., mir unzugänglich; die Einleitung über Deut. 6, 4 mit verwirrenden Erläuterungen von Elas. Perls 1609 und Wilm. wahrsch. 1726 (für 1730, in Add. C.B 637, bei Jell. 1780; bei Grätz 8, 459 als 3. Werk); die Abhandlung über Gottesnamen (f. 25) ist ein halbes Plagiat aus סערי אורה von Gikatilia. Im Scheidebrief f. 196: אנא יצחק.

[2] 275 הס׳ נקרא דודי ונכדי זה, f. 276 Index über 62 Fragen, aber vor n. 11 f. 280b: כאן מתחיל ס׳ השאלות נכד לדוד אני ברכיה בן נטרונאי. [Bearbeitung der quaest. naturales des Adelard von Bath, fast vollständig; C.L. 375.] Andere Recens. in Bodl. und Fl., H.B. 9, 92; 13, 84; Monatschr. 1870, 402, 455.

[3] 301 פתרון ס׳ האמונות והדעות הביאור ממלילת מפענח לפיוס ופילום הבינות, Paraphrase des arab. . . אמאנאת Saadia's; Vorw. in n. 65[1] c. H.B. 13, 82.

43. 516 f., deutsche Curs. xvi. J.? Grossentheils uncorr.; n. [4] ff. aus n. 280 copirt?

[1] . . . ר׳ יהודה סרגיי . . תורי זהב, fingirt; auch f. 103 (H.B. 8, 68, 86; 9, 50); סרגיי auch f. 2 für (אל)חריזי; Ende des Vorw. ס׳ מוסרי הפיל׳ = מליצות הפילוסופים וחידותם ומוסרם (242[3]), in ij,3 Mitte abbrechend, uncorr.; (f 17 . . ד"ק הכוכבים sinnlose Einschiebung). Verf. richtig סנולרי; vgl. Peyron, Cod. Valp. 114 und C. 1.

[2] 17b Z. 20 Anon. philos. Erklärung über einen Hymnus: אם אוכלה הוא, H.B. 8, 68.

[3] 21 Tit. 22b ספר מחובר . . . ביסודות von Is. Israeli b. Sal. (f. 45 הספרדי!), h. von Abr. Ibn Chisdai für Dav. Kimchi, ohne Vers, H.B. 8, 67 (Perr. 52); end. לבלתי היותם היסוד בלא ספק ודע זה והבינהו .נו. תם . . . ברוך הוא Ueber latein. Uebersetz. s. V.A. 37, 354 (Gerard, lies „auch N. 1"), P. 325[3].

[4] 52b Maimonides [מקאלה" אלרבו"]. — [5] 86 Vorwort zu המאמר הנכבד. — [6] 87b (לחכן) לחן . . . הערות מן הרפואה. — [7] 93b aus Razi an Almansor. — [8] 95b [ללראזי] ללראזי מאמר, def.; s. 280[1]-[5].

[9] 103b Abr. Ibn Esra ס׳ המספר (Pf. 7 ders. Recens. 33[3]b, und s. 150[5]; V. 171[14]! zu F. 25 cf. P. 115[2]); eingeschaltet (früher Rand-?) Noten von Mos. סואבי (Schwabe oder Soave?), mit Chiffre מ"ס und ע"כ = עד כאן הגהה. — b) 140b (33[3] c) Noten eines jüngeren Anon (Chiffre י"ר?) zu Pf. 7. — c) 143 מלאתי תוספת, end.

Digitized by Google

f. 146 ותמלא חשבונו בלא טעות; n. 33 f. 167—8 hat noch Verschiedenes über Division, Probe der 4 Species u. s. w.

[10] 146b [ר"י ישראלי] ביאור ס' יסוד עולם über schwierige Stellen bis iij,18 von Sal. Corcos b. Abr.; hier mit Vorw., ohne dasselbe, sonst vollständig, in n. 261, geschrieben (?) in Avila 21. Ab 5092 (s. unter 261[5]), auch 33[3]. H.B. 11, 71.

[11] 183b kabbal. Fragm. mit Bäumen und and. Fig. (!) לק"י. דתניא כשיתגלה עתיק.

[12] 185b Fragm. der Commentare zu הישר, הפטרה, und חותם ההפטרה, 203b zu הערות, von Abulafia; s. 285[2], vi—viij, iv.

[13] Miscellen oder Fragm.: *a*) 190b ועניין הקרבנות מי הוא שיוכל להשיג, nennt Nachmani und זוהר. — *b*) 194b kabbal. Erklär. einer alphab. Litanei (cf. רזיאל f. 37) מלך אדיר מלך אביר וכו' שנאמר דרכו קדש; 199b ff. knüpft an שיעור קומה; 202 סליק סוד החמה.

[14] 212 kabbal. Fragmente. — *b*) 217b יהוה שמו המיוחד [Elasar Worms], s. 285[4]. — *c*) 240 הלכות כסא הכבוד הנראה בכל עולם של ז' רקיעים. אל נערץ בסוד קדושים .. מאחורי הכסא. f. 243 במעשה המרכבה ist Elasar, n. 81 f. 66b. Genauer konnte ich nicht vergleichen.

[15] 246 Ascher b. Abr. פירוש השלש עשרה מדות, def.; s. 92[24].

[16] Allerlei (f. 250 noch zu [15]?): 249 לוח האלפאביתא א' אחד אדון in Parallelen von א' ב' und תשר"ק. 252b ff. scheint einem kabb. Commentar über das Gebet entnommen.

[17] 266 יאיר נתיב anon. Religionsphilosophie; Gedicht [aus עץ חיים n. 56, die Halbzeilen quer gelesen!], anf. המאמר הא' השער הא' חכמים רבים חשבו היות הפעולות האלהיות; end. ההשגה השכלית היא הנקרא' בלה"ק עץ חיים.

44. 506 f., deutsch bis 146 kl.; f. 56 Montag 4. Adar ij 312 פה העי"ר הקדושה וניזיא.

[1] סגלת מלכים Bearbeitung (und Ergänzung im log. Theil) der כוונות von Gazzali, des 17jährigen Abr., gen. Bonet [b. Sal., הכרמל i,336] b. Meschullam b. Sal. Abigdor, Nisan 1367 (1363 l. c., auch P. 990); gereimter Text und Commentar. Alf. 243.

[2] 58 Ali ibn Ridhwan העמוד בשרשי הרפואה, 2te Uebersetzung des Kalonymos b. Kal. in Arles [10. Oct. 1307, C.L. 319], die 1ste im franz. Exil [1306] verloren. Im Ganzen minder corr.; V.A. 42, 109; zu Baldi 49, 9.

[3] 147 (ס' נפילת שער) ist ארח חיים von Narboni, s. n. 276, mit speciellem Index 148—153b; 200b fehlt (ib. f. 35), 184b כאן חסר ist dort 136b nicht angedeutet.

[4] 390b Josua Lorki [גרם המעלות], s. 280[9]; f. 401 Z. 7 def.

[5] 502b Averroes שרשים כוללים בעניינים מועילים בסמים המשלשלים (vor 1304, wo mag. Maynus ins Latein. übersetzte; cf. C.L. 331; P.

Digitized by Google

1173[5]; C.B. 1949; V.A. 52, 485). Anf. פרס בשמירה ובהכנה קודם הפסח, end. כל דברינו יגליח השם לעבודתו.

45. 385 f., sehr uncorr. deutsch, f. 378 ff. color., von Jischai b. Jechiel.

[1] Is. Albalag („אלבולק"), פירוש על שמע הטבעי [zum mittl. Commentar des Averroes]: הפרק הא' כוונת הפילוסופא(so) בזה הפרק להורות; end. (Tr. viij) והוא יבאר זה במה שיניח כבר; Unicum, interessant auch für Textgeschichte; Is. citirt seinen ביאור הראשון f. 23, 25, 26b, und 359 sein עץ הדעת.

[2] 378 Confuses Titbl. — Abr. Ibn Esra, astrolog. Schriften: ראשית חכמה, [3] 422b משפטי המזלות, [4] 437b המולדות, [5] 461 הטעמים*b*, [6] 478 השאלות, in 5. Th. (1—3 fast nur aus [1] excerp.), anf. אמר . . סוד ה' ליראיו . . מלות הודעה דבקה; [6] 510 המבחרים*a*; s. n. 202.

[8] 518 ס' ראם ראשית החכמה(so) הפילוסופיאה ומבאר בה הפלאות הנפשיות(so), ebenso 569b, ראם wohl im Prototyp Custos oder Irrthum; s. 402[2]. Von ס' המעלות fand und copirte der Abschreiber nur das Vorgedicht (C.B 2541 falsch conjicirt nach Lil.).

[9] 573 ס' הנקרא העתקת(!) טרקטאץ באור אל מאמר הגיון ארסטוטלוס(so) מהברה והקול, die Summula des Petrus Hispanus, kurze, vielleicht älteste Bearbeitung (H.B. 12, 118, 14, 66); Anf. bei W. 4, 826 (שההגיון fehlt); end. ויבאר [ויסוד] ההיקש הזה בהתחייב האחד לאחר חל"ה.

F. 422, 460, 469, 547b, 585 (ohne Namen): Sonntag 15. Tebet 13. Dec. [1551], Dienstag 24. Tebet, Mittwoch 27. זיינארו (Zennaro), Donnerstag 18. Schebat; Mantua, Freitag 29. Januar.

46. 424 f.. bis 282 deutsch, 1550? dann ital.

[1] Isak Lathif b. Abr., שער השמים, später in גנזי המלך ausgeführt. Vorw.; i,23, 28; iij,2—3 in הסחר ij,81, 104, 129; cf F. 21; andere Recens. V. 335? nicht a. 1244; s. H.B. 14, 83; vgl. 8, 64; Gh. 24 G.

[2] 130 Chajjim Obadja b. Jak. באר מים חיים, i. עץ חיים 135b, ij. מקור חיים 183b, kabbal. Erläuterung des Tisch- und Nachtgebets. Im Vorgedicht die 4 bei Sabb. angegebenen Tit. In dem allgem. Vorw. f. 131—2 סדר דרכי התשובה [von Jona Gerondi, C.B. 1427 n. 34]; im 2. Vorw. zu Th. i. כמו שבארתי כל זה באורך בספרי דרך עץ החיים אשר חברתי בקבלה על כל הדרושי' האלה ועל קשר הג' עולמות. Die Ausg. ist mir unzugänglich.

[3] 283 ס' המליצה בכושר ובהלצה וס' המופת כלופים ונופת; über Averroes mittl. Commentar zur Hermeneutik: כבר הלענו בס' המאמרות מה הוא צורת ההלצה שצורתו היא על החלקים הקרובים אל ההיקש ורחוקים ההבדל; end. f. 336 מאלו אשר הלדקנה יחד נשלם הספר מלך אחד(so) שבח לאל אחד. תם ונשלם המליצה והלצה בכושר ערמה לפתאים הנותן. Häufig זה הלשון נמשך עד.

[4] 334 Z. 3 v. u. — 335 Z. 1 Fragm., Commentar über den Canon von Avicenna, über Fieber. Galen's Crisis heisst בחראן (cf. V.A. 40, 108).

Digitized by Google

[5] 337 Levi b. G. [בי'] ס' המופת. אמר לוי בן ג' אשר ראינו זה הס' גדול התועלת . . ראיתי לבאר בארוכה כי לפי מה שאחשוב לא פירש בן רשד בזה הס' בזה הביאור אשר הגיע לנו ממנו אלא דברים מעטים והנה נתחיל . . המאמר הא' . . א' ארסטו כל למידה . . מחשבי [s. 106[5]] במאמר . . אמר לוי ירצה באמרו לימוד מחשבי במאמר הלימוד שילמד; B. i in n. 269[6] bis §. 153 der latein. Ed. von Averroes' Comm. [med.]. B. ij f. 393b . . והדברים הדרושים הידועים ר"ל מספר התולדות; f. 395 (269[2] f. 36) אמר לוי ויש לאומר שיאמר; f. 407b (44b) וכאן נשלם בי' נוסחא הב' הנמצאת מזה לב"ר בס' הערבי (latein. f. 251[4] §. 45); end. אל החום אחר שכבר הגיעו; 296 f. 45 def. Die dem Vorw. widersprechende Nachschrift in P. 358[5], 961, steht nicht in 6 mir bekannten HSS.

47. 464 f., viererlei deutsch. bis 144b color., Vened. Sonntag Abschn. ראשי המצות, von einem שלמה? Das Wort ist roth und gekrönt, 310b משיח hervorgehoben.

[1] Scheschet b. Is. [Gerondi] פירוש על משלי; correcter in 60[4]. C.B. 1955, 2093 (falsch P. 769[6]), 2524.

[2] 145b רעיא מהימנא, zunächst jedoch und auch später aus זוהר, zum Theil identisch mit n. 17; instructiv für das Verhältniss zu חיבורא קדמאה, was nicht Tradition (Zz., rabbin. Lit. 18) oder gar Glosse (Ben Chan. 3, 269), sondern ältere Rec., wozu אמר רעיא Var. und Zusätze bietet.

[3] 299 Titbl. ס' הקדושה וחבור האדם; f. 300: שער הקדושה לר' אברהם בר דוד זצ"ל [aus בעלי הנפש].

[4] 310b Mose Nachmani ענין חבור האדם אל אשתו, = אגרת הקדש, auch שערי צדק (W. 2 p. 1417!), s. Brief an Halberst. 15.

[5] 322b Fragm. von Jehuda b. Kardinal's Uebersetz. des כוזרי (ed. Cassel 344).

[6] 325b Is. Israeli b. Sal. ס' יצירה [Fragm. des מאמר ישרצו המים]; C.B. 1116.

[7] Fragmente *a)* 326 vielleicht aus Commentar zu Jezira? כבר ידעת כי המזלות י"ב; — *b)* 228 ברוך שאמר עולמים (so) באור נגוהים, scheint Commentar zum Hymnus . . . שם עליון מיוחד. — *c)* 329 Ende von Jedaia's בחינת העולם. — *d)* 329b אמר אברהם בר שלמה שלאמה ז"ל מסמורה השכר והעונש הנפשיים, C.B. 2270, H.B. 4, 109. החלוץ 9, 2 S. 53? — *e)* 332b הקב"ה ברא כל הנשמות. — *f)* 333 . . על שלשה פשעי ישראל סברת חכמי ישראל . .

[8] 333 [למשכיל] למלות המשכיל הח' ר' ששת בענין לדיק ורע לו בסוד עבור Gh. 17]; s. 92[5].

[9] 334 [Fragm. aus Sam. Tibbon zu Koh. 1, 15]; s. 262.

[10] 335b Kabbal. Werk, wahrsch. von Sam. Motot, H.B. 9, 28; vgl. 215[6].

[11] 406 Abr. ibn Esra שפה ברורה mit Epigr. der Ausg. 1530.

[12] [צורת הארץ] von Abr. b. Chijja; s. 36[4].

Digitized by Google

48. 267 f., dick deutsch, um 1550.

[1] זוהר Levit. [2] 167 Numeri, zum Theil identisch und ergänzt in n. 20, 218, 219.

49. 283 f., deutsche Cursiv, 41—261 blasser, [1] color., um 1552?

[1] Mord. [Rafael] b. Jak. b. Abr. b. Maimon b. Abr. b. [. . .?] Rossello (?רוסילו), שערי חיים über 10 Sefirot: יאר ה׳ פניו אליך במאור תורתו (s. zu 37[3]); 42 Epilog ועתה יש לי לספר . . בסוג י״י ליין בילא״י יילא״ו und Epigr. [des Prototyps] 14. Tebet 531i (Dec. 1550) in Rom von Jos. b. Elia Chakim auf Verlangen des Verf. הס״י יזכהו לחבר ספרים אחרים; H.B. 14, 86.

[2] 43 „ס׳ מרפואה מבן רשד חלק שלישי“. Anon. philosoph. Commentar über Avicenna, קאנון i F. 1 [nach Uebersetz. Natan's], def.: אמר המחבר אמר הסר אבו עלי א״ס ספר לאל כי לו יאות . . כביאיו. שאלה אך [אין] א״ס בתחלת פעולתו של [ס״ל]; meist אם ישאל שואל und ויש להקשות; benutzt נסחת הגולרים; citirt Thaddäus (V.A. 38, 93; בהנגיד, in R. 1352, auch nach Perreau) und Jo. de Sancto Amando (דסנטואמנדו so 204b); Averroes קלייאט. גואכילי, בן ליני neben אבן סיני.

[3] 232 Disputation über Regimen der Fieber [aus Latein.?]: בעבור שאין יותר טוב בחקירה האמת כ״א ע״י ויכוח החכמים . . . כוונתי בזה החבור להוכחה בהנהגה הקדחות, 1. allgemeine 6 Punkte, citirt zu Anf. Galen's הערמת הבריאות (cf. Alf. 250; V.A. 52, 356), wofür auch הערת הדברים; für Crisis ניקיון (V.A. 40, 108). Die Citate aus Constantin (V.A. 40, 90 aus [2]) gehören hierher. Ende וזו היא מסני פנים; def mit wiederholter Schlussformel.

[4] 262 „ס׳ דרך אמונה חברו . . מאסטרי אברהם ן׳ ביבאגו . .“, ist עץ חיים von Ahron b. Elia, miserabel copirt (doch f. 294 הנודע für המדע, Ed. 46, 253) Das fehlende Vorgedicht in n. 43. Vorw. als Kap. 1 gezählt, daher 85 = 84; dazu f. 338 סליק und das Gedicht אני היום מלאוני משחרים [aus כנפים שם!].

[5] 339 . . ס׳ יואני אבן מסואי מהעצה והתנאים של רפואות משלשלות, aus dem Latein. (?לועזי) von Sam. b. Jak. in Capua; vgl. 280[8].

[6] 411 Gerard ס׳ הכבוסים וטהרת הגופים, def.; s 245[3].

[7] 452b בתי הנהגת הגוף הבריא [sonst אגרת בתי הנהגת הגוף והנפש], diätet. - ethische Memorialverse in 16 Th. (Index fehlt?): אמר הבא מרי ר׳ שם טוב בן פלקירא כבר הסבאר לאל חי הדומי (?) אליו תהלה, Vers 1 ‖ כבר חמו דברי בבריאים בעזרת אל[ה] אשר והוא נמצא וסבה לכל נמצא ועלה הפליא פלאים ברוך אל עליון אשר הוא עלה לכל העלולים והוא ראשון וגם יהיה אחרון. C.B. 2538.

50. 413 f., zweierlei deutsch, 328 ס׳ ויקרא אחר לפנים ס׳, a. 312; color.

[1] [Is. b. Jeh. ha-Levi, xiij. J.] פענח רזי, über den Pentat.; ברא׳ית ברא ה׳ למה פתח בב׳, end. ואין כבוד אלא תורה. Nur Compendium gedr. C.B. 1127, 2057; H.B. 7, 119, Perr. 6.

[2] 239 מדרש חזית דשיר השירים.

Digitized by Google

51. 536 f., ital., Anf. xvi. J.,

Sam. Zarzah מקור חיים; wie n. 7.

52. 297 f., a. 5309 (f. 245).

[1] [פירוש] בכור שור Comment. zum Pentat. von [Josef b. Isak gen.] Bechor Schor; Unicum. C.B. 1446. Gen. und Exod. ed. 1856; cf. D. M. Z. 15, 152; end. ונתעלה כל ישראל לעיניהם. Berliner, Raschi xx; Gross, Magazin 1, 93; H.B. 12, 13 n. 8.

[2] 209 חמש (!) מגלות עם פי' מפואר הרלב"ג, 254b Hohel. mit unpunktirtem Text; Levi zu Threni existirt nicht.

[3] 294 Jos. Kara פירש (so) איכה, wie ed. 1849 (C.B. 1479), welche Jell. (Comment. zu Esther etc. vij) nicht beachtet.

53. 235 f., dreierlei deutsch, 28b Donnerstag 21. Ijjar 5310; 76 Mittw. 28. Ijjar 5300 und מחוק durchstrichen; 77—9 von Jos. b. Ahron gen. זונדל aus לובומלא (Lubemila) in Russland.

[1-8] F. 1, 23b, 26, 27, 28b, 30, 73b, 99 incorr., wahrscheinlich Copien von 209[1-8].

[9] 77 ס' הבהיר לר' נחוניה בן הקנה; s. 209[1].

[10] 95 Abr. Ibn Esra, ס' השם, (האחד bei Dukes), s. 150[3].

[11] 100 [Jos. Kimchi] ס' [ה]זכרון, Gramm., s. Brl. 2 Qu.

[12] 140 Mose Nakdan, ס' הנקוד, mit einigen Abweichungen; s. Berl. 243 Oct.

[13] Immanuel b. Sal. אבן בוחן, Lexicon von Wörtern und Bibelstellen in 4 Abtheilungen, fast ungekannt.

Dukes, Kontres 19 übergeht [2-13].

54. 300 f., deutsch, 133—219 dicker, color., vielleicht Copie (um 1550?) von n. 215, oder aus demselben Prototyp.

Kabbal. Sammlung. [1] Jos. Gikatilia גנת אגוז. — [2] 257 [שער הייחוד]. — [3] 280 Mos. פיינפה (so) etc. — [4] 281 פי' עשר ספירות. — [5] 284 סוד עשר ספירות. — [6] 291b פי' השם המפורש; s. n. 215[1-6].

[7] 294 . . כל השמות; 215[10]b; — *b*) f. 295 סוד כ"ח, bis 296 Z. 7 וזהו שם יצחק, 215[10]*a* bis f. 296 Z. 6 v. u. — *c*) 296 Z. 7 וזהו פירושו א' בא"ב ג"ד, ib. *c*. — *d*) 298 שם אגלא, ib. *a* f. 209 Z. 4 v. u., zuletzt noch מפני שהוא abgebrochen. — *e*) 299 Z. 8 זה השם של ארבע אותיות, ib. *b*, f. 210 Z. 4. — *f*) שם היוצא מן שמע וכו' שם היוצא מן יברכך, ib. *d*.

55. 457 f., deutsch, um 1552, f. 308 ff. klein, dick.

[1] Menachem b. Sal אבן בוחן, linguist., nach 5monatl. Arbeit Montag 23. Tebet 4903 (Ende 1142); C.B. 1737. Unicum; vielleicht der erste Versuch h. Gramm. in h. Sprache.

[2] 308 Jehuda (Messer Leon) b. Jechiel, נופת צופים, aus Cunat's Incunabel, die der Abschreiber vielleicht für eine HS. hielt; er las durchaus הליכה für הלכה.

Digitized by Google

[1] beendet von Reuben b. Sal. Mittwoch 8. Ijjar — Dienstag 29. Sivan 312 (7 Wochen), nach dem „in Eile“ geschriebenen Epilog; mit eigenen Einschaltungen, besonders in Kap. 50; 304b ע"כ דברי הקטן הלבלר . . ובמעט המקומות אשר נכנס אני הכותב הם מלולי הנעדרים מכל השלמות חכמתי ממש בין הברזלים (so); 169b s. v. כי aus שכל טוב des Verf.

56. 406 f., I, II (color.) 239, deutsch, III ital., um 1548—52, nicht für Widmanstad (Delitzsch, Serapeum 1840, 162, 193, 202; woraus Litbl. 3, 609 [611 Z. 1 Aenderung], 641, 662).

I Copien (mit Fehlern) aus n. 341: [1] Schemtob Ibn Gaon כתר שם טוב, 341[1]; [2] 61 Abr. Abulafia סתרי תורה; [3] 129b מעיין החכמה; [4] 134b über Sefirot; [5] Anweisung zur prakt. Kabbala; [6] 136 [סתרי תורה]; [7] 137b כלל עשר ספירות; [8] 138 בלל אחר; [9-11] 139, 140b, 141 verschiedene Stücke; [12] כתר ש"ט über Sefirot; [13] 152 ס' בריח [סוד סבת etc.]; [14] 157b נפש החכמה und 180b Anh.; [15] 202b Notizen; [16] 204b ראשי פרקים ממ"מ; [17] 218b Recanati ביאור התפלות; s. 341[7-23].

II [18] 240 „ben Salomo“ פירוש שיר השירים, Anfang und Ende von Delitzsch 664 ungenau übersetzt und Immanuel ohne Grund conjicirt. H.B. 9, 142.

[19] 261 Ahron b. Elia נוצר אמונים [עץ החיים]; s. 49[4].

III 349: פירוש עשרים וששה פרקים לרמב"ן (so); zuerst: [20] כלל הקרבן והנדר; [21] 351b קבלה מענין התפלה; [22] 352 אלו הכ"ו פרקים; [23] aus ס' . . . החיים; [24] כתב . . רמב"ן und aus מדרש משלי; s. 357[1-5].

57. 419 f., ital. rabb., f. 98 kleiner, immer anwachsend; um 1550; mit ungewöhnlicher Ignoranz und Nachlässigkeit.

[1] באור הכוונות מאחמד (so) לנרבוני נ"ע וגם ברא׳שו ביאור הג' תמונות (!) Gazzali's Text (anon. Uebersetzung) def.; zu i Logik; ij Metaph. 31b, iij Physik 73b; s. n. 110.

[2] 99 פירש ס' משה (so) לאר"א הפילוסוף בח' האלהות שחיבר אברהם בן ביבאג', auf dem Deckel: „Mosis de Laara comm. super libr. Abrahami filii Bibag de philosophia“! Lil. „Mose Loro“ (so) etc.; im Vorw. 101 שאלוני לפרש ספר מש"ה לאדם הפילי (auch 293b הח' בן רשד בפרשו דברי אדם ע"ו); wahrscheinlich Copie aus 357[6], wo häufig יוד מובלע (D. M. Z. 9, 841) nicht erkannt ist.

[3] 293 בתי הנפש didakt. Gedicht in 70 Zeilen zur Empfehlung des Studiums im philosoph. Sinne, aus einer fehlerhaften HS. des Arab. [אלסבעיניה, Uri 418] von [Abu Imran] Mose Tobi, übersetzt und commentirt von Sal. b. Immanuel da Piera (?), לפירס לאספע' (H.B. 14, 99); s. n. 265, wo er a. 1363 als todt erwähnt ist. Cat. Pinsker 26 conjicirt falsch (S. b. Mesohullam). Zuerst 3 Beit לבן עמנואל שלמה שירים אל; Vorw. אמר שלמה . . . השירה הגיע לידי. V. 1 אשר יבחר בטוב, בעץ חכמה יחטוב; C.B. 2387; vgl. H.B. 1, 88; 6, 20; 13, 113 A. 10. Miserable Copie.

Digitized by Google

[4] 305 Esra Gatigno סוד ה'; s. 15[2].

[5] 349b Mose Maimonides אגרת תימן נוסח, h. von Abr. Ibn Chisdai; das Epigr. nach n. 357 bei Gg. (C.B. 1912), s. H.B. 14, n. 85.

[6] 367 Sal. Molco [דרשות], nach ed. 1529? anf. wie n. 311 f. 118, s. W. 3, 1059.

58. 340 f., deutsch, 159—245 und 342 ff. verschied ital., um 1550; f. 30b und 272b יסי mit Krönchen, wohl J. b. Jechiel, s. Index.

[1] ס' בוצן, ist לוית חן Tract. 1 des ij. עמוד (oder Tr. 6) von Levi b. Abr. b. Chajjim; H.B. 9, 24, 164; 12, 10?, i; Z. f. M. 12, 44 (P. 1056[6] ein Theil; vgl. 1047[13], 1050[3], 1066); V.A. 57, 107 n. 100b.

[2] 158 Jos. Gikatilia שערי צדק mit Register, 327 §§, auch am Rande, und לוח האלפאביתא über die Sefirotnamen nach א"ב und חסר"ק. ענין צדיק ורע לו hinter P. 823 (cf. C.B. 1467) gehört schwerlich dazu. H.B. 12, 116.

[3] 247 פירוש על מערכת האלהות (C.B. 1835), etwa xiv. J.; Excerpte bei Chajjat (H.B. 14, 35), als פ"ן in ed. Mant. in besonderer Col.; bei Chajjat oft ohne Angabe der Quelle; anf. תמונה מוחלטת wie bei Ch., zu Ende (auch ר' ששת für יעקב בר) nur noch וזה מבואר למי שיש לו מפתח; N. 92[22] bricht f. 157 in der 9. Sefira [K. iv] ab. — Scheint Abulafia stark zu benutzen; Alf. 243 Col. 1. — P. 824[10], R. 1073?

[4] 316 [Abr. Abulafia] גן נעול Commentar zu Jezira; sehr willkürlich, jedoch mit nützlichen Erläuterungen verarbeitet, vielleicht auch in antichristl. Stellen vollständiger, in הקנה in Fol. 50c—56c. Verf. legt Werth auf die eröffnenden Bibelverse אשרי אדם מצא חן etc.

[5] 342 kabbalist. Werk in 16 §§ mit Commentar; מגדל עוז ist nicht Titel; s. R. 1420[9], H.B. 12, 110 (zu בְּרכה s. das. S 81; und vgl. Caspi Litbl. 10, 74; Gikat. ש"א 5a ed. 1561).

59. 384 f., dreierlei deutsche Curs.; f. 62 (so)מתחיל הס' הרביעי ס"א לאלף השביעי; 181: Venedig, Nisan 312; 231 und 259 Jak. ברבי Chajjim. [1] color. mit zierlichen burlesken Handzeichnungen; 51 צורת הכנפיה, ohne Raum für die Illustration.

[1] Abu Bekr [118b זכרונו לברכה für זה לשונו] ibn Tofeil ס' חי בן יקטן, übersetzt von Anonymus mit Commentar von Mos. Narboni, worin (165b) eine Analyse des הנהגת המתבודד von Abu Bekr ibn a's-'Saïg. Citate sind durch Grösse und Farbe hervorgehoben. — Viele gelehrte Randnoten [v. Joch. Allemano?]. Grössere Stücke aus Jehuda Romano's פי' מעשה בראשית und Anderes sind in den Comment. eingeschaltet.

[2] 177: פרק ע' [mit Beziehung auf die 8 Kapitel des Saig].

Digitized by Google

Ist Tr. iv von Levi (f. 179 אני l. לוי` b. Gerson's Commentar zu Averroes über ס' השמים והעולם [Elul 1321].

³ 185 Abulafia אור השכל s. 40[14].

⁴ 233 ספר (!) סוד עשר ספירות רמוזות בבראשית; enthält: a) 234 זה ציור . . האלפנים אשר קבל משה, end. ותרבה להטיב אא"ם; s. n. 217[4]; רזיאל 30 Z. 1. b) 235 סוד עשר ספירות. סוד עשר רמוזות בבראשית עם ההלשה בסוד י' אותיות של א"ב, א' ברבוי היו"ד; s. 119 f. 11. Für Todros (C.B. 2680) liegt kein Grund vor.

⁵ 235b אצות בגבורות [Fragm. aus רזיאל f. 30—32 Z. 12 v. u. הוך והנכי]; b) 241 Fragm. תמונה; s. n. 119 f. 112b.

⁶ 249 כתר ש"ט, s. 341[17]; f. 255 (Ausg. S. 45 Z. 15 שלמטה) geht in das Folgende über.

⁷ 255 [aus המשקל von Mose d. Leon § 47 ff.]

⁸ 261 פירוש שעשה מורי הרב רבינו שמואל . . . ; anon. Commentar zu ספרא, Gg. Ztschr. 10, 313 mit Weglassung der Seitenzahlen; H.B. 14, 65 A. 2.

60. 529 f., deutsch; f. 329: אני הסופר אליעזר בר יואל שלי"ט המכונה ליזר קריפקוש מקני דרדקי אצל שמחה זלמן שרווית (über שרווית vgl. n. 401[5]), dann ital.

¹ ביאור ר' משה מסלירנו על שני חלקי המורה; s. 370.

² 370 Benj. הכ"א b. Jeh. (בל"ן): פירוש על ס' משלי. על אשר ראיתי מפרשי ס' משלי.

³ 355 Dess. פירוש zu Esra: ובשנת אחת . . זה כורש בן אחשורוש; s. Auszüge aus meiner ausführlichen Beschreibung bei Berliner, Plet. 11, 22.

⁴ 370 (!) משלי עם פירוש ר' חסדאי· כלוי, von Scheschet b. Is. Gerondi, s. n. 47.

61. 416 f., deutsch; f. 114 Venedig ביום ג' כ"ט אייר ש"ג; f. 239 ff. ital.

¹ Josef Caspi ([פרשת כסף] ביאור . . על . . פי' הרא"בע, 'מכספיא).

² 115b Anonymus (xiv. J.?) Supercommentar zu Ibn Esra, anf. ואם האמת; Berliner, Plet. 44.

³ 175b [Jos. Caspi]: Ueber die Geheimnisse des Ibn Esra, s. 239[11].

⁴ 210b סודות לאבן עזרא, anonym (xiv. J.?); vgl. H.B. 11, 42; F. 25F. — Ueber alle 4 s. Gg. j. Ztschr. 6, 125.

62. 341 f., deutsch, um 1550.

¹ מנחת יהודה quellenreicher Commentar zum Pentat. [von Jehuda b. Elieser 1313]: בראשית אמר ר' יצחק . . וא"ת הרי מילה, end. משמע שסברם שלא מדעתו; die Ausgabe war mir nicht zur Hand. Zz. z. G. 96; Zedner zu Ibn Esra 12; ein grosses Fragm. übergangen von Uri 365 f. 75—215.

² Josef b. Elieser צפנת פענח über Ibn Esra; C.B. 1456; Gg. j. Ztschr. 1, 222 (1358); H.B. 6, 115; Berliner Plet. 44. Vor-

gedicht כל דורש לסחות מי עדן 13 Zeilen, dann 2 Doppelbeit, worin כיוסף בן אליעזר אשר בא לעיר ליון ומולדתו ספרד. Im Vorw. 184b der Stammbaum des Maimoniden David (hier הנגיד הגדול) am vollständigsten ergänzt. Die HS., von Liepmann zu שפה ברורה benutzt, ist wegen sehr deutlicher Schrift brauchbar.

63. 267 f., deutsch, bis 65 feiner, um 1550.

1 Jehuda Chajjug דקדוק, d. i. אותיות הנח, f. 44 [הכפל] פעלי, 56 ס׳ הניקוד, mit Zusätzen von Mos. Gikatilia, h. von Abr. Ibn Esra; aus dieser schlechten HS. ed von Dukes.

2 65 Bearbeitung des Glossars מקרי דרדקי; H.B. 8, 115, Serapeum 1869, 156. מלחמות ה׳ s. v. ספר 141b ist nicht Levi (Litbl. 8, 614).

3 197 פירוש מבוא, 4 209 ביאור ס׳ המאמרות הנקר׳ פרדיקמנך, 5 236 ביאור ס׳ המליצה והוא ס׳ ארמאניאס über den mittl. Commentar des Averroes von [Abr.] Abigdor, anf. הכוונה במאמר זה וכו׳ מאמר בן רשד מאמר כונת פורפיריאוס(so) — ולזה נתעוררתי בקצרה. (4) הכוונה במאמר זה כולל כל חכמת ההגיון — ג״כ באמרנו פועל ומתפעל. (5) וראוי שנאמר . . הקדים תחלה שם ומלה — לא הכלול זאת המחשבה מחשבה אחת והיא שהיה, also def.; aber durch dreimal סליק vertuscht. Alf. 22, 30, 195. Beweise für die Identität des Verf. u. s. w. anderswo. — Lehrreich aber incorrect.

64. 431 f. bis 95 (und 132—53b?) deutsch von Jischai b. Jechiel, Sonntag 27. Siwan 1552, nach HS. von Elia Amarillo (אמרילייו) in Segovia (שגוביא) 23. Tebet 5239 (22. Dec. 1478). 95*bis* bis 131 grösser; 150b: 32 Sefira 1552. 3 kl. deutsch.

1 ס׳ הכוונת(so) הפילוסופים לאבוחמד בקצרה (!) וגו נכלל ג׳ דברים הגשמיות (!) והאלהיות והטבעיות, Text; correcter in n. 120; vgl. 110; s. F. 39. ij f. 20, iij f. 71.

2 95*bis* ביאור ס׳ המבוא לאבן רשד ז״ל (!) בהגיון, 106b Porphyrbaum. *b*) 107 ס׳ המאמרות בהגיון לאריסטוטלוס, f. 128. confuse Schlussformel. *c*) 129 ס׳ המליצה, 151—3b 10 Bäume der Categorien. — Uebersetzer ist Jakob Anatoli, s. n. 106; incorrect aber durch Hervorhebung der Unterabtheilungen (wie im Latein.) sehr bequem zu benutzen.

3 155 Sam. Zarzah (Tit. (בן סינא) מכלל יופי, philosophische Auslegung der Haggadot, 1359. Kasside: טור מליון מכלל יופי, nicht in P. 729 (cf. 765[9]), wo die citirten Autoren nur aus dem Vorw. (W. 4, 997); für Sal. Palquera und Sal. Tibbon l. Sal. Constantini (C.B. 2497, auch „הראס״ק“, und wohl für Sal. כרבוני iv,4 f. 375 zu lesen); ריא״ג i,10 hier richtig: Isak Albalag (H.B. 8, 77 A. 6), sonst erscheint Jos. Caspi z. B. iv,3 f. 369 (zu Moreh i,28); Is. b. מגיר v,1 f. 400b, l. Minir? (C.B. 3005 n. 8914, Kayserling, Gesch. i,79, 88, 209); ן׳ פלקירה Comment. Kohelet i,10 f. 207 (cf. C.B. 2541—2) für Sam. Tibbon, wie kurz vorher? Andere

Digitized by Google

Citate s. bei Munk, Mel. 302; Alf. 242; H. 9, 49, 116: אגרת הסודות; ohne Namen Mose Tibbon אלפ, s. C.B. 2004[6]; ס' החבורים und ס' הדקוקים s. D. M. Z. 28, 634. — Anf. 165b יש דעות חלוקות בדברי חז"ל, 431b התנועה המחדש ist v,11, dennoch ונשלם ס'ליביע'.

65. 421 f., deutsch, sehr incorr.; 252 ff. fein ital., um 1550; ח"ים ist 239b (s. [7]) und sonst (44b etc.) hervorgehoben, 87 נשלם הכלל אליעזר הקטן.

[1] Drei Fragmente: *a)* [Mose Nachmani; wofür in Catal. 41*c*: „mi-Zordi"] zu Genes. *b)* 19b Ibn Esra zu Genes. 26. *c)* 20b . . פתרון ס' האמונות (s. 43), Z. 2—12 bei Gg., Mos b. Maimon 39, übersprungen.

[2] Josef Ibn Zaddik ס' עולם הקטן, aus dem Arab. von Anonymus; unbegründet: „Mose Tibbon" in der Ausgabe (C.B. 1543), wo S. xvij Varianten und einige Zusätze aus dieser, sonst nicht ausführlicheren HS. (f. 39, Ausg. 21, Z. 1, hat noch Amos 8, 12).

[3] 88 Mose Nachmani שער הגמול; auch 112[6], 327[5].

[4] 135 Berachja [b. Nitronai; Bloch, Monatsschr. 19, 451 zweifelt grundlos] מצרף, ethische Compilation in 13 Kapp., 9, 10 def. (f. 157b). H.B. 13, 81, 83, cf. 19, 49, A. 8; anf. זה הספר קראתי מצרף; end. עשה אלהים יפה בעתו.

[5] 173b י"ג מדות מיסוד הגבירול בקיצור; C.B. 2338.

[6] 175 ביאור ופירוש ברכת המזון ע"ד הסוד(!) והשכל, anf. מלת ברכה שהיא ענפה נחל ונאמר כוונתינו אשר כוונו והוא בי' המלות ועניינו בב"הת ברכת סה; 176b: ולא אדבר דבר מדברי רז"ל מהלכות בה"מ אבל בענין המלות בלבד. ונאמר הנה יסדו קדמונינו ב' האוכלים יחד; f. 187 über ואכלת ושבעת, also trotz vierfacher Schlussformel Fragm.; citirt Maimonides.

[7] 188 שערי(so) שמים (C.B. 1014, in Add. berichtigt) von Gerson b. Sal. (um 1280—1300)[1]. 206b der gedr. מאמר des Averroes; 209 המאמר [החלק] השני בענין התכונה, wovon die 7 gedr. Kapp. nur ein systemloser Auszug. Alfergani ist nach Anatoli's Uebersetzung benutzt (vgl. n. 70); f. 222 ein Excerpt aus einem מבוא לתכונה (s. mein Aven Natan 9). 238b (so)ואכתוב כאשר זה בספר אחד.

239b . . . בעגול המזלות מתחלק ולא אמאתי יותר ואני המעתיק הפעוט ח"יים (Alf. 95); f. 241 (125[4]) הנה נפלה מחלוקת (C.B. 4289; Alf. 242, 246—7, Brief an Halberst. 27); die 10 Untersuchungen des Aristoteles (nur n. iv des Gundisalvi oder Gabirol fehlt; vgl. Alf. 246) sind hier nicht gezählt, in n. 125 (f. 64) bis 'כ. Unter 'כ finden sich 2 uned. grosse Stücke (Catal. Mich. S. 325), nämlich f. 244b (125 f. 40b) nach הוא הדם ed. Ven. 58[1] Z. 7 v. u.,

---

[1]) Das Zeitalter ist gegen alle gesunde Kritik hinaufgerückt in Monatsschrift 1872 S. 183; s. dagegen C.L. 79 (H.B. 9, 135); Alf. 95; Letter. ital. dei Giudei ij A. 91; zu Baldi p. 88; unten zu Codd. 32, 107[4], 263[2].

Digitized by Google

und f. 245b (41b) zum Schluss, hier ונכחלם כה אגר (הנוסא) יחלום המאייר סכלו. — F. 248 (47) וראוי לדעת סבת המחלוקת (bei Hercz ד"כ); 248b מאמר von Averroes bis טעות, wie die latein. Epistola etc. (Alf. 100), Cod. 125 f. 47b, 387[2] f. 46 (Alf. 246). In letzteren beiden f. 54b, 49b der in מ"ט gedruckte מאמר (oben f. 206) und 58b, 51b מאמר von Averroes Sohn; alle 3 aus Sam. Tibbon's Anhang zu Kohelet; ed. von Hercz 1869; H.B. 10, 164; s. auch 295[12].

[8] 253 ס' המדות לארסטו und so 421b Epigr. (die ganze Seite füllend); ist aber Averroes' grosser Commentar zur Metaphysik [h. von Mose b. Sal. aus סלון, H.B. 14, 98; s. C.L. 51, Serapeum 1867, 140] bis v K. 12 incl. der latein. Ausgabe [welche unvollständig, s. z. B. hier f. 254, 313] Der unwissende Abschreiber hat Stücke versetzt; B. ij (Anf. def.) stand wohl im Original vor i f. 267 (wie bei Munk, Mel. 434, vgl. 439).

66. 373 f., gröss. und kl. deutsch, um 1550. Hinter Bl. 9 gehören 42 bis 65, 82—89, 66-81.

שני ביאורים על פירוש הרמב"ן ז"ל לתח"מ ע"ד הקבלה האחד מיוחס למאור הגדול הרשב"א ז"ל (!) והשני מיוחס להסיד אחד ושמו נעלם כאשר יבואר בהקדמת ספר זה. Beide Supercommentare meist in Parallelcol. ohne Unterscheidungszeichen.

[1] Schemtob ibn Gaon [כתר שם טוב]; Cod. 11 hat nach der uned. 1. Vorrede (C.B. 2528 und Add.) 4 Beit, worin der Titel, dann: וזה מה שקבלתי מפי מרי [מורי] ורבותי הרשב"א והחסיד ר' יב"ע נ"ע. אמר ט"ע . . ידוע הוא, die 2. in mancher Beziehung interessante (vgl. Jesch. 6, 178; vgl. P. 790[3]?, 823[4.12]); in Barcellona hätten seine Lehrer Sal. Aderet und Isak b. Todros ihm erlaubt, letzterer ihn sogar gebeten, die Andeutungen niederzuschreiben. Dann Anf. der (unbrauchbaren[1])) Ausg. (Cod. 341, Copie n. 56, und 66) תחלת כל דבר ohne die Worte כל המבקש (V. 107[2]: רמזי רמב"ן, die 14 mysteria gehören nicht dazu). Am Ende dieser Vorrede ist das. von Fehlern der Copisten die Rede, welche in einem Nachwort an einen inzwischen 40 J. alt gewordenen Leser (f. 286 bis 287) berichtigt werden (P. 838), unter Verweisung auf des Verf. ס' המדרשות, welche (?) er dem David כסף und Samuel Gaon überliefert. Ende כי טוב הבין זה; cf. Biscioni p. 240, ij, 20[5] mit Assem. V. 211, 7 (Meschullam!). Auch die Texte bieten Varianten; der Verf. weist selbst auf Meinungsänderung hin; das Datum 1315 hat nur eine HS. (Ginzb.?) bei Grätz 7, 326. A. 5058, bei Berliner, Mag. i,65 scheint Irrthum; über eine Bibel-

---

1) Es fehlt u. A. das Ende von מדר מנה bis Anf. ויגש, wozu über ויגש gehört (berichtige C.B. 2523).

Digitized by Google

HS. 1312 s. H.B. 13, 136. Die wichtigste Abweichung besteht in der Einschaltung eines anderen Supercommentars in Cod. 11 und in der Ausg.: ודעת החכם (nur Ed. 46 Z. 5 gehört wohl dem Herausg.), wovon Peric. Bereschit in V. 214[9]. Hier sind einige dieser Stellen in den ersten Peric. eingeschaltet, später hinter jeder gesammelt, als ממאמר אחר, jedoch zum Theil auch hinter Ibn Schoeib, unter derselben Bezeichnung, aber auch andere Erläuterungen nachgetragen. Jener חכם ist vielleicht Scheschet (vgl. Jesch. 6, 95; P 798[2]).

[2] ein anonymer, umfangsreicher, oft die ganze Seite füllender Commentar, ohne Zweifel von Josua ibn Schoeib (s. Jesch. ib.); Anf. f. 9: בראשית אמרו בספר שלש דברים נבראו; end. 240b ובקריאת י״ם נאמר לעשות לך . . הענין ההוא לשם ולתפארת; cf. P. 798[2], 801 anonym. Auch hier öfter Zusätze (theils Varr. und Excerpte) von früheren Abschreibern, meist durch מלאכי אני הכותב und dgl. eingeführt. Darunter: *b*) 59b סוד מעשה בראשית על סדר הכתובים bis מלך הדרום, abweichende Recens. des Fragm. von Jos. b. Samuel; s. 240[5]b; Gh. 110.

[3] 248 לקט קצר (Tit. im Epigr.); anonymer unbekannter Commentar zum Pentat., anf. ברא אלהים ע״כ חתם הקב״ה חותמו; end. לכפר עון פעור היה. Der Verf. lebte in Montpellier (הנה גבר 253 Ende לך לך) kurz vor 1240, wo der Messias eintreffen sollte (תקות 306). F. 274 ff., Ende Genesis, finden sich häufig Zusätze: תוספת oder תו׳. Verf. compilirt aus alten Quellen bis auf seine Zeit, nennt Franzosen und Provençalen, häufig einen Samuel ב״ר oder ב״ד, vielleicht Lehrer; hat viel Halachisches und Apologetisches gegen christliche Angriffe (Berliner, Plet. 33), auch Gematria und dgl. Aus jener Zeit und Gegend ist fast nichts Aehnliches erhalten.

[4] 318 Anonymes Glossar. über Stellen in ersten Proph., Jerem. (336) Ez. Jes. und (365) 12 kleine. Anf. ויהי אחרי. כל מקום שני ויהי אחרי, end. (352b) ולעמוד שם בהמות; kl. Pr. משא, אמנם לשון הסיפה, משא, end. וחבירו ביחזקאל מועטי דידכן בחורב זה סיני. Vieles ist aus רש״י; gleich zu Anf. זה הטעם מליורי [מלאכי?] הדרשן ר׳ אלעזר ז״ל (s. Cod. 221). Sehr Vieles wird deutsch erklärt (באשכנז) in kl. Pr. aber בלעז. Nachzutragen bei Zz., z. G. 96.

67. Perg., 261 f., gr. deutsch-franz., ergänzt bis 270, nach Zz. wahrsch. Anf. xv. J. Bei den Verzierungen häufig ein △ (Gottesauge), vorne radirt.

סליחות, in 2 Reihen gezählt. I,1 אנשי אמונה אבדו באים בכח מעשיהם, hinter n. 188, f. 224b: בשם אלהים יהיה אתי, כי זה הסדר סיימתי, בשם שוכן למעלה, והיו בעיניו כמנחה וכעולה. אמן סלה; dann לתענית צבור etc. nebst den Lectionen. 227b: כאן התחלה לסליחות נכריות (so). II,1 אתה חלקי וצור לבבי, n. 43 מפלטי אלי צורי סתרי ומגיני וקרן ישעי. — „Die HS. war für den

Digitized by Google

Vorbeter bestimmt, und ist, wie ich glaube, der Selicha-Ritus von Augsburg. Etwa 15 Nummern sind unter den 245 des Codex und des Nachtrags, ungedruckt. Für den Sühntag (vgl. Ritus S. 137 ff.) sind: 19 für Schacharit, 15 für Musaf, 9 für Mincha. Die von Lil. (S. 84) angegebenen Zahlen gehören einem spätern Verzeichnisse, das ein Besitzer sich auf der innern Seite des Einbandes gemacht, und welches seinem Ritus und seiner Zeit, nicht dem Codex, zugehörig ist.“ *(Zunz.)*

Vorbl. לפרט חמשת אלפים ארבע מאות, dabei „a. 1369“; „Lublin“ fand ich nirgends.

68. 432 f., ital. Curs.; 156 ff. deutsch, bis 188 plumper.

[1] זוהר Levit. 16 bis Ende Lev.

[2] 116—52 [Todros שער הרזים], Anf. def.; s. 209[2].

[3] 156 Menachem Ziuni ס' ציוני, ohne Gedicht אלכך אל (C.B. 1743).

[4] 328 Fragm. [Is. Israeli יסוד עולם bis i Lehrs. 39, abweichend]. *b)* 345b Notiz und ungeschicktes Akrostich איזק.

[5] 346 Josef b. Mose Zarfati עיר סיחון, praktische Arithmetik in 11 Kapp. Nach einem Distich: אישים באו קרית ספר . . . הלא כי חשבון עיר סיחון, das Vorw.; s. V. 397[2] (Zz. z. G. 166; Liepmann zu השם 15; H.B. 8, 75, A. 2), end. והגיע חור לחוס . . . נשגב שמו לבדו. Für Geschichte der Arithmetik interessant.

[6] 376 Levi b. Gers. מעשה חושב (1321), arithmetisch; die HS. zählt die Einleitung als K. 1, daher bis 68; f. 429b, ij,5, eine Lücke (s. n. 36 f. 7 und 101, minder corr.), verwischt, Ende defect.

F. 114: סליק סדר(so) ויקרא . . . ע״י אליה בכמ״ר מנחם יצ״ו מגולה [Gh. 104] פה רומא היום יום ג' כ״ב סיון שנת וש״ב [308] אצב עם המלך הי״י(so) יזכני להתחיל ולהשלים ספרים אחרים אמן וחמכתיב(so) יאריך ימים בקרב הארץ ויקים(so) בו קרא דכתיב והגית בו וגו' הוא וזרעו . . f. 432: חם . . הסופר לא יוזק לא היום . . . בשולם שיעקב אבינו אלם, היום יו' ו' כ״ט תשרי ש״יג לפ״ק פרש' וזאת . . בכך מש״ה ע״ה; ob von Mose?

69. Perg. 203 f., verschied. def. Codd., deutsch-franz., theils color.

[מחזור] Festgebete, theils mit Commentar; f. 29 הגדה, 32b ספוק bis קראו (vgl. Landsh. xvi) und כי לא נאה. פ' אבות def. mit altem Commentar; eine Stelle H.B. 6, 2 [cf. 129]; ähnlich Uceda im Namen Efraim's (oder Sam. b. Meir, s. Vorr., fehlt bei Zz. z. G. 124—5); f. 48 יוצרות, 95—6 Lücke. Von anderer Schrift 108 bis 117, 118—33, 165—203 def., כל נדרי 157 hat שעבר; 196 לסכות.

70. 180 f., deutl. ital. oder levant., um 1450 — 1500. Tabellen unausgefüllt.

ספר הגדול הנקרא אלמגסתי, daneben אלמגסטי, von Ptolemaeus אלפלודי [aus Honein's arab. Uebersetzung? Z. f. M. 16, 381; Lett. ital. dei giudei §. 9, nota 84, Hermes 8, 333; zu Baldi 42]; den

Digitized by Google

Uebersetzer Jak. Anatoli nennen Tur. 6, P. 1017 (המגיד 1862, 175, 182, hier f. 31 ל"ו für ע"ו); aber nicht V. 384 (def. und falsch 1236 aus Tur. 7, nämlich Averroes Compend. oben 31[4]), Wien 174 (C.B. 2003, xij und 2087) und meine HS. Benützt von Gers. b. Sal, s. 65[7]. — Anf. טוב מה שעשו, end. בהודות האל על עזרו. Text (vgl. Slonimski, יסוד ed. ij,57) vielfach berichtigt; viele Randnoten, nämlich Varr. (13b: בס׳ האחר, f. 116, ix, lange Stelle), Erläuterungen, Berichtigungen (153), Citate (zu Baldi 82).

71. 69 f., gr. sehr deutl. span. Curs., xv—xvi. J.

[1] Mose Chalajo b. Is. פירוש שה"ש, philosophisch-allegor.; Anf. des Vorw. חפוחי זהב ist nicht Tit.; Anf. des Comment. שה"ש המשובח שבשירים המסולסל; end. נכון חדש בקרבי. H.B. 13, 75.

[2] 61 סוד מגלת רות. ויהי כבר אמרו רז"ל שכ"מ שכ׳ ויהי אינו אלא לשון צער; end. שלמה שהוא מלך שהשלום . . כל עקר דברינו ברוך יי׳ לעו׳ או"א. Kabbalist. allegor.; citirt 1, 14 הרב באור זרוע (Uri 318 f. 193? vgl. zu 2, 1 f. 64b); zu 2, 2 f. 64b ואני אומר מפי הרב ר׳ אשר; verweist auf das eigene ספרי לוחות und ist verschieden von Chalajo's Commentar, Halberst. 17; H.B. 13, 75.

72. 66 f., plumpe deutsche Curs.

David ibn Jachja לשון למודים und Anhang, aus Ed. 1506 copirt, mit latein. Inhaltsangabe; vgl. 328[3].

Titbl. יוחן ביסנשטיין מאיסלינגן כתב ספר (so) הזה לידי (!) הנכבד והמעולה אשר הוא עטרת חכמ׳ לאדונ׳ כספר אמן כאש המדינה כמרי׳ (so) אוגוסטיני הערעמ ז"ל ברכה תבא עליו אמן סלה. Ego Johann Boeschenstain sacerdos scripsi hunc librum rever[o] pri. d'no Caspar Amman[1]) provinciali suevis et reni ordinis divi augustini, nec non rept. parem (?) in studio lingue sancte Anno 1517. Zuletzt דיש אישט גישריבן וואָרדן דורך יוחן ביסנשטיין פריסטר דיא לייט בו טונאו וויכר (Donauwörth) אלז מן צלט בון קריסטי גיבורט טויזנט בונפהונדרט און אין זיבנציהנדן יאָרן, און אישט גישריבן וואָרדן דעם ערווירדיגן הוכגילערטן העקן קאספר אמן דער היילגן שריפט דוקטור פרובינציאל דער פרובינץ אין שוואבן און אס ריין זאנט אויגוסטינס אורדענס בו לאויגינגן אן דער טונך. Johannes Böschenstain priester vonn Esslingen seines alters Im sechsundvierzigsten Jars. — Der Cod. spräche für die von B. selbst bestrittene jüd. Herkunft; s. W. 4 p. 840.

73. 168 f., deutsche Curs. eines Ignoranten, xvijj—xviij. J.? Falsch gebunden. Die ersten ff. enthalten Berichtigungen u. dgl.

[1] באור השמע טבעי אמלעי לאבן רשד (s. 30[2]), bis viij, Kelal 6 K. 4; Custos למה 99b gestrichen, dafür בן היה der folg. Seite gesetzt.

[2] 106 ס׳ הנפש לארסטו עם(so) ביאור י׳ן רשד; s. n. 32.

[3] 148 ס׳ החוש והמחוש, 159b abbrechend; s. 108[6].

[4] 150 ס׳ משפטי הכוכבים. נחחי אל לבי לשמוע ולהבין גדי עד סוף המזמים. תמו דברי היושר . . . מופת ואות סל"ח. Bearbeitung des „Alcan-

---

1) Eine hebr. Gram. dieses „Ammon“ vom J. 1520 soll Beck besessen haben, s. Meelführer, Access. ad . . Almeloveen bibl. promiss. (Norib. 1699) p. 8, und W. 2, 601, 4, 275; vgl. n. 204.

Digitized by Google

drinus“ (cf. 228[2]); D. M. Z. 18, 144. Ob von einem Jakob? (155 im Memorialvers); vgl. 261[9].

[5] 160 ס' הויה והפסד לארסטוטלים, Averroes mittl. Commentar. 167b Custos והנגסם, folg. Bl. fehlt; dazu f. 100—5, def.; s. 387[3].

[6] 168 [Levi b. Gers. מלחמות ה', ij K. 5, 6 und v,2 K. 3.]

74. 578 und 596 f., deutsch an ital. streifend, wahrscheinlich autogr.

ספר זכרונות מנקס חשבונות . ., masoretische Concordanz (קונקורדנצש) des Elia Levita in erster Anlage für Egidius [de Viterbo] verfasst in Rom 1515—2:. In mehrfacher Beziehung interessant, auch von den neuesten Biographen unbeachtet (Frensdorf über P. 134, Monatsschr. 1863, 101 [Gg. j. Ztschr. 2, 154], Ginsburg, Masoret 32). Reimpros. Vorw. (nicht in P.) f. 4, anf. לבריאת הארץ ושמים[1], חמשת אלפים ומאתים, ושסה ושבעים), worin die Stelle בדקדוק ובפסוק (מסורת 96 Ginsb.); später והסיר אדוק מאד בדקדוק; Levita חשבי s. voce אדוק scheint beide Stellen zu confundiren. Egid erwähnt die latein. Concord. [von Pater Arlot 1290, C.B. 1141, nicht Is. Natan, wie Ginsb. 28]; f. 4 c. 3 אמר אליה . . אחרי כי הסכמתי לחבר (cf. Fr. 103, G. 25), schildert die Methode der Masoretiker (und bezieht sich später darauf), f. 5 und 28 c. 2, 3, erklärt masoretische Ausdrücke (anders als in Masoret); citirt הבחור (erschien 1518), פרק שירה (1520), הרכבה (1518). F. 10b nur 8 Nutzen (7 = 7, 8 P.; 8 = 10 P.); unter 1 kommt Nichts vor von Uebersetzung („aprés coup“ P.), vielmehr heisst es כי רובם יבוארו מלך עצמם. F. 12 (latein. f. 84, 85) סימנים ממסורת; f 78–81b n. קע"ב die סדרים, daneben Kapitelzahl. F. 85 Anf. אָבַב אבב ג'; end. ij,596 . . חרשם כתיבי' בשרם רשם.

Anf. Bd. ij ist F. Egid. Car. gezeichnet, zuletzt ותהי השלמת הספר הנכבד הזה המחובר אל המשמן היקר והנעלה אשר קלא שמחו ולא כלו זכרתי בהקדמת הספר הזה. היום יום א' ד' לחדש תמוז שנת חמשת אלפים ומאתים ושמנים ואחת שהוא שנת אלף וחמש מאות ועשרים[2] למנין הנוצרים: פה רומי רבתי, במדינות שרתי. ברוך ה' אלהי אבותינו לעולם ועד אמן, und: Hec i. ordine. redegimus hactenus nusqu. Lect. vbi annotationes iunximus atq. concordantias. F. eg. car. p. Eliam.

75. Tuchperg. und Perg., 139 f., beschädigt; schön, sehr deutl. span., xiv—xv. J. Bes. Jechiel mit Rasur.

[1] Mose Nachmani [חידושי בבא בתרא]; f. 123 Nachtrag שלהי פרק המוכר und Erklärung des Verf. über die nicht überall citirten Quellen.

[2] 125b דיני דגרמי; cf. ed. 1523, C.B. 1958; Jesch. 6, 167.

[3] 134 אתחיל לכתוב ממסכת סנהדרין.

---

1) Herbst 1515 (s. Cod. 81), nicht 1516, wie Ginsb. 15; vgl. 14, 96 (C.B. n. 52 und S. 2879) mit Buber A. 12 und A. 4 S. 17! das J. 1527 substituirt P. 134. — 2) Fehlt ואחת; 4. Tammus war in beiden J. Sonntag.

Digitized by Google

76. 176 f., deutsche Curs., xv. J.

Menachem Ziuni ציוני mit Index der Bibelstellen u. s. w. (f. 1 bis 2). — F. 176b Kreis der 10 Sefirot und über ihr Verhältniss zum Decalog: אנכי נגד הראשונה; zuletzt זאת מחבולה להר"ס רקנט.

77. Perg., 58 f., ungebunden, splendid. span., 1397.

Tobia b. Elieser, Commentar Megillot: [1] Ruth כת' טוב עין וגו' דע שלא אמר; anf. אמר שב"כ חמשה ויהי; end. ונקנה בחג שבועות und Vers. [2] 7 Hohel. כת' וחכך כיין . . אמר ט' בר"א מה ראה שלמה, in der Einleitung 70 Gottesnamen alphabetisch (nicht in „Haftarot“, wie D. M. Z. 4, 160; vgl. Zz. Litg. 607); Anf. f. 8 s. bei Jell. ביה"מ 2, 67; end. ששם החי בשמים. [3] 27b Esther, כת' בטוב צדיקים . . את' פסוק זה מתגלגל, end. לכל זרעו אדון השלום יפרוש של' ע"כ ישראל. [4] 40 Threni כת' כי טוב . . אמר איוב כשבור [P. 174], anf. אמר ירמיה משה ראה איכה.; f. 50 einige תוספות רש"י; end. וזכה לראות . . בימינו אמן und Vers. [5] 52 פירוש קהלת מלקח טוב . . כת' טוב טעם . . על שלפה דוד; end. אע"פ שעשה טוב. — In Widmanstad's Index folgt noch: „Midras Psalterii usque ad ps. 119. Expositio alior. psalm.“, und daher hebr. ועל ס' תהלים; etwa ein abgetrennter Druck? C.B. 2674; Zz. Lit. 287.

סה בולונייה בחדש אייר שנת ה'א'. ולב כ ה ה ס זק"ן בא בימים, also 5157, nicht 5011, wie in Widm.'s Index. Der Arzt Reuben b. Jekut. b. Abr. Arzt aus Forli b. Meschullam b. Menachem Arzt b. Mord. Arzt b. Jehuda Arzt aus Trestevere (טריסטיבירי) erbte die HS. der Mutter Hanna b. Mord. Arzt aus der Fam. Angeloni (בנית אנגילוני) Romano. Bes. Abr. b. Ahron. Von Beiden Randnoten und Textcorrecturen.

78. 139 f., sehr deutl. span., um 1550?

Jeh. b. Jos. Khorasani ארון העדות; s. 39[3].

Zuletzt נשלם זה הספר הנותן אמרי שפר ויפיו ושובו לא יספר || והוא כאשכול הכופר לכן כל איש אחריו יהי רודף ואל יעזבהו בעד הון וכופר || ואעתיר לאל שמיה שפר שעלת אויבינו ישפר ועונותינו יסלח ויכפר.

79. Perg., 224 f., zweierlei ital., 4. Tebet 5074.

[1] Serachja b. Isak etc. פירוש, Commentar zu Hiob.

[2] 101 Desselben אמרי שפר über Proverb. (1289); beide edirt aber mit willkürlichen Weglassungen; s. H.B. 12, 44.

Bes. Meschullam b. Elchanan Benj. b. Meschullam. — Jekutiel b. Joab (s. n. 210) erhielt den Cod. bei der Erbtheilung; f. 224 שמע אמרי ספר לאברהם . . סופר.

80. Tuchperg., 326 f.. gr. deutl. span., Anf. xiij. J.?

[1] Zahravi ס' השמוש i, ij; s. n. 8.

[2] 2 eine kleine astrologische Abhandlung von Sam. ibn Sason, wahrsch. Autogr.: אמר . . . כר"ו הספרדי עלה בדעתי לבאר מדות היום והלילה; unbeendet; vgl. 239[10].

326b bezeugen [Jo]ab (א'א'נ' = אלהי אביו בעזרו?) b. Abr. und Jeh. b. Jekut.: Dienstag 20. Ijjar 131 verkaufte in Rom Sal. b. Ahron Zarfati und . . . (ra-

dirt), Frau des Sam. b. Mose Zarf., diesen und andere Codd. dem Mose Remos b. דבלוסל (Devlosal? s. meine Mitth. bei Zz. Lit. 712) Remos aus Majorca. Joab (1b) erhielt den Cod. bei Erbtheilung mit dem Bruder Elia קלי׳ פבר׳ (cal. febr?) 177 (H.B. 11, 105) durch Isak כ"ץ aus Siena und Jehuda מאסאלו (?מאסאלק?). F. 1: Lib. Dominici Grimani Cardinalis כוסט (פוסט?) Veneti.

81. Bis f. 369 beschrieben (einzelne f. ungezählt), 1555.

Myst. Schriften des Elasar Worms [und einiges Andere] aus einer grösseren Sammlung (oder weitläufigeren Recension?), redigirt von Elia Levita (הכרמל 7, 323); z. B. f. 92 כמו שכתבתי כבר בקש ותמצא כי אני הסופר חסתי (?) שכינתו (?); auch sonst Verweisungen anstatt Wiederholung; z. B. f. 278 Randnote, dass die Stelle ans Ende gehöre, und sonst über Anordnung 193b (cf. רזיאל 40b), 242b, 278, 366. Einzelnes scheint eingeschoben oder unsicher.

[1] רזיאל הגדול בר אש d. i. סודי רזייא, s. 24[7] (Fragm.); cf. 43[14]; H.B. 14, 32. Elia scheint den Tit. auf den ganzen Cod. zu beziehen; s. [11]; end. חתום עין חשמל. Vgl. zu 285[2].

[2] 79 הליכות מטטרון [l. הלכות]; s. H.B. l. c.

[3] 82 הלכות מלאכים; anf. בדבר י"י שמים; 87b הילך המרכבה, end. ושלהביות לאין מספר וקץ וחקר; P. 850[2].

[4] 88 הלכות הכסא כסא כבוד מרום, mit Bezug auf Salomo's Thron; Ende בכבודו ב"ה.

[5] 97 הלכות הכבוד, anf. wie Gh. 30A.; f. 99 וכבר היו הפילוסופים והחכמים יושבים ומתווכחים על היחוד . . ענה א' מן המעמיקים כיון שכתוי; 100b ff. Stichwort שבורא (H.B. 10, 157); end. ברחוק מן הכבוד.

[6] 103 הלכות הדבור שבורא כולו דעתנות, end. לא עשה כן לכל גוי.

[7] 106 הלכות הנבואה שבורא ית׳, end. מלאך האלהי נורא מאד; s. Gh. 108E. etc.

[8] 110b הלכות האמנה שבורא הוא (so) הכל לכבודו והוא שמו; f. 111 aus Saadia (n. 42 f. 357b, cf. Gh. 108E.); end. לעולם או"א, wie Fl. i,61.

[9] 113b ס׳ השם, nach der Formel . . בשם אהיה (Fl. i,61, ij) יהוה שמו המיוחד (anon. C.L. 97 n. 17 bis hier f. 114 l. Z. והכן בבינה); eigentl. Anf. 114 יהוה משמעותו היה (Fl. 44 Cod. 14[4] f. 15 Fragm. 1 S.; Gabbai, Abod. 17a: חכמי האמת); end. wahrsch. 237b והאיר וכל העולמים ברוך שם . . ברוך י"י לעולם או"א, da die Worte לישראל לאבי בשם י"י זה ספר תולדות אדם, und המלאכים שיבאו, bei Bisc. als iij, hier f. 152, 160. — Darin 123b פירוש השם לרבנו האי גאון ז"ל ברקשית ג' נהפכת בא"ב ג"ד (cf. 215[10]c); 177b שער שמות שמושי תלים; 190b אמר ר' המנונא תפלה זו מסר לי זסגנזיאל (so) שר הפנים ואמר יודע (s. Alm. 298[17], wo in [16] die 10 שמות u. s. w. hier f. 102 und 106). — Andere Recens. s. 285[4].

[10] 238 ס׳ יצירה של בריאתא היא זו; end. ג' ללשון טובות שתיקה ושמירת לשון ומדבר אמון (ij. Rec.), mit den Permutat., ungezählt. Commentar f. 241: סוד י"י ליראיו. ברוך הוא שמסיר ידו; dies Vorw. fehlt im ed. Auszuge; f. 243 שלשים . . ולמה ל"ב; zu 242b, 244, vgl. Saadia, n. 241

Digitized by Google

f. 80—1; end. wahrsch. f. 278 כאמר אלה לחיי עולם; worauf העוסק רכ"א בס' יצירה (n. 115 f. 2) bis יעסוק בתורה (daher bei Bisc.) und die שערים bis f. 300; aber f. 278 zu העוסק am Rand ככתב (!) כל זה העמוד הקונטריסים בסוף שייך הוא כי בטעות. 300b: סליק או"א . . ברוך יי' und חסלת . . ס' יצירה wie Bisc. bis אליעזר המסדר;.

[11] 301 סגולות (Namen), deren Verhältniss zum Werk dem Abschreiber unsicher war. b) 302 שמוש ה"ככל סל"ס. טעה א' כוכב, לכל דבר יפה, end. (so)אמכביאלל ז' וחמים הסיה סליקו. c) 303b הנולד בא' בשבת אדם, end. גבור ושופט יהיה. d) 305 אלהים בישראל גדול [Gebet des Nechunja], bis בירא(ך; s. n. 112[36] e) 306 (und 310b) Alphabete, „nicht aus רזיי ס'", oder „von unbekanntem Verf." (308), oder גם זה מלאתי שייך לס' רזיי הגדול הזה (308b hinter חכמת הדלעת).

[12] 311b ס' חכמת הנפש, Distichon (Litbl. 8, 342), dann ברכי נפשי את יי; end. שם קדשו בשכמ"לו, und Akrost. (l. c.). F. 329 שאלה des Sam. b. Kalon., ed. in הכרמל 7, 323 (Vocale theils von Fünn hinzugesetzt); andere Recens. Jesch. 6, 25.

Epigr. des Prototyps von Elia Levita (Litbl. 8, 342, הלבנון 3, 347) wörtlich, auch die Stelle vom Schatten, nur für זידיו (Egidio) hier יוחנן אלגרכה(so) וידמאנשטאטר, das Datum Donnerstag 6. Elul שט"ו und מש"ה נ"ד בן (durchstrichen) כאום הסופר אליה הק"ר טוביה הי"ד ז"ל מק"ק קראקא ממדינת פולין קטן . . Widmanstad notirt 1555: „Mose scriba meus, qui mihi tribuit titulos Magisterii ord. St. Augustini, ignarus quid scriberet", was auch auf den Text theilweise anzuwenden ist. Mose nennt sich auch f. 300b.

82. 97 f., deusche Curs., xvi. J.?

Pijutim für Neujahr und Versöhnungstag, jüd.-deutsch, Ende def. Vorne (mit Blei) „Sal. b. R. Isaac" etc. als Uebersetzer, woher? Serapeum 1864, 59; H.B. 12, 127 ist Lil. zu 89 falsch hierhergezogen.

83. 200 f., zweierlei span.-rabb., um 1552/3; f. 136 Monogr. לעיר הסופרים קטן התלמידים חיים בכמה"ר שמעון בן גאטנייו זל"הה.

[1] 3 כ"ו פרקים לרבי משה בן אי"ל(so); s. 357[3].

[2] Menachem Recanati טעמי המצות; s. 103[2].

[3] 138 זוהר, Stücke: פ' במדבר, נשא 144b, בהעלותך 152, וילך 156b.

[4] 163 סוד הכסא אשר עשה המלך שלמה. אדם אשר נפתחו לו שערי הקבלה ישוש אל לבו . . . . המקובלים רופאי הנפשים . . . ידוע תדע כי הכסא על שם שהכחות רבבות מלאכים לחשבון יאר יי' פניו אליך ועד הנה כלל סוד הכסא המכוסה מכוסות; end.

[5] 164 סוד הסוכה ישה חסך סתרו . . ידוע תדע כי השם יס' הקיף לכסאו שבעה ענני כבודו; end. אין בכאן משום מה למעלה עד הנה סוד הסוכה. [6] 164b סוד לולב ואתרוג הלולב כנגד לדיק כתמר יפרח . . . . ויאספו מארבע כנפות הארץ.

[7] 165 סוד ידיעת המציאות, kabbal. (xiij—xiv. J.?) (so)ידיעת המליאות הכבוד הנסתר מן העין אשר אין יכולת לעמוד על אמתתו ע"ד האמתית אלא על קצת הכח הנפעל; end. וכדין נקרא שם מלא כל העולם [l. על עולם] מלא ולפעמי' חמלא שם יהו"ה מתאחד עם אדני בשני(so). סליק בשם יי' לבאות אמן; def.? Behandelt mit Rücksicht auf die Sefirot oder מדות und mit Beziehung auf

Digitized by Google

das B. Jezira die Gottesnamen ע"ד המעלות, nämlich אדני und אל חי (169 ff.), אלהים und אלהי צבאות als gegenseitig bezügliche (187b), והוצרכנו להביא אלו הב' שמות בשער אחד אע"פ שאמר השמות הביאונוס כל אחד בשער מיוחד לו, als 5. יהו"ה (198b). א"ל ח"י ist das Geheimniss von הגאו"לה Jobel und Erlösungsjahr (174b) also wohl 1290? Die Buchstabenspielerei Abulafia's und Gikatilia's ist aber sonst kaum vertreten. Eine Stelle aus מדרש שמעון הצדיק ז"ל, 167b (s. 215b), steht nicht bei Botarel; eine des Jekutiel (= יחוסיאל?), 168, nicht bei Schemtob, Emunot 110; vgl. Benz. 25 K. — ס' השיעור f. 165, 169, scheint שיעור קומה. — P. 843[2] fehlt die Ueberschrift.

84. 25 f.; f. 17 unvollst. abbrechend.

Paradigmen der h. Verba und Nomina mit latein. Regeln (1b „Significationem docetor ex Buxtorfio vel aliis") von Johannes Zelestin, nach einer Notiz vom Bibliothekar Schmitthammer, wohl aus dem Catalog einer Klosterbibliothek. Zuletzt schlecht übersetzte Sentenzen aus christlicher Literatur h. und deutsch

85. A. und B. (früher 188), theils Perg., 115 und 23 f. kl. ital. (?), xv. J.

[1] Bernardus (ברנרדו) de Gordon שושן הרפואה (Lilium medicinae, Juli 1305), h. von Jekutiel b. Sal. in Narbonne 14. Ijjar 1387; anf. מתחיל החלק הראשון . . . נשאל סוקראטוס מאיש מה, end. ונכנס זה בזרוע קודש שנשים ממנו על הפנים (dieser Schluss, auch bei Mose b. Sal., Mich. 390, fehlt in der latein. Ed., cf. n. 283); dann hier . . ובזה תם, nicht in n. 123. Im Epilog וספר הבחרנים וימים הגבוליים, in n. 123 nur bis וס' המעלות (vgl. zu 280[9]); hier Datum 5. Februar 1304 und das der Uebersetzung wie P. 1185 bis עשר יום בו; s. unten. W. 3 p. 969 (P. 1186, Carmoly, Hist. 128!).

[2] 115b חבור מאישטרו ברנרט דגורדו בהנהגת החדות, Regimen acutarum aegritud.; anf. לפי שכל אריכות הוא מנגד לאמת בעבור זה ברלאותי ספר הנהגת החדות (wessen?) לזה התעוררתי לאהבת רע המיוחד שמו מאישטרו גילם ולאט כוונתי לחבר זה הספר מתחלתו בקצור ובחבור קטן (Nichts davon im Latein.), dann והנה הנהגת החליים החדים. תעמוד(so) בג' דברים; auch Ende abweichend כי נכוונת הקצור חברתי.

[3] B. 1 col. 2, Gordon לוח התחבולה (Affectus praeter naturam curandi Methodus, in qua indicationes quae a Medico sunt observandae dilucide enucleantur), anf. תחבולות רפויי החלאים לפי מה שהכחנו בו הם עשרה; end. Datum 14. Juli 1299 mit יום ב'(so) אחר שנ מרסל Worten, latein. 1296, bis ראוי שיובן שאחרנו הימים שהכחנו קראנו הנהגת החדות והגיע ליד רבים ואחר חברנו מלאכת הבחראן וימים גבוליים ובשלמות כאשר ידעתם.

[4] B. 3b. Gordon ס' הגבולים, zuletzt פרונושטיקא und נבואת הרפואה (Tract. d. Prognosticis), anf. הזקנה היא אם השכחה ומפני שח' הקדמת הידיעה הנק' פרונוסטיקא היא גבוהה ומשובחת ומועילה; end. התאחר יותר תרופתם; zu Anf. „qui siccam rupem fondere קואי שקקמי ריפים פונדירי גוסטקום (גוסעקום)

iussit aquas" (Astruc, Hist. Montpellier 177); in anderer Uebers. 280[6]: המפואר החכם תהלתה המים מהחלואים לנו. Letztere beginnt: הזקנה אם הש' ולפי שה' הקדי הי' היא הכרחית וקשה מאד ורבה התועלת; end. התחסר חרופתם. — Uebersetzer von [2]-[4] unbekannt; Carmoly, Hist. 106—7, erfindet einen „fameux" Prof. in Montpellier, Jehuda b. Sal. aus Beziers, Bruder Jekutiel's etc., aus dem Abschreiber in P. 1185 („בנו"ן דרך חלאה"?).

F. 1 היום יום ג' כ' לח' כסליו קבלתי מיד כמהר"ר עמנואל בכמה"ר יעקב נ"ע א' מסכתא מחולין והידה אני רפאל אליעזר בכמ' יהודה הרופא נ"ע ושלום (?)

86. Perg., 250 f., dick, punkt., deutsch, theils aufgefrischt. Initialen color., Vignetten, Thiere und dgl. in bizarrem Geschmack (z. B. f. 2b, 54).

מחזור Rituale für Neujahr, Versöhnungs- und Laubhüttenfest, Anf. und Ende def. (verbrannt?) bis Mitte הושענות, enthält auch סליחות; für die Geschichte des Ritus nicht ohne Interesse.

Nach Zunz scheint dieser Codex älter als 1400, da 5 Stücke später nur noch im römischen und griechischen Ritus vorkommen. Am Rande der Aboda אמץ ist die Abode אתוחת zugeschrieben.

87. I. span.-rabb. Zusammenges. mit Lücken und Einschaltungen 1477. II. 333—89 mittl., dick. III. 391—428 gr., schlank, älter, sehr schön, color., beschädigt.

[1] Avicenna [Canon] mit Lücken, selten vollständig, stimmt, bis auf ij., grösstentheils mit der Ed., welcher zu i. und Anf. ij. die Uebersetzung des Josua Lorki (mehr nicht bekannt) zu Grunde liegen dürfte; dass letztere nur eine Revision der des Natan Hamati sei (welche jedenfalls iij — v. zu Grunde liegt), behauptet Catal. P. 1147 vielleicht nur nach C.B. 2038? Vgl. n. 373.

[2] 121 Avicenna סמים לבביים aus dem Arab., Einleitung und 15 Kapp., 280[7] mit neuem Tit. סם חיים; mit Varr. zu C.L. 329; end. עשה גרגרים ככה והנה זהו מה שיחדנו מהדבור בסמים הלבביים בתכלית . . סגסלים זה המאמר, hier noch לאלפים ולמאות . . ולנותן הכח. V.A. 38, 314, Intorno ad alc. passi rel. calamita p. 15 (vgl. D. M. Z. 28, 649), wo p. 16 durch Boncompagni's Aenderungen fälschlich Canon substituirt ist. Eine Uebersetzung aus dem Latein. s. n. 373.

[3] 127b — 30 tabell. Glossar ערבי und לעז, unvollendet; V.A. 38, 314.

[4] 331b Verschen, Epigramme, u. A. von Mose גאלוגירו, anf. אנוש ריק נבוב לב ואולם כבלב ונחשב ככלב ויהושע בן נון.

Epigr. f. 298 und 329b: für sich von Ismael b. Samuel Amilio (Amillo, Amilho? עמיליו; vgl עמילו in G.A. Jeh. b. Ascher 81 f. 31) Mittwoch 15. Schebat und Sonnt. 4. Tamus 5237.

88. Perg., 228 f., deutsch, zusammengesetzt und ergänzt. I, 1 ff., 20 ff., 199 ff. Quadrat; II, 16—19, 23 ff. plump; III, 222b ff. kl. Format, kl. ungleiche und gr. rabb.

Digitized by Google

[מחזור] Fest- und Fastengebete, יוצרות, קינות. „Enthält mehr als 40 ungedruckte Stücke und scheint dem östlichen oder mittlern Deutschland anzugehören. Der Schreiber hatte wenig Sprachkenntniss; aber für die Kenntniss des Ritus ist die alte Handschrift immer schätzbar. Den Zwischensabbat ausgenommen, fehlt Alles für das Hüttenfest; aber der Festtag תענית אסתר und 17. Tammus, so wie die festlichen Sabbate sind vorhanden. Mehrere der Klagegedichte für den 9. Ab habe ich bis jetzt in keinem andern Ms. gefunden.“ (*Zunz.*)

Der ältere Theil ist wohl noch aus dem xiij. J.. Der jüngere etwa um 1400 geschrieben. Der Schreiber der Rand- und Interlinear-Glossen hat auch f. 198b, 222b bis 228 hinzugefügt.

89. 185 f., deutsche Curs. 4. Ab 1590. Bes. Eljakim (?אליקים) b. Sim. gen. Salman Auerbach.

מחזור בון ר"ה און י"כ (zuletzt), mit jüd.-deutscher Uebersetzung. Lil. (vgl. n. 82) nennt als Uebersetzer Is. b. Simon, Catal. vom J 1823: „Jeh. b. R. Chajim Klonimos Trad. (so) Preces etc.“ Serapeum 1864, 59; HB. 12, 128.

90. Perg., dreierlei gr. punkt. deutsche Quadrat, xiv. J.?

1 Fragm. Gebetbuch und Abot, Stufengesänge und Habdala.

2 22b [מעריבות]. anf. ליל שימורים; f. 41 nachgetragen: אחר בניגון רב ר' שמואל הנהרג, anf. שפרס רם ברוחו, uned. wie einiges Andere; Zunz, Litg. 465.

3 43b [הגדה], zuletzt die 2 Hymnen und כי לו נאה.

91. Zusammenges. I 157 f., je 1. und 16. f. der Lage Perg., falsch gebunden, wie bemerkt ist zu 2, 4, 5, 7 (141 wohin?), 159; f. 2*ter* war 4; vorne 1 f. latein. — Deutl. span.-rabb., gute mathem. Fig.; 143 ff. kleiner. — II. 158—235 verschlung. gr. span. Curs.; 231 ff. kl. jünger.

1 ביאור פתיחת זה המאמר לי הפילוסוף השלם מורה צדק אבא מרי הנגש הלימודי הוא המורך; ob Abba-Mari („Abamosis“ im latein. Index von Widm.?); Namen oder Vater des Uebersetzers des Euclid? Der letzte Absatz endet כמו שמבואר בס' החרוטים. Gg. 8, 120.

2 פתיחת איקלידיס, Vorrede des Jakob b. Machir, zur Uebersetzung des Euclid; Ende ix f. 71 und xv (Hypsicles) als Uebersetzer Mose Tibbon 7. Elul 5030; x f. 108: 3. Ab; i f. 13b: העתקת אסחק בן חנין ותיקון תאבת בן קרה; identisch mit 36[2]; besäet mit Varr, erklärenden Glossen und Verweisungen, wahrsch. vom Ergänzer der 3 ff. zu Anfang.

3 142b Abr. b. Chijja ס' העבור, Vorw. und Tr. i; s. 36[5].

4 158 Averroes פירוש לדברי ארסטו בשמע הטבעי, gr. Commentar, Tr. i, ij: הכוונה בזה המאמר פי' ס' אר' . . אחר שלא הגיע אלינו; Tr. ij auch 307[7]. Uebersetzer nach P. 883 Kalonymos b. Kalon.

F. 1. questo libero (so) e mio maestro abramo daalia da porto (?) sacerdoto (?) dyecblides Infirenze (so). 1b ein unvollendetes emendirtes Gedicht (ital.

Digitized by Google

Curs.) auf den Jüngling Abr. [b. Jechiel Kohen Porto?]; 235b: Daviti (so) da Lucha Infirenze.

92. Pagin. 1—cc20¼(so), ital. rabb., 31—c60 span. nach 1500? Vielfach incorr.

Grosse kabbal. Sammlung.

1 [Elasar Worms] עשר החיות; s. 285[4].

2 6b Dessen הסוד והיחוד והאמונה (so)שערי [l. סער סוד? „de secreto unitatis", latein. V. 189[11] und Gaffar. bei W. i, Anh. 23; myster. unit. [et] fidei, Bart. W. 2, 1416]; Cod. 221[7] nur bis 11 Z. 4 der Ausg. (H.B. 5, 3); für כסיס 9 Z. 4, hier f. 7, in n. 221 f. 48: כחוס.

3 9 Kleine Stücke: *a*) (so)סער הסוד, und vielleicht auch so zweimal סער הכבוד (2. S. 13 auch in n. 221 f. 47 vor [2]); H.B. 6, 88; פסק (S. 13 der Ed.) auch in n. 11. *b*) סוד הניא בברייתא יוסף בן עוזיאל וכו' הר' אביגדור הצרפתי ז"ל וגם זה מספרו; unklar; H.B. 5, 4 l. עוזיאל ס' רז; Gh. 30 A., 79 M. O. *c*) 12b סוד הייחוד ששאל ר' יהודה מספירא מה ר' אלעזר מספירא; für מספירא hat חסיד (H.B. 6, 88) P. 335[11] (היחר, für הייחוד) und Opp. 999 Qu. nach Catal. ms. s. v סדר הייחוד. Vgl. C.B. 2461, 2525 mit Halberst. הערות Lyck 1866, 29. — Verschieden ist n. 325[2] und ייחוד des Elasar W. C.L. 100; R. 1390[4] (Jesch. 6, 172); cf. zu Gh. 30A. und oben 81[9], ferner das untergeschobene (ורחוי על כל חכמים) Gh. 115 J., H.B. 12, 80.[1])

4 13 (14b סליק משנת אברהם אבינו ומשנת יוסף בן עוזיאל (!) מפי ירמיהו הנביא, wohl auf 3b, wie in P. 770[6] auf f, zu beziehen); alphabetische Sätze mit kurzem Commentar; Gh. 79 M.

5 14b Theodicaeische Fragen des Scheschet aus Catalonien (למאות המשכיל, in n. 47[8] Fragm.: למשכיל, cf. Gh. 62 iij, zu 66[2] und 240[5]; C.B. 2524) über Exod. 3, 6, Deut. 3, 26 etc. mit kurzen anon. Antworten, def. — f. 16ab Notizen.

6 16b (112[25] פירוש ס' יצירה) anon. Fragm. aus Pseudo-Abr. b. David (15b): ל"ב נתיבות.

7 18 שער השואל והנשאל; s. 11[5].

8 24 Excerpt aus ibn Esra, 1. Rec., zu Gen. 2 מצאתי בזאת הנעתקה מועתק מין במקום סוג ובמקום מין פרט והנה אגלה לך; Gg. Mose b. M. 46, s. Ztschr. 6, 126; Berliner Plet. 46 h.

9 24b (221[3]; = ייחוד השם P. 843[14]); s. Gh. 79 K.

10 25b (gr. Quadr.) יהוה אדני סגסי . . ולעשות בו כל דבר. ע"כ פי' השם וזה הנקוד שמצאתי בשם הרב ר' שלמה מברצלונה; dem Sal. [ibn Aderet] untergeschoben.

11 26 אלהים בישראל גדול השם אב"ג . . לעולם נרננה בישועתך.

12 26b האותו הוא שם של ד' אותיות יהוה ויוצא מאותו פסוק; end. ושם מעלים

[1]) Ueber יחוד s. H.B. 7, 69; Zz. Litg. 636; Kauffmann, Bachja 29.

Digitized by Google

ז"ל (so)אליעזר ר' ה"ר הסופר. אם. Etwa Elasar Worms פי' על פיוט האוחז? cf. 346[4].

[13] 27 וזהו השם של ע"ב תבות יש בו רי"ו . . כמנין הוטענ"א וה"ו; s. 22[11].

[14] 31 Abr. Abulafia אור השכל; zuletzt בכל"ך ואע"י תל"ת בר"ד כ"י הנגהתיו בד"ת לב"א; s. 40[14].

[15] 68 פירוש טעמי הנקודות וצורתן (Alm. 183[11]), 221[4]: סודות; V. 188[4]: . . טעמי; u. A. Namen auf אל"י mit Sefirot combinirt; end. שמחה אמן במהרה. Jesch. 6, 182 A. 6 l. R. 1220[9].

[16] 70 (221[5], s. Alm. 183[12]), end. חפצי בה; Fortsetzung von [15]?

[17] 73; 221[6]: *a)* סוד גדול ומופלא וראוי לכל משכיל להעלימו . . אפי' מן היחידים . . אחז"ל ד' נכנסו לפרדס . . . ק' ברכות אדון הברכות . . מתורתו יראהו אמן. *b)* סוד אחר ראוי להעלימו . . נחתי את לבי לדרוש תאמר רז"ל תלמד שהלב תהרהר ואני המפרש שואל מאי קמ"ל . . . . הוי שמו של הקב"ה או"א.

[18] 74 . . אלה הם שלשה עשר כוחות הנקר' כוחות החכמה הקדומה לך י"י הגדולה וכענין זה פי' מפרש ובאר עקר הויות; end. הם שמי הם ידע כי הסגבהו, mit Tabelle der 13 Punktationsformen von יהוה.

[19] 75 פירוש ס' יצירה, zweifach (פשט, פירוש), von Saadia Gaon mit Text, def. auch 221[9]; s. jedoch n. 115. Uebersetzer nach R. 769: Mose b. Josef etc. C.B. 2220—1, wo Cod. 40 und 221 an unrechter Stelle.

[20] 99 Commentar zu Jezira mit Lücken; angebl. von Jak. b. Nissim: אמר יעקב . . כי קראנו [ursprünglich von Is. Israeli, H.B. 12, 57; Munk, Aboulw. p. 46 n. 2 bemerkt nicht, und so Dukes, שירי שלמה Anh. ij S. iv Z. 1, dass Cod. Orat. 160, P. 1048[2], ein Fragment eines Mutekellim enthalte; Alf. 242 zu 65]. Allerlei ed. Excerpte sind ungenau; u. A. Dukes קונטרים 80, Jahrz. f. 102 כ"ס' שייר ליצירה, also 716 (Munk 53). Textstellen fast vollständig nach der kürzeren Rec. (i ed. Mant.), dann meist פשט, häufig nur כמשמעה oder בלא חידוש, oder חפץ [arab. ירלי], manchmal תרגומה, (z. B. 109, 113), etwa aus arabischer Paraphrase zurückübersetzt?

[21] 116b ס' הבהיר; zuletzt אללה (so)כגו דאלך בעוון; s. 209[1].

[22] 136 מערכת האלהות (s. 240[5]), — Fragm. auch f. 132, 133, 134; mit anon. Commentar (58[3]) bis Ende iv. *b)* Rand 136 פי' אחר יחס המחבר השער הא' בלשון אלהות הטעם כי בלשון(so) אלהות נופל על כל מין חי; welche Randstellen diesem Commentar [von Jeh. Romano?? Jesch. 6, 54] gehören, ist zu untersuchen. 163b sind unsere arab. Ziffern gebraucht. Latein. V. 191[5]. Alm. 28?

[23] 161 Is. Abravanel ראש אמנה. [24] 205 (Fragm. 43[15]) Ascher [b. Dav.] b. Abr. פירוש שלש עשרה מדות; andere Recens. aus ס' הייחוד 11[6]; H.B. 12, 113. [25] 214b כלל הקרבן. [26] 216 קבלה מענין התפלה מפי ר' אברהם חזן; s. 357[1.2].

[27] 217b (so)הרמנב"ן העתקת Commentar zu Jezira nur bis i,9, end. . . . הם. עליה המורה השם הנזכרת כח ממנו נסתלק; bis i,10 als פי' ע"ד

הקבלה מבואר יפה (vgl. n. 112[28] קבלה מפוארת) L. 24[7]. P. 680[9], 763[8] (mit dem Stück חכמת יצירה [s. 341[10]], end. וזהו צרור החיים . . אספקלי' המאירה), 766[6]; R. 1390[22], Jesch. 6, 181. — Kennt die Nomenclatur der Sefirot, hatte kürzere Text-Recens.; zu i,1 אלהי ישראל . . וקדוש שמו als ויש נוסחאות מוסיפין; zu 7 (219b) יוצר אחד als יש גורסין aus längerer Recension.

Auf Vorbl. bemerkt F. Oefelius 1748, 7. Aug. „Die anniversario primo a suscepta Bibliothecae Bavariae cura“, dass die Randnoten (Inhaltsangaben z. B. 73) von Card. Aegidius viterbiensis herrühren, aus dessen Bibliothek Widmanstad viele Codd. erworben, „quibus hodie superbit Bavarica ad Invidiam Vaticanae, sua si bona nosset.“ Aehnliche Notizen auch auf anderen HSS., s. Index.

93. 325 f., span. Curs. auch im punkt. Text; beendet Nacht des 22. Tebet כל"ח (Decemb. 1467) in Arles (ארלדי).

Proph. prior. mit David Kimchi und „Maestro Leon“ (Levi b. G.) in Parallelcolumnen.

94. 212 f., I bis 140, II f. 145—281 verschied. span., xv. J.

[1] und [2] Levi b. G. מלחמות ה׳, 2 Exemplare.

[3] 209 Philosoph. Erklärung talmud. Haggadot אמר רבא זימנא חדא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא ביורא דסליק; end. עיזא גבי טבחא שמינא מנא. חס.

E. 140 (בכ"ג?) חזק הכותב ואמיץ הקורא. בנכ"ך ואע"י וא"ח ה׳ בנכ"ך; f. 281 אני שמואל זוזים קבלתי מיד יוסף כהן ע׳ נסים בעד כתיבת כ"ח עלים שכתבתי בזה הספר.

95. Perg., 576 (390 übersprungen) f., deutsch-franz., 1369.

Ausser [1] Talmud incl. einiger kl. Tract. (Grundlage des Werkes von Rabbinowitz). [2] ברייתא דמלאכת המשכן [3] 2b Gedicht אלהים קדם בכל הקדומות bis Buchst. כ, ת. [4] 4 סדר עולם רבא [v. Jose b. Chalafta]. [5] 560 סדר תנאים ואמוראים, ed. in Taussig's נוה שלום 1872. [6] 573 טופסי שטרות; Scheidebrief מפריסה ממהרר"פ ולוק"ל etc. [7] 575b Gerschom תקנות. [8] Jak. Tam תקנות; H.B. 6, 40. [9] Genealog. Nachricht, ed. H.B. l. c.; Rabbin. i,30. — Vielleicht der werthvollste hebr. Cod. in München. B. Beer, Mtschr. 6, 456; Lebrecht, HSS. d. Talm. 98; H.B. l. c., Rabbin. i,27.

Sal. b. Simson (f. 501) schrieb den Cod. für [Jehosfija Benjamin, nach Rabbinnow. 30 (wofür Benj. Jos. bei Brüll. Jahrb. 1, 94), dessen Noten im Cod.; auf Rasur steht] Matatja b. Jos. 12. Kislew 130; f. 503b: 12. Tebet.— Jakob b. Natan aus Perugia (מפירוסה, so) in Padua verk. Sonnt. 23. Aug. 240 u. s. w.; Bes. 1588 Sal. Ulma (s. Cod. 2), dann sein Sohn Simon, dessen S. Elieser aus Ginzburg; 1643 Sal. Ulma etc.; s. Rabbinow. i,34—5.

96. 324 f., span., splendid und color., 1553.

ס׳ הפליאה, als הקנה ed. Korez 1784 fol. (C.B. 637; Porizk aus Mich. 1084) mit Weglassung und Entstellung hier ausgeführter Bäume und dgl., z. B. f. 105 (Cod. 23 — hier „B“ bezeichnet — f. 121, ed. 29c), 172, B. 208, ed. 51b unten. Lücken sind hier,

Digitized by Google

nicht in B., gewissenhaft verzeichnet, z. B. 132, B. 155, ed. 38b; f. 167b, B. 201, ed. 49d, wie Pseudo-Abr. 6 d., auch in ed. 112 etc.; f. 183b, B. 223, ed. 55a, aus גן נעול, n. 58 f. 331b, zu ergänzen; aber auch 27b כי לפה (vor לופה) כ"ל חסר, B. 25b wie ed. 7c Z. 6 v. u. nur לופה ohne Andeutung. Das Stück והארץ ed. 5[1.2], B. 16, fehlt f. 17b. Die antichristl. Stellen scheinen vorsichtiger gegeben, z. B. 18[2] מנ"פ לע"ה באחב"ם für ישו הנוצרי B. 221b, vgl. ed. 54c mit n. 58 f. 329b; an der Stelle bei W. 1, 198, ed. 8d חס קרא אותו האים .. ולא אמר .. מחבולות היה.

Beendet 22. Elul הש"יג in Rom von Chajjim b. Sam. גאטינגו .. יזכנו לכתוב ספרים אחרים ולהגות בו .. mit Monogramm. Er schrieb 1548 für Imm. .. de Nola („Minola" P. 794)? „Joh. Alb. Widmestadius Jurisc. Roman. ex Biblioth. Aegidiana describendum curavit MDLiiij (so). Allatus fuit ex urbe Wienna Austr. ix. Oct. MDLiiij."

97. Perg., 366 f., ital.; f 97b—270 plump, ungleich.

1 [מדרש] בראשית רבה, anf. דבר אל בני ישראל, Abschn. 1; benutzt von Berliner zu Raschi, s. S. xx und Litbl. der jüd. Presse 1870 S. 8.

2 131b במדבר רבה, 14 Abschnitte.

זה הספר בראשית רבה וויקרא[1]) רבה כתבתי אני מנחם בכ"ר שמואל מנ"ע .. וקיימתי ביום א' בכ"ג שעה בחודש אלול ה' בו שנת קע"א ה' שיזכני לכותבו הוא יזכני להגות בו ובכל שאר ספרי הקודש אני וזרעי וזרע זרעי עד סוף כל הדורות חזק הכותב ואמיץ (so) הקורא בו הכותב לא יזוק לעולם עד שיעלה יחמור (so) בסולם של ק' מעלות וה' שמוייכ (so) עמי מעתה ועד עולם; f. 366b Donnerstag 6. כוזי"ר (Novbr.? oder Jan.)[2]) 221 (1460—1), verk. Abr. b. Men. Alatrino [cf. zu 201] den Cod. (Zeugen Abr. b. David b. Elia und עזריאל Jeh. b. Men.) an den Arzt Mord. b. Elieser b. Mord. b. Mose b. Elieser aus Rom.

98. Pap. und Perg., 147 f., gr. span. rabb., 1329.

חידושי גטין [von Sal. ibn Aderet; edirt; Lil.: Sam. Elieser b. Jeh. halewi!].

כ"ד ימים לחדש אדר שנת שמנים ותשע לפרט היצירה הנה בקלעלאד דפינקה יע"א. כאס הכותב משה בר חיים אמן שנוקה ישמרהו האל. Belad de Sinca ist Alvalete; Zz. Ztschr. 137, 172.

99. Tuchperg. und Perg., 166 f., gr. span. rabb., sehr alt, stark beschäd.

Maimonides מורה הנבוכים, Sam. Tibbon's Vorw. f. 1 noch einmal von alter Hand, die auch sonst ergänzte. Es scheinen Glossen in den Text gekommen; z. B. i,74, 4 f. 58 das hier Eingeklammerte: שהיא בלתי מחודשת ואינה [נראה לי בזה מוסר אין צריך לו שכבר קדם לו המאמר שהתנועה היא מחודשת ועתה (so) שהיא מחודשת וכתב במקום ואינה ממין [שאינה. Manche bessere Lesart als ed. Sabion., z. B. i,73, Ende 6 בשהשם פועל; ib. Pr. 9: שייחדהו מקרה אחר.

100. 191 f., 45 ausgerissen, nach 77, 181, 116 def.; dreierlei deutsche deutl. Curs., xvi. J.

---

1) Dieser, von den Catalogisten nachgeschriebene Fehler ist am Rand verbessert, was auch Beer, Mtschr. 6, 458, nicht bemerkte. — 2) Beides stimmt nicht zum Kalender; 1460 war der 6. November am Freitag, 1461 6. Januar am Montag.

Digitized by Google

Deutsche Erzählungen:
[1] דז מעשה דער קאיזר מיט צוויא זיין, ist „Histori von Kaiser Octaviano“ u. s. w vielleicht nach Ed. Köln o. J. bei Jo. van Aich; Serapeum 1864, 39 n. 388.
[2] 67 מעשה אז גיטעהן אייני הין בריעה, Beriah und Simra; Serap. l. c.; H.B. 14, 59.
[3] 74 xxi Erzählungen aus Talmud u. s. w., n. xx Susanna mit Abbild.; vgl. n. 117[6]. Für das Verhältniss zum „Maase-Buch“ (x f. 77b) interessant; Serap. l. c. 67 n. 411 (1866, 1), S. 98 n. 437; s. n. 222[14]b
[4] 90 דיא זיבן וייזי מיינשטר „wie Bontiones [Poncianus] der Kaiser zu Rom sein Sun דיז דיאקליציאנוס [Dioclet.] den 7 weise Meinster befehlt“ etc. Serap. l. c. 53 n. 399; H.B. 13, 126.
[5] 134 וואונדר סארליך אונד זעלצמי הישטאריון(so) טיל איילין שפיגלש; nach hochdeutscher Ed. von 102 Num. des Eulenspiegel; Serap. l. c. 39 n. 388.

F. 66b Is. b. Jeh. ז"ל Reutlingen Mont. 8. Schebat 340; 72b כי ט'ס' ה' אקרא; schrieb bis f. 77, oder 89; f. 90—116 kl. (Serapeum 1864, 53); f. 191 אני הסופר .. אשכול הכופר הזותן אמרי ספר Benj. b. Jos. Rofe מערקס (so)ז"ל משפחה, Mittw. 3. March. 361 in Tannhausen. — Federzeichnungen (nach Holzschnitten?) miserabel, f. 83b besser. — 173b: Isak b. Abr. Ulma, Elia b. Abr. Ulma nnd Hendel.

101. 180 f., f. 114-27 zu ordnen: 122—7, 120—1, 114—9; äusserlich splendid mit Handzeichn., rabb. 1464.

[1] Gerardi de Sola in nonum Almansoris [Practica], paraphrasirt mit תוספות von Leon Josef (אלי"ה, in den HSS mitunter fehlend; Jos. Carcassonne bei Haller, Bibl. bot. 1, 183) 21. Ab 1394. Die vielfach interessante Einleitung (auch F. 55) fehlt hier und in n. 374 („B.“); f. 173 שאלות על פרקים מה מזה הס', Nachtr. zu f. 102, 110b, 111b, 122, abbrech. 177b; 178 Index über ix Bücher (B. zerlegt ix, ist aber def.). Die Recepte in latein. Umschreibung, ursprünglich vocalisirt, nicht in B. (H.B. 9, 172); aber f. 47b K. 7: ובלשונם כן רליפי וכו' und theils am Rande nachgetragen. Die quaest. Gerard's werden theilweise als „Zusätze“ erkannt und an anderen Stellen bearbeitet, womit vielleicht die 2. Redaction im J. 1402 zusammenhängt. H.B. 8, 90; F. 40. V.A. 42, 52, 106. — Eine andere Uebersetz. s. n. 296.
[2] 179 אלו הם שמות ומלות מחכמת התכונה בלשוננו ללשונם הועתקו כפי אשר תמלא ככה הלשון הקדש בלטין כנגדו ואלו הם; astronom. Glossar.

Epigr. אני חיים קטן הלבלרים כתבתי זה הספר עם אחרים || להר"ר ישראל בר שמואל להגות גם יזכהו האל || עם בניו התמודים והנכרים חרע זרעם לדורי דורים || וקיימתיו יום ד' לחדש תמוז יהפכהו הס' לשמחה ביו' הרמח || שנת דר"ך כוכב ביעקב ושבוע ופרשה מה אקוב || לא קבה אל והתלה לאל.
Uncorr.; z. B. f. 54 K. 11 אלי"ה ist Pronom; 27 Z. 4 v. u. fehlt was in n. 374 f. 31 Z. 9 v. u. bis 32b Z. 5. — 180b Bes. Gerschom b. Gerschom.

102. [Arabisch.]

Digitized by Google

103. 173 f., kl., 115 ff. (sollte vorangeben) deutsch-rabb. von Paulus Emilius 1538 im Auftrag Widmanstad's in Rom.

[1] [Todros Abulafia] אוצר הכבוד ע"ד הסדר (so) הגדות מתלמוד, C.B. 2679, V. 229, 3; ohne Vorw. und Gedicht; 110b Ende Jebamot (Uri 373: „de commixt."). סמו הגדות התלמוד; fehlt Gitt., Kidd. und Abhandl. B.B K. 5. Cod. 344 nur bis Sukkot, def., hier 82b; Cod. 10 über 13 Tr.; Ed. 1808 (1 Tr.) war unzugänglich. C.B. 2679.

[2] 116 (n. 83[2]) Men. Recanati טעמי מצוות; Gebote 72, Verb. 73 bis 101; Index in Cod. 83 voran; f. 153 (111b) Nachtr., bei Chajjat f. 28 excerpirt. Jesch. 6, 99; Gh. 115 L.; H.B. 9, 22.

[3] 117 [Desselben] פירוש ברכת המזון ע"ד הקבלה כמבואר במדרש רות (cf. Ziuni עקב 95c). Gh. l. c.

104—5. [Arabisch.]

106. Perg., 5b—273 f., splendid, span. rabb., Doppelcol. xv. J.?

Averroes [mittl.] Commentar über Porphyr und 6 Bücher des Organon [h. von Jakob Anatoli, 1232]; [1-3] auch in Cod. 64. Im Vorw., nach den Versen קול חופשי בינה ככסף, ist der Name des Uebersetzers unausgefüllt:

[1] הכונה במאמר הזה באור מה שכללו ספר פורפוריאו במבוא אל חכמת הדבר לפי שכבר נמשך המנהג שיפתחו ספרי הדבר בו. אמר שההקדמה בידיעת מה הוא הסוג ואין זה מקום דברים אלו. והאל המפיק רצון והמחזיק יחזקני ויאמצני; end. ומה הוא ההבדל.

[2] 16[2] הכוונה במאמרות (so) באור העניינים שכללו, s. Lasinio, Stud 9; end.: אמר ואפשר שכבר יראה באמרנו לו ענין אחר זולת אלו אשר ספרנום אלא שהעניינים המפורסמים מזה הם אלו אשר ספרנום והם כפי זה הכלל מספיקים: נשלם באור אבן רשד וכו'.

[3] 32[3] [מליצה, oder מ' פתרון] השער הראשון, אמר וראוי שנאמר תחלה מהו השם ואי אפשר שתכונה יחד במאמר ההכרחי כי לא יופשט הנושא מהם. והנה ומהו המלה; end. נשלם באור העניינים אשר כללם אבן רשד בזה הספר הוא ספר הפתרון, תהלה לאל אשר הוא ראשון ואחרון.

[4] 51[3] [הקש, 244[1]] אמר ראוי שנתחיל תחלה ונספר בדבר אשר בעבורו הדרישה כמו שאלו לא יתהפך האמצעי end; בספר זה ובתועלת שהגיע מן הדבר הדרוש בעבורו על הגדול לא יהיה גדול הקצוות סימן מיוחד לגבורה. והנה נשלם באור העניינים שכלל אותם זה הספר.

[5] 133b (n. 244[2]) המאמר הראשון מספר המופת. אמר כל למידה וכל למוד הם על משל אחד ר"ל כח end. ,תבוני(1) במאמר אמנם יהיה בידיעה קודמת לתלמיד הידיעה לידוע וכח השכל להתחלות. והנה נשלם באור זה המאמר השני מעניני ס' המופת לאריסטוטלים, וכו'. Ueber den hier fehlenden Anhang s. Gh. 114B.; s. auch n. 307.

---

1) מחצבי hat Lp. 40 f. 87a, Uri 452 am Rande und Levi b. G. (46[5]); Jeh. b. Sal. Kohen כל תלמוד וכל לימוד מחשביי.

Digitized by Google

[6] 176 באור ספר טוביקי והוא ספר הנצוח אמר כוונת זה הספר הוא הודעה genauer als ידיעה in Lp. 40B., Las. l. c. 15. Im Vorw. ספר המקומות, end. והתגברו באלו הפנים יותר טוב מאשר יגבר בעשייה מחוץ השם עמו או זולת זה מהסדרים הטבעיים. הנה זה הוא המאמר בכל הענינים אשר יכללם זה המאמר ביותר קצר ממה שאפשר לנו ויותר מבואר והוא סוף מאמרי זה הספר; im correcteren Cod. 284 f. 90b Epigr. des Uebersetz. נשלם באור ס׳ טוביקו לארסטו והעתקתיו מלשון הגרי אל לשון עברי אני קלונימוס ברי קלונימוס ברי מאיר ע״ת יש״י ונשלמה העתקתי(so) בכ״ג לירח אלול בשנת שבעים ושלש לפרט היצירה ישתבח וכו׳; cf. 26[4].

[7] 246 באור סופסטיקי [64[5]] והוא ספר ההטעאה לאריסטו; Lasinio l. c.; Epilog (s. Alf. 239) und נשלם באור ספר סופסטיקי לאריסטוטלים; in n. 284[2] Epigr. 5. Tischri 74 (12. Sept. 1313) קלונ׳ ב״ר קלונ׳ זצ״ל; vielleicht ist ע״ס יש״י in [6] auch auf Kal. Vater zu beziehen? H.B. 8, 77.

107. 204 f., deutsch-rabb., um 1450?

[1] Isak Sahula משל הקדמוני mit color. grossen wenig naturgetreuen Federzeichnungen.

[2] 95b ס׳ התפוח, Tod Aristot.'s, h. von Abr. ibn Chisdai. Die griech. Namen variiren in Cod. 201[3], 210[11], 342[4]. H.B. 7, 66; 10, 101; 14, 35; Letter. ital. dei giud. § 11.

[3] ס׳ הנפש, Dialog Galen's mit „Moria", aus dem Arab. von „Jeh. b. Sal. al-Charisi". H.B. 14, 48.

[4] 100 „אבן ליני" [Anf. von ס׳ השמים והעולם, h. von Sal. b. Mose Melgueiri, aus Latein.]. H.B. 2, 94; 8, 76; Aven Natan 9; Benzian 5B.: benutzt von Gerson b. S. (s. 65, 7)[1]).

[5] 102b [Jomt.] Lipm. Mühlhausen [נצחון]; Akrost. לכו בנים, Vorw. (anstatt סליק סימני Distichon כי יה׳ יהיה לי למשגב ולבטחון במלאכה (ס׳ הגלחון); § 347 Ed. Königsb. ist nicht gezählt. Eine der ältesten HSS.

F. 94b Akrost. des Abschr. Abr.; 204b Geburt der Kinder [desselben?] Anschel 1458, רייכליין 1459, Gutlein 1460, Tod des Vaters Jak. b. Meir 1464.

108. 139b (und 76b) abgebrochen; span., dem modern. magreb. ähnlich; xv. J., s. [9]; morsch. Im Ganzen correct. — F. 8: מקנה כספי Baruch b..? (zerrissen). 118 קנין כספי Elischa ha-Rofe מיולאו פרוינצלה אציג״ה.

Averroes' Compendium (wo nicht anders angegeben ist), h. von Mose Tibbon (nicht überall genannt). Dieselben Schriften zum Theil in n. 208, 281. C.B. 1999.

[1] 8 ס׳ השמע הספר(so) הטבעי קאור בן רשד; Epigr. נשלמו כללי [גיואמע] דברי ארסטו בשמע הטבעי בעזר השם. יבא אחריו כללי דבריו בס׳ השמים והעו׳. והעתיקו ..

[1]) Sal. ist vielleicht der von G. erwähnte Arzt? Er arbeitet (P. 964) nach Mose Tibbon's Uebersetz. (1261) das B. der Seele (s. n. 32, und vgl. 263[2]); ist Dichter? s. Zz. Litg. 490; Dukes, Phil. 52, מלבנון 5, 440; Carmoly הכרמל 6, 402 (verdächtig).

Digitized by Google

הח׳ הגדול ר׳ משה . . (Mose fehlt in n. 208, vgl. C.B. 1999c), ohne Datum. Die Var. zu viij,41b Z. 3 steht in n. 281 f. 118 am Rande mit: זה לא נמצא בספר הער[בי].

[2] 28: **כללי ספר השמים והעולם** לארסטו כונתו בספר הזה המכונה ספר השמים והעולם לדבר בגשמים הפשוטים הראשונים; end. ולכן כאשר נבנו הספיקות על הפנים אשר זכרו בעלי ההתבולה לא יטבעו. נשלם המאמר בספר הנקרא השמ׳ והעו׳, תהלה לאל עולם יצא אחריו ספר ההויה וההפסד [Cod. 28 אדון ה׳]. Als הספר השני מחכמת הטבע im Epigr. n. 208. Urb. 39[2]: ביאור ohne Uebersetzer.

[3] 38: **ספר ההויה וההפסד** כונתו בספר הזה הדבור בשנויים השלשה אשר הם ההויה וההפסד והצמיחה והתוך והשנוי ותמונה(so) שבו (corr. שלו) ישלם אחד אחד; end. ואיך שיהיה הענין הנה אי אפשר שישוב הפרט. נשלם המאמר בזה הספר ונשלם ספר ההויה וההפסד תהלה לאל אשר על תכונותיה ארץ יוסד(so) והעתקתיו מלשון(so) הגרי אל לשון העברי אני משה וכו׳ ונשלמה העתקתו כ׳ באלול שנת חמשת אלפים ועשר ליצירה ח״ל; vgl. 246[15].

[4] 43 ספר **האותות העליונות** („Summa“): התחיל בזה הספר לזכור כונת כל ספר וספר כל [l. מן] הספרים אשר עברו; end. ולכן ראוי שיהיה העיון בו אחר המחצבים ולפני הבעלי חיים ובכאן נשלם המאמר בלקיטת המאמרים המופתיים מן הספרים הארבעה מספרי ארסטו לפי מה שהבנינו. והשבח והתהלה לאל על זה. תם וכו׳. Serapeum 1864, 139 über das Verhältniss zur latein. Uebersetz.; Munk, Mel 423, hier f. 50.

[5] 57 **כללי ספר הנפש** („Summa“): הכונה בכאן שנביא מדברי המפרשים בחכמת הנפש מה שנראה שהוא יותר נאות למה שהתבאר בחכמת הטבע; end. ובכלל שאר ההשגות הפרטיות הנה המאמר בהם בספר החוש והמוחש. Uebersetzer in n. 281[6]; C.L. 302; a. 1244 P. 935[5].

[6] 69b ס׳ **החוש והמוחש** מקולר לבן רשד („Paraphrase“): בעבור שזכר ארסטו בס׳ ב״ח בדברי ב״ח וכו׳. (73b) המאמר השני הוא יתחיל בחקירה וכו׳ (74b) בשינה וביקיצה. והעיון בהם תחלה הוא אם הם מיוחדים בנפש אי בגוף, abbrech. f. 76b (auch 73[8] def.). Cod. 2 1 f. 54, 281 f. 263b הנה כבר אמרנו במהות החלומות הצודקים והכוזבים וכו׳ וסבות מה שיקרה בהם ויסיגם. והנה נשלמו הענינים הנלקטים מזה המאמר. המאמר השלישי כונתו (כונתנו) בזה המאמר החקירה מסבות אורך החיים וקיצורם; end. ונאמר שהוא ראוי לקבל לפי גרות העת ועורח הזמן. ובהשלמת זה . . בחכמת הזאת. Epigr. 201[4] (im Ganzen wie 108) und 281[7]: Tammus 5014; „קיצור“ nur in 201. — N. 281 f. 267b כתב אבן סינא המציאות מקרה . ., s. P. 918[7].

[7] 80 **המאמר הידוע** [הנדפס 234] **באות הלמ״ד** מספר **מה שאחר הטבע** לארסטו פי(רוש) (¹תמסטיוס העתקת משחק [l. אסחק] בן חנין ותקון תאבת בן קרה אלחראני העתיקו שנית משה בן שמואל בן תבון נב״ה [?l. נב״י]. Arab. Uebersetz. in 234[3] nicht genannt; Serap. l. c. 138, 140. C.L. 79. Epigr. נשלם המאמר הנדפס באות הלמד מספר מה שאחר הטבע לארסטו ביאור תמסתיוס(so). ולאל האחד הנלה התהלה בלי תכלית אין אדון זולתו: התהלה. (so)

---

¹) פירוש (ביאור in 234[8]) ist Apposition, vgl. H.B. 107 und Cod 31 — שנית nicht in 234. Jahr 5015 ohne Monat.

Digitized by Google

והעתיקו מלשון הגרי (קדר 243) ללשון עברי החכם ר' משה . . ונשלמה העתקתו בירח ניסן בי"א יום בו שנת ה' אלפים וט"ו ליצירה. בהל"כ ואע"י. לק"י.

[8] 92 Epitome der Metaphys.: אמר אבו אלוליד מחמד בן רשד כוונתינו בזה המאמר שנלקוט המאמרים הכוללים (הקודמים, המדעיים) ממאמרי ארסטו המונחים בחכמת מה שאחר הטבע על הדרך אשר הלך בה (הלכנו) מנהגינו בספרים הקודמים. ונתחיל תחלה ונספר בכונת זאת החכמה; end. (115b) ואלו כולם דעות כולם דומות לדעת אפרטאגורש[1] והנה נשלים [נישלם] באור מה שישיגהו מן הדבור במאמר אשר יצא אחר זה בעזר האל. בכאן נשלם הדבור בחלק השני מזאת החכמה והוא המאמר הרביעי מספרנו זה. תם ונשלם; in 281[8] נשלם העתקת מה שנמלא אללי ([2]מן הס' הזה יום רביעי כ"ה יום לחדש סיון שנת ה"א ושמנה עשרה לב"ע.

[9] 118 Levi b. G. ביאור שיר השירים, Schlussdatum der Abfassung (Ende Tammus 86 oder 85, C.B. 1612) hier modificirt: ובכאן נשלם זה הביאור והיתה השלמתו בחדש תמוז שנת ר"פ' פרשת והיה האיש אשר יבחר השם הוא הקדוש. והתהלה לאל . .

[10] Averroes [אפשרות הדבקות] mit Narboni bis Cod. 110[3] f. 179. C.B. 1971 unter [5] anstatt [6].

109. F. 8–219b mit Lücken, einige ff. versetzt.

ספר התקופות והמזלות ר' אברהם זכות (7b neuer Tit.). Abr. Sacut's Almanach; Einleitung (D. M. Z. 18, 155, 178; 25, 412) bis 35b; in Catal. Pinsker 20 ed. bis hier f. 20.

b) Jüngere Beischriften: f. 36 סימני ארבע פרשיות Kalenderregeln. Tabelle für Cyclus 274–9 (3188—5301) mit 2 Memorialversen שלח וגם לחדשיהן und שאו מרום [von Chanoch al-Constantini, s. 142[2]]. 39b סימני הסדרים. ראשית תולדות אברם בראותו שרה (s. שארית יוסף Ed. 1521 f. 32; C.B. 1528; vgl. 40 n. 228; und 2381). 40—3b Tab. der 14 Jahresformen in 31 Zeilen [Cyclus des Jak. Poel?]. 43 Tab. der Planeten für a. 439—507. — F. 215 לוח ראייה של"ס.

Index f. 44 giebt eine alte Pagination; und zwar a. 1—11, jetzt 48—58, a. 12, 60; a. 22, 70; a. 43, 92; a. 92, 141; a. 95, 143b (144); [für a. 96 bis 105 jetzt 145—6 unbeschr.]; a. 111, 148b; a. 174, 212; a. 177, 217b. — F. 8 . . . שלי יצחק (?) בן ספא. 145b: בפ"ע נולד (!) אמי יום ראשון . . שנת תמ"ו לנולדים כ"ג ימים לחודש אוטובר. שנת אור ליהודים . .

110. 229 f., ital.-rabb.; 202 ff. verschied.

[1] (הגיון מפי רבים מחכמי הפילוס') ist כוונות הפילוסופים von Gazzali[3]), h. von Anon. mit Commentar von מאיסתרו בידאל בלשום יצ"ו [Mose Narboni][4]). Anf. s. F. 39. Dieser Cod. und 121 sind wichtig für die Textcritik wegen der unzähligen Randnoten, bezeichnet

---

1) So auch n. 281 (244[8] def.); Canon. 63 (nicht 67) לטעות אפיטאג'; H.B. 12, 46; Lasinio zu Averr. Nota 11 A. 2, Agg. p. xi. — 2) Ob hier f. 116, 117 für B. v leer blieb? Dasselbe ist noch nirgends gefunden; Munk, Mel. 433. — 3) Im Epigr. אבו אחמד, und so meistens; in n. 121 אלגזלי; daher hineingetragen ins Vorw. Jehuda's, n. 121. — 4) C.L. 216 falsch combinirt mit Jesaia (P. 907); s. zu N. 277.

Digitized by Google

כ', נ"א, כ"ר, כ"ב, נ"ב, נ"ן; andere sind von Mose Rieti. — Narboni's Ansicht über Gazz. s. bei Delitzsch 291; Litbl. 11, 459; C.L. 46, oben 36[18], xi. — F. 18 משקל בנוי על סימן ההיקשים המחייים ר"ל המולדים, Memorialvers von Elia b. Benj. (cf. n. 112) mit Erklärung.

[2] 168 Ergänzende Notiz zu Narboni, Metaph. [i,2, f. 52] von einem Annotator zu [1] über ein Citat aus הפלא ההפלה oder מקומת ההפלה (C.L. 41, H.B. 8, 69).

[3] 171 Averroes [אפשרות הדבקות], h. von Anonymus mit Commentar von Mose Narboni, in dessen Vorw.: נרלה לפרש מאמר אחד בשכל ההיולאני הנרסס במאמר (108[10] בשכל נאמי'). Als Anhang f. 201 eine Abhandlung von Averroes mit Commentar (P. 918[9]), Text identisch mit Lp. 40 f. 191a; f. 176b citirt schon אגרת קטנה בנויה על ביאור . . (C.L. 20 A.; H.B. 9, 139; Catal. Pinsker 54; ed. in כוכבי יצחק 30, 25). Schlussdatum 7. Tammus 5104 (war Sabbat, C.L. 18) in Pergignan י"ע ושם העיר מיוס יו"י שמה.

[4] 206 Isak Albalag's Noten zu Gazzali's כוונות [aus תיקון הדעות, vgl. P. 905]: פי' מההלכה הראשונה (!) הפי' השני מאופן השני בענינים הכוללים. הפי' השלישי מחלוק אחר לעצמות. א' המעתיק אלבלג מכאן אחה למד החלוק, s. 4, 86 (uncorr.; Alf. 9); f. 207 (ij) Metaph.; 209 der Excurs (ib. 6, 85 bis 94) bis 212 (ib. 4, 91). Zu (iij) Physik nur f. 217; von Is. Polkar (בן פלקירה) schon zu ij f. 208 unten eine Note über das von Albalag missverstandene arab. מסאמתה. C.L. 16—18, 218; über das Datum (sicher nicht 1334, wie P. 905) s. H.B. 6, 77; 9, 139 A.

[5] 218 [Kap. 1 von האמונה והבטחון]; s. 357[3]. [6] 219 ס' ההטעאה לאבו נצר. [7] 223b ס' אומנות נצוח; 225 abbrechend; s. 26[7.6].

228b: Jekutiel b. Abr. aus Forli verk. Mont. 8. Tebet 234 (28. Dec. 1473) an den Arzt Menachem in Tirni וקבלתי ממנו דמי שוויו ומחלתי לו כל דמי אונאה אפי' היה שוה אלף זוז (?) ועלי להוציאו מכל טענה וערער וכדי שיהיה ביד כמ"ר מנחם הנז' או לבאי כחו לזכות ולעדות ולראיה כתבתי לו שורותים אליה עם חתימת ידי וחיליתי העדים שיחתמו שמם תחת שמי והכל שריר וקיים. Zeugen: Aerzte Jeh. b. Mord. כפ"ג (?) und (Sohn?) Mich. b. Jeh. מרליטי. — F. 1: Jechiel mit Rasur.

111. Theils Perg., 171 f., ital.-rabb., xiv. J.

Maimonides, Medic. Schriften, aus dem Arab.

[1] Aphorismen, Anf. def., Tract. iij f. 4. Zahlen nur am Ende der Tr. angegeben. Epigr. נשלם המאמר . . ובהשלמתו נשלם ס' הפרקים לרב הגדול הפילוסוף אור הגולה מאור עינינו מורנו רבינו משה בן החי הגדול הרי מיימון הקרטבי נר מערבי זצ"ל. זאת העתקת זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל מברזילונה(so) אשר בקלה ספרד מפרקי הרב ר' משה בן עביד אלה(so) הישראלי . . ברומא עיר הגדולה שנת ל"ז לאלף הששי. Alf. 31, 241; V.A. 42, 110; 52, 256; 57, 64, 112. Berl. 512 Qu.; Fragm. ib. 545 Qu. (H.B. 10, 23); auch Coronel's HS. 1871. Die Stelle über Galen Alf. 230.

[2] 84 diaetet. Sendschreiben, s. 289[7].

[3] 93b המאמר הנכבד ["אלמקאלה" אלפאצ'ליה, auch מאמר בתריאק] über

Digitized by Google

Gifte [h. von Mose Tibbon], mit Noten, bezeichnet ר״ז, vielleicht Serachja, etwa Verf. der anderen Uebersetz. in 280[2] (42[5])? letztere beginnt: אמר משה בן עבד קטן [für עביד] לאל הישראלי הקרטבי מפורסם הוא בדורינו ובאקלימנו; hier אמר — בן עבד האלהים הקרטבי כבר המפרסם בדורנו ונודע באקלימנו. Von meiner deutschen Uebersetz. erschien ein Sonderabdruck aus V.A. 57, eine französische von Rabinowitz (vgl. zur pseud. Lit. 27) 1866 fand ich erwähnt. — F. 101 נסחת בן הסר הנכבד למוח המלח, eines der Recepte P. 1173[3] (ohne בן) [9]? wohl von Abr. Maimonides.

[4] 101b Gutachten über Beischlaf [פי אלג׳מאע], h. von Serachja b. Isak מווירזילונה (so im Epigr.), anf. אמר משה בן עביד אללה . . נוה לי אדוני המלך יתמיד השם הודו שאזכור לו ההנהגה העוזרת על רבוי השמוש (H.B. 10, 25[6], jetzt Berl. 545 Qu.); end. וזה השיעור מספיק במה שאני אומר לפי מה שהורתו אל העבד והאדון יבחר לו מזה מה שיהיה נקל ויעשה זה לפעמים וזה לפעמים והשם יתמיד הודו. R. 150 und P. 335[7] („Zacharia", im Index ist auch Zerachja gespalten; vgl. H.B. 3, 99; 4, 125; 10, 50: „ha-Levi aus Toledo", 11, 42); die anderen, C.B. 1917 angegebenen HS. (vgl. P. 1173[9], 1120[4], wonach C.B. 1920, xij zu berichtigen) enthalten eine anon. Uebersetz.[1]). Verschieden ist die arab. allgemeine Schrift in München 877; Jesch. 5, 184.

[5] 103b über Hömorrhoiden [anderswo המאמר ברפואת הטחורים], für einen vornehmen Jüngling in 7 Abschn. 1. Allgemeines über Verdauung (בישולים), 2. zu vermeidende, 3. zu empfehlende Nahrungsmittel, 4. einfache und zusammengesetze Heilmittel, 5. ברפואות המונחות אשר רגילים ג״כ, 6. Diät, 7. Räucherungen. Citirt werden Razi, Avicenna und ibn Wafid (s. n. 286[3]). Uebersetzer unbekannt; C.B. 1917 ist P. 393 [nach Carmoly p. 52 Sam. Tibbon!] zu streichen; P. 1173[3]: M. Tibbon, wegen נשלמו המאמרים.. והעתיקו in 1173[4]. Anfang im Original (Uri 608 f. 51b) שאב מן אהל אלפצ׳ל ואלנבאהה״ וסרף ואלאלה״ אלקדר יעניני מוסא בן עביד אללה, hier (fehlt הישראלי), P. 335[8], Mich. 51 f. 66b: אמר משה . . . היה בחור אחד מאנשי המעלה והחכמה ונכבד ונדיב; meine HS. f. 99: מאנשי המעלה והתבונה נדיב ונכבד השכל והחכמה. Ende bei Uri und Mich. def., in meiner HS. umgestellt: וינהיג כל זה לפי הענין (ההוה) ובאשר הוא שם והאלהים (ית׳) ישלח בריאות לאדוני (רפואת אדוני) ואל יצריכהו לכל זה (לדבר מזה) und: נשלם המוסר (für בואסר?). Dann in beiden נסחת אשרוב (אשכוף) מרכך הטבע. In der angebl. folgenden von Sam. übersetzen „Consultation sur le ronflement etc." bei Carm.

[1]) Ende in meiner HS. יועיל תועלת גדולה והשעור ויועיל לו מאד בעזרת האל; in R. 1280 הזה מספיק במה . . והאדון יבחר מזה מה שיהיה נקל לו לעשות ויעשה זה פעם [אחת] וזה . . . ימיו בנעימים וידבקו לו הנעימים ההם . . . חסדו ואמונתו וטובו. So endet auch das Fragm., welches Schorr für eine uned. Uebersetz. des diätet. Sendschr. hielt (Add. zu C.B. 1922; H.B. 8, 88 zu Cod. 289[7]). Im Original, Hunt. 427 f. 61b: והד׳א אלקדר כאף פימא אסיר אלי אלכ׳אדם ואלמולי יכ׳תאר מן ד׳לך מא סהל ויפעל הד׳א תארה״ ויפעל הד׳א תארה״ ואדאם אללה ידים עמרה פי נעים ולד׳ה״ ויוצל לה ד׳לך באלנעים אלדאים בפצ׳לה.

Digitized by Google

p. 52 n. 4, ohne Angabe des Cod., vermuthe ich das Ende der Diaetet. (welche in P. 1120[3] hinter ibn Ajub, s. hier unter [6]).

[6] 106 [ספר בטחורים] über Hämorrhoiden, theils compilirt, theils nach eigenen Erfahrungen verfasst, von Salomo b. Jos. ibn Ajub aus Granada in Beziers, Ijjar 5025 (R. 150[7], Opp. Add. fol. 18 f. 90; ohne Vorw. P. 1120[2], vgl. W. 3 n. 1986e, offenbar auch a. f. 206[6] [Carmoly p. 80], s. P. 335[8] weiter unten; Halberst.). Anf. מאשר יקרת בעיני ואני אהבתיך ובחמלת האח על אחיו הטוב [האב על בנו] חמלתי עליך מאז ידעתיך ויען ראיתי חלייך הקשה . . . ולהיותך רחוק ממקומי . . הערתני האהבה לחבר לך מאמר אחד קצר. Pforte 1. Wesen, Gattungen und Ursachen der Häm., 2. allgemeine Cur und Mittel, 3. innerliche, 4. äusserliche, insbesondere blutanhaltende und schmerzstillende, 5. (Knoten) öffnende, trocknende, brennende (caustische) etc., 6. Abbinden und (in höchster Noth) Abschneiden, nebst Mitteln, welche den Fleischwuchs fördern (plastische), 7. Diät. Ende ואין למשכיל באשר הוא משכיל תנועה לדבר אמצעית (אמצעי) בין אלה כלל. זה שיעור מה שראינו (שראוי) לדבר בו בזה המאמר הקצר הכולל. ואתה האח המשכיל תעיין בו תמיד כי בו תמצא תועלות רבות [1]) ועזר גדול . . . וירפאך כרצונך אמן. נשלם המאמר בחדש אייר שנת חמשת אלפים ועשרים וחמש ליצירה בעיר בַּדְרֶשׁ([2] יכוננה האל לטובה עמו ישראל אמן ואמן. Dann das Gedicht (anderswo zu Anf., H.B. 12, 55):- ראו (ראה) ספר אשר אסף דברים, ומאודם ומפעלם יקרים || ותועלתו גדולה היא ורבה, והוא נקרא בספר הטחורים. P. 1120 l. ליצורים, בנו איוב und זיו (für סיון) d. i. Ijjar.

b) 115b אחרי אשר תמו דברי האנטוטריאו מן המרקחות והמשקים והמשיחות יתכן לנו לבאר הז' משקלות הנזכרים בספר . . . [Schlussnotiz des Antidotarium Nicolai, etwas abweichend von 245[4].]. — F. 116 Notizen.

[7] 117b ספר ההכרות וחידות וההשגחות ובלשון יון נקרא פרונוסטיקא. Prognostik von Hippocrates [nach Latein von Anon. aus Avranches (?) um 1197—9; V.A. 37, 407; 38, 328; 42, 98; Berl. 511 Qu.; Alm. 125 מידות]; vgl. zu Baldi 53.

[8] 124 Theophilus ספר השתן אלטופילי (so) לדעת נרי ומרפא אל החולי רבים מן הרופאים הזקנים אשר האריכו ימים [wohl aus dem Latein. paraphrasirt von demselben Anon., wie [7]], im Vorw. abbrechend; V.A. 39, 92.

[9] 127—67, der fehlende Anf. von anderer Hand 168b: ספר החלאים והמקרים לגאליאינוס. המאמר הראשון מספר גאליאינוס בעניינים היוצאים מן הטבע הנקרא ספר החלאים והמקרים אשר יזכור בו מיני החולאים. העתקת חנין בן יצחק מלשון יווני אל לשון הערבי וזרחיה בן יצחק הספרדי העתיק אותו גם כן מלשון ערבי אל לשון עברי. אמר גאליאנוס תחלת מה שראוי לנו לזכור מה דבר אשר נקראהו חולי . . (vgl. Casiri i,242). Paraphrasen der 4 Schriften Galens: Unterschiede der Krankheiten, Ursachen, Unterschiede der Symptome

---

1) Das Folgende als angebl. Ende des Maimonides in P. 335[8] ohne Datum. — 2) Badres, im Gedicht als יחד ותנועה; vgl. Zunz, z. G. 463; H.B. 8, 89.

und Ursachen (in 3 Büch.). V.A. 42, 99; Alf. 250, vgl. Fihrist 2, 137 zu 289[6]; — f. 170b einige Verse.

F. 115b: 17. Sivan 5090 יחיאל יזי"ו בכמ"ר שלמה יצ"ו בכמה"ר יואב נבתו"א . . ימבנך הלא שהספרים לידי לבותנו הוא יספים לידי לוידעו . . (H.B. 11, 104). F. 1 לבי יחיאל יא"ב; dieser Jechiel schrieb wohl die Notizen zwischen fast allen Werken; f. 116 אנל אני כמ"י. Ein anderer Jech. mit Rasur f. 3, dessen Söhne Mose und Jehuda f. 1 (s. Index). Mord. b. Elieser aus Rom verk. den Cod. an den Arzt Sam. Raf. b. Benj. aus Pisa f. 171. Abr. b Mord. הכונא b. Elieser b. Mord. b. Mose b. Elieser aus Rom f. 1. Bes. Abr. אי"ל b. Mose לא"ב Arzt 171b.

112. Blau Pap., 224 f., deutsch-rabb. für Widmanstad geschrieben von Paulus Aemilius in Castro (f. 56b—87, 14—26. Mai, f. 224 Aug.) 1538; Randnoten span. — Theils zerfressen.

Grosse kabbal. Sammlung, sehr uncorrect.

1 2b Elia Chajjim b. Benj. aus Genazzano (מגנייצאנו so), אגרת חמודות, anf. מאז גלית את אזני; end. הפארת גדולתו und Unterschrift.

2 22 Desselben (?) שאלת ממני ידיד נפשי להעמידך על כונתי בענין אצילי בני ישראל . . . ומי הזוהר לא ראיתיו על הדרוש אחוז דעי מכח המסכת הכתובים וגם אסמוך על קצת רמיזות מהח' ר' עזרא זולתו . . . דע כי האזן והמשקל בתורה . . . ולא כאצלי קדר וסבן (24).

3 25 Men. Recanati פירוש התפלות, mit uned. Einleitung über ספירות und מאמרים (H.B. 9, 22; Gh. 115); 341[23] f. 260b bis שני עולמות = Ed. Bas. 35 Z. 12 hier f. 39; n. 56[17] f. 238 mit סס. — F. 45 ע"כ הוא מפי' ר' מנחם מריקאנטי מדע שסירלה דבר גדול (ed. f. 40), am Rand ומכאן ואילך הוא לשון ר' אליעזר מוורמס, von derselben span. Hand f. 42 bis 44 (auch f. 198 und wohl andere zu [41]) Noten von „Elia" (vgl. P. 857[5]); f. 25 Excerpte aus Mos. Nachmani ספר על סודות התפלה. — F. 45b שמע ישראל . . . פסוק זה עקור(so) אמונתנו והענין בו כפי הכוונה לכן המכוון בו להדבק מדת הדין ומדת הטובה . . durchaus verschieden von Ed. f. 40—42; auch f. 50 פי' שמנה עשרה ohne Citate aus זוהר (s. C.B. 1735 unten, vgl. H.B. 10, 158—60); 50b כבר פירשתי בזולר מפרשים; Ende 54: ישראל בשלום. חזקו ויאמץ . . . המיחלים לה'. 54b Gottesnamen des Priestersegens zu 53b (Einschaltung? אמר המחבר ענין כאה בזה ראוי לבארו, cf. f. 51) aus einem anderen Werke.

4 54b über Gottesnamen יהו"ה הנגלה בסתר אותיותיו חי וקדוש; end. (?) 56 שם המפורש יוצא מויסע — אלו השמות י"ב; ib. בפסוק זה שמו לעולם לעולם(so) כתיב — 56b למטה מן הבנין ד' חיות. 5 57 מדרש רות ע"ד הקבלה, C.L. 137; P. 153, 796. 6 89 Mose Nachmani שער הגמול. 7 109 die Arten des צירוף, nämlich מעוגל, הקדמיי etc. [nach Abulafia?]. 8 109b יהוה נסתר וסימנו לי' מה' שמוי מה' , 6 נסתר und 6 נגלה und Bedeutung des Alphabets für pract. Kabbala. 9 110 Geheimnisse der Gottesnamen סוד יהו"ה שהוא שם המפורש נקרא ש"ה מפני שמפרש מגילותו. 10 111 יוס אי' מזלו אריה, vgl. Gh. 67, C.B. n. 2384. 11 111b סוד וקבלה בברכת כהנים שבגבולים. 12 ib. סוד סר הפנים etc. [Excerpte aus Abr. Abulafia סתרי תורה, aus i,6 etc., vgl. H.B. 14, 8 und S. vij]; 119b עמה אגאר לך סוד העבור eine Reihe anderer Notizen; ed. in ליקוטי שכחה

Digitized by Google

f. 23b—35. [13] 122b זהו סוד המרכבה eine Tabelle. [14] 123 פירוש הספירות s. 37[8]. [15] 123b מפנק מנוער . . פי' מי שמשליט עבדו; f. 124 ט' יסוד שיהא יסודו . . כל הדברים וצריך אני לבאר ברית מילה, end. 125 יוצא ידי שניהם סליק פי' עשר הספירות מהר"ר יוסף בה"ר חיים; [14.15] als zusammengehörig edirt; Jesch. 6, 101, 177. 184.

[16] 125b קודש כל דבר שאין להרהר אחר הסבה הראשונה . . . כי אם בלעדי התורה חס — ib. בדיקות ליל החותם. [17] 126 . . כל קמץ. נקוד השם. und עם ה"א עשה הקב"ה (P. 843[6]), s. unten [20]. [18] 126b ח"ר כל היודע שם של מ"ב אותיות אהוב . . .; end. 127 ומיד ששטן שומעו בורח. סליק הפשט. Vielleicht dazu: [19] 127 Erklärung des שם של מ"ב durch גימטריא; Anf. אלו האותיות והכחות אב"ג ית"ץ בגי' עלינו לשבח, verschieden von רזיאל f. 45. [20] 129 זה החדוש שקבלתי מן החי' ר' יוסף גיטיליוס (Rand נוקטלא) בסוד נקוד השם; s. רזיאל 32b bis 33 שלהבת נקי; Gh. 62 E. — F. 130b, 131 = [17]. Eingeschoben נסיון להולכי דרכים. [21] 131 סוד הקבלה אלהא בלילא רבא גלי, Beschwörungsformel; Ende ויאמר שתתנו לי רשות לשאול כך וכך אא"ם סליק החדוש, also zu [20]? [22] 131b פירוש ועז פניו ושונא לפי הקבלה הוא על מטטרון; citirt רמב"ן בפי' איוב und נמצא בשם ר' אליעזר במגרמייסא (so); end. והמעיין לא יסמוך על זה הכתב . . אמרתי כאולי. [23] 133 הנה קבלנו כי מטטרון הוא שר הפנים, Sefirotlehre; end. המשפיע חכמתו אל ברואיו.

[24] 133b ארחות חיים, angebl. von Elieser ha-Gadol, def.

[25] 137b פי' ספר יצירה, s. 92[6]. — 138b aus ספרי הקבלה über 3 Welten.

[26] 141b תשובת שאלה von Hai Gaon an Paltai über Sefirot; f. 142b עוד הוסיפו לשאול und nach ע"כ תשובות הגאון ז"ל: הצביונות, so weit 119[5]; — f. 143 עוד שמענו; s. H.B. 3, 5; C.B. 2058. — b) 143b מ"כ טעם אחר לעשר ספירות, s. 209[4]. [27] 144b פירוש שם העלם; 148b התחלה (!) פי' שם של ע"ב אותיות; 149 (schon n. 119c) ביאור האחרון; auch 119[2] als ראשון מן השם ספר (!) שני; s. רזיאל f. 27b, 30, 24b; vgl. תמונה P. 775[2]. [28] 159b קבלה מפוארת יפה, = [14]. [29] 160b כלל אחר מענין הקבלה, s. 22[10]. [30] 161b (bis נשפע הכל auch [34]!), 431[14] (56[9]) אמשול לך משל מענין [מעשר] הספירות (aus Ascher b. David? s. 209[2], H.B. 10, 156; 12, 81; Gh. 110J), der erste Absatz hier אדוקות זו בזו בלי פירוד. b) 162 מפני שזה חקום etc. (aus Mose de Leon?). c) ib. (341[15], 56[10]) ראוי לכל אדם לחשוב; H.B. 10, 160; 12, 112.

[31] 162 עשר ספירות בלימה. הספירה הראשונה כ"ע, end. 163b לארבע ראשים; aufgenommen von Isak Akko, n. 11 f. 4; s. Gh. 105D.

[32] 163b בקשה אחת, Ps. 119, 57—64 und יה"ר מלפני השם הגדול היוצא מזה המזמור mit Engelnamen.

[33] 164 כתיב כי ביה יי' צור עולמים כלומר השם יו"ד ה"א כמו י"ה ו"ה כמנין כ"ו והעולם הזה נברא בה"א . . . יכול לשער, ואחר יוד בא"ב חמלא כל"ת שהוא מלך . . . עליונים ותחתונים וגם היוד היא כוללת הכל [כלל כל] החשבונות וחותם כל הספירות. והפרש אלו הספירות האמורות ואיך נרמז[ו] בא"ב; f. 165 Absatz אל חדרים, dann ועתה אתחיל פירוש הספירות כתר חכמה בינה; das Ende ist f. 166 in der Mitte der Zeile והיה ה' למלך על כל הארץ; das letzte Stück (in n. 341[13]b

Digitized by Google

(56[9]), P. 767[8], Schönbl. 1869 n. 7 f. 15b am Rande mit der Bemerkung עד הנה מצאתי בהעתק אחר) entspricht wesentlich dem כתר שם טוב des Abraham aus Köln, ed. Jell. 41—3, und fehlt in HSS. des letzteren (z. B. 341[17]), worin das Stück anderweitig vorkommt. Der Anfang entspricht demselben Werke f. 33, 36 ff. Häufig anonym oder als „Menachem, Schüler des Elasar Worms" (s. Gb. 110 E.), z. B. Cod. Asher (H.B. 6, 126, vgl. 10, 156 über die sich anschliessenden Excerpte), Alm. 298[10], wahrscheinlich 249[5], Opp. Add. Qu. 3 f. 33b, R. 1108[4] (H.B. 12, 112 zu R. 1420[16]), Stern 18 (Perreau 104[2]); V. 218[2] ליקוטים; Schönbl. 7 f. 22; vielleicht Mich. 615, Opp. 1704 Qu., Tur. 11, f. 65b.

[34] 166 אמשול, s. [30]. [35] 166b Notizen: ג׳ כתרים הם; letzte 167b עקר יהו״ה הוא שם של ע״ב. [36] 167b Nechunja b. ha-Kana תפלת הייחוד (auch 11[7], Fragm. 81[11]); C.B. 2058 und Add., C.L. 93; Recanati, Pentateuchcomment. 1[1], 35[8], 48[4] (s. zu Cod. 408[2]), 89[3] Ed. 1545. [37] 169b Gebet יהי רצון מלפני חי העולמים למענך ולמען שמך. [38] 170 סוד ויסוד הקדמוני, s. 215[5].

[39] 176 כ״ד סודות . . אלה הם הסודות, def.; Urb. 31[10] שער הסודות, anderswo fälschlich Mose Nachmani beigelegt; Jesch. 6, 98; citirt häufig דעת הרי״ם (und זוהר?).

[40] 181b . . . סוד אתרוג פרי עץ הדר שטעם עצו ופריו; end. לדברי הגאונים והראשונים; citirt ר׳ אברהם und מדרש ר׳ נחוניא ב״ה. 182 סוד שבת. שבת לי״י לשם י״י; end. כבר כתבנו בסדרי בראשית.

[41] 183 ענין עשר ספירות, anderswo שער השמים, von Is. b. Ahron (H.B. 9, 23); citirt f. 187b, 207b זוהר, 198 רמב״ן; eigentl. Anf. תחלת כל דבר יש לנו להקדים כי העולם הזה אינו קדמון; end. 208b wie P. 770[10].

[42] 208b: 4 Gedichte עשר המה יסוד[י?] עולם אין אומר בלי נשמע קולם etc. [43] 209 סדר האילן דע כי כל אחת מן המדות היא נשאת לחברתה. — Die Ueberschrift passt weniger zu den unmittelbar folg. Notizen (citirt Recanati). [44] 209b Nomenclatur und kurze Erklärung der 10 Sefirot nach dem 1. Buchst. geordnet (bedeutend ergänzt am Rand von span. Hand) כתר אלף אויר קדמון אהיה אב; end. 216 תפלה ערבית רשות, תולעת שני.

[45] 214b Grosser Baum, oben אין סוף נשמת הנשמות, mit Erörterung über סוד ג״ע והוא תענוג הנפשות; dann andere Bäume und Kreise (f. 217 כאשר ביארנו למעלה באילן); in philosoph. Terminologie aber gegen die „Philosophen" (f. 216b). Die alten Weisen wollten das Paradies aufsuchen u. s. w. (115, vgl. H.B. 9, 46 und viij); 218b עגולה גו רבועה (vgl. Jellinek, Phil. 43); 219b חשבון עגול und גלגול; über Vocale; 220 das Bild vom dünnen Kleid (Alf. 102).

[46] 220 שר התורה (fing. Tit.?) 4 Kapp. = היכלות 36—40; s. 22[5], vgl. כבוד הלבנון 10, Heft 2 S. 15.

[47] 222b מסורת לעזרא הסופר. אין אחא קלינדים יואחרו: s. D. M. Z. 28, 654; vgl. Cod. 228[3]. [48] 223 ספר רעמים ורעשים; s. n. 294 f. 214;

cf. 228 f. 43. [4] 223b פתרון חלומות לימי החדש. יום א' של חדש כל מה שתראה לשמחה יהפוך.

113. 151 f., sehr deutliche rabb., xv. J.

Mose Nachmani, zu iij—v. B. M. mit Nachschrift ברכני השם. Antichristliches 87b, 88 durchstrichen, am Rande ergänzt. Berliner, Raschi xx: „103“ Druckf.

114. Perg., kl. Querfol., 282 f. in Doppelcol.; sehr alte Quadrat; Text und Onkelos mit Accenten.

Genesis 14, 4 bis Levit., versweise Onkelos mit abweichenden Lesarten, arabische Uebersetzung [Saadia Gaon, C.B. 2185] und Masora.

In Widmanstad's Index: „Paraphr. chald. initii sermonis Judae ad Jos. fratrem ignotum. Verisimile est eam ex paraphr. aliqua integra Pentateuchi sumptam esse.“ Vielmehr ist Raschi am Rande zugeschrieben.

115. Blau Pap., 20 f., bis 126 deutsch-rabb. von Paulus Aemilius aus Röthelsee in Franken, für Widmanstad, beendet in Gradoli Mittw. 3. Septbr. 1538, also in 16 Tagen; vgl. 103, 112. Incorr. und lückenhaft.

[1] העוסק בס' יצירה צריך לטהר עצמו . . וצריך ליקח קרקע בתולה . . ויעשה גולם אחד עגול ויתחיל לגלגל באלפא ביתא . .; dann Ueberschrift der 221 Permutationen (n. 81 f. 278; s. unten [2]) und ניקוד הא"ב וצירופם עם השם. 2b ס' יצירה in 8 Kapp., offenbar nach Saadia (K. 5 Ende חילה זה הטעם ist Anf. der Erklärung in n. 92 f. 96?), eine Ergänzung zu K. 3 (n. 221 f. 67, n. 92 f. 87) bietend; f. 5 Z. 5 eine zurückgreifende Erklärung.

[2] 6b ס' יצירה in 6 Kapp. mit den Permutat. in K. 2. F. 9: נשלם ס' יצירה הדין ס' אותיות דא"ל דאיתקרי הלכות יצירה כל דלפי ביה לית שיעורא לחכמתיה והדין איתקרי סוד העבור שכל העני תלוי . . (falsch „Commentar“ Litbl. 9, 811; vgl. P. 763?).

[3] 10 [Pseudo-Abr. b. Dav., oder Josef ha-Aruch, C.B. 1446 und Add.; ערון bei Plant. W. 1 n. 948] פירוש ס' יצירה (= n. 22); auf die Einleitung (n. 92[6]; 112[25]; s. Gh. 105) verweist der Anf. und f. 25c (Ed. 30b). Der Cod. bietet Einiges für Text-Critik.

[4] 69 Mose Botarel פירוש ס' יצירה.

[5] 110b [Pseudo-Saadia] desgleichen; s. 40[2].

116. [Arabisch]

117. Perg., gezählt 1—110, 202—18, deutsch ital., 1435.

[1] מכילתא so richtig 101b, zu Anf. שמות רבה! Diese unbekannte alte gute HS. ist für die letzte Ausgabe nicht benutzt. H.B. 8, 78; 10, 136; Perles, zur rabb. Sprach- und Sagenkunde 1.

[2] 103*bis* ויקרא רבה (מדרש); Perles, l. c.

Digitized by Google

[3] 209b Midrasch über Prov. 3, 19, vielleicht eine ältere Recension des מדרש כונן, ed. in בית המדרש v,63, s. S. xxviij.

[4] 213b Midrasch über die Makkabäergeschichte: כתי׳ כה אמר יי״ לצבאות עשוקים בני יהודה . . וכת׳ גואלם חזק . . אמרו בימי יוונים נתקיים מקרא זה; end. ושמעו בת קול מבית קדש הקדשים כל ישראל נלחו כוליה באנטוכיה כן יעשה המקום ישועה בימינו אמן.

[5] 214 Gesch. der Judith, wesentlich wie מדרש לחנוכה (מ״בה״ ij,132), anf. מ״ד בימי מלכות (ib. 133; ist S. 132 Zusatz?); end. והרגו מהם עד אין מספר ואין מניין. ומי שעשה נסים . . במהרה בימינו אמן (S. 134). 214b: והיה שם במחנה היוונים הגמון. אחד ושמו עכלוך והיה יודע איסטורלוגיאה. Vgl. Serapeum 1864 S. 97.

[6] מעשה שושנה; ויהי איש אחד בארץ בבל ושמו יהוייקן end. והגבורים ליי״ אלהי הנפלאות השם ירחם נסים ונפלאות אמן; vgl. n. 100[3].

Den Cod. schrieb Adar i. 193 Isak b. Elieser Kohen für Abr. b. Men. [אלטרינו Alatrino], den Verkäufer an אחי׳ הרופאים Mord. b. Elieser etc. (wie n. 97, H.B. 10, 104), von dessen Tochter Hanna ihn erbte der Arzt Renben b. Jekutiel etc. (wie n. 77).

118. Perg., 265 f., schön, sehr deutl. span., 1401.

Jakob b. Ascher טור, Theil iv.

Geschr. von Jos. b. Jomtob (Ende der Zeile und am Rande die Worte אבן קנ״ע in sehr ähnlicher Schrift), für ר׳ כמו b. Sal 16. Ijjar 5161. Letzterer notirte wohl (265b) Geburten der Töchter פלורדה und קלי a. 5163 und 5167 und der Söhne Jos. und Sal. 1406 und 1409. Ib. unter Ueberschrift: אבנ״ע ב״ב הלמודים (?) ein Vermerk des Gers. b. Elia, dass Frau Donna (מ׳ דונה), Vormünderin seines Vetters (בני) Sal. b. Men. (דודי), diese HS. nebst ידיה דעה und אבן העזר an Sam. del Medigo (דלמדיגו) b. Elkana זלה״ה (cf. Gg., Melo Chofn. xxvi, Sam. st. 1490) verkauft; unterschr. עד מחילה Kaleb Lago (לאגו) (?) כהיום פה ברטיימו; wohl in Griechenland, etwa Candia?

119. Fragmente, theils aufeinander geklebt, meist ital., xv. J.

[1] 2b Baum [אילן] der Sefirot.

[2] *a* (3—6), *b* (8b—11), *c* (16b—22) 3 Erläuterungen des Gottesnamens; s. 112[27].

[3] 5b Tabelle [vielleicht יריעה] der Sefirot und 13 Attribute, 22 Buchstaben, der Erzväter, darunter die 10 Sphären der Planeten u. s. w., mit Zwischensätzen; links Einiges mit Spiegelschrift.

[4] 6—8, 11b—16 זה ספר התמונה ופירושה ומפורשת בסודותיה הנוראים [wird Ismael b. Elischa u. A. untergeschoben, C.B. 2057], in umgekehrter Ordnung der 2 Abtheil. in Ed. Korez; vgl. n. 59[5] (P. 775[2] in anderer Ordnung? vgl. 112[27]); Commentar nur zur 1., anf. התחיל זה הפסוק בעבור שצריך מי שרוצה להכנס בזה שיהיה זך.

[5] 22b—23 Hai, Antwort an Paltai, s. 112[26].

[6] 24 Schluss eines kabbal. Werkes; s. unten.

[7] 24b aufgeklebter, abgeschnittener Baum [אילן oder ציור] der Sefirot nebst Leuchter und Tisch (cf. 112 f. 211b, 212), mit

Digitized by Google

Erklärung, theils in die Sphären und „Kanäle“ לינורות geschrieben (unten . . . ואחרי שעשיתי עולם הפירוד, also vom Verf.). Oben links סדר הייחוד כמו שהביא הרק"נטי וז"ל יכנס אחר קבלת השם עליו בעטיפת; cit. auch Isak's מאירת עינים.

F. 24 kabbalist. Kreis, 12 Combinationen des Tetragramm. Span. Curs., darunter: אני שם טוב בן החכם ר' יעקב הספרדי אבן פוליא(so) הנלנ"ה כתבתי זה הספר לעצמי בעיר מודון; אשר על שפת הים . . . וסיימתיו בחדש כסליו בארבעה ימים בו שנת הקס"ה und Monogramm; H.B. 9, 20. — F. 23 Raf. b. Abr. aus la Mirandola (מילמירנדול"ה so, vgl. 224), kaufte die HS. in Tervigi (טירוויזי) von Ascher Aschkenasi b. Jak. gen. בונפילא (Bonfilo?) Oct. 253. Einzelne latein. Noten wahrsch. von Widmanstad.

120. 77 f., (1, 73 ff. leer). Gr. und kl. ital. Curs., xv. J.

[1] [ס' הסבות oder די קויזו, auch הטוב הגמור oder פרחי אלהיות] lib. de causis, h. [von Jeh. b. Mose Romano, nicht Hillel, wie Haneberg, Sitzungsber. der bayer. Akad. 1863, 361]; H B. 6, 111, 8, 66; Alf. 248 (Comm. in R. 1420[14]); s. unter [2].

[2] 7 Hillel b. Samuel תגמולי הנפש mit Noten von Jakar b. Chisk. b. Jochanan und Chisk. b. Jakar; s. meinen Brief an Halberstamm in Ed. Lyck 1874.

[3] 32b (eingeschaltet) über Busse; s. Brief l. c. 14.

[4] 66b שאלה ראשונה מי ומי העומדים בתחה"מ [aus Saadia Gaon האמונות, C.B. 2178, 2224].

[5] 69—72b def., al-Farabi מאמר במהות הנפש [h. von Serachja b. Isak], Alf. 110; H.B. 11, 42 lies Warschau 1857 für 1871.

Prototyp ungeordnet, f. 64b היה כתוב בהעתקה לך אל הנייר שבספק הס' לא ידעתי איזה נייר וזה הגהה ועתה אחזור בס'. Bes. Jechiel mit Rasur.

121. 78 f., Doppelcol., deutsch, kl. rabb., etwa xv. J., splendid, im Ganzen corr., vielfach collationirt.

Gazzali כוונות הפילוסופים mit Comment. Narboni; s. 110. — *b)* 17 der grösste Theil vom Vorwort des Jeh. b. Sal. Natan zu seiner Uebersetzung (dieselbe Hand).

122. Perg., f. 1—131 (hinter 88: 86—8*bis*; zwischen f. 119—20 def.); 16b ff. gr. span. Quadrat, 88b ff. rabb. alt.

[1] 16b Saadia b. Josef שרח תהלים, Vorw. תבארך אללה אלאה, Ende des Comment. f. כאן יקול עליהא אלתסביח ואלתמגיד ללה וחדה לא סוי דלך und Schlussformel (Haneb. S. 362). Dann über die Ueberschriften: ענואנאת אלתלים תנקסם, Ende (87*bis*) . . . ומאן אשבה דלך. תם. Ps. 1—2 sind zusammengenommen, wahrscheinlich mit Rücksicht auf die specielle Wort- und Sach-Exegese der 4 ersten Psalmen in der vorne ergänzten Einleitung, deren erste Zeilen verwischt sind; Jesch. 5, 182; H.B. 14, 118.

[2] Sal. Isaki, Comm. Psalmen (def.), Daniel (Anf. def.), Esther, Hohel.

F. 87: הד'ה ספר תלים ושרחה להרון בן מוסי אללה יזכיה חפט'ה אלתאלתה במאלה לנפסה und למשה בר מתן ר"ח"בע; 1b: Bes. Jechiel mit Rasur; 131b Mose b. Jechiel und Jehuda

Digitized by Google

(שלנו מצה . . אחי', ital. xv—vi. J.). 88*bis* span. Verzeichniss von (christlichen) Schuldnern und Bürgen, z. B. פיירי פונסולי דלספינס ד' דינ' לעיקל(so) על שבוע' מצה ואילך פסי' פסי' רימון דלספינס ערב. פיירי דודו ונגלם ד'דו ג' דינאר לעיקל על שבוע נפזונך שלוי ערב.

123. 186 und 4 f., sehr schön, span. in Doppelcol., 1495.

[1] הספר אשר חבר מייס"ד(so) בה"כ"רד דגור"דו וקראו ליליאום די מידסינא, im Vorw. שושן הרפואה; s. Cod. 85.

[2] Isak Israeli b. Sal. ספר מחובר ממאמרי הראשונים בידיעת השתן; anf. nach Index der x Pforten אמר יצחק השתן הוא תמצית הדם ותמצית הליחות; zuletzt eine anon. Recapitulation; H.B. 8, 98; V.A. 37, 355; vgl. 245.

F. 157b: יום ג' פ' מקדש מרחשון שנת הרנ"ו ליצירה במדינת ריגו ראש קלבריה מכתב ידי אני אלעזר פרנס, vgl. C.B. 3006 und zu n. 276. – 189a, b: 2 sprachlich interessante Notizen; י"ב אחולו || א' גינייט (נוניינו?) יוסף אבי' מחלף ומקאול קאל מן אהל בליה ב"ד בלאמר הה"ר עמניאל כך || אהל דיין אמר עבד אברהם זכרי ועבד שבתי נאג יאמרהוב(so) אן כל ואחד משהוד אמע; ferner: מנהום יגיב עבד || הה"ר עמנואל אלמד' אסאבולא(so) אמע אנפקאת אלדי עמנ׃ אברהם זכרי || פי פ' (יו?) נונייט י"ב אחול ש' מרדכי ביאו מחלף ומקאול קאל אן יעקב כיף אברהם|| זכרי קאסם ולאחד ושבתי כאג' קאסם אכיר קידאס הה"ר עמניאל גאיו פי מנאספקא(so) אן || כל ואחד מנהום יגאבולאר אנפקאת אלדי עמל שרעיין ויתחסבו אן כל ואחד פיר || עלאה יכלם קיאמו ומן יכון לו יאליפאר ואחד ללאכור ילריפאר והולאי אנפקאת || כפאמו מן אמינטינקייא אלדי עמל אליודבי ולאורח.

124. 122 f. latein. und 39+2 f. hebr. (von rechts nach links), xvi—xvii. J.

Adversarien eines christlichen, wohl im Judenthum geborenen Gelehrten (z. B. 77: Baptista יוחנן המטביל).

[1] Bis f. 69 „Annotationes in Thalmud“. Verzeichniss der Tract. und ital. Glossar. [2] 74 „Varij modi Hebraicé loquendi“; rabb. Alphabet 6mal zur Uebung; hebr. Glossar nach latein. Wörtern und Phrasen geordnet. [3] שורשים(so), Glossar nach h. Alphabet meist mit latein. Uebersetzung.

125. Perg., 1, 43, 71 f., verschied. deutsch, xv. J.? mit jüngeren Rand- und Zwischennoten.

[1] Averroes mittl. Commentar über ס' הנפש, s. n. 32; ergänzt? f. 38 Note: אחר כלות מאמר כה המתעורר תמלא מאמרי מתיחסים לעיוני (s. [2]). Randnoten citiren Levi's פי' לקיצור א"ר, Theodosius, Euclid, die „andere Uebersetz.“ [des Schemtob?]. *b)* An's Epigr. schliesst sich: זה אשר מלאתי נוסף על הספר. השכל הפועל בלתי מקבל השינוי; end. f. 45 Z. 9 v. u. הנה א"כ הכפש הזנה מן הבעל חיים היא בלב (in Opp. 1172 Qu. f. 83 als: מאמר מחלק השלישי מס' הנפש). Dann זה מלאתי בלשון ערבי בעלה אחד תוך קונטרס מזקני בכתיבה ליעקב כהן גיסי דע ייסירך האלהים ויעורך ברחמיו כי בלתי נדבקת בהם ויחיה זה כמו שהזומר הראשון והוא הכיולי הוא בכח כל הגשמים; end. מקונטרסי זקני החכם. עוד מהקונטרסים העלם מליאותו בעצמו בחייה, dann הנה הוא אין מליאות לו בעצמותו. *c)* 45b: Anf. von Averroes mittl. Comment. zu מופת [h. von Anatoli]. — Von אותות עליונות (Lil.) fand ich Nichts. Die folg. Blätter sind ausgeschnitten.

[2] 1 (jüngere Ueberschr. ואולם המאמר בעיוני הנה הוא ממה (כמ' בעיוני, ist nicht Ergänzung zu [1], sondern Bearbeitung von Levi's Glossen (vgl. כ"ח 8, 63). Hinter f. 24 ausgeschnitten; vgl. Pinsker 15[b].

Digitized by Google

³ 25 [Levi b. G.] ליקוטים מס׳ מלחמות השם, i, K. 11—13.
⁴ 36 אכא השם הושיעה נא אלי במה שנראה לי הצורך ללקט עוד ולחרוש(so) בענין הדרוש היקר הלז [aus שער השמים mit 3 מאמרים von Averroes und Sohn]; s. 65⁷.
⁵ 63 al-Farabi המאמר בשכל והמשכיל והמושכל, 308²: בשכל ובמושכל und Kalonymos [b. Kal.] 9. אביב (Nisan) a. 74 (1314); uned.; Alf. 245.

Vorbl.: Haham Aboab [Amsterd. xvij. J.?] und שמואל בן לח״ה כ׳ כ׳ זלמן לנדוי מעלינגן יום ג׳ פ״ז חשון תק״ד לפק „Samuel Landauer Tritsch Orthenss (Ortseess?) Schutz Juden in Ellingen, den 10. 9ber 1753"; הקטן יוסף בר מ[״כ] שמואל סג״ל יעבץ מאלטנא . . , und אני משה theils radirt.

126. (gr. Qu.) F. 4—116, span. Curs., um 1496? s. ².
¹ Perg. Vorbl.: לוח [לוחות] החכונה לאלפונסי(so) מלך ספרדים, Alfonsinische Tafeln mit Canon. des Johannes דניקורו in Paris [Dank, oder de Saxonia; K. 3, 4 f. 7: 2. Jul. 1327 oder 1326; D. M. Z. 18, 174; 25, 409; Libros del saber etc. T. v] und Tafeln des Johannes de Sant-Archangel (די סאנט ארקאנגיל), auf Wunsch des Maestro Crescas Natan b. Is. Natan mit Zusätzen (Epigr. 114b) von Mose [b. Abr.] aus Nismes, 1460. Vorw.: אמר . . היתה עלי יד החכם מר; f. 17b Index der 27 Kapp. der קאנוני, zuletzt הסדורים הקנוניים למלאכת לוחות אלפונכו, anf. אמר הזמן הוא שעור התנועה כמו שבי׳ ארסטו, wie lat. Jo. de Sax. und span. bei de Castro 1, 116 (C.B. 1357); Libros del Saber 5, 24—42; aber bald weichen Fassung und Anordnung ab. Ende Kap. 18 Zusatz des Uebersetz. wichtig für Cod. 343²¹. *B*) 22b Nachtrag, 10 Kapp. שהוסיפו הנוצרים; K. 3 f. 27 *bis* b citirt מאי׳ גואן מלינירייאים; Joh. de Lineriis — in HSS. de Liveriis etc., Heilbronner, Index: Lineriis, Linertis, Liveriis, Lynovys. Canones über pariser Tab. Cat. MSS. Angl. i,82 n. 1715; Hist. Lit. de la France 24, 486: 1310, 1335? D. M. Z. 28, 45*a*. *C*) 31 noch 2 K. über Planetenlauf und Aequation der „Häuser". — Diese h. Bearbeitung (V. 381—2, 387³), von mannigfachem Interesse, ist übergangen von Rico y Sinobas, l. c. T. v. Die angebl. Uebersetz. von Kalon. (Gg. Melo Chofn. 13) existirt nicht.
² 115 vier Tabellen, 1. von Perez בכרי ז״ל; vielleicht בכר״י? (vgl. C.B. 2094); bei David Giaco a. 1464 (Reggio 42 f. 72b): גם הבקי בלימודיות מורנו ר׳ פרץ נב״ה ז״ל(so) העב מ״ז מספרו הכולל. — Tab. 4 ist datirt „496" (1496).

127. 114 f., alte span. Curs., stark beschädigt; f. 1 span. לי מלק (?) בנימין חיים.

Avicenna, קאנון, Gedicht und Vorw. Natan's bis Fenn iv (100b) K. 24 Anf.; Nichts arabisch.

Digitized by Google

128. 72 f., zuletzt falsch gebunden, span. Curs., xv. J., theils color.; f. 25 חסד יזכנו להגות בו.

[1] Maimonides [פי' מס' אבות], voran die s. g. 8 Kap. (297[12], 327[7]), h. von Sam. Tibbon; 210[2].

[2] 28 [לוח י"ג מחזורים] Tabelle der קביעות für Cyclus 270—82, aber als ewige bezeichnet, also wesentlich עיגול des Nachschon; s. jedoch 343[12].

[3] 29 Imman. b. Jak. כנפי נשרים, Cycl. 274 [1428—46] ff. — F. 52—3 Anhang; s. n. 343.

[4] 54—9 Gedichte von Isak b. Abr. aus איירס, daher הנגרי; Proben gab ich bei Polak zu Bedarschi's Synonymik 1865, wo „Jakob“ ein unerklärliches Versehen, da ich ihm auch das (einzige) Gedicht mit dem Vornamen zugesendet; vgl. meine Mittheilung bei Zunz, Lit. 622; eine Ueberschrift im Cod. (Monatsschr. 1871, 514) existirt überhaupt nicht; den bisher unbekannten Divan besass Firkowitz (Mittheil. Rabbinowitz's).

[5] 68—72, dann 60 ff.: Jakob (פין בונייט בונגורן n. 343 f. 38b) b. David b. Jomtob (falsch Schemtob in n. 343[8], vergl. H.B. 12, 66), gen. Poel: לוחות, chronol. Tabellen. Anf. des Vorw. zu den Canones (ביאור לוחות, P. 1090: „par un auteur anonyme“, מקור bei W. 3, 436) אמר יעקב . . בעבור; § 1 endet וחק במרחב (Benz. 48), § 2 פניך ונוסעה. Verse des Schülers an verschiedenem Platze: n. 263 f. 95b, 386, 77b, 343, 52. Letztere N. enthält f. 58b jüngere Zusätze, u. A. von Jeh. b. Sal. Natan und über das J. 5198. Einige HSS. enthalten Breitentafeln, so n. 263 f. 121 alphabetisch geordnet[1]). Die ursprünglichen Tab. datiren 1361; n. 128 beginnt f. 60 mit סיקף מכ 1392. Vorher 2 Jahrtab., nach dem „Almanach“ [des Jak. b. Machir], für 1379—1465. — C.B. 2118; zur pseud. Lit. 71; D. M. Z. 18, 175; 25, 410; Serapeum 1863, 107.

129. 32 f., sehr deutl. span.-rabb., xv. J.

[1] 9 Mose de Leon ספר המשקל. [2] 17 זה שער חלק יסודות(so) קיום האמונה על חלק האלהית, bis כפי הראוי והבן; s. 341[19.20].

130. 75 f., span., xv. J.? Figuren sehr sorgfältig; Zahlen der Theoreme (לימודים), krit. Bemerkungen u. dgl. vom Abschr. u. A.; stark von Wasser verwischt.

Euclid מאמר הראשון מספר אקלידס(so) בשרשים ויכונה גם כן בספר היסודות; Mitte Lehrs. 38 (n. 36 f. 59) abbrechend; Uebersetzer nicht genannt.

---

[1]) Unter den Städten, deren Länge in Cod. 343 f. 58 von anderer Hand hinzugeschrieben, erscheint אברינקש (Abrincae, Avranches), vgl. V.A. 39, 329.

Digitized by Google

131. 12 f., deutsch-rabb. von Jischai b. Jechiel, um 1550, und Jak. b. Isak.

1 2 לך ייי הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד: שסייעתנו במלאכתך הקדש בספר שכל טוב, Einleitung und Anf. eines Commentars zu Levit. [von Menachem b. Sal.¹); zu Exod. 12, 41 (Opp. 176 Fol. f. 102, Abschr. 175 f. 158d) a. 4899, also lies 1139 C.B. 1737]. Anf. כתב [l. כתיב] ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם מקרא זה לא אמרו אלא כנגד עוסקי התורה ולומדיה לכן רמז לבי לפתוח בשכל טוב²). Anschliessend: Fragm. über Hohel.? (fehlt H.B. 9, 142): משכיני אחריך . . . אהבוך. אל תקרי משכיני אלא מִשְׁכָּנוֹ כיון שהוקם המשכן לכך ישרו לב אהבוך. — Darin zu Levit. פי׳ ויקרא אל משה, מכאן שלא ייכנס אדם לביתו של חבירו עד שיאמר לו היכנס, אל משה מלמד שהיו לו י׳ שמות — bricht 3b mit Custos עולה ab.

2 4 מי חכם ויבין אלה וידעם כי אלו חילוף האותיות המתחלפות ושום בפירושן ט עם ת רטע רחת, אחטם אחחם סליק; end. ט עם ת רטע רחת, אחטם אחחם סליק א מתחלף עם ע שדאהו פדעהו האותיות.

3 ib. שבח והודיה אתן לאדון המליאות שזיכני להתחיל ספר הערוך על כל העשרים וארבע ספרים שחיבר החכם השלם רבינו דוד ברי׳ יוסף שמו קמחי (!) והשם יתברך שזיכני להתחילו לשלום(so) כן יזכני להשלימו עם ספרים אחרים כאשר עם לבבי. אלה דברי הקטן שבתלמידים ישי בן לאדוני אבי כרי יחיאל ז״ל. אב לראות באבי הנחל. פי׳ עשב וי״א מקום שמצמיח בו העשב, שכי עודנו באיבו לא יקטף. וכי הלפס׳ שפי׳ פרי הארץ איבא דארע. Unbekanntes Fragm.

4 11 [Jos. Gikatilia, סוד בת שבע]. vgl. 341[20]; anon. V. 59.

F. 12b בחדש הראשון הוא חדש ניסן רמיכך ה׳ בכח נאד כי, ע׳למה מרבה לאין או כיס, ק׳ולי אזון הלה נ כי, ב׳כב לבי לרוץ רעיו כיס, ב׳אור החיים להלהי כי, ר׳וות מים מנחל עד כיס, רשלח מקדש עז כי, צ׳וה ישועות יעקב מפתים ולי כיס, ח׳ליכה נפשי תמוך אזו כי, ק׳שתי ליסב באית כיס.

132. 30 f., 23–30 gehören hinter 16.

„קֹצֶר Coser, graece ἐπιτομή. Epitome .i. abbreviatio hebr. institutionum, nuper aedita à reverendo s. Theol. doct. . . . Sante pagnino lucensi etc.“ [Ed. 528 קוצר הדקדוק].

133. [Jetzt 85b.]

134. Tuchperg., 124 f., grösstentheils von Wasser und Tinte zerstört, alt span.-rabb. bis 112, dann mittl. Curs.

1 Maimonides [פרקי משה]; s. n. 253.

2 112b al-Farabi דפק מאמר נצר, über Puls; Anf. K. 1, und Fragm. K. 31, 32; dann נתוח מאמר נצר, Anatomie, 26 Kapp., s. Alf. 247.

3 116b [Scheschet] über Purgantia; s. 27²; Anf., Mitte (119, 120) und Ende def. — Ausserdem viele schwer leserliche Notizen.

---

¹) Mose b. David Kimchi, nach Lil. bei Gg. w. Ztschr. 6, 22 (lies z. G. 167) ist Confusion mit der anon. HS. in Carlsruh; s. ה״ל 2, 19, 116. — ²) Diese Worte sind mit einer Krone bezeichnet.

Digitized by Google

135. 141 f. in 3 Col., deutsch, theils roth, Tit. 3b (so) לידע באמו mit Fratzen und Goldbuchst.; 1337?

Isak aus Corbeil עמודי גולה, vulgo סמ"ק (H.B. 7, 117), mit Noten von Perez b. Elia (מר"פא), auch häufig, wo die Bezeichnung in ed. Crem. fehlt; end. לאורך פסק גם לעיין ברמזי הגהות שלא נכתבו. Vorw., worin die Eintheilung für 7 Tage, fehlt; Index zählt 315 §§ excl. letzten 3 und דיני מקוה (§ 294 der Ed., wo 320, end. וכל סדר המצוות מפורסות בפני' nicht in HSS.; in n. 233 fehlt die ganze הגהה). Der Endvers mit Tit. (in n. 233 von jüngerer Hand, abweichend von Ed.) ist hier durch einen Vers des Abschreibers verdrängt. S. auch n. 368; Lp. 6; H.B. 6, 95; Zürcher סמ"ק, s. Zunz, Ritus 217; H.B. 9, 174.

136. Perg., 136 f., Doppelcol., alte Quadrat (vielleicht span.) und mit Vocalen (Pattach ַ) Accenten, Raphe, poet. Bücher אמ"ת strophisch.

Chronik, Psalmen, Job, Proverbia, Ruth, Hohelied, Kohelet, Threni, Esther, Daniel, Esra-Nehemia, def.

Namen der Bücher spanisch mit feiner Hand, zuletzt: „Acaba en el verso del Capitulo Quinto del libro ij de Esdras". Cod. Sussex Qu. 1.

137, 138. 165 und 183 f., span., xiv. J.? — Cod. Sussex Qu. 5, 3.

פירושי התורה לרבי משה בר' נחמן נר"ו [המזכיר ו', 31] בשם האל הגדול . . אתחיל לכתוב חידושים בפירוש התורה באימה . . mit Randnoten. Die sonst eingeschalteten Zusätze zu Exod. etc. folgen hier ij,169b, nach dem כתב aus Akko (ed. 1489 etc. H.B. 7, 119, gegen Monatschr. 7, 116, s. das. 91) bis Deut. 33, 5. Dann וזאת התפלה אשר התפלל הרב ז"ל בהר הקדש. Anfang Levit. bis Mitte K. 11 fehlt.

Ende der Bücher in span. Sprache notirt. ij f. 168 בפנינו אנו עדים חתומי מטה הודה אברהם ימין (?) שליח שקיבל מדון וידאל בר שלמה ז"ל בן אלרבי ארבעה פרחים וחלי של זהב מארגנון יפים טובים וממשקל שלם ומכר לו . . פי' ס' ויקרא . . במלות בעליו ובעבור יהיה לו לדון וידאל ולבנו . ., Saragossa 20. Tamus 5172, gezeichnet Abr. b. Jos. דישלינם und Abr. אבואלימין; vgl. H.B. 4, 65; 7, 26; 14, 29; F. 51 f. 59.

139. Perg., 255 f., mit Rohr im Orient? xiv—xv. J.? Collationirt. — Cod. Quatrem. 6.

Dav. Kimchi חלק שני חלק הענין [שרשים], bis סדד.

140, 141. Perg., 161, 103 f., schöne Quadrat, deutsch oder franz., etwa Anf. xv. J.? sicher nicht 1168 (s. Rabbinowitz 1, 38). Randcorrecturen und Einband span. — Cod. Quatrem. 2, 7.

Talmud Babyl. i. Tract. Moed K. (anf. f. 19), Rosch ha-Schana, Sukka, Taanit, Megilla (bis 28), ij. Jebamot (von 48b); Mischnatext in jedem Kap. vor der Gemara; im Ganzen nicht besonders correct, einzelne Abweichungen von kritischem Werthe. Auffallend wenig Abbreviaturen und seltene plene's, wie מאלכה; eigenthümlich כאי זה לך für כילך.

Digitized by Google

142. 201 f., span., Nisan (50)44 — Ijjar 45.

[1] Natan b. Jechiel [ערוך] ij. Th. von מגפיים bis חמר; im Ganzen nicht besonders correct, Einzelnes, besonders wegen des Alters, von kritischer Bedeutung.

[2] Kalenderregeln (Epigr. תיקון חיבור העבור אשר חיבר המופלא וחיק המסולה) von Chanoch b. Bechai al-Constantini[1]) über J. 4923 bis 5068; unter allgemeiner Rubrik קביעות 3 verticale Reihen mit Hinweisungen auf Memorialverse, 1: בחשבון יסוד עיבור | ראה סוד אשר יהיה , אני בין בחיבור | זה לחנוך בנו בחיי. Auskunft f. 200 (השנים והקביעות). — 2. Reihe בזה יום Vers: השכל במחזורות שלש ועשר הן חזרות | עלי נפשן מראש בשריהן בהן קביעות | גם ראשים לחדשיהן | שלש וגם חסר ביאור כסדריהן | פשטן ועיבורן לומים וחגיהן | תיקון פרשיות מהלך לסדריהן. Auskunft f. 198 (התקופות וקביעות). — 3. בכמה לחדש Bibelvers (Jes. 40, 26) שאו מרום . . נעדר; — Fragm. 109[2].

Geschrieben von Natan b. Abr. אל חסיפי (am Rande: „deus me conservet") für ר' שבון ש"ן ההכם העניו המאושר בכל עניניו ר' יוסף אל לונגו תנ"ך. Zuletzt Notizen über Todesfälle a. 47, 48, u. A. נפטרה הלנועה התמימה המאשרת אשת חיל עטרה נקועה בת מא"כ תנלנ"ה בקלרות שנים und Sohn Josef. — Cod. Sussex Qu. 4.

143. Perg., 147 f., mittl. ital. Quadrat. 5096.

Maimonides [משנה תורה] Buch iij.

ותשלם מלאכת עבודת הקודש בשנת המשת אלפים ותשעים ושבה לבריאת עולם בחודש אייר בשמונה ועשרים בו וכתבתיו לרי יוסף . . . [בן?] דוד מרומה למר נסים ב"ר שבתי חנין (?) השם יזכהו וכו' (vgl. H.B. 14, 81, vij); unter מעידים אנו . . . מר אברהם כהן ב"ר שבתי כהן דירגיי ואמר לנו . . מכרתי זה הספר של זמנים מהרמב"ם למר ר' פנחס בר' משה פיקם (פיקס?) דירגיי בערך שבעה טריים מעות וכו' fehlen Zeugen. טריים ist Tari, Zz. z. G. 561. — Cod. Quatrem. 11.

144. Perg., 315 f., span., sehr schöne span. Quadrat, etwa xiv—xv. J. Ueberschr. שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך. — Cod. Quatrem. 8.

Maimonides [משנה תורה], Buch viij - x.

145. Perg., 115 f., deutsch, splendid. — Quatrem. 10.

[Mose aus Coucy [ס' מצות] anf. Index Gebot 11 (ij f. 92 Ed. Ven. 1547] bis § 76. Text f. 6[a] (dort 95b als הקדמה): כשברא הקב"ה . . אם יאמר להם גוי או ישמעאל . . יכולין ישראל לענות לו אפי' חרבה אותות.

Vorne: „Ms. rariss. R. Moseh b. Maimon in S. S. Scripturam xiij. Seculi" (vgl. C.B. 1936 xxij); D. M. Z. 13, 323: „M. b. M. Mizwoth".

146. Pap. und Perg., 111 f., Halbquadr., xiv—v. J.? — Quatrem. 9.

[1] Jakob b. Ascher [טור] Th. ij. (nicht Maimonides, wie D. M. Z. 13, 223); beginnt in Mitte des Index über 410 K. (C.B. 1188).

[2] 102b: הלכות ארץ ישראל, Regeln, das heilige Land betreffend, Ergänzung zum Vorigen? aus ס' התרומה (nach Zz.) mit

---

1) Vgl. C.L. 259; H.B. 12, 108. Der Name Bechai weist auf Saragossa; ist der Reim ביי für die Aussprache (C.B. 777 Add.) zu verwerthen?

Weglassung der Discussion, anf. למען ציון לא אחשה; von אלא אפילו המורגלים ואפי' בסוף המורגלים שהיו הרבה דורים bis היה לכם הואלה übersprungen, dann bis תרומות ומעשרות; dann folgende Absätze: וזהו דין קדושת הארץ, — דין חיוב חל', — nochmals דין קדושת הארץ, — ערלה וכלאים, und דין קדושת הארץ; f. 104b יהיה בשנת ס"ג wie תרומה § 135; Ende עיר שבא"י שיש בה מאה ועשרים אנשים צריכין למנות בית דין דהיינו סנהדרי קטנה. Maimonides (הרמב"ם ז"ל) i t ausdrücklich genannt. Vgl. V. 153 (geschr. in Jerusalem 1385, bei Zz., g. V. 91a zu streichen), und הלכות א"י in einem Ms. Mordechai (C.B. 1660)?

Censur von J. 1662 (wo der Cod. in Urbino war) und 1687. Bücher-Verzeichniss wahrsch. xviij. J. Ital. Notizen, betr. Aronnio Tolentino de Urbino.

147. 29 f., gezählt 58—86; Quadrat; Randnoten und latein. Wörter von einem christl. Gelehrten (Schreiber selbst?), xvij. J.?

Fragm. נצחון anon. (ed. Wagenseil); f. 10b ff. Randzählung n. 34—133.

148. Perg., 220 f., ital.-rabb, Text punkt., xv. J.

Pentateuch; Sal. b. Is. zu Genes. 25, 28 — Deut. 9. 26; beschädigt; Berliner S. xij,374—5.

149. Morsches Seidenpap., 128 f., alte span. Curs., von Wasser stark beschädigt.

¹ חידושי ר' אברהם, Abr. [b. Dav.?] zu Aboda Sara K. 5 ff.; f. 55: ומשתעבד מבני חרי. הדרן עלך גט פשוט וסליקא לה מסכתא מחידושי הרב ר' אברהם ז"ל. אתחיל חידושי הרב אבן מגש מן בבא בתרא. זה מחידושי הרב רב אברהם ז"ל. כתב הגאון ר' יצחק ז"ל במסכת יבמות בפרק החולץ גבי גט חלילה אשתמודענוהו דאחוהי דמרכא; end. אם לא מפני טעם מעמידה בפני בעל חובו. צריך עיון. Citirt hauptsächlich Chananel, Alfasi, auch Is. b. Reuben mit ז"ל; hingegen Sam. [b. Meir] stets mit רח' נט', häufig da, wo Chananel keine Erklärung gegeben, z. B Anf. letzt. Kap. (Bl. 45). Unicum; Gross, Abr. b. D. 29, 71, 75.

² 56b [Jos.] ibn Megas חידושים zu Ab. Sara, def.

150. Pap. und Perg., 117 f., falsch gebunden; plump span. oder ital. eines unkundigen Schreibers, xv. J.?

¹ Mos. Maimonides מאמר הייחוד ohne das angehängte Kap. (S. 39 meiner Ed.) und Epigr. [des Is. b. Natan; C.B. 1916 Add.]; gute Lesarten, meist dort conjicirt, und dort fehlende Zeilen, z. B. S. 15 עצמי, hier f. 8 גשמי היתה הנפש הרמוז אליה באמרו ית' נבראת אדם אל צורתנו ר"ל כמו שידיעת הבורא ית' בלתי צריכה אל כלי גשמי כן.

² 15b—79 (f. 65 nach 38), nach Epigr. מאמר בתכונה [בעלם אלהיאה] von Abu Ishak ibn al-Bitrodschi, h. von Mose Tibbon 26. (?) Sivan 1259. Anf. der Einleit. bei Sachs היונה 32; Ende: ואלהים יאריך ימיך . . . אליך ויחנך. Figuren unausgefüllt. Selten; Z. f. M. 16, 364; zu Baldi 71 und Nachtrag.

Digitized by Google

³ 115—7 und 80—82b Abr. ibn Esra ס' השם הנכבד [סוד השם V. 428⁸, 429¹⁸] ohne Widmung: אמר אברהם בר מאיר הספרדי זה הספר חלקתיו לג' חלקים, ähnlich n. 307⁴; dann פרט (Rand שם) הא' מה טעם שהוא; f. 80 (Bl. 12 ed. Liepmann, der Cod. 53¹⁰ [Anf. def., fehlerhaft] nicht benutzte): והאחרים שהם בעלמיום אמרו כי האמת על י"ג (so) פחות שביעית.

⁴ 83 Anweisung zum Numeriren und Anf. Multiplicirens; 4, 5, 7, 8, 9 in ungewöhnlicher Form, wofür typographische Zeichen fehlen.

⁵ 83b Abr. ibn Esra [ס' המספר] mit Widmungsgedicht, abbrechend im vi. Abschn. f. 108: וזה צורת ערך הממון (n. 43 f. 128b); f. 96b Nachtrag zu iv. Figuren meist unausgefüllt.

⁶ 109b Kalenderberechnungen für Cyclus 271.

⁷ 110 איגרת מטה עוז, anon. paränetische Epistel, wie es scheint, an einen jungen vornehmen Gelehrten gerichtet: אמר דוד המלך כי אלה המוסרים יביאו לך תועלת בהשכלותיו הנה מה טוב ומה נעים; end. 114b: ושלמות גדולה אם תדרוך בהם כי דברי פי חכם חן. תם, und 4 Verse. 113b wird איגרת המוסר הכללי des Aristot. zur wöchentl. Lectüre empfohlen und [nach Charisi's Uebersetz.] excerpirt; H.B. 9, 49.

⁸ f. 112 und 115 אליה בן; am Rand bezeichnet; f. 2 לה' הארץ ומלואה מקנה כספי מכרו ליכרדו (?) דשורמוני די לורדיני די סנטו f. 15 ;קנין כספי בנימין פסלרו und ,שמואל אברבנאל? פרנליסקו.

151. Gesammelte **Fragmente,**

I. aus Cod. latin. 14,868 St. Emram in Regensburg, 6 ff.: *A.* f. 1—3 grosse punkt. Quadrat aus deutschem מחזור. — *B.* f. 4 in 4° goth. punkt. Quadr., unterer Streifen einer alten Bibel. — *C.* f. 5 desgl. oberer Streifen, Ende Pentat., daneben Targum חזק ונחמ' הסופר לא יוזק לא היום ולא לעולם. — *D.* f. 6 deutsche Schrift, aus Talmud.

II. aus Dupl. 6780 in 12°, 2 Stücke aus Midrasch?

III. aus Dr. Wilhelm'schen Autographensamml. angebl. „Amulet für Reisende"; Schild David's u. s. w.

IV. 2 f alt deutsch-franz., Talmud Baba batra K. 9—10.

V. 4 f. span. Curs. [Averroes mittl. Commentar, Physik vij?]

VI. 1 f. altdeutsch, halachisch: על זה השיב הרב ר' שבתי מלונ"ן, gezeichnet Meir b. Baruch, und aus ס' אור זרוע.

[**152—199.** Offen gelassen.]

Mittl. Format (Quarto).

200. Perg., 36 f., deutsche punkt. Quadr., color.; 36b אני הסופר יצחק בר אברהם ז"ל, Abschr. oder Bes.? das Latein. autogr. 1493?

הגדה mit kurzen Anweisungen, anf. ויכלו; ספוך nur bis לא קראו, zuletzt לא כי נאה und אדיר הוא. Latein. Randnoten und interessante Bearbeitung f. 1 — 7 auf Befehl eines hohen Geistlichen, anf. (Vers): „Si cui placeat sequentia legere scripta"; Vorw.: „Sicut summa illa". Ob von Th. Murner (C.B. 2017) benutzt?

201. Perg., 115 f., ursprüngl. 2 Bde., xv. J.

¹ Sal. b. Gabirol תיקון מדות הנפש in Saragossa Nisan 805 [h. von Jeh. Tibbon]. Zuerst (auch in n. 327³) das Gedicht אם ימים, Z. 3 richtig זנת für קנה; f. 9b בזה ומהר l. בזרג מהר, H.B. 10, 30, 137.

² 20b ליקוטים ממאמרי הפילוסופים, anf. אמר לאחד מן הפרוסים חקח אסנה; von Arabern ist viel die Rede, auch Verse werden angeknüpft. Zuletzt הסבון אדם עם נפשו על התערבו עם ב"א בתקנות העולם מחריבה וקצירה (vgl. Gb. 30F). Ende כ"ם בן סירא גלה סוך. . סלומך יגדל אמן.

³ 29b [ס' התפוח], s. 107². ⁴ 34b ס' החוש והמוחש, s. 108⁶.

⁵ 58 Chanoch al-Constantini מראות אלהים, Theophanie, auch n. 239 mit den Versen des Is. b. David; s. Gh. 80, R. 1418⁴; H.B. 12, 108; Alf. 259.

⁶ 77 עגולה רעיונית [arab. אלחדאיק, Sprenger 1821] von Abu Muh. Abd Allah u. s. w.¹) al-Batlajusi (aus Badajoz)²), hier und sonst falsch בטלמיוס (Alf. 242, daher P. 893⁹: Ptolomöosi); h. von Mose Tibbon (C.B. 2001); anf. אמר מסה . . . אמר הסופט שיעור מספיק. ומסמים אעור . . יס' ויס' ; end. המלמיד . . . סלמתני אחי אזכור לך כבודך י"י. ברוך אלהים . . וחסדו תמאתו (H.B. 14, viij). Für die arab. Philosophie fast unbenutzt. Alf. 115; H.B. 13, 14; Ben Chananja 1864, 427.

⁷ 96b Maimonides [מאמר תחיית המתים], h. von Sam. Tibbon. Daten f. 99 אתק"י und אתקנ"ג, vgl. C.B. 1915 über R. 438.

⁸ Abraham ibn Daud (לאוד deutlich) האמונה הרמה; die Ed. aus dieser HS. ist mitunter eigenmächtig geändert, z. B. S. 61 Ueberschr. בטומפים l. ברשות [אלקדר?].

---

¹) Die Namen variiren; jedenfalls ist אלספ' nur Ehrentit. und סיד richtig, nicht „Said". — ²) Starb 421 H. (1030), nicht 521, wie in den meisten Quellen; s. H.B. 4, 144; pseud. Lit. 89; Hammer, Lit. 5, 586.

Digitized by Google

F. 107 beendet für sich von Abr. b. Menachem Alatrini (אלטריני) Sonntag 15. Kislew ויסב ע'מ'י' נ'כ'י'ה' 181 oder 183? — 1541 zeichnet Widm. und J. Stauber. — II. span., Anf. xv.? f. 108 (ital. Hand) Verzeichniss christlicher Patienten, darunter חולה חלי לרפאי. Bes. Mos. (שלמו ר' משה . .) und Jeh. [Brüder], und Jechiel mit Rasur.

202. Perg., 163 f. in Doppelcol., wahrsch. ital., sehr schön, incorr.; f. 163 sind Namen radirt bis auf „Flaminii" und Jech. b. Josua.

Abr. ibn Esra's astrolog. Schriften, mit n. 304 (correct) und 45 ziemlich vollständig. Die schlechte latein. Ausg. ist aus dem Französ. übersetzt (V.A. 40, 106; mein Aven Natan 5). Ueber Einzelne Bücher s. Litbl. 8, 471; C.L. 366; H.B. 3, 33; 14, 90; D. M. Z. 18, 161 (25, 400); 24, 341; 25, 417; Benz. 5; span. bei R. de Castro 25. [1] ראשית חכמה; [2] 37 טעמים b, anf. הנה הואלתי, gewidmet Jochanan b. David; [3] 52 טעמים a, anf. חלקו הגלגל; [4] 67b Horoskop; [5] 70 מולדות; [6] 91b שאלות, anf. חכמי המזלות נחלקו לשני חוקות (H.B. 7, 82), stark abweichend vom Latein.; scheint Th. 5 (שמות המזלות) des vollständ. B.; f. 95 def., s. n. 45 f. 504b; 304 f. 19; [7] 101b מאורות; [8] 108b מבחרים a, anf. טרם שאדבר; [9] 116 העולם a, anf. אם מלאת; [10] 124 Maschallah שאלות und [11] 127b ס' בקדרות, übersetzt; Z. f. M. 16, 379; [12] 130 כלל השאלות לדברי תלמי קודם החלק הד' שבו דרכי השאלות; aus שאלות iij, n. 45 f. 491b; [13] 138 העולם b, anf. ברוך השם . . ע"כ אמרו הקדמונים; [14] 144b מבחרים b, s. Gh. 2; [15] 150 משפטי המזלות. — 1, 2, 6 (und 12), 8, 15 in n. 45; 1, 4, 6 (und 12), 8, 9, 11, 13 in Cod. 304; 10, 11 K. 1—9 in n. 246.

203. 391 f. (alte Pagination 390), span. Curr., 1551.

זוהר, Stücke wie n. 20[1]; vgl. auch 217.

Abschr. Chajjim ibn Gatigno b. Sam. Sefardi (Monogramm), später Corrector der ed. Cremona; C.B. 2860.

204. 500 f. und 14 angeheftet, rabb., Anf xvi. J.?

Tit. „ס' ערוך seu Glossar. Chaldaeo-Ebraeo-Teutonycum etc. accurante Matthia Frid. Beckio (gest. 1701) etc. cum adiectis versione Lat. atq. Scholiis" [Latein. nicht in der HS.]; noch ausführlicher auf Kehrseite. Ist ein Compendium des Natan b. Jechiel, wohl überarbeitet von einem Proselyten, vielleicht auf Veranlassung Jo. Behem's? *b)* „Vocabula exotica q. in Rabboth occurrunt, et in expl. Biblioth. Jenensis in marg. manuscripta sunt"; citirt Juchasin; aber f. 2 — 14 scheint Material Beck's; f. 13 „das MS. kommt mit ערוך קצר überein" u. s. w.; s. Serapeum 1869, 156.

Gehörte 1739 dem Ulmer Raym. Krafft de Dolmesingen, 1744 Franc. praepos. S. Salvat. Pollingan.

Digitized by Google

205. Perg., 200 f., gr. deutsch, nur in ח und ם zum Rabb. übergehend; gehört zu den ältesten HS. in München.

[והזהיר, oder מדרש השכם, x. J. in Südeuropa verf., nach Zunz's Entdeckung]; zur Hälfte 1873 ed., aber fälschlich dem Chefez beigelegt, von Freimann; H.B. 8, 23; 14, 113; Gg. 11, 94; Widm. bezeichnete die HS. als Fragm. von Jelamdenu.

206. [Arabisch.]

207. Perg., 103 f. zu 2 Col., plump deutsch, 1268?

[1] ס' החיים, theolog. xij. J.? in Frankreich? zu Ende: פורט פלוס איט טרופורט fort et plus et trop fort. Jesch. 6, 183; V. 431[2]. Nicht von ibn Esra (Pinsker 11, 3; s. Berliner, Plet. 52, 6), verschieden von dem des Elasar Worms, Zunz, Lit. 324, vgl. 316. S. auch n. 357[4].

[2] 29 Jakob b. Elasar (um 1200?), משלי, zuletzt שירים; Makamen; Proben א"כ 2, 160; s D. M. Z. 27, 555, zu 556 noch Add. zu C.B. 2304, כוכבי יצחק 27, 17, ישורון 3, 52.

[3] 64b Berachja b. Nitr. [משלי שועלים], wahrsch. älteste HS. der vielfach interessanten Fabeln (Jahrb. f. roman. Lit. 11, 353); vielleicht def.; Vorw., dann ed. n. 1, 3, 5, 19, 12, 11, 20, 40, 44, 55, 61, 62, 4, 64, 66, 87 (im ed. Index auch als 101), 105, 90, 91, 54 (f. 71) u. s. w., zuletzt (f. 99—100) 72, 68 der Ed.; vorher die in הכרמל 6, 270 ed. Erzählung (H.B. 13, 86).

Ende נשלמו המשלים, תהלה לאל מושל על מושלים, נשלמו משלים תהלה למושל(so), לברכיהו משליו משל. סגולות מאסף כזהב וכסף, פניות יוסף, ולוהבה לנשל. משלו ענוים יעודד, ונאים מלודד, ורלאם גאונים יחסל, אמרות טהורות, ילקוט באורות, ונותנם בסיגות, נכונים לכשל. כראשי בשמים, חשבום חכמים. אני שמריה בר' יעקב הכהן זצ"ל סיימתי זה ס' החיים והמשלים. ואם הם רחמים לכל לץ וכושל. Epigr. והסרזים(so) מוסד כרלש אדר' שכח (שנת כ"ח? שכרי?) לאשר בקדש נאדר' ולו הממשלה וההוד וההדר' וכו' חזק הסופר. F. 1, 101—3 besäet mit Notizen, theils ital. (auch Schrift); meist Bes., u. A. Jonatan b. Abi Eser ha-Kohen verk. Sonntag 30. Schebat כ"ח אדר 5046 an Men. b. Benj.; Dec. 1423 mas[to] agnilo(so) de bonoa juto de Roma an m. bona ventura; 8. מרלו 218 der Römer Dan. האייל b. Abr. an den Schwager und Arzt Mord. b. Elieser, dieser Kislew 226 an Arzt Sam. b. Benj. Jünger scheinen [Brüder?] Men. [Zemach? 101b], Sabb., Natan, Meschullam. 102b זה סימן יפה למרת בת שבע אמי. 103 Sam. דגרזנגלה (?) Schuldner des Mose Kohen; vgl. דנרזינגלה, דגרסנגלה, מדגרזיקילא, 1464—5, Lehrer des Jekut. b. Joab b. Jak.; H.B. 14, 104; s. n. 79 und 210.

208. Perg., 94 f., def.? beschädigt; span.-rabb. xiv—xv. J., color.

Averroes, Compend. שמע טבעי, [2] 47 השמים והעולם [fehlt wohl ס' הויה], [3] 72 אותות העליונות mit den Figuren; s. n. 108.

209. Tuchperg. 104 f., Perg. 12, sehr deutl. span. oder magreb., xiij. J., eine der ältesten HS. in München.

Kabbal. Sammlung, [1-8] copirt in n. 53. — [1] בהיר, angeblich von Nechunja; H.B. 12, 109. Ende verschieden (92[21] durchaus revid. mit Noten, 240[3], C.L. 136): הלך ונגע | באילן והיה וכו' לשבע שנים | בעלבון גדול | . ע"כ. השמיענו ששון ושמחה; s. Append. Sohar i f. 8.

Digitized by Google

Bisc. 179, 272. 344, lat. V. 191[11]. Der 72buchst. Namen vollständig f. 14.

[2] 29b סוד יי' ליראיו . . קבלה בידינו ש[הו"ו אשר ג]ם [wahrsch. von Ascher b. David], nur bis ונקרא גם כן בשם מעלה . . . והמשכיל יבין ומכאן רמז; H.B. 7, 69; 12, 80; Jesch. 6, 98, 182. — Anfangsstelle s. 112[20]; H.B. 10, 156.

[3] 33 זה ענין גדול מבואר קצת מעשה מרכבה בדברים מועטים וכו' דע יעזרך האל וכו' כי כאשר הראוהו מן השמים שהעולם ותלויה תלוי בי' ספירות; end. (def.?) ודי לנו במה שהזכרנו למתבונן; 34b אמת בשם החסיד בן הרב ז"ל (so) שמעתי במגידי. Nach Bod. 606 von Isak Kohen [xiij. J.].

[4] 35b (112[26]) עלה העלות ממנו זיו וזוהר. תחלתי כתוב טעם אחר לעשר ספירות דע כי [כבוד אלהים] הסתר שהפסוק אומר וזהו כתר עליון פי' שכל השאר יש בו; end. וכו' אני יי' הוא שמי וגו'. Auch l. c. auf [5] folgend; Reggio 24[6]; Halberst.

[5] 37 א' ספירה ראשונה כ"ע יראת ה' כבוד והיא מחשבה והוא רום מעלה, end. וביה ספארתו וכו' והנה אנכי שולח וכו' ויד כהה; vgl. 240[12]; 341[12].

[6] [Todros Abulafia] שער הרזים, über Ps. 19; Vers aus n. 53 bei Dukes, Kontres, 20; H.B. 8, 146, Z. 6 l. בו תבוא לכנעל. Gereimte Widmung אמרי אחכמה [מאד] ואמרה, anderswo (Bisc. 300) כאלמתי וכו'; Einleit. ברוך ויודע לכל איש משכיל; mit השמים beginnen n. 37 und 68[2]. Ende רמזתי לזה בתחלת דברי, dann beliebige Formeln. Gh. 135, V. 191[10] latein.; a. 1248?

[7] 98 תפלה לעני ברוך אל רם, end. על פניו וגו'; latein. V. 191[10]: „quam Jathom (?) dicunt". Dukes vermuthet Todros (C.B. 2680); Zunz, Lit. 481 übergeht es; das Alter war ihnen unbekannt. [8] 99 תפלת הערער אתה הוא ושמך יחיד, end. אשר נשבעת לאבותינו יה"ר וכו' וגואלי אמן; sehr inbrünstig. [9] (6 und 6 Bl. zu Anf. und Ende), Fragm. deutsch. מחזור für Versöhnungstag.

F. 36 Mont. 25. Adar 5058; f. 104 Sonnt. חמשה ימים, und in verschlung. Curs. אנא אלכאתב אלפקיה מעהרף אן נעמ הדה אלכתאב לר' אלעזר מתתיתי למכרז"ה דלך כאמת אסמי פי אלעשר אלאוסט מן שהר כסליו סנה ה"א ומאה ושלש עברה לילירה מ ס ה ב"ר יצחק ע"כ אלצאסי; Sohn des Is. b. Jos. Alfasi? (Gosche, Gazzali 264). F. 1 ist „lib. Dom. Grimani" radirt.

210. Pap. und Perg., 222 f., bis 200 schön ital.-rabb., xiv—xv. J., dann verschied., s. [16].

[1] 3 Maimonides פירושי המשנה, zunächst allgem. Einleit.; [2] 35b פירוש מס' אבות, s. n. 128; am Rand von f. 35, 35b Raschi, 94b zu K. 6 als „aus ארחות חיים" (s. Gg. החלוץ 2, 25); 58b ff. andere Randnoten; [3] 94b פרק עשירי ממס' סנהדרין הוא פירוש פי' חלק מכלל פירושי המשנה, uned. Uebersetz., woraus vielleicht die 13 Dogmen (Sam. Tibbon's Uebersetz?) edirt sind, s. C.B. 1887, 1935 und Add. — Anf. bei Gg. l. c., in n. 313 אמר הרב הגדול וכו' ראיתי לבאר [לדבר 342] וכו' על אמונתנו יקרים וכו' כל בעלי, und wie 342 אשר ישיג אדם בעשיית המצוות אשר (השם) 'ה. Art 7 f. 107, n. 313, 10b, n. 342, 14b: עונשיהו, 210

noch והכחתים: alle 3 או בס׳ הדרשות, und בס׳ שלישי אחברהו, 313 אסר אחבר, n. 240 f. 63 בס׳ ג׳ אחבירהו, nach הפילוסי n. 210: לחבר. Art. 9 (C.B. 1887 vorl. Z.) היסוד und העיקר umgestellt; 1888 Z. 1 n. 313 f. 11b עוד תורה אחרת; והוא התורה זאת לא תהיה לא נסוחה; ib. Z. 2 תהא l. תבא, 313: 210 התחלף התורה והיא התורה סואת התורה היא תורת, 313, 342 f. 16 wie Mich. 465; n. 240 f. 63b פי׳ הוא כי זאת התורה ר״ל, 311 f. 104b כן für כי. Art. 13 f. 107 ביארנו סודותיה, 313 f. 12, 342 f. 17 ענייניה, 240 ענייני. — F. 109 Gedichte über die Dogmen, 1 כמלא ויחיד באין גוף ותורה קדמון ומצוה לעבדו בתורה, 2 מנחת זמירתי לך תוכל לקח אותם קרא בקר וגם ערב, Acrost. מנחה, 3 (auch f. 200 von and. Hand) מאור בלי גשם אחד בקדמותו רומם לבדו או חשוב נבואתו.

[4] 109b מאמר רוח חן לחכם ר׳ זרחיה הלוי אנאטולי זללה״ה, n. 358[8] zuletzt Sam. Tibbon, vor Sam. ein Wort (nicht Jeh.) durchstrichen. C.B. 2591, H.B. 7, 63; V.A. 38, 85. Ser Anatoli Casani's Hymnus (תוכחה steht nicht im Cod.) f. 2, s. Zz. Lit. 704 Vor dem, im Namen eines anderen Anatoli ed. Vers über die 10 Categ., hier f. 1 nur noch עצם וגם כמות היכות והצטרפות | מתי וגם אנה מצב והוא מקום | קנין ויתפעל יפעל והנה לך | מקרים והם תשעה עצם והוא אלקוס.

[5] 126 Kalonymos [etwa b. Meir? H.B. 8, 77] משרת משה, zuerst die uned. 3 Gedichte (uncorr. Litbl. 8, 405; s. H.B. 10, 100, vgl. Alf. 64), viele bessere Lesarten als ed. Goldenthal; nach K 6 (besser W. 3, 970 als Deutsch S. 90) ein unbekanntes 7., end. המסלה העולה בית אל אין זה כ״א וכו׳ שער השמים.

[6] 151 Schemarja b. Elia Ikriti פירוש שה״ש (H.B. 9, 141), anf. קחה נא מדעתי (החלוץ 2, 25, besser als P. 334[a]), end. ויחנך, Vers נשלם פי׳ שה״ש מכלל פירושי החי׳ הכולל הגאון וכו׳ אמרים (s. [7]) und Die Stelle 1, 2, im Litbl 10, 56 (vgl. 9, 794) ohne Angabe des Cod., steht hier nicht f. 152b; zu 5, 10, Litbl. 9, 812 (aus P. 897, König Robert gewidmet; Dukes, שירי ij S. iv; vergl. א״נ 2, 92) ähnlich hier 175b in der 2. Behandlung; vgl. C.B. 2561 und Add. zu 1027: Hai.

[7] 187 Schemarja's 4 Akrosticha, 1. an David Maimoni (Brief an Halberst. 12); 2. scheint eine Widmung von Schriften (סבע נא ספרים שלומים ושירים), Z. 1, 2 beinahe identisch mit Schluss von [6]. — F. 188 מערך וכור חמשת יסודי התורה ונקרא שמו בישראל ס׳ אמציהו; Anf. bei Gg. l. c. mit leichten Fehlern, zu בספרי הוא ס׳ אלף המגן vgl. 194b כאשר פירשתי בפי׳ הרואה על חלום אחד; Ende עצמו מספר. [8] 198b אמר שמריה בן החי׳ הנדיב איש רומי ז״ל נועדו עלי רעיוני וכו׳ מה היתה גדולת המאמר הנקרא קדיש, end. הנמלאים לבני בניהם; Mich. 37.

[9] 200 neuer Tit. דברי חכמים וחידותם; aus מוסרי הפילוסופי ij,5; s. [12].

[10] 200b Jakob מווניסיאה b. Elia, כתב. an Paul. ed. in ישורון 6; s. 7, 86, Jesch. 8, 40; Gh. 30G.; vgl. n. 36[1a]. Ein Homonymus 1495 in Cod. Valperga 243.

[11] 207b ס׳ התפוח, s. n. 107[2]. [12] 210 Fragm. aus מוסרי הפילוסופים,

Digitized by Google

s. n. 43. [13] 217 Fragm סוד הסודות, s. n. 342, Epigr. יגליה השם הכותב הטלוב המעונה המזוכה מאת האלהים על פרידת בניו יכחמהו האל וכו׳.

[14] 217b איגרת אשר שלח רבינו האיי הגאון ז״ל לכהני אפריקי שהיו מתפרדים אשר שמרו את משמרת הקדש הקב״ה ביותר, אמר כל כהן אך ודוחק אחר מתנות ברחמיו וכו׳ לויי בלדקה אמן, end. V. 170², H.B. 3, 5. Zeit und Tendenz dieses Pseudonymon unbekannt.

[15] 218b Notiz über גימטריא (von עיר Berg!) und נוטריקון; — קמיע gegen Schedim etc. [16] 220b 3 herzbrechende Elegien (קינה) auf die, Donnerstag 15. Kislew 5177 (1416) gestorb., am 17. begrab. einzige Tochter פודי: 1 על נערה חכמה לבועה. 2 כעכה בת מלך כבודה נערה, 3 הנערה בתי פודו איננה, worin בכה אני אליה. [17] 221 über Ehesachen: בין ליתן במתנה ע״כ מלאחי קטנה שקדשה אמה ואחיה, end.

F. 2b im Epigramm טלוב מדוו 5 Zeilen mehr als in n. 243 f. 17b; Berl. 353 Qu. — F. 1 einige Räthsel; vgl. Schach bei den Juden 185. — 15. Kislew 220 verk. David b. Eljakim Kapsali (קפשלי) den Cod. für 13 Denare seinem Vetter בן אדוני דודי כמר אליה יצ״ו בא״ר ך כ״ר שבתי ל״ז הרופא כ״ע נ״ר אליעזר, offenbar בן, nicht בא״ר; Gg. j. Ztschr. 6, 77, gegen Zz. das. 189 (vgl. 4, 172); s. n. 388, Sabb. b. Elia b. Joab s. H.B. 14, 104; vgl. n. 79, 210. — Auf Vorbl. Bes. Chajjim b. Mord. נ״ר קריגינטי (Crescente?) Provinciale.

211. Perg., 94 f., zuletzt beschäd., fehlt 1 Bl.? deutsch punkt. im Text, xiv. J.

Mose ibn Esra, Homonymenverse [תרשיש, oder ענק, arab. תג׳נים] mit Commentar des Isak b. Jak. Auf die 3 Widmungszeilen (bei Dukes, Mose b. E. 21 l. יישר רוכסי und אשר הוליד רעיון (דרכי אורח ואומר שיר) folgt Anf. des Comment.; dann 2 Zeilen קח לך mit Comment., Index der 10 Kap., das Gedicht שנו לין אומר ענק למילות ושירות.

212. Perg., 151 f., vorne beschäd., gr. alte Quadr.

Pentateuch unpunktirt.

213. Tuchperg. und Perg., 200 f., schön span., alt; beschäd.

Maimonides [ס׳ המצוות], h. von Mose Tibbon, Vorw. mit alten Ed. stimmend (C.B. 1881, ישורון 1. Heft, 3, 60). F. 4—19 Index über Inhalt und Bibelstellen: חשבון המצוות.

Lehrreich sind die Wanderungen des Cod. (viel verlöscht); verk. Tammus 5085 von Jak. b. Jos. an Chajjim (Zeugen Abr. b. Jeh., Nachmani b. Jos.), von Ch. 1330 (197b); Ijjar שקכ (1360?) an Enboniak דלבונייאק in Avignon; versetzt bei Enmazif ד׳אנמזיף und ausgelöst, später in Neapel, auch im Bes. von Astrug דלקשטיי(so f. 1), Leon Astrug כשלאריש oder כשלריש (Caslares? 199b) und der Erben des Don Crescas דקרדוקש (22).

214. Pap. und Perg., 162 beschr. f., nach 81 und 88 fehlt 1 f., deutsch-ital., xv. J., dazwischen Hefte, Randnoten u. dgl, span., auch arab. Lett. — Ueber den Cod. s. zur ps. Lit. 13 ff.

[1] [ספר החמר, P. 1016² החמרים] von Abu Aflah הסקרסטי. אנו

אפלה בספרו בחמר citirt Kalonymos in n. 307 f. 12b, vgl. zu 290[3]. Die מאמרי סלאיימן המלך ed. in הכרמל 6, 116. — F. 27 אופן התילדות מספרים הנאמנים (cf. H.B. 14, 38). — 28b מן עלם אלכימיה", arab. Lett. und darin latein. Wörter.

[2] 29b Maimonides (pseud.) [אגרת סודות neuer Tit.]. V.A. 57, 65; Gh. 28, vgl. n. 228[7].

[3] 36—42b Notizen, meist Alchemie (span); 36 לכלמה; 42 מפי מחלון.

[4] 46 Abu 'l-Kasim Maslema ibn (אבן) Ahmed al-Medschriti (אלמגריטי), תכלית החכם; dazu scheint auch f. 138 ff. zu gehören, wo היעגרד הסופר [Otharid] בתעלות הצורים (vgl. Intorno ad alcuni passi... calamita, Rom 1872, 28, 43); f. 142 (אנבלוס?=) למוד מהתלמוד הגדול דיקלוס חלק הספר לטבעת חלקים, 7 Anweisungen. Alf. 243; H.B. 10, 109; V.A. 52, 478; — f. 101 מזמורי הי"ב מזלות latein.: ליבאני (so)עלה אקטי' איקליסיאש מיאש.

[5] 102b Amet ben Ibrahim בן עכה (ibn al-Dschezzar) אגרת und Plato ספר הנימוסים, abgekürzt von Galen, arab. von Honein (חנן) b. Ishak [aus dem Latein.]. Alf. 78, Z. f. M. 16, 373; D. M. Z. 28, 455. Hoffmann's Beschreibung des def. Cod. latin. 615 ist nach dem Hebr. zu berichtigen, z. B. ij,12 der „Messias"; f. 114 [n. 13] ואלי סופר ממיסיע, also der Arzt Mesi'h (V.A. 52, 469; Fihrist 2, 146).

[6] 129—34b Medic. Nomenclatur (aus s. g. Synonyma?).

[7] 138 (s. zu [3]); 143 קפילת הדרך, 144b המלאכים . . הספרים המוטלים כתובים במעשה מרכבה רבה, und פרק ססה סס הגדול והקדוש אדירירון עהרירון bis תמתמליה, nur 45 (der 72) Namen, mit Siegeln u. dgl. — Aehnliches f. 151; zu den 3 Königen (V.A. 40, 113) vgl. Bernard de Gordo. de morbo caduco, bei Astruc p. 178, wie Gerard de Solo K. 11 in Cod. 101 f. 54.

[8] 154 מעשה בילאר מלך השדים. — Unter den folg. Notizen (156b ff. span.) f. 158 קבלה מנוסה מה"ר שלמה ניו של הרמב"ם להטיל אימה יתירה על כל בא.

[9] 159 מאמר בסמי המות von שאניק (Schanak) dem Inder; ed. in ps. Lit. 88; V.A. 52, 305.

[10] 159 Paulus [von Aegina?] ספר בעניני סם המות; V.A. 52, 361; 57, 119.

[11] 162 Martin de Lucena (לוסנה?) סגולות Specifica.

215. 212 f., deutl. span.-rabb., um 1500? lat. Randnoten (nach Notiz von Oefel 1752) von Card. Aegid. viterb.

Kabbal. Sammlung, fast identisch mit n. 54.

[1] Jos. Gikatilia (Chiquitilla) גנת אגוז, wie Ed. (anders Gh. 65); über die Zeit s. C.L. 89; H.B. 9, 138.

[2] 181 (in n. 215 שער הייחוד, wegen des letzten Abschn. von [1]?); n. 11[10]: פירוש הניקוד und „Abr. b. Sam. Sefardi" [Abulafia];

Digitized by Google

anderswo סוד דרכי הניקוד u. dgl. (s. Gh. 110 P.); abweichende Rec. von [1] Th. iij.

[3] 197b סוד סדר ספירת העומר שקבלתי מהרב ר' משה סיינפה (פיינפה) נר"ו דע כי הספירה של העומר היא הי'; end. יהו"ה יהו"ה והמבין יבין; Lp. 12 (C.B. 2521 לפיינפה, fehlt im Ind. geogr.), R. 1221 (p. 107); vielleicht von Abr. Abulafia oder Schemtob [ibn Gaon?].

[4] 198 פירוש עשרי ספירות. ספירה א' כ"ע זו רום מעלה בס' יצירה, end. בשיום ביה"מ קיים (במהרה וכו'); and. Rec. in Fl. 44, 14[4] (f. 21b—24, fehlt bei Bisc.) und meiner HS. f. 149b—52, Opp. Add. Qu. 3 f. 29b, anf. כ"ע הוא ענין העלוי והאחדות, zuletzt ביה"מ בחדושו und חסו סוד וכו' והיה יהוה למלך; n. 7 נלא אחד משני עמודי הבית הנק' יכין ובועז, wie Nachmani bei Is. Akko, n. 17 f. 4.

[5] 200b סוד עשר ספירות, meist correcter und vollständiger, ohne Tit. 240,[9], Fragm. 325[6]; Bod. 606, vgl. P. 806[11], anf. כתוב אני לא לפרש סוד ויסוד הקדמוני [112[38]] שהוא הב"ה (עד) ישראל (יסוי) בספרי החורה, mit bedeutenden Var. in הקנה, s. 109 Z 6—110 (vgl. Alm. 298[2] aus הפליאה, Jell. zu ביה"מ iij S. xxxix, 7, s. unter [6]), geht nur bis Sefira 6 (Cordovero Pardes f. 78b בפי' הספירות), zuletzt unklar und gekürzt, häufig וכו'. Die Erklärung des Alphabets unter Sef. 2 f. 204 אלף יש לה ג' לדדין mit Figur (vgl. n. 96 f. 327b), end. 205 בחכמה יסד ארץ והבן זה; dann Nomenclatur der 32 Pfade, end. חדרי גדולה ל"ב (חס). S. auch 325[5].

[6] 209 פירוש שם המפורש ומפעלותיו כמו שפירשו אותו במדרש ר' שמעון הצדיק אשר היה מתנהג בקדושת השם וכו' אמר רש"ה לתלמידיו דעו כי השם המפורש; also ist מדרש nicht Tit. (Litbl. 6, 194, C.B. 1784; Jell. l. c., s. n. 47[10], P. 353[2] n. 6, 803[3]; Alm. 298[6]; Perr. 104[6]; s. dagegen n. 83[7]; בברייתא של רש"ה והעמיקים(so) רב חמאי גאון בס' העיון, Cordov. Pardes 9b); bei Botarel 61b aus dem (hebr. übersetzten) Werke des Jeh. b. Nissim (H. 9, 29), auch hinter dem Ende והם הנקראים גוף השכינה bei Bot. 63; הקנה 36 (vgl. oben [5]) hat höchstens die 5 תיקון לירוף etc. entlehnt. Hier sind die 3 כחות (מושכל, מורגש, מוטבע), Hauptsache; s. Asriel, Pseudo-Abr. b. David und Nachmani zu Jezira 1, 5, Mose de Leon היכל ה' 33b (Jell., Mose d. L. 16, Grätz, 7, 453).

[7] 207, n. 240[11] (311[12]) פירוש של קדיש יתגדל וכו' על שם הב"ה (המקרא) הוסף; *b)* פירוש אחר. יתג' וכו' רבה הפוך, ausführlicher, nicht kabbal.; s. Gh. 110 M, hier: חה שיסד הפייט נויי ל"ב נועם נתיבותיהם. *c)* 208b פי' אחר, fast identisch mit *a*, daher nur angefangen. [8] 208b (240[10]) ענין גדול מאד. י"י לבאות עמנו וכו' שמי יקראנו ואענהו. חס, über Namen aus 72 Buchst. [9] 208b (das Nachfolgende umstellt in 56[7]) סוד כ"ח סם רומז למ"ש הנביא ירמיה דמיות, über 4 Fasten etc.; end. אלכ"י השבונו ס"ה חנון הוא וכו' שהוא ע"כ והבן והבן, dann

[10] 209 Erklärungen von Gottesnamen, compilirt; *a)* שם של ע"ב יולא מג' פסוקים ויסע . . . ושם בן מ"ב יולא מבראשית עד ובהו חה שם יצחק ושם של

כ"ב הוא יוצא מפסוק יברכך וכו' שם הג"לה וכו' מכ"ב אלפאביתות. ודע כי שם בן מ"ב יצחק וכו' ומכל עברות שבעולם, n. 56 f. 299 Z. 8 noch מפני שהוא! Hinter יצחק hier Z. 6 v. u. dort f. 296 Z. 7 noch וזהו פירושו, dann zu *c* überspringend. *b)* 209b כל השמות כולם שהם שמות מפורשין מגרפין אותן, mit Tabelle, citirt מדרש ר' עקיבא בא"ב und zum 42buchst. מסורת ר' האי גאון (vgl. 81[9], C.L. 362, Gh. 105 C), end. קדוש קדוש לא תלאתי עוד; vgl. 240[6]. *c)* 210 פי' שם של מ"ב יוצא מברא שית. ב' ברא שית א' בא"ב ג"ד (s. 54[7]*c*) aus vielen Recensionen; citirt שאלה מטר של ר' אליעזר, zuletzt פי' ר' שבתאי מהלכות יצירה, aus 240[10]*c*. *d)* 211b שם היוצא מתמע ישראל וכו' בא"ב של אטב"ח וכו' נשלמה תיבה ג' והוא כוזו. שם היוצא מן יברכך וכו' כ"ב אותיות וכו' תיבה רביעית זה השם של גבורה וכו' אנקתם וכו' יו"ד ה"א. והוא דיונסים (vgl. 240[10]*a*, 22[7]*d*). ועתה אבא לפרש עלם הש"י וכו' שנברא בו עלה כ"ו; hier noch 5 Zeilen.

216. Perg., 245 f., 3–13 ergänzt, kl. ital. mit vielen Abbrev, theils verblasst; Akrosticha des Abschr. Jehuda bei Rabbinowitz ij—v; s. auch f. 18, 66 und 120.

Commentare über talmud. Tractate. [1] Sal. Isaki, Sabbat def., 18b Erubin, 66 Pesachim, 111 Sam. [b. Meir] über K. 10, f. 119b זה סדר שני לילות הראשונות של חג המצות. יקנה"ז ולא הדס וכו' אני שמעיה וכו' יהודה ברי אברהם שמענום לאלה מפי הקדוש וכו' ובין תשובות הגאונים מצא רבינו הקדוש זצ"ל תשובה משובשת וכו' טעמו של פסח מפיו. סליק ענין חובת פסח; vgl. H.B 11, 77 (nach Rabbinowitz 2, 11 aus מחזור ויטרי?), 161 Sukka def. und ergänzt, 188b Beza, 207b Rosch hasch. sehr def., 288b Chagiga mit תוספת.

[2] 160 von Gerschom, Joma K 8: ע"פ עצמו שאי צריך אני, end. גם כל ישראל; 210b, 237b Taanit, M. K. def., identisch mit Pseudo-Raschi (H.B. 6, 90; 7, 78), worüber Streitschriften von Zomber und Rabbinowitz 1870—1; s. Berliner, Litbl. der jüd. Presse 187[illegible] n. 3.

[3] 120 Eljakim, Joma שבעת ימים קודם ליה"כ מ"ל מניחו וכו' מפרש בגמרא, 158b ff. wie ed. Raschi f. 84b ff., benutzt von Rabb. Bd. v.

F. 2 שלי בנימין בכ"ר אליהו הרפא(80) בכמ"ר שבתי יצ"ו; s. n. 210; f. 215 Menachem b. Elia מצאבריאנו verzeichnet HSS., worunter חידושי חומש לר' יהודה חסיד, und פי' ס' יצירה nebst ס' כבייר שים בו הלכות מזוזה.

217, 218 (iij. Bd.), **219.** 327, 347, 273 f., dazu 5 f. Qu. und 3 in fol., sehr schön span. rabb. des Jesaia, ehemals מנכי הנכסוני, jetzt Franciscus מגיה פרנס, Dienst. 24. Cheschwan 5297 (1536) für Widm.

[1] Theile des זוהר aus verschiedenen HS. (vergl. n. 20, 203), worüber Widmanstad's Index Auskunft giebt; Landauer, Litbl. 6, 323, 342, missversteht und spricht von „schönen erklärenden Bemerkungen" (in der That kurze latein. Inhaltsangaben), unedirten hebr. Stellen (vielmehr bekannte jüngere Supplemente u. dgl.), als Beleg für seine Hypothese. Eine genaue Analyse folgt in der H.B. 15. — Bd. iij (Cod. 218) enthält ausserdem:

[2] 242 ספר תיקונים על הזוהר; vgl. n. 12 f 130; die 1. Vorr. und

Digitized by Google

n. 14—7, 23—6, 29—32 fehlen, das Andere ist anders geordnet als die Ed., sonst wenig verschieden. [3] 324b אידרא (נסח); Widm. notirt Varianten. [4] 346b ציור האלפא ביתא ע"ד הקבלה, die Auflösungen (vgl. רזיאל f. 28 und n. 59[4]) scheint der Abschreiber selbst nicht überall verstanden zu haben. Anf. א' עושין ממנה ב' יודין. [5] 347b א"ב מאותיות גדולות. אלף דאדם וכו'. א"ב אותיות קטנות אלף דויקרא, end. היו דפרמסתא.

220. Tuchperg. und Perg., 65 f., span.-rabb., xiv—v. J., theils verlöscht.

[1] 2 ס' המזונות Nahrungsmittel und Heilmittel, von Abu Merwan Abd al-Malik ibn Zohr, übers. von . . . (?) b. Elieser, gen. מאה לטרין, dessen Distichon und Vorw. theils verlöscht; dann אמר המחבר וכו' שבח (לאל?) בורא הנשמות וכו' שהכתוב במזונות וברפואות אשר יקל עלינו לאמלאם; end. (so)יוסיף בו והגנתו. Unicum. V.A. 57, 115.

[2] 34 Avicenna הסדר הקטן (f. 1b im Index הכלל הקטן), h. von Mose Tibbon in Montpellier, im Ab 5032; Index der 10 מאמרים, anf. i, K. 1 בבריאת האדם הנה מפני שסיבה הכוונה וכו' והסיב אליה עם חליו והיה; end. נחך בשר החולה ונפל וכו' ויכחשו פניו ועמקו עיניו וכו' או יגון גובר וכו' בעלת אופנים רבים וכבר כלאו וכו' ואיך יהיה וכו' והראוי להביא הענין אל הרופא; nach dem Epigr. אלו דברי המעתיק לא דברי הכותב ולא יאשימוהו אם כתב והעתקתיו כי הוא ספר דברי המעתיק אלו דברי הכותב. Unicum; andere Uebersetz. in n. 417[2]. Das Original אלקאנון אלצגיר (Josua Lorki bei Hott., C.B. 1359, 1928), Cod. Münch. 808 (V. 397[4]?) ist verschieden von מוגיז (Casiri i, 270 interpolirt: De medicina; s. H.B. 10, 19; Hammer, Lit. 5, 392 n. 8, 9) und dem Compend. des Nefis (H.B. 6, 72, Jesch. 5, 188; Cat. Leyd. 3, 139, n. 1312, 36).

[3] 64b מספר עריב הרופא. מרקחת הבלאדור יחיד השכל וכו' ואמרו ששלחה המלך חברו בחולה וכו' ואומרי' לו מרקחת הפילוסופים וכו' (H.B. 14, 58) גם זה מעריב בכתב' לסידר היהודי הרופא מוסיף בבינה [ist Maserdscheweih? oder Ali? V.A. 52, 368; 57, 119]; s 2:5[5].

[4] 65 מראות השתן אשר כתב אבן זהר לבנו בלשון קדרה הם עשרה שערים. שער א' בהביטך השתן בכלי זכוכית והראה אדום עכור תדע כי גובר בבעליו דם ומעט; end. החום אשר בהם. Uroskopie von ibn Zohr (welchem?), unbekannt; V.A. 57, 117.

221. F. 5—273 span.-rabb., Ende xv. J.? Randnoten, meist Conjecturen (נ"ל) oder corrupte Stellen durch 2 Punkte bezeichnend. Index f. 1b und Rand f. 83 von Widm.?

[1] ליקוטים מספר אחד חיבר אותו ר' יוסף בן אברהם בן וקאר בלשון ערב. אמר ר' עזריאל ז"ל כל ברכה שאין; *a*) וכל מה שנמצא בו בלשון עברי העתקתי אותו בה חתימה וברכת ההודאה ושלש ראשונות וכו' ומאמר המקובלים בא"י אמ"ה אקב"ו וההודאה היא סוד המחשבה. כל; end. שמלאתו מפורש באות הבית. אשר יצר את האדם זה העתקנו ממקום אחד ע"כ; über Gebete bis Neujahrsmusaf und ihre Beziehung zu den Sefirot. Asriel (nicht Uebersetzer; vgl. Tur. 117, C.B. 756, 1811—2) wird mehrmal citirt, z. B. 7b: כתב ר"ע

Digitized by Google

השמים מספרים התומר הזה המפליג f. 8: ז"ל מקבל בסוף(so) מה"ר יצחק ז"ל בפירושו הרב ר' טודרוס הלוי והפליא לעשות במאמרו הנקרא שער הרזים ולקטתי ממנו שנים שלשה גרגרים. Die Verweisungen, z. B. f. 5 ברכת כהנים מתנאנה כפי[בפירוש [?l. finden sich in c. *b)* 11b בית המקדש כנגד השמות באות היוד הלכות וכה"ג כנגד יסוד . . . בספר הבהיר א"ר יהי וכו' ארץ ושמים. וזה לקטנו ממקומות מפוזרים, *c)* 12 אות א' רמז לכתר אני הוא בפסוק אני גנה Nomenclatur, entsprechend den letzten Kapp. der iij. Pforte des hebr. [übersetzten] Werkes יסודות (Ersch und Gr. s. voce Josef S. 102, Col. 1 Z. 17: „dann die nachtalmud.“, lies „und die nacht.“), worin unsere Parthie der Bequemlichkeit halber hebr. blieb, bis auf die Ueberschriften und die Eintheilung, die hier arab. copirt ist; also מה מן דלך מן אלכן und ומן גיר אלכן (14b, 15 am Rand mit arab. Lettern und hebr. übersetzt); 26b — 27 אלפצל אלתאלת פי דכר אלאסמא אלמוצ'ועה(so) ללספירות (lange Stelle). Ende גמליאל כנגד יסוד ליליה כנגד מלכות; Epigr. כל זה העתקתי מספר אחד חבר אותו ר' יוסף בן אברהם בן וקאר אשר חבר אותו בלשון ערב. ומה שמצאתי בו בלשון עברי העתקתי אותו. והחכם הנזכר הזכיר בחיבורו ברוב מקומות דעות כמה פילוסופים ורופאים ובכללם בן רשד וארסטו וגאליינוס ואבן סינא, ותמסטיוס, ואבונצר אלפראבי ואבוחמד, ואבו עמראן, ואבו אלוליד [= בן רשד?] והרבה אחרים. Das Citat aus (מאמר) ס' הכולל bei Schemtob (H B. 14, 81) passt auf diesen Theil (vergl. auch P. 793[5], ס' הקבלה ms. [wo?] bei Grätz 7, 444 aus i,3 und 8; vergl. n. 321). Die Leydener HS. zählt die vorangehenden Kapp. nicht. In dem weniger geordneten Auszug des 2. und 3. Kap. (s. n. 240) fehlt z. B. unter Waw (כד' הרמב"ן) פי' י"ג מדות אמר הרמב"ס ז"ל הגי' השמות והעשר המדות וכו'.

[2] 31 ליקוטים מס' אחר שער השואל והנשאל והתשובות ופירושם; s. 11[2]. Der Copist bittet, die Fehler seiner treuen Abschrift zu entschuldigen etc. [3] 38 עוד מזה הספר, d. h. wohl aus dems. Cod.? s. 92[9].

[4] 38b פירוש טעמי הנקודות וצורתן; [5] 41b טעמי הטעמים; [6] 45 סוד גדול und סוד אחר; s. 92[15]-[17]. [7] 47 שער הכבוד; s. 92[2] f. 10b. [8] 47 וזהו שער הסוד וכו'; s. 92[2]. [9] 50b Saadia Gaon פי' ס' יצירה; s. 92[19].

[10] 83 Elasar b. Mose ha-Darschan (um 1250?) ליקוטים מס' הגימטריאות; s H.B. 14, 64.

222. 123 f., deutl. span.-rabb., xv. J.

Sammlung kleiner Haggada's u. dgl. (H.B. 12, 75, vgl. 9, 80) mit Ueberschrift בשם האל עושה נסים אתחיל ספר המעשים.

[1] Midrasch über Ps. 113 ff., als מדרש הלל ed. in בית המדרש v,87, s. S. xxxij.

[2] 23b פרק הסודות עדה קדושה ר' יוסי ב"ר משולם, end. ואומר לקדושי' וגו' חסלי' בס, also nicht פרקא דחסידי aus Taanit (C.B. 608, 2067, Bechai, Herz ix,6).

[3] 25 פרק ר' אליעזר [בן יוסי] כ"ת שאתה מוצא דבריו, end. ומשגב וגו' יעקב סלה אמן; C.B. 960; C.L. 268; Israelit 1869 n. 44 Beil.; vgl.

Digitized by Google

V. 57[2]? Nach L. Löw, Beitr. 2, 50 unecht. [4] 33 פיטום הקטורת ודבר ר׳ מירושלים, end. ויאמר ה׳ וכו׳ הקטרת היה נעשית. [5] 36b (ספר) פרק משיח, s. בית״מ iij,68 Z. 4 v. u. להגיד גדולתו bis S. 78 לפנות לירמיה; Zunz, Lit 603.

[6] 46b מעשה בימי שלמה Salomo und Asmodai, C.B. 606 n. 11, H.B. 9, 16. [7] 47b פרק שירה; H.B. 13, 103. [8] 50 ענין כסא שלמה, ed. von Perles (H.B. 12, 5) und in בית״מ v. [9] 56b מנלפך לופים; bei Taussig, נוה שלום 76 ohne den Schluss (H.B. 12, 76; D. M. Z. 28, 631).

[10] 62 ליקוטי יצירת הולד ר׳ אליעזר אומר האלהים מוריע, wesentlich wie הפרדס (C.B. 353 n. 3575, vgl. Tanchuma, Zus. פקודי; בית״מ i,155), nach אין מספר hier noch etwa 3 Stücke, end. לא עולה ולא סכחה אמן.

[11] 65b ס׳ אליהו ז״ל, wie בית״מ 3, 65—78 Z. 5. [12] 68b מ״ר ברייתו של עולם, als אגדת עולם קטן ib. v, 57, s. S. xxv; אמר רב bei Taussig 71—2. [13] 71 ענין חירם ib. 111, zu S. xxxiij s. C.B. 2707, Serapeum 1866 S. 5. [14] 72 Geschichten von Salomo und David: *a)* Sal. und Asmodai [מדרש גלות שלמה, H B. 12, 75] mit anderem Schluss als unten [23]. *b)* 73 Joab in קיסרין; ib. v, 146, 207; chald. 260[8], deutsch n. 100 f. 85; Serapeum 1865, 71; 1866, 7. *c)* 75 מעשה באלפים C.B. 606, 10.

[15] 76 פרק ר׳ יוסה (יוסי) ר״י אומר כל המתפלל אחורי בית״כ, Aussprüche Jose's, end. יניחו ברכות על ראשו.

[16] 76b פרק צדקות שחורה אני (78 תני ר׳ מאיר Taussig 74); an היה ועוף לרבות הכל schliesst sich das Alinea החולות [הלומות] והבמות T. 72 bis 73, so dass das Ende f. 80b לא פיתם wäre, gegen H.B. 12, 76.

[17] 80b פירוש קדיש מפני מה תקנו גאונים ע״ה לומר בקדיש י׳ דברים, end. ואין לסור ממטבע שטבעו חכמים ז״ל.

[18] 82 אמר הקב״ה Taussig 74—6, H.B. l. c. [19] 84b אבות דר׳ נתן, T. 1, vgl. Perles, zur rabb. Spr. 5. [20] 107b הנסתרות שנגלו לרשב״י, H.B. 12, 75, D. M. Z. 28, 635. [21] 111b כשברא הקב״ה, T. 47. [22] 112b והאלהים נסה, T. 48. [23] 116b drei Geschichten von Salomo (oben [14]), David uud Korah (C.B. 606, 4—6), T. 53. [24] ר״א בן הורקנוס, T. 57. [25] 119 כשנכנס הקב״ה, ib. [26] 122b מעשה שהיה בימי גביהה, vgl. T. 61.

223. Perg., 54 f., ital., xv. J.?

[Mose Kimchi] Commentar über Sprüche, kürzer ed. unter d. N. Abr. ibn Esra (C.B. 1844, als uned. im Onomast. zum Wörterb. p. xxxviij). Vorw. in ישורון 6, 102 (המגיד 1871, 5, 23), end. wie Ed., ohne Epilog und Gedicht a. 1178 (Sonnenfinsterniss, א״כ 2, 192). Vgl. Berl. 7. Qu.

M. Kimchi nennen die Bes. Natan und Abr., Söhne (so l. H.B. 14, 41) Jechiel's מנר קדש; Abr. uud Sabb. Söhne N.'s erbten den Cod. Card. Dom. Grimani's Name ist radirt, nach Notiz (Oefel's?) f. 2.

Digitized by Google

224. 139 f., deutsch, xiv—xv. J.

Chiskija b. Manoach חזקוני, Vorw. fehlt; in einige Pericopen eingeschaltet Midrasch תנחומא, theils mit dem ed. (Jelamdenu) stimmend, für ביה"מ vi copirt; — f. 137b Verse aus der span. Schule.

F. 137 Sal. b. Mose, Arztes aus Rieti (vgl. 232), verk. an Raf. b. Abr. (n. 119) Rom 4. Adar ע"ר; f. 139 Sal. b. Abr. Arztes und Jechiel mit Rasur.

225. 200 f., nur 17—89, 94—101 beschr., kl. deutsch-ital., rohe Figuren, xv. J.?

Mathemat. Abhandlungen, vielleicht von Mord. Finzi (1445 bis 1473) nach latein. (oder span.) Uebersetzung (eines arab. Originals?), mit Randnoten. Die Einzelheiten sind noch sehr zweifelhaft; s. D. M. Z. 25, 405.

[1] Geometr. Compend. (neuer Tit. ס' המדידה) in 11 Kapp., anf. גם כי (nicht דע), aber nur 1 bis Anf. 5 des Originals, mit Noten des (ersten?) Uebersetzers, ergänzt (f. 53 ff., f. 56 die 3 höheren quadrat. Gleichungen) bis Ende 5 (f. 59, wo זה החכם אשר לא אדע שמו, also der Verf. unbekannt); dann einzelne Lehrsätze (nennen Campanus und Nemorarius), deren Verhältniss zu Original oder erster Uebersetz. unsicher; f. 74b אמנין שזאת ההנחה אינה מהקדמות בעל הספר אבל וכו' מאחר שאיני יודעו וכו' ובעבור כי לא נראה לי היות דבר ראוי להעתיק שקר אחרים וכו' הנני בא באמצעות [בהמלאות?] חדשים וכו' ובהשלם זה הפרסם השקר והטעות אשר היה בחבור הס' הזה; f. 81 ולא נתבארה בתוספת מזה המלמד כמו שנגלה לך כי העתקתיה לך דבור אחר דבור.

[2] 95 algebr. Schrift, identisch mit einer latein. anonymen in P. 7377 A. f. 71b, anf. „primum quod necessarium“ [vorangeht dort f. 68 der Commentar dez Valens, übersetzt von Abu Othman Said etc., latein. von Gerard], H.B. 7, 92; Z. f. M. 10, 489; D. M. Z. 18, 168; 25, 406.

[3] 155 Abu Kamil (כאמל und מאלאל), d. i. Schudscha b. Eslem [so lies Fihrist 285 Z. 3, ij, 230 = 254; Z. f. M. 12, 23; D. M. Z. 25, 408] über regelmässiges Fünfeck und Zehneck, und [4] 166b über unbestimmte Gleichungen [תחבולות המספר P. 1029[7]].

226. 122 f., span. Curs., xv. J.? Vorbl. Perg. ממני מאיטברי משה דטרין, 124b קנגודין(?) בוניאק די שאנט פלוס.

Averroes mittl. Commentar zur Metaphysik, h. von Kalonymos, hier a. 78, s. 244[4]; Anf. def.; Tr. iij f. 8, zwischen 117—8 fehlt Anf. xiij, 1 Bl.?

227. 133 f., orient. (afrik ?), alt.

Chananel פירוש מס' פסחים, ed. Par. 1868, ohne Benutzung von V. 128; vgl. Gg. j. Ztschr. 6. 148, 151; H.B. 10, 100 (R. 1379[6]), 14, 60; über Chan. b. Sam. s. Alm. 311, הכרמל 6, 94, 403.

Digitized by Google

228. 183 f. zusammenges., verschied. span., xiv—xv. J.

Sammlung von Fragm., Notizen u. dgl., meist abergläubisch, theils verwerflich, stark emendirt und glossirt, schwer zu sondern. — [1] ungeordnete Bemerkungen zu מורה i, ij, S. 1 Z. 2 פרק י"ט וכבוד השם אלא ירצה שהמשכן היה מורה על שלמות; Gabirol f. 29b zu i.57 ist aus Palquera? — f. 32 chiromant. Notiz.

[2] 33 Astrologisches, Z. 7 טלה הוא אריאס הוא חס; 34 Onomatomantik für Kranke, die Buchst. heissen סי בי א, mit גלגל; — f. 35 eine Bearbeitung des s. g. Alkandrinus oder Arkandam; D. M. Z. 18, 145; vgl. 73[2]; f. 40 Erläuterung einer gezeichneten hydraul. Maschine; 42 astrol. Fragen; 43 סימני הרעמים מחקוני דכיאל; D. M. Z. 28, 654; vgl. n. 112[48]; 44 קמיעות; 45b über Gesetzesgründe.

[3] 49 לזה המחבר הגורלות, H.B 6, 121; Alm. 327[2], D. M. Z. 18, 177; 25, 412; Nahahmung des אלפורי n. 235[4].

[4] 60 פירוש הזקן הנכבד הפילוס' עלי בן רצ'ואן מה שנסתר מס' גאליינוס ביסודות הרפואה (סודות C.L. 330 ist fingirt), mit Text Galen's [nach Honein?]; fehlt bei Wüstenf. und Wenrich, s. Hammer, 6, 393[7]; Alf. 171. Anf. אמר עלי ב"ר כוונתנו שנפרש מה שסתום מדברי גאליינוס במלאכת הרפואה. ונתחיל מה בספרו ביסודות על דעת אבוקרט. Text אמר ג' שהוא למה שהיה היסוד יותר מעט חלק; Comment. אמר עלי אלא אספקס יונית הורה על ההתחלה; Ende def.

[5] 84 [neuer Tit. פעולת השם, Lil. „Jeh. b. Sam. Levi“ woher?] סוד י"י ליראיו וכו' כל החכמים השלמים וכל הנביאים וכו' קבלו קבלה וכו' והוא קבלת הייחוד, Juden und die Nationen schrieben Werke darüber. Ueber 10 Gebote, Finger und Sefirot; f. 84 ולפיכך רציתי לגלות וכו' רמזים ע"ד רחשי פרקים בגלגול גלגלי שמו יח'; end. חכמים לדיקים וחסידים Der Copist hat Einiges eingeschaltet. *b)* 86 מה שקבלנו מן הס' הנק' רזיאל; 86b בקבלת הרב ר' משולם הצרפתי[1] יְהֹוָה ולרבינו שמואל יְהֹוָה וכו' והוא לרבינו ר' אברהם מקלוניא.

c) 87 s. g. prakt. Kabbala, magische Zeichen etc.; u. A. ומה שעתיד להיות ואפי' הקץ משנת תתקע"ד (vgl Gg 9, 106); f. 88 ein 3faches Orakelschild זה קבלת החכם ר' שמואל אבן חבון(so) ז"ל שקבל מהרב הגדול ר' עזריאל ר"ח; der הדורש שם H.B 6, 121; 89 שאלה שהיה עושה הר"ש בעל החוס' וקבל אותה מהרב הגדול ר' יצחק מגירונא ז"ל und מפי הרב ר' שם טוב פלכו (Asulai i,86 n. 75, gegen ij,85 n. 65; H.B. 8, 88 l. Z., פלקון Litbl. 6, 148).

[6] 94 medic. Gewichte arab. (V A. 57, 96), Sympathetisches u. dgl.; 98b kabbal. Erklärung des Leuchters, Ps. 67 (H.B. 10, 159), Onomatomantik für Kranke u. dgl. 101b חכמת דניאל כד אקלע ר"ח טנח (289[9]), D. M. Z. 8, 28, 654; (קלת פעולות י"ב מזלות וטבעם[2]),

---

[1]) Wohl b. Mose b. Jeh. aus Beziers; Zunz, z. G. 165, 478—9; 480 (596 getrennt); vgl. Gross, Abr. b. D. 16. — [2]) פעולות הכוכבי' ומזלות ist neuer Tit. von [7].

Digitized by Google

103b חשבון פתגורוס; 104b ימי החדש יום א׳ טוב להתחיל; 106 קבלה של המזלות; 106b ס׳ הרפפות סעשם ר׳ ה׳ אי גאון (C.B. 1029 und Add., Nicoll 277).

[7] 110 älterer Vermerk: יש בזה הקובץ סימנייאתם וס׳ קטן ברפואה וס׳ האלכימיאה והרבובתאתם[1] מתנה ממלאכת האבנים והכתב המעולה של רבינו משה [s. 214] וחכמת השרטוט וס׳ סגולות האבנים וס׳ הכרת הפרלוף וס׳ הסנהגה; fast Nichts davon im Cod., wo ס׳ אלקביט עלה ממשלתו בחדש מרס; nicht aus Alcabitius; auch Einiges spanisch. *b)* 111b אלה הדברים מצאתי לנכבד ר׳ משה בר׳ שמואל רבאליה פ׳ כי הלק ה׳ עמו שנת ק״ו בטורטושה (H B. 11, 135; 12 S vi).[2]) Abergläub. Regeln, dann Arab.; 114 Recepte etc. *c)* 118 מאמר בסגולת עור הנחש aus dem arab. בריאות החיים, latein. von Joh. Pauli, h. aus לי לעז von David b. Jomtob ibn Bilia (Villa?) Donnerstag לא׳ oder לה׳ (?) March. ה׳נח״ס (338), anf. אמר ג׳ואן פאולי הייתי באליסאנדריאה בתחלה חכוין ליום מלוי הירח, und end. ולא שישוה לו במעלה. Der Verf. heisst הכלב הגדול (neue Randnote הקאליף), d. i. Grosskhan (H.B. 10, 10), im Latein. Alcharius, Algani, Alcaus; s. Gh. 28 C. — Eine kürzere anon. Recens. f. 182b: בהיות הלבנה בתוספת, end. היא סגולה המלכים באמת. *d)* 116b חכמת השרטוט נק׳ בלעין סירו מנסיאה. שמענו מספרים ואומרים כי חכמת שרטוטי הידים, ein tugendhafter Mann brachte aus England ein קונדרים nach einer Offenbarung an einen dortigen Frommen (Randnote אמר המעיין לפי דעתי כל זה כוזב וכו׳); beruft sich für die Tradition auf Scherira (C.B. 1027[4]) — 119b שער במרגליות, 120 להאריך האמת! 122 אומר הדיו שהיה עזרא הסופר ע״ה כותב בו, und wieder Krankenorakel. *e)* 123 מי שמזלו עלה כוכבו מאיר בשמים.

[8] 126 geomant. Loosbücher [גורלות] theilweise anders in 294[3], 299[5]; Gh. 58. *a)* אמר החכם ר׳ אברהם בן עזרא חנצב״ה המשליך נקודות ומחברם (D. M. Z. 18, 176, zu Cod. 299[5]; P. 1059); f. 127 כדעת ר׳ יעקב דמונבלונה (so l. D. M. Z. 25, 410); Abtheilungen etwa f 129, 136b, 140 (mit Anführungen eines Abu Zakkaria; D. M Z. 18, 177), 157b mit Anführungen des ספרדי; 174: שאלה וכו׳ קרקע טוב; aber n. 294, 118b geht weiter. *b)* 114b, 115, 181b, 182 hydraul. Maschinen; 175b—179a geomant. Fragm. *c)* 180 ס׳ השאלות הברורות שער בעניני הממון, end. תם בי״ה ישוב האומה; f. 182 s oben 7 c.

F. 94 משה פרפוליר יכ״ר (?) ויצ״ץ.

229. Tuchperg. und Perg., 158 f., span.-rabb., bis 93b eleganter, Tammus 5055; f. 1 span. קניין כספי ילחק יז״י בכ״ר ילחק ע״ה. W.

[1] מדרש קינות, Midrasch Threni.

[2] 97 אלה הדברים רבה, Midr. Num.; Berliner, Raschi xx, 152b;

---

1) Etwa Habebatzar, Hebuhabes (Borell, Bibl. chim. 105) oder ein ähnlicher aus Abu Bekr (Razi) verstümmelter Namen?

2) שלמה רבאליה in Cod. Poc. 289 B f. 164 (vgl. H.B. 8, 88); Jos. u. Mos. אלבאלאיה in dem G.A. des Aderet ib. f. 159.

Digitized by Google

K. 1—2 von Rabbinowitz ed. in הכנסר Ende Jahrg. 7 (nach Mittheilung Berliner's).

230. 88 f., nach 15 fehlt 1 f., 20 2mal, span.-rabb., xv. J., im Arab. ח̈ und ח unserschieden, auch arab. Schrift kommt vor.

Josef ibn Wakkar b. Isak b. Mose, astronom. Tabellen, insbesondere für die Breite von Toledo für a. H. 720—840, arab. verf. 760 (1357/8), 38 J. später hebr. bearbeitet; Unicum. — Allgem. Einleit. אמר אחד התלמידים שלמדו באחד הספרים שנכתבו במלאכת ידיעת מקום. א׳ א׳ זיג׳ אלכור ;מז׳ כוכבי לכת יוסף וכו׳ רצוני להודיע; nennt als Veranlassung die זיג׳ אלכור von יוסף אלכמאד (zu Baldi 77), dann Canones, Tabellen, eine arab. Notiz vom J. 803 H., die arab. Canones f. 13b, die Tafeln f. 20 bis 88; — f. 17b—18 arab. Notizen von complicirter Schrift vom Jan. 1368 aus Sevilla. H.B. 14, 81, vgl. zu n 321.

231. Perg., 277 f., iij HSS. (i eine der ältesten), versch. Halbquadr., iij stark abgefressen. Ueber die falsche Notiz in Orient und Occid. 2, 659, 767, s. V.A. 39, 309; 42, 61; H B. 12, 85.

I. [Pseudo-]Asaf b. Berachja (s. H.B. 13, 105 A. 3) רפואות (neuer Tit. הנקרא אסף היהודי). Anf. der Einleit. aus ס׳ שם בן נח in בי״המ 3, 155 (vgl. Alm. 125; V.A. 33, 88; H.B. 4, 22 [l. W. 1 S. 1084]; 9, 19; pseud. Lit. 57, 80); f. 2b fährt fort הם פירשו את כח מי מסבות. F. 5b, auch n. 245 f. 145, s. C.L. 372. Eine Hauptabtheil. scheint f. 121b (Opp. 1645 § 91, Fl. f. 10[2]) זה ספר המדרש ;מדרש הרפואות אשר דרשו וחקרו החכמים לרפא וכו׳ אמר אסף קטן ימי קץ האל׳; f. 135 (245 f. 144b, Opp. 1646 f. 161) ;וידבר עוד אסף על הנסים ההריות; f. 141b = f. 215—6b ;וידבר על אותות הסתן; 146b והאלמדך לדעת אותות הסתן (אלמדך ist eine alte Formel); fehlt die Uroscopie und Pulslehre des Jochanan Jerichuni (Opp. § 239, 240), dessen Fieberlehre f. 148b (ib. § 241; s H.B. 12, 85 über אסף הייריחוני f. 36b und יהודה הייריחוני 105b, 242); s. 149b ;כאשר כתוב בתחלת הספר. בדברי יוחנן; 150b זאת הברית אשר כרת אסף בן ברכיה ויוחנן בן זבדא, Schwur (wovon ein Fragm. aus Opp. f. 56, Monatsschrift 1859, 203, vollst. in הכרמל 1, 239, vgl. 2, 14; s. H.B. 12, 86). Endet hier das eben so interessante als räthselhafte Buch?

[2] 151—154, 166—179b Antidotarium nach den Gliedern, und grösstentheils dasselbe umstellt f. 182—193b; von hier ab s. H.B. 13, 86. [3] 154—165b Antidotarium ohne sichtbare Anordnung.

II. [4] 196—7 medic. Fragm.

III. [5] 198 Succedanea: ועל דבר זה בחנו הרופאים . . . לבלתי יעדר דבר ;תחת חכמתם חה הוא תחת שקדים מריס אסינלו; end. תחת אמומו אקורו הוא אירופולים. [6] 199b זה פסר שמות העיקרים והעשבים . . ונקרא גלוסא . אסרו הוא בקא״רא, end. 206 ;דבריאה הוא לקטירדא; s. g. Synonyma, Buchst. a, b, c (durch ק, ל, ס bezeichnet) und Anf. d (V.A. 39, 309); zuletzt von der-

Digitized by Google

selben Hand wie [7] נשלם פתרון הדברים! [7] 206 Medicin. Rubriken: סימני השנה שלכל מזל ומזל, חשבון לחולה, astrolog.; zu 208 über Diät nach תקופות vgl. f. 9b. — 209b אלו הן כוכבים וסידורן. — 215 Fragm. aus Asaf 141b. — 217 ff. Heilmittel. — 218b ועל אילו התרופות השביע אסף (aus f. 47). [8] 218b—258 Antidotarium, zum Theil = Asaf, anf. אנטידיטויירא(so) ליגודיאון שמועיל, zuletzt אפודגרא; 258b angef. התבושת. [9] 258b Praktik, vielleicht aus der salernitan. Schule (V.A. 42, 59) מתחיל מן הראש . . ליפאליאה בלשון יון הוא הראש. כשיוש המוח, n. 2 f. 260 סקוטומטיקוס, n. 15 (273b, Flor. f. 30d) אמטוטיקים, n. 18 אימפיאקים, def.; f. 175 ואיפוקרט הרופא.

232. Pap. und Perg., 142 f., kl. ital.-rabb., um 1400?

[1] Fragm., Commentar (Gematria u. dgl.) über Gebete, zunächst ש"ע, anf. ברוך אתה וכו' ולכך אומר ב"א לפי שהשכינה כנגדו, end. עד האל הקדוש כמנין י"י בנל"ך; dann Hymnus des Meir [Rothenburg] אודות מאופל.

[2] 10 אילו שאלות נשאלו לר' יהודה החסיד על עסקי תשובות שאילה אם אדם עושה תשובה וחוזר לסיאורו(so)..תשובה פעם אחרת אם לאו והשיב ודאי מועלת לו תשובה. Die weitere Compilation über Busse citirt ס' חסידים (19, 24), aber Nichts aus § 20—8; f. 28b דרש רבינו הקדוש גדול כח התשובה, einige Zeilen. Manches ist ähnlich dem רוקח (29b, 30, wörtlich §§ 21, 22) oder מורה חטאים (C.B. 915 n. 2; Acrost. . . אין א'מונה וכו' ל'קח . . ע'טרה . . ו'רוו . . ר'ין . ., im Druck nicht hervorgehoben; enthält ein Citat aus ר"מ רוטנבורק); f. 13b תשובה מנשה בן חזקיה ועמו תשובת המשומדים; end. יעשה המחכה לו. סליק זה המחזיק לב בנל"ך.

[3] 30b Jona [Gerondi] ספר היראה und [4] 44 סוד התשובה, [5] 47 [מדרש ויושע] mit uned. Einleit.; H.B. 14, 45.

[6] 55 פרק גן עדן מה רב טובך וגו' אמר ריב"ל שני שערים, C.B. 611, theils abweichend von בית המדרש ij,52 und xx; z. B. S. 53 כת ד' אותן הנשים und כת ו' של לדיקים; anschliessend f. 56 ושבעה שערים יש בג"ע, viel kürzer als ib. v,42, end. לאכול מזיו של לויתן . . חברים ונאמר אמן. סליק פרקא, dann ועוד אמרו רבותינו חאר גדולה, ib. 43 bis לפני אמר י"י. [7] 57 פרק גיהנם לפני זעמו וכו' ר' אחא פתח (C.B. n. 3844, l. c. i,147 und p. xxv); end. אקציף, und Manches kürzer. [8] 57*bis*b [מעשה ר' אמנון] הא לך אחד שלא טעם טעם גיהנם. שמעתי מפי (!) ר' אמנון ממגדנצא(so) יסד ונתנה תוקף קדושת היום מעשה מקרה בסוף הסילוק נכסה מעיני כל הקהל ואיננו כי לקח אותו אלהים זכרה לו אלהים לטובה נשמחוו(so) אמן; s. Landshuth, 45; Zz Lit. 5, 107, 110.

[9] 59 Isak aus Düren, הלכות איסור והיתר, kurze Recension. Index zählt 34 שערים, im Werk bis 10 angegeben (s. Benz. 10). Peyron zu Valp. n. 147 unterscheidet ohne Grund Is. b. Meir.

[10] 85 ענין דרך ארץ, aus מס' ד"א זוטא K. 5—8, dann 1—4 (f. 86 Z. 5), 9 (88b Z. 2) mit Var.; dann Sprüche über Zahlen, ז'

11*

דברים לוה הקדום רביניו(so) את בנו, nicht nach denselben geordnet, wie ו' דברים נאמרו בכוס und התחול אעכו"ם חס וכו' end. מעשה תורה

[11] Fragm. einer rituellen Compilation (Rom xiv. J.?); s. H.B. 14, 103.

Viele theils radirte Notizen; Sabb. b. Mose, Arztes [??ללאה]רופא, erhielt den Cod. bei Erbtheil. mit den Brüdern Hillel und Sal. . . יצחק oder . . פקס, 1380 oder 1420? Sabb. b. Jech. b. Mose רופא 1383; s. Bisc. 368, vgl. V. 46, 90; Zunz zu Benjamin 22, 23, zur Gesch. 212. S. b. Jech. 1427 Litbl. 9, 309 (fehlt bei P. 364; vgl. Gg. 6, 190). Jünger scheinen Jekut. b. Benj. und Jechiel מ״כ [vgl. C.B. 3125; Gg. 6, 191] b. Jekut.

233. Lagen-Ende und Mitte Perg., 196 f., 6 f. Duodez nach 191 (197 bis 203); deutl. span. bis 175b.

Isak Corbeil [עמודי גולה], anf. Mitte § 1, end. יתלה להקל in Perez's Note, s. unter n. 135; גע ohne Datum. F. 177 – 9 Index von 300 § excl. דיני מקוה.

[2] 176 Notizen, Kalendertafeln für J. 270—310; f. 185 für J. 266 ff. vielleicht Materialien zu einem Werke; 194 Memorialvers ראשים מנוחה לך ואראה היתו תולדתו וילידתו und pros. ראשים תולדות אברהם; 199 ff. Ergänzungen. [3] 197 — 8 vielleicht Fragm. einer Hymnensammlung: אלי אל לא אבושה, ר"ח אברהם בן ססל [Tetuan? fehlt bei Zz.], und noch andere.

234. Seidenpap. 204 f., bis 145b mittl. zerfloss. span., alt; zuletzt deutsch: (?) ס' השמים וכו' ועוד ס' אחד כ"ל שמו טבעי אריסטו'. מ"ח מיילקי. Beschädigt.

[1] Averroes השמים והעולם וכו' באור וכו'; s. 31.

[2] 146 al-Farabi התחלות הנמצאות, h. von Mose Tibbon; Alf. 64.

[3] 175b Themistius Commentar zu Metaphysik B. λ; s. 108[7].

235. 130 f., 128—30 angebunden, hebr. (deutsch um 1500?), latein. und deutsche Schrift und Sprache, Ränder und Lücken ausgefüllt, Einzelnes absichtlich umgekehrt (z. B. Liebesrecept f. 93). Gehörte Trithemius (gest. 1516).

Summelsurium von Stücken und Notizen, theils jüdisch-deutsch, auch ins Hebr. übergehend und umgekehrt; eine Fundgrube mittelalterlichen Aberglaubens; Serapeum 1864, 37. — Mehr zusammenhängende Bestandtheile: [1] 4 — 67, 89, 90, 112, 114 elende Abbildung von Kriegsmaschinen [aus Vegetius?] mit spärlichen Erläuterungen in gemischter Sprache; vgl. Ser. l. c. [2] 67 Vorschriften für Wünschelruthen; Beschwörungen etc. theils latein mit h. Schrift [3] 70b Geomantisches, theils lat. mit h. Schrift. [4] 72b אלפוזרי החכם תיקן אלו הגורלות והפרצופים והמלכים והבהמות והחיות ביחד והעופות לבד והרועה להפיל וכו' ולוה אלפוזרי החי' והיועץ והמחבר; entspricht wesentlich dem ed. Pseudo-Saadia; H.B. 6, 121, D. M. Z. 18, 177; 25, 112: Muhammed oder Ibrahim al-Fezari? Nachahmung in 228[3]. [5] 82 גורלות מן ר' סעדיה וכבר ניסו וכו' הרוצה להפיל, H.B. 6, 122. [6] 81 סוד גדול הוא זה לראות וכו' בלא גורל ובלא חשבון ובלא יגיעה [עמל], anderswo als גורלות von Achitofel; ed. von Mai;

H.B. 6, 122. [7] 87b Miscellen, astrolog. Räder, Quadrate u. dgl., theils latein; 90b Sympathetisches [סגולות], 93 Liebesmittel, Augurien u. dgl. *b)* Praeparate von Pulver, 12 Fragen an den Büchsenmeister etc. (Serap 1864, 100). [8] 126b—114 von links nach rechts, deutsch, gothisch. Lett. . . . „kunst des [gesieges] und vngesieges“, Serap. l. c., Nachahmung des Secret. secretor.; s. Jahrb. für roman. Lit. 12, 375.

236. 147 f., kl. span. des Abr. b. Jos. חלוו, Sabbatausgang 14. Schebat 120 (1360) in טרונ'אלה.

תוספות חולין, Anf. def.; Catalog 41 c hat Ascher b. Jechiel; woher? Citirt f. 45 Meir b. Baruch.

237. 163 f., span., von Sam. b. Abba-Mari aus Lunel, Schebat 169?

Ahron ha-Levi, Commentar über Alfasi (Berachot und Taanit) für Josua b. Pinchas ha-Levi; ed. 1874; Zunz, z. G. 474; H.B. 8, 77; gegen Monatsschr. 1871, 513 s. Gg. 10, 128. סר הקודם ist Tit. eines im Vorw. citirten Werkes; f. 157 Notizen und G.A. (u. A. שערי תשובה n. 55).

[2] 157b [Jacob aus Marvege (1203) שאלות ותשבות], def.; H.B. 14. 122.

238. 233 f., verschied. deutsch-rabb., xvij—viij. J., Randnoten deutsch wie in n. 331.

אוצרות חיים (zuletzt), Kabbala nach Isak Loria von Chajjim Vital. Anf. der allgemeinen Vorrede zu עץ [ה]חיים: אמר לבב (s. n. 331) bis zur Eintheilnng in ij Theile zu 4 Pforten ohne Einzeltitel. Das Werk war, wie berichtet wird, nach viermaliger Revision Chajjim's unedirt geblieben; sein Sohn Samuel und Andere, namentlich Meir Poppers, haben die Theile verschieden gesondert und betitelt, daher die HSS. in Text und Noten variiren, Stellen „aus עץ חיים“ bezeichnet werden. Die Bibliographen folgen meist dem, mit Kapitelzahlen versehenen Index von 6 Bänden bei Knorr a Rosenroth (bei W. 3, 594 ff.), der auch in Cod. 319, 331 etc. benutzt ist. Die in Korez 1783 ff. ed. Bände (Zedner 178) sind hier selten und mir unzugänglich. Folgt: ליקוטי הקדמות הקבלה שקבלתי אני הצעיר חיים ... גם יחוברו אליהם קצת כוונות התפלות והמצוות וקצת יחודים וכוונות ע"ד האמת לייחד המאורות העליונים . . . וקצת ביאורי מאמרים מן הזוהר וביאור פסוקים ע"ד האמת וע"ד הפשט ודרושי הנשמות והגלגולים; scheint jedoch wieder ein allgemeiner Titel. Dann בענין ספרי קבלה שנמצאים אמר לי מורי, wahrsch. Excerpt aus der grossen Vorrede (Asulai ij S. 132); n. 319 überspringt die allgem. Einleit., wofür העתקתי מס' תולדות חיים und sofort die Ueberschrift שער אדם קדמון vor diesem Stück (vgl. Perreau 102—3); hier folgt הקדמה אחת גדולה כוללת מן הא"ס וכו', dann שער א"ק u. s. w. wie bei W. 3, 594

Digitized by Google

(vgl. 255) und in n. 319; — f. 37b, 158b הגהה מהדורא רביעית; und so auch sonst, z. B. 157b, aber auch von Natan Spira, aus (מ"ס) מבוא שערים, z. B. Anf. n. 6 f. 45b (= 319 f. 107 ס"ד ע"ג ח"א כ"ב), n. 10 (nach 319 f. 93b, aber f. 71 und hier f. 30 fehlt die Bezeichnung); n. 10 f. 82: מהדרוש השייך להר"ר מינץ, in 319 f. 144b להרר"ס und ib. f. 154 end. ע"ד [ע"כ?] מהדורא ג' מכאן ואילך הוא מהדורא ד' מכ"י הרח"ו הנמצא בס' דרושים.

239. 170 f., (159 dreimal) zusammenges., verschied. span., meist xv. J.

[1] Abr. ibn Esra ערוגת המזמה ופרדס החכמה. [2] כתב Brief des Anatoli und Antwort des Maimonides, noch vollständiger als Edelmann's Ausg. (C.B. 1905, א"כ 2, 2). [3] 96 Chanoch al-Constantini, מראות אלהים, s. n. 201[5]. [4] 43 Inhaltsangabe des מורה bis i,57, ed. als ביאור נפלא, C.B. 2547.

[5] 66 מראות ישעיה בשנת מות וגו' שלחני. פירוש של ז' המרכבה בשנת וכו' רמז יחס השגחתו במיתת הרשע, end. הנני שלחני כלומ' אני מזומן לכך ומוכן, Fragm. einer philos. Schrift?

[6] 67 Noten und Verweisungen zu מורה (xiij—xiv. J.?): מן החלק הראשון העירוני החבורים שנתחברת עמי(so) מאהבתי אותך לעשות הסכמה; f. 78 zu ij beginnt mit K. 29; zu 30 f. 79b וכן תלינו בס' יצירה וכו' מבואר בס' אותות השמים; iij nur bis K. 8; häufig גל' für גליון. [7] 85 Verse, theils uned. über מורה und Maimonides (C.B. 1897), Anfänge: 1. קרוב מאד האל (Flor. i,26[18]), 2. אמת מורה אמת (C.B. l. c. Litbl. 9, 310; P. 693), 3. כל הנבוך באמונתו ובדעותיו לבו מוגד, 4. ילמוד ספר מורה לדק הכולל סוד ע"ז מ"ח כ"ד über Kapitelzahl, 5. (f. 85b) ארבע הן סבות כל נמלא, 6. בדברי ספר איש לא יבעט, 7. הרף מני סואל ספרי, 8. מה בערו הבוערים כי בערו, 9. קמו מורי שוא על מורה, 10. מורה נבוכי קח לך קורא, Akrost. אליקים אמן חזק (vgl. Zz. Lit. 548), 11. (f. 86) אנשי מינות אמרו לבנות, darunter Notiz über den Verf. Meir Zarfati (H B. 13, 109), 12. ועוד לו על הרב רמב"ם ז"ל לצדקו. יהגו מזמותי ויתחלשו; vgl. 297[13].

[8] 92 Maimonides מלות ההגיון, in 307[6] הגיון קצר, in 358[9] הגיון, h. von Mose Tibbon; nach n. 388 1. Kislew 5015 (C.B. 1891) מספר מוטעה וחסר מאד.

[9] 111 Sam. Kimchi b. Mose [פי' פרק שירה]; C.B. 2704: H.B. 13, 105 (vgl. 11, 139); Mose bei Carmoly, bei Kayserling, Gesch. 2, 75.

[10] 150 אמר שמואל ן' ששון הספרדי נר"ו. בענין מגלת אסתר ומחלוקת אחשורוש והמן עם היהודים ע"ד החכמה. ענין המגלה וכו' הכל רמוים לעתיד; end. 150b והמשיח אלמים וכו' ודי בזה הערה. — Randnoten dieses Bes. des Cod. z. B. f. 64, 94, 95; vgl. n. 80[2].

[11] 153 פירושי הסודות אשר לראב"ע = 61[3] [von Jos. Caspi, Gg. j. Ztschr. 6, 130, Alf. 342; Berliner, Plet. 52 A. 5]; Anf. des Comment. f. 153 פ' בראשית אמר וכו' בהקדמת פי' התורה דפירשו קדמונינו; end. ואין איש להבין בו והו שאמר סוד גדול; f. 168 עקב, Cod. 61 f. 205 ארסטו בספרו

Digitized by Google

מעלת האדם ist Ethik, s. Moreh iij,8 S. 30 Scheyer; f. 167 (204 ודע כי כל החכמים (!) חברו ספר הנקי גימטריא וחשבו שעולה אלהים (ואחחכן): בגימ' הטבע.

Bes. Elia b. Sal. b. Jak. b. Sal.; Jos. Levi; f. 1b ממדוכית יצ"א אשחי מצ"ת; Jechiel mit Rasur.

240. Perg., 64 f., deutsch (bis f. 48 dieselbe Hand?).

Kabbal. Sammlung, grösstentheils in Cod. 311 (hier „B.“) copirt. [1] (n. 37[4] סוד השרשים ע"פ הקבלה; Bisl. 63[5]: בי' הכ"ב אותיות, sonst auch סרסים) Nomenclatur der Sefirot, nach dem 1. Buchst., biblische und nichtbibl.; f. 8 הפרק השלישי בזכרון השמות המונחות allgem. Namen, f. 9 Kap. [4 s. Gh. 81 D] Namen mehrerer, weit kürzer als die Excerpte aus Jos. ibn Wakkar iij, 2, 3 in n. 221 f. 29 bis 31; s. oben S. 76.

[2] 9 תשובה לשואל אם יש מנהיג von Asriel, mit Schluss; Jesch. 6, 172, vgl. zu 11[3] und 17. [3] 11 [ס' הבהיר], s. 209[1].

[4] 18 בשם אל עליון וכו' ואמר רזיאל שרו של אדם הראשון השכל בחמשה דברים הזוכים(so) לייחוד ואמנם זה הספר חברו המלאך רזיאל; das Buch wurde zu Salomo's Zeit wieder entdeckt, aus dessen Weisheit vermehrt und erläutert, später nur in Castilien bei einem Juden gefunden, auf Befehl des Königs von einem Christen übersetzt. Anf. scheint (hier in Form einer Note) אמר שלמה עלה הוא מזל חס וכו', über Planeten; dann ואתה אתחיל לברך השם בצירופו. יהוה, end. (18b, n. 311 f. 44) י"י מלך י"י ימלוך. Dann ועתה אתחיל לבאר סוד האותיות בא"ב. über 22 Buchstaben und Sefirot, end. בכל דור דע והבן כי סוד כל אות ודור ודי לך בזה סוד אות היו מסויימת. Die Einleit. erinnert an Pseudo-Salomo's רזיאל und Clavicula, an Hermes' Quadripert. und Kyraniden; s. C.B. 2299; Jew. Lit. 107, 301, 371; Gh. 121 (jetzt mein); Serapeum 1870, 296; Z. f. M. 26, 396; H.B. 13, 85 Anm.; s. auch 243[2].

[5] 23b anf. מערכת האלהות, mit Noten von der Hand des Textes (43b מלאתי במחזור ויטרי שהוסד לפני רש"י) und jüngeren Varr. Tit. ס' המערכת P. 802, מלאכת המערכת P. 806, מ' אלהים חיים bei Cordovero, Pardes 118; Verf. in keiner HS. genannt, in Ed. Mantua: Perez, nirgends Scheschet (wie P. 802), s. C.B. 2092 (2524, 2530[1], 2680[6]); über סגי נהור s. Benz. 25 D; die ליקוטים über Sefirot in Heidelberg hängen vielleicht mit Schemtob (Cod. 66) oder Josef b. Sam. (hier b) zusammen. Reifmannn, השחר 2, 343, vermuthet Bechai (?). K. 5 f. 26 (311 f. 159) כאשר באמרו לי הח' ר' יצחק ז"ל bezeichnet nicht gerade einen Lehrer (Grätz 7, 444); הר"ש בן אדרת אמר (f. 25, Cod. 311, 157b אדרט, ed. Mant. 66b) ohne Eulogie. — Commentar s. 92[22]. — *b)* f. 46b כתב ר' יעקב בר ששת מלשון הר"ר יוסף ב"ר שמואל בפי' בראשית [aus Jakob's משיב דברים נכוחים 1243—46, cf. Gh. 12], end. def. ד' מחנות למעלה ע"כ; s. Gh. 110 L, H.B. 14, 81.

Digitized by Google

c) 47 עוד בא לידינו בענין סדר מעשה בראשית ואי' [ואמרו] כי הוא מלשון הרמב"ן ז"ל שעשה בתחלה כשעלה במחשבתו לחבר הפירוש כי חשב לגלות הדברים אלא שחלה ובא לו בחלום(so) ותגע מחשבתו ולא כתגע עד סוף ימיו שחבר הפי' וסתר הנעלמים מה שכתוב כבר העתיקו ח"ל(so) אמנם לא נחאמת אלינו לכן לא נסמך עליו. אמ' כי האציל עם השמים והארץ בדין; end. ועל מדת הטוב וע"כ בא לידינו; vgl. Bisl. 3[1], א"כ 3, 153; C.B. 1950; P. 803 ungenau.

[6] 47b Notizen und זה השם של מ"ב אותיות מסורת תר' עקיבא וממנו לר' הא' ז"ל ז' תיבות של ז' אותיות; cf. 215[10]b.

[7] 49 דע כי בעשרה הדברות [Fragm. aus מאירת עינים], s. n. 17 f. 66.

[8] 49b כל הקובע דבר [שער הכוונות, Gh. 79D]. *b)* 50 כתר עליון גלגל השכל תולדת מחשבה כסא הכבוד פה נער; Nomenclatur. [9] 50 סוד עשר ספירות, s. 215[5]. [10] 53 *a)* מן יברכך היולא שם, 215[10]d; *b)* פי' אבגיתץ, Fragm. von 215[10]; *c)* Endparthie von 215[10]c; *d)* f. 53b ענין גדול מאד, 215[8]. [11] 53b פי' של קדיש, 215[7]a, b; — f. 54, 55 Verschiedenes, u. A. Loosfragen aus dem Pentat.

[12] 57 (neuer Tit. ספר ספירה) Commentar zur Schrift über Sefirot in n. 37[3], jedoch andere Benennungen anschliessend (vgl. 341[12]); nach den Textworten יתי' שמו וכו' ראשית וכו' anf. ולא מלת אין הטעם כי יש ספירות שנתיחסו; citirt zu 3 Euclid; an Sef. 9 schliesst sich סוד המלבוש יש לך לדעת כי ירידת האדם בגלם, end. כלולה מעי', in 311[6] מכל, so lies Gh. 110T; — f. 62 אלהים בישראל [aus תפלת הייחוד s. n. 11[7]].

[13] 62b שלש עשר עקרי דתינו הקדושה צריך להאמין בכלן וכו'; s. 210[3].

F. 23b אני יום טוב בן הח"ר חיים כתבתי זה הס' שמו רזיאל להר'... וכו' בחמשה [radirt] בשבת בשמנה ועשרים לירח אב וה' אלפים ומאה שנה כי בנ"ל ל הדבר הזה וכו' הסופר לא יוזק לעולם; f. 17b שנת ויי לפ"ק, etwa יני = גלג 63; aber der Kalender passt nur zu 65 oder 163. — Bes. שמואל פרוינ[?]... und Mose b. Elieser.

241. 188 f., 10 (189—98) aus n. 356, dazwischen fehlt 1; das Vorderbl. war 199 (resp. 200); gr. span. Curs., 1444.

[1] Joh de St. Amando (גיואן די שאנט מאן), Expositio supra antidot. Nicolai, h. von Isak b. Abr. קבריט (Cabret?) 1403, nebst Index der שמות und דרושים, s. F. 42; Intorno ad alc. passi rel. alla calamita, Roma 1871, 9.

[2] 195 Versuch eines, wiederholt geänderten, grammatischen auf רים reimenden Gedichts mit kurzer Erläuterung, wahrscheinlich von Abr. גינילייא (Genilla?) אטורגו, dessen Namen f. 199, vgl. unten; f. 197 סדרי דברים (במאמרים בכלל) ראשי מאמרים, בכריתה וקשרים, ובפעלים ואשרים.

F. 192b אני יוסף ב"ר אשר ר"ע אלמנני (?) כתבתי זה הס' למשכיל נחמד למראה (!) ושוב דון יוסף י"א ב"ר יצחק גנילה(so) סגלבה וקיימתי יום לחשון לירח שנת שנת על ה"ר נבוה וגו' האל ברחמיו יזכהו להגות בו כל ימי חייו בהשקט ובשלוה ובשלום ובמישור הלך אחר ודבים הס"ג מעון בריך רחמנא דקעיין, vgl. Zz. Lit. 522; Elieser גיילין bei Conforte.

242. 1 und 233 f.; i bis f. 9 span.-rabb., xv. J.? ij gröss. des Isak b. Abr. די וילירא מלמדו für seinen Sohn Jak. קרסינבי, Freitag 13. Schebat 4190 א"מ 1, 112.

Digitized by Google

Commentare über die Bibel: [1] Threni von Sal. Isaki; f. 6b bis 7b תוספת לפי שעברו ישראל שלשים; f. 8 פירוש אחשורוש angefangen; [2] 10 Job von Nachmani; [3] 100b Sprüche von Josef Kimchi (über die Aussprache Kamchi s. H.B. 11, 133; C.B. 1497 und Add., de Castro ist p. 84, V. 89; die bodl. kurze Recens. elend und als ס' חוקה ed. Breslau 1868; s. H.B. 9, 92; 10, 86; 13, 112; D. M. Z. 27, 561; vgl. Berliner, Magazin 1, 22); [4] 147b פירוש מלות דניאל [ist der Anhang zum Lex.] von Dav. Kimchi; [5] 149b Daniel von Abr. ibn Esra; [6] 178b Esra, angebl. von ibn Esra [Mose Kimchi, Akrost. משה]; [7] 192 Kohelet von ibn Esra.

[8] 230, 229 (umstellt) תולדה וכור [מעשה]; C.B. 608 n. 3875, 5; עושה פלא 1, 27b; Tendlau, Sagen n. 30.

[9] 229b [Sal. Isaki] פי' ספר ויהי בימי שפוט השופטים, Ruth.

Auf Vorbl. und f. 233 Notizen, theils in span. Schrift; u. A. Jak. אורנייר (vgl. n. 252, 297), Soleiman de אקוליר; גאקוב; מאיר ibn Mose.

243. 229 f., verschied. span.-rabb., xv. J.?

[1] Notizen meist Recepte (מרכש, מעגו'ן); f. 6b: ואחד אלמנצור ואבן זוהר וארסטו ור"ס ז"ל halb arab.; 16b, 17 mehrere כחל aus אבן אלקירא [זכרי הנוך?] arab.; 19b גודא [בן?] אחר חיבור אנברא חברו הח' הגדול מאסטרו בן כ"ע להריח בו לדחות אויר מעופש וכל ריח בלתי טוב, s. 297[5]. — מליצה Epigramm gegen Aerzte: s. n. 210 f. 2b, — ein anderes f. 235b פני רופא, s. הלבנון 5, 504 [aus Uri 418[2]].

[2] 26 אמר הכותב ביגוני בס' הזה ומלאתי ס' נכבד מאד כולל מיני רפואות הרבה וחברו הח' הרופא מאסטרו וידאל גאלגוס [בלשוס f. 33] מספרים אחרים כגון ס' לידם הדרכים וכיוצא בו ונקרא הס' הזה אורח חיים על שהוא למעלה למשכיל והוא נחלק לפרקים רבים ויש פרקים נחלקים לחלקים ואלו הן. פרק א' בנפילת השיער והוא נחלק לד' חלקים; s. n. 276. Der anon. Schreiber (אני הכותב oder אמר הכ', auch ohne Bezeichnung) schaltet Zusätze ein, z. B. f. 44b, 45 Kamäen mit Namen (dagegen Narboni zu מורה 1, 62); 62b, 68, 69, 74, 103b aus Talmud; 68b שמעתי מפי רופא מובהק; 73 ff. K. 102 Aderlasstage und Stunden, ominöse Tage u. dgl.; 75b רזי"אל לנסות החולה אם יחיה (s. n. 240, auch [מנצורי?]רזי"אל f. 39, 40, 105); 76b אמר בטלמיוס; 101b § 29, 30 in eine Vorbemerkung, die zu K. 77 gehört!

F. 70—72, 126b ff. 6 arabische Schriften, — f. 2 Bes. Brüder Mose und Jeh. (s. 111 etc.); (Arzt?) Jak. כ"ץ b. Josua כ"ץ (המכונה . . .? f. 229) schrieb Einiges f. 1, 23, 134b.

244. 1 und 230 f., ungleiche span. Curs. des Reuben b. Sal. (für sich) in מלוי"א מדינה לומבארדיאה (מילאן) Mont. 12. Nisan und Mont. 20. Ab 198, f. 122, 210; vorne מזכרת מה ש"ס כתוב בגלה הי"ן קודרימים von demselben.

Averroes, mittl. Commentare über: [1] ההקש Analyt. i, [2] 63 מופת Analyt. ij; s. 106[4.5]; [3] Epitome Metaphysik Anf. def., ij f. 99b; Ende und Anf. iij (n. 108 f. 100b—104) hier f. 106 über-

Digitized by Google

sprungen; [4] mittl. Comment. Metaphysik, h. von Kalonymos (in n. 30 ungenannt), im Epigr. והשלים להעתיקו וכו' בי"ג סיון ע"ז לפרט אמר שהעתיקו בטרדות וכו' אבל יודה לשם במה שחלק לו מן הפנאי וכו', in Cod. 226 (def.) והשלמתי וכו' והעתקתיו וכו' und a. 78 (s. C.L. 27; Serap. 1867, 140 ungenau; P. 915 a. 71). Anf. אמר מליאות (variirt, C.L. 27, s. auch Bibago's Supercomm. n. 357[6], V. 283[9], angebl. Jos. Caspi über Categorien); Anf. von Serachja's Uebersetz. (Tur 42 und Bet ha-Midrasch, H.B 3, 100) unbekannt; Ende במה שלא ישלם והועלת שלם במה (מזה) שישלם (שנשלם) ויסתבת העוזר אמן. — Der Abschr. copirt noch eine kurze Notiz.

[5] 213 Farabi ס' ההטעאה, [6] 322 אמונת נצוח; s. 26[6.7].

245. 177 f., gr. span.-rabb.; f. 1, 2, 63, 64 (falsch gebunden?) von anderer Hand; def. nach f. 78, 79, 80, 93, 131, 134, 175; theils abgerissen.

[1] 63 חבור השתן ליצחק הישראלי ז"ל. שתן קדחת חדה בלילה מעורבת ועכורה אמר החכם השתן תמצית הדם הוא ומתולדת הדם ד' ליחותיהם וכו' מות מגדת והמקום 64 יחייבו וכו' ונחיה לפניו את; wahrsch. nach Constantin's latein. Uebersetzung; Asher 18B; vgl. n. 123[2] und F. 56C.

[2] 63b אסיפת מראות השתן לגאליונוס העתקת חנניה בן יצחק ז"ל(so), הענינים (החום Asher 18F); also verschieden von Honein in Leyd. 53[4] (p. 251, 336 „Kalonymos" ist unbegründet, s. Alf. 250). Eine Forts. ist f. 1, 2 זה [חם] ביאור מזג (מזגי), so lies für הששה לבעים מן השתן. השתן יחלק (נחלק) לה' טבעים שערים H.B. 8, 98 (Cod. Stern 38; R. 1168 ist = Wien S. 172); Ende hier לפי' לא נראה שהוא.

[3] 3 Gerard (welcher?) ס' הכבושים וכו' (49[6], auch 27[4] def.), h. von Anonymus, um 1197—9; V.A. 40, 82; 42, 57, F. 53, Berl. 553 Qu.

[4] 66 [Nicolaus Praepositus] ס' המרקחות אמר החכם שאלו ממני חברי, wohl vom Uebersetzer von [3]; f. 94 Ergänzung. V.A. 40, 99; F. 45F.

[5] 105b אתחיל דברי חונן [Honein] שאמר על החולים באי זה ענין תוכל להכיר החולה אם יחיה או אם ימות אותות החולה שתראה אם הוא אמות(so) אמר חונן אמר פלטיום אלו הן החדשים שידעו בו, später פליטיום; vgl. אפלידיום als Commentator von Hippocrates' Aphor. F. 56? (V.A. 42, 83, in Stephanus' Uebersetz. Cod. Münch. 105d: „Atubabis"; V.A. 42, 109 s. v. Palladius; Rose in Hermes 5, 102); בליטיאן, בלנטיאן bei Oseibia K. 14? Beginnt mit December; vgl. H.B. 10, 24 שער סימני המות (Berl. 545 Qu. f. 33). 106b יעשה שאלולי הנק' פו"לק. Unbekannt.

[6] 107b Razi אקראבדין, das „Antidotarium libri divis." aus dem Arab.; woraus wohl die Var. בס' אחר f. 113b, 114, 115, 126, 127, 152b, unbekannt, verschieden von Mose Tibbon (1253, C.B. 2002, x, das lib div. selbst angebl. 1283? V.A. 39, 306, vgl. oben zu n. 32); f. 131b, nach Index K. 69 (lat. 44) לו מרק דורג' הוא

Digitized by Google

שם עוף כבר אמרנוס(so) במנלורי מה הוא, vgl. unter אלפר הכדי 133b וכבר
ביארתי במנלורי; etwa von Schemtob b. Isak Tortosi?? (vgl. zu 280[4]).
Worterklärungen meist arab. und punktirt, oft auch בלעז (spanisch?). Die Bearbeitung ist der latein. gegenüber werthvoll;
z. B. f. 150b והעתקתיה מספרי החכם שהיה שמו מסיח ובערבי מְסִיחִי; lat.
K. 35: „et sunt de libro almesie“ (V.A. 52, 469). Anf. אמר
אבובכר וכו' זכרתי בס' זה הרפואות שהוצרכתי להם אני וכל הרוצה לעסוק במלאכת
זו בחכמת הרפואה; das 73. und letzte K. des Index במסירת כאב הרחם;
f. 131b המעי חם, aber bis 155 Einzelnes noch hierher gehörig. —
Vgl. V.A. 40, 122; הכרמל 7, 105, 323.

[7] 144b—49 Fragmente aus Asaf n. 235 f. 135, 5b etc.

[8] 155 זה ס' **שמות הבשמים והעשבים** ומדברים אורים והם בלשון גוים וכל'
ערבי ובלע' אספודי ער' טבאשיר. *b)* 167b neues Alphabet mit arab.
Schlagwort: אות הא' אנדסיליון הוא אירבא טור def. *c)* 176—7 Buchst.
ח—ס theils = a.

246. F. 1—251, 62*bis*—65*bis* hinter 65, und 66, 82, 145*bis*; verschied. rabb., xv. J., lat. und griech.; alte Noten zu [6-8].

[1] ביאור האצטרלב לר' יעקב בן מכיר זלה"ה, s. 289[5]: ohne Kapitelindex; — f. 18—20b Tabellen und Regeln für christliche Feste,
namentlich Ostern, Beispiel a. 178. — 20b Exegetisches הר' למרי
יצחק אבן אלאחדב מ"ן אמן; f. 64 הרב ר"י ן' אלאחדב ישע"ו, f. 201 לחכם המובהק
מרי וכו' י"ל und י"ל.

[2] 22b Costa b. Luca ס' המעשה בכדור הגלגל, h. von Jak. b.
Machir (261[8]: לאבו ן' חסן עבדלה בן יחיאל, Vorw. אמר אולם אחר אשר השם
הסר זה נשא הנכבד); Index der 65 שערים; anf. השער הא' בידיעת רשמי וכו'
הכדור הוא כלי מחובר מעגלים; end. מנוכח הראש בעיר ההוא ודעהו; n. 249[3] beginnt Mitte § 6. Serap. 1870, 294; Z. f. M. 16, 377; H.B. 14,
42; D. M. Z. 28, 459; Baldi 70. — Verschieden ist בי' עשיית הכדור
und פי' הכדור Mich. 835, P. 1053[8].

[3] 37b לדעת השעות בללו במספר רגלים. הנה חקקתי לך לוח בדרך קדרה, Tabellen, nach christlichen Monaten, die Tages- und Stundenlänge
nach dem eigenen Schatten zu messen.

[4] 38—47b (מלאכת האצטרלב, ob. Rand) anf. השמים מספרים וכו' מאמר
עשיית כלי האצטרלב, 3 §§, s. H.B. 7, 113. — F. 48 Notizen, u A.
Abbildung der Sphäre mit Planetennamen, h. und latein. mit
lat. Schrift; 48b Tabelle לילה(so) אלאחד und יום אלאחד. — F. 49
שאלות מספריות, algebr. Aufgaben. — מליצה בלאטין([1] עלי סבור סנה"
מלאין וחסרין: טרייכטא דייא אי נוימתברו(so), אפרילי ג'וניו אי סחינברו | אבינטי הוטו
סינדה הוכו, טוטי לאלטרי סו[סון?] טריכתא הוכו.

[5] 49b ס' כתר שם טוב, anon.; s. 341[17].

[6] 56 ס' אוקלידס, Inhalt von Euklid i—ij,10 mit Figuren; anf.

---

[1]) „Latin“ für spanisch, s. Journ. Asiat. 1867, ix,15, hier ital.?

Digitized by Google

מתחיל בפתיחת ספרו מ"ו הקדמות(so) א' הנקודה היא שאין לה חלק. ב' הקו הוא אורך, end. הם ולא אלאתי יותר; aus מדרש החכמה von Jeh. b. Sal. Kohen?

⁷ 64b Wetterprophezeihungen, ominöse Monatstage, Krankenmantik mit Rad u. dgl. נטיית המזלות מקו השוה.

⁸ 63 *bis* מאמר בגדרי הדברים אשר ישתמשו בהם באלהיות הסבה הא' אין גדר ולא רסם (so)לו; f. 65*bis* נשלמו הגדרים למרי יצחק אבן אלאחדב ז"ל; — ib. b astrologische Notizen. — 66*bis* תולדת מתיסר יואן פרנויסקו מהגמון פלטרו למכרון; f. 67 Anweisung zur Verfertigung von Pergament.

⁹ 67b כלי הממוצע למרי הרב ר' יצחק בן אלאחדב י"ל; H.B. 7, 112 (verschieden von כלי חמדה), end. ככר ידעת המעשה כזה למעלה; die geogr. Breite ist 36°.

¹⁰ 78b Maschallah בקדרות השמש והלבנה; s. 202¹⁰.

¹¹ 82b Verse, Eingang und 12 Strophen über Diät und Verhalten in jedem Monate, anf. שמעו נא אל [אלי] דברי הרופא, in Cod. Schönbl.-Ancona 25 f. 9; vielleicht vom Schreiber, dem Arzt Sam. b. Nissim Abu 'l-Faradsch, oder von שמעון?

¹² 83 זה הס' נקרא אלפרגאני, h. von Jakob etc. Anatoli (um 1231). D. M. Z. 25, 398; Z. f. M. 16, 365; Baldi 9; Alf. 95, oben 65⁷.

¹³ 126 לוח מחנות הלבנה, D. M. Z. 18, 155; vgl. 343¹⁴, 386⁶.

¹⁴ 127 Mose Chandali, ביאור אלפרגאני וכו' והנכתים אשר בנה בתחלתו; die Anfangsverse נפש חכמה מי תבונה שאבי ergänzte Is. ibn al-Achdab. Anf. שער א' בשנות וכו' ולפי שעקר התכונה, wie Is. Abu 'l-Kheir (D. M. Z. 25, 398); end. zu K. 33 למקום היותר לפוני.

¹⁵ 202 Levi b. Gerschom, gen. Maestro Leon דבוולש (C.B. 1608, dagegen H.B. 7, 83 Todesj. 1344) ביאור ס' ההויה וההפסד zu Averroes' Paraphr. [Mose Tibbon, 108²], anf. הכוונה בזה הס' וכו' רצוני ההויה והפסד והשנוי באלך; end. שיסוב הפרט כמו שבארנו י"ל שלא יחויב מהיות הפועל אחד שישוב האיש בעינו. הם וכו' והסופר פרא"גי לא יזק לא היום ולא לעולם. Andere HS. datiren Elul 1321.

¹⁶ 229 ביאור טעם סוכה ע"ד השכל ידוע כי בחדש הזה ר"ל חסרי, end. ויפסק ידי בזה הם; berührt 10 Sefirot; woher hat Lil. „Abr. b. Jehuda"?

¹⁷ 230 שער בהכרת הפרצוף etc. und Tract. viij aus סוד הסודות, s. 342²; — f. 235b das Räthsel עוף עף עף, anders als in Catal. Uffenb. 172.

¹⁸ 237 Geomantie (vgl. n. 299): 124 Fragen, die 16 Figuren, zuletzt לורת הבית המכרת למעלה כו (nicht zu finden); dann ספר אחר בשאלות nochmals 124; f. 249b Tabelle der 16 Figuren mit hebr., arab. und latein. Namen, dem entsprechenden Zodiakalbild, Planeten, Elemente, Geschlechte u. s. w.; f. 251 wieder 124 Fragen durchstrichen (wegen Irrthum in 116?), nebst Rad der 16 Figuren, in der Mitte: מר' עקיבא (!) כתוב אלו החותמות בעור צבי בדם כלב ותלהם באוואר התרנגול שכלו לבן והניחהו ללכת ובאי זה מקום יפול התרנגול שם הממון וכו'.

¹⁹ Hymnus über Esther (Ueberschrift abgeschnitten) אדון נשגב אלהי הצבאות עושה בלי חקר גדולות ונפלאות אודך על כי וכו', Refrain ein Vers auf לי,

Digitized by Google

alphab. und acrost. אני יצחק ברבי שלמה המכונה בן אלאחדב חזק אמן; fehlt bei Zunz, Lit. (vgl. 558?).

Alle grösseren Stücke schrieb wohl Faradschi [Nissim] b. Sabb. gen. al-Faradsch, und zwar f. 201 Donnerst. 5. Tammus 5189; f. 124 Sonnt. zwischen 1—10. Tebet 5192; er nennt sich פרג׳י f. 228; [?המכונה] וכתב ידי מע״ד עלי פרג׳י נאלפרג׳ Ende [1], Nissim b. Sabb. המכונה אלפרגי Ende 2. Er bezeichnet als Lehrer Isak ibn al-Achdab mit א״י (לעד (ה)יד״, wie f. 83 von sich selbst), א״, יצ״ו 20b, 64, 67b, 201ab, mit א״ר 65b, 127. Sein Sohn scheint Sam. b. N. n. [11]; f. 248b לזכר עולם יהיה י״ג כסליו הר״א f. 251b, שכ׳ שמואל הקטן; אני אלפרגי ימי לעד אמן וגם זכעו בשבתי ניאפול בזה השמועה איך נולד המלך לקח ברצלונה אחר לכ(so) עליה ס״ו שנה שמואל אלפרג׳, auch latein. Von ihm sind wohl die vielen Lückenbüsser, Notizen, Gedichtchen, z. B. f. 201, 228b, aber schwerlich die latein. und griech. Vocabeln. Sein Bruder scheint Wilh. Raimund de Moncada; vgl. auch Faradschi (b. Nissim) bei Zunz, Lit. 550, 719 (הכרמל 7, 358, 362) mit Faradsch S. 504. — Auf f. 21b, 65 *bis* b, 66b, 81 haben Christen und Christinnen in Italien geomantische Orakel versucht.

247. 191 f., auffallender Weise abwechselnde deutsche mittl. und complicate gr. span. Cursiv, xv. J.?

Commentare über Avicenna's Canon, deren Verhältniss zu einander zweifelhaft. [1] B. i. anf. פי׳ אמרו חכמה (so)וכו׳ הרפואה היא חכמה סוג כולל הוא; an einzelnen Stellen unvollständig und abbrechend. [2] f. 144 B. ij. במיני תרופות נפרדות וכו׳ אמר לפי שידענו לפס פלוני, end. ולזה אמר אחר שסותקין. סם וכו׳, wahrscheinlich von demselben, der Mathematik kundigen span. Juden und Arzte, frühestens xiv. J. Citirt Schriften des Averroes, אבואלכליי [d. i. Razi, gest. 1210, auch bei Schemtob, Cod. 8, vgl. H.B. 8, 69; 10, 109; אלקטיב R. 1036, nicht חטיב], — vielleicht aus ibn Jaisch (יעש, הקפה f. 44 etc., Gg. 6, 102; Alf. 250), — Jedaia b. Abr. Bedarschi [Penini]; ארגב דויליה נוגה במראה הרפואה f. 1b. Eine Stelle über ארגויזה i, F. 1 Doctr. 4 f. 46, citirt Schemtob, n. 8 f. 236b, aus Lorki, eine andere f. 251 findet sich hier f. 71b nicht. [3] 152 B. iv. הקדמת חוס זר מהלבנת ירלה באמרו חוס הוא הסוג; end. יגדל בו׳ כלו׳ שיהיה בה גדולו בו׳. [4] 187 anderer Comment. zu B. iv Fen 1, D. 2 K. 49 bis Anf. D. 3, anf. אמות השוקדם הלבנים . . . וכו׳ ירלה שם הספירה יותר באמתות, end. לא יקשה הספק שענינו ברוך שנתן לנו תורה אמת וכו׳ המופים.

248. 152 f., deutsch rabb., xvi. J.? am Rande 2 latein Kapitelindices.

[1] Fragm. einer philosophirenden Schrift über נפש המכמה, Unsterblichkeit und Gottesglauben, theils in Reimprosa, in kleinen ungezählten שערים; anf. גדול הוא מתנה הוא אחת הוא (?jünger) עמ״י עש״ו, end. ההין והריק לא נודע שבילם ולא ימלאו עוד לעולם.

[2] 16 Jos. Gikatilia (גקטילה so) שערי צדק, trotz der graphischen Schlussform nur bis Anf. des 9. Namens.

249. 206 f., verschied. span. Curs., xv. J.? theils verblasst; auf unbeschr. ff. neue und falsche Titel ohne Autorität.

[1] [Mose Farisol] מלאכת הקבוע, über Kalender, 1464/5, auf

Befehl des יאקוב Leon דקאווליון; anf. 'מ'פ'ס (H.B. 7, 18, 27; D. M. Z. 24, 336), end. שנת הכ"ה מעוברת; f. 4 החכם [רבי מורי ורבי] אמנם למדני הכולל הגבר הטהור [רבי] אדני רבי גבור הרופאים מורי אבי' משה יערי; das Eingeklammerte durchstrichen, wie Anderes, also autograph.

[2] 8 Sacrobosco, מראה האופנים, h. von Sal. Abigdor 1399; Ende ij fehlt תמו סידי וכו'; C.B. 2266. [3] 29 המעשה בכדור לקוסטא בן לוקא היוני (40b), def. s. 246[2].

[4] 49 טיאוריקא אומניאום פלאניטארום איט פרימו סירקולאריס סוליס, vocalisirte Umschreibung der Theorica [von Gerardus Cremon. aus Sabionetta; eine Ausg. war nicht zugänglich]; in Nebencol. hebr. lückenhaft und def. (H.B. 7, 112); ob die Uebersetz. des Jeh. Schalom? (P. 1051[2]; meine Lettere p. 19; Alm. 30 עיין ז' כוכבי לכת); vgl. Z. f. M. 16, 381; Reggio 42 hat איקוניקוס.

[5] 73 Abr. ibn Esra, כלי נחשת, 2. Rec., 1148 (f. 90, n. 256 f. 30), anf. nach Vorw. (H.B. 7, 17) השמות זה הספר נקרא אסטרלביום וקראתיו כלי, end. והנסתר הוא עומק הבאר; hier noch ואם היה וכו' עומק הבאר בחסרון הקמתו. D. M. Z. 18, 150; 24, 344; 25, 398; s. auch n. 299[4]. Unter שמות המדינות (1. Rec. K. 29) והנה אזכור וכו' כפי דעתי כי אין ספר כמלאת אחי (עמי). Zahlreiche Anmerk. bezeichnet סלמ"ה (סלה מן הספר), ד"ת (דברי תלמיד, später zu [7], [9] auch ב"ת = ביאור), etwa Sal. Doyen?

[6] 99 [Ibn Saffar] פירוש האצטורלב; s. 289[5].

[7] 123 ביאור מעשה כלי האצטורלב, nach Epigr. 289[6] [Anf. fehlt] מעשה כלי ההבטה לבטלמוס אלקמיס, von Ptolemäus, wohl aus dem Arab., anf. נרצה לעשות שטח עגול; D. M. Z. 25, 404; vgl. Gh. 129. — F. 127 Nachbemerkung, end. דברי תלמיד.

[8] 133 דמיון וצורת לכלי האיצטרלב. נעשה שטח גדול או קטן, end. (?) 139b חה יספיק למרחב לי. יל"ו(so).

[9] 146 Jakob b. Machir ביאור הכלי הנקרא רובע ישראל ובלשון לאומים קדראן (kürzer in 256[4]), auch latein. (quadrans jud. oder Prophatii) und zurückübersetzt; H.B 7, 18; Heilbronner p. 605; Coxe, Cod. Univ Oxon. 41, wo a. 1288 und 1301; Ashmol. 1522[16] und 1796[11].

[10] 182 פנים במשפט [de judiciis astronomiae, oder Capitula Astrologiae] Arnaldi de Villanova, h. von Sal. Abigdor, 15 J. alt, unter Aufsicht des Vaters (C.B. 2265), 17 Kap. (lat. ed. 11)' im 14. hier eine Einschaltung מספר אחר; in 12, 13 לוח הגבולים und לוח המבטים unausgefüllt. Vorw. אמר המעתיק לא מסכלותי ומעט בחינתי, Anf. אמר המחבר כשרצה לדעת [לחבר, לדבר] בהשפעת הגרמים, end. ובלתי מביאים כלל; in meiner HS. ein Epigr. a. 5153, end. כל ישראל חברים אמן; s. zu Gh. 2 (jetzt mein), wo ילקן אחד ממנה def. — Kürzere Bearbeitung a. 1382 in Bisl. 2.

[11] 203 זה מצאתי בספר שהעתקתי ממנו. שאלה בית ד', Excerpte wohl aus christl. Quellen; z. B. אלקאקודאן für אלכדא; citirt u. A. f. 205 ספר היסראלי (Sahl); D. M. Z. 18, 122; 25, 391; Serapeum 1870, 306.

Digitized by Google

250. Tuchperg., 69 f., alt span.-rabb.

Honein ס' המבוא וכו', s. 270²; über den neuen Tit. אוצר עניים V.A. 37, 367; 39, 327.

251. Theils Perg., 227 f. mittler. span., xiv—xv. J.

[Menachem Meiri] zu Prov. 3, 4—30.

252. F. 8—257, span.-rabb., xv. J. — Bes. Jak. אוגניני (s. 242), . . . (?) Botarel בוטריאל?

לקוטות über Pentat., von [Natanel Caspi] b. Nechemja (um 1425), def.; H.B. 12, 90, vgl. Gg. 6, 123; 9, 218 (Uri 174); Ascher 17; Alf. 244.

253. Tuchperg., Perg. und Pap. zur Ausfüllung von Lücken, 266 f., deutl. span.-rabb., xiv—xv. J.

¹ Maimonides [פרקי משה], h. von Natan Ham'ati, dessen uned. Distichon הפואלים מקורם יחפשו(ן), auch in n. 287; Vorw. (auch n. 19, 134) theils besser als C.B. 2038. Abgesehen von Lücken f. 35 bis 37, 186—93, 205, 207 (ed. 38d—39b, 43—45b, 47a,b, 49a.b), eine der vollständigsten HSS. und durch Quadratschrift der Citate bequem. Die Zahl der Aphor. in n. 287 am Rande, nebst vielen Noten. Vgl. 111¹.

² 260b אגרת שלוחה מאת החכם אבו געפר בן אלגמר (אלגזאר 287²) לאחד מהמלכים בשכחה ובמה שמוליד הזכרון והשמירה העתיקה, am Rand von 287 נתן המאתי; anf. אמר החכם אדני המלך ימנע השם הפקידך, end. ואם יעשה כראוי בגזרת הבור. Diese Uebersetzung aus dem Arab. ist instructiv für Constantin's „de oblivione", s. V.A. 42, 91; bei Haller, Bibl. anat. 1, 128 falsch Honein.

³ 265 Excerpt aus Gabriel's Noten zur Uebersetz. von [Tabula super vita brevis] Arnald de Villa nova [מבוא ארנבט, Uri 422 f. 187b; vgl. V.A. 40, 93, 97, Fischl 41D] über eine Stelle im Bechorot (Levisohn, Zool. 9).

254. [Arabisch; f. 306—11a enthält den Anfang einer ital. Uebersetzung des Antidot. von Nicol. Praepositus.]

255. 249 f., an orient. streifende span.-rabb., xv. J.? f. 1, 2 und And., namentlich Randnoten, jünger; f. 247 שאלתי את פי כלם ישיבה הח' הרב ר' יצחק אבואלב(so) נ"ר.

Jakob b. Ascher, טור Th. i, 697 K.; — f. 247 ed. G.A. des Sal. ibn Adderet, allerlei Gematria nnd Folgendes: איעלך איה, אסגור עלה אריה | בטמון בגו כסף, לפנה בשם יוסף | דרוש למורשה, ולסוד קנה רשה | זקק פרי טעם, חפץ קשי טעם | חקר פתח שער, סבל עלה כער, alphabetisch?

256. Perg., 118 f., deutl, span. Curs., xiv—xv. J., latein. Randnoten.

¹ ס' האצטורלב, Epigr. פירוש und Uebersetzer Jakob b. Machir.

Digitized by Google

Vorne חבור נחמד בן אלנפר(so) והעתיקו וכו׳ החכ׳ ר׳ יעקב בר׳ יצחק בן אלקרסאני ספרדי שנת לק״ט ליצירה (wohl aus 289[5]), von der Hand eines alten Besitzers, von der auch Noten (worin arab. Ausdrücke) und Varr., z. B. im Index K. 1: חלקים (so auch 289) Var. שערים, wie alle anderen und auch hier השער הא׳, wo dort החלק הא׳.

[2] 19 Abr. ibn Esra, כלי הנחשת, besserer Text; s. 249[5].

[3] 32 neuer Tit. פירוש שרש המספר וכו׳ (s. Benz. 1), Erklärung der mathemat. Stelle des ibn Esra, Exod. 3, 15; f. 33b אתה תפרש כי המספרים עשרה מדרך אחרת כאשר אמר בעל ס׳ יצירות(so) עשר ספירות והוא צריך פי׳ ארוך רק מה שיצטרך לענינינו נפרש; 36b eine Quadratfigur; end. ועל זה הדרך תעשה לכל המעלות עד אין קץ. תם פירוש המספר; — f. 40b, 41 zwei Notizen: בחברך מספר האות הראשון, end. הרי ושניס ינוסו רבבה.

[4] 41b Jakob b. Machir, Quadrant; s. 249[9].

[5] 54 [Abr. b. Chijja] Geometrie, anf. המאמר הא׳ ישתבח ויתברך שם הגדול; def. nach f. 72 und Ende ואם אתה מוציא, s. n. 299 f. 59 und 95b Z. 12. Figuren meist nicht ausgeführt. H.B. 7, 84; Z. f. M. 12, 17.

257. 282 f., verschlung., 224b ff. deutl. span., xv. J.

Mose Nachmani, Comment. Pent. (f. 282), Bd. i, B. 1, 2 fehlt; — f. 283b panegyrische Verse, überschrieben [an] Abr. לארט (לאברט?), Josef מרם, לאון בוטרול(so), שלמון דלאטש (vgl. Jesch. 6, 104).

258. Baumw., 201 f., span. bis 100 abwechs Curs., xiv—xv. J., f. 201b חייב לי ר׳ שלמה נר״ו על זה הס׳ ארבעה מלכים וגם ד׳ דינרים; ist מלכים Reales? Zz. z. G. 548, 554, 557, 560.

Novellen, oder Commentar über Kidduschin, K. 1, 2 mehr discussiv, von Citaten bis רשב״א נ״ר wimmelnd, K. 3, 4 mehr commentirend; H.B. 14, 108.

259. 94 f. incl. gedr.; deutsche rabb. und latein., Weniges in deutscher Schrift, Anf. xvi. J., theils roth.

[1] Collectanea (Tit. ערב רב ist neu, s. Serapeum 1864, 78), meist Recepte, deutsch, theils latein., wohl successiv notirt von einem getauften Juden (16b ומן יעקב יהודי איטס וון אייגר ניט טייטן מג; vgl. f. 25 דוקטור יעקב בריאל׳ צו האמבורג מבין הלשון, dessen Mittel für „Rauden und Krätz"); f. 2b „vide inter Schedelianos libros in Practica .. Vide Inter Schedeli Articellam."

[2] Fragm. eines hebr. Glossars (ב—י) mit Uebersetzung in deutscher Schrift, f. 28—35 gehört hinter 43; vielleicht die Anlage zum Nachfolgenden.

[3] 44: Vocabularium hebraic. sec. ordinem alphabeti., von אב bis תירוש; f. 76: „Finis huius opis. p. Johann. Böschenstain cesaree maiestatis capellanum feliciter factus anno dm. 1515 die mer-

Digitized by Google

curii 29. Junii*. Dem Biographen B.'s (Oesterr. Vierteljahrschr. f. kathol. Theol. i, 1863) unbekannt.

[4] 77 aus Boeschenstain's gedr. Benedictio Aaron super populum triplici lingua (lat. hebr. deutsch, und הוד היהודים באלמאניאה das אשמתי in 3 Sprachen und Holzschnitt: ein sterbender Jude) 3 Bl.; auf Zwischenblättern Einiges über Aussprache der hebr. Vocale und Zahlwerth der Buchst. — 81 ff. Boeschenstain's Elementale; s. Add. zu C.B. 803.

260. 167 f., span. Curs., xv. J.?

[1] Abr. ibn Esra, Psalmen-Commentar, Anf. def.

[2] 154b Jos. Kimchi, gen. maestre Petit (H.B. 8, 76 Anm.), פירוש איוב, Fragm., unbenutzt in Schwarz's ed. 1868 der kürzeren Rec.; Gg. 7, 143.

[3] 166 מדרש רבותינו על הפסוק והוא עבר, ed. in בית המ׳ v,52; mit gezwungener Deutung S. xxij; deutsch in Berliner's Magazin 1, 3.

261. Zusammenges., 114 f., verschied. span., xiv—xv. J.

[1] [Sal. Corcos] über Is. Israeli יסוד עולם; s. 43[10] und unten [5]; — f. 48b מדידה על הקנה לדעת השעות. קח קנה או עץ mit 2 Tabellen.

[2] Costa המעשה בכדור הגלגל, Vorwort und halber Index, s. 246[2].

[3] 50 (פירוש האצטורלאב f. 65, im Index f. 1 רסאלה אלאצטרלב); s. 289[5]; — f. 265b arab. Namen des Zodiak u. dgl.

[4] 70 אם תרצה לדעת עם דבוק הכוכבים הוציא מקומם u. dgl., mit Beziehung auf אלפונשו, d. h. alfons. Tafeln; 70b כך אמר לי מה׳ גואן; 71 וזהו שאמר הספר הוציא מקום נקודה; diese Phrase oft in [1]. [5] 72 לקום הירח im März 1410; 73b Sonnenfinsterniss a. 1409 nach Tabellen mit Radix 1360 und Cyclus von 31 J., also Jak. Poel, im Index f. 1 רסאלה לקויות לפועל; f. 73 כמו שאמר הספר; 75 אבל הלוחות אלו כפירוש והוא באבילה שהיא מתחלפת אופקה וכו׳ יש לנו לגרוע וכו׳ שליש שעה. [6] 76 ביאור הנהגת לוחות אלפונשו כשתרצה להוציא מקומות הכוכבים, nur angefangen?

[7] 91 רצינו לדעת חבור ג[וניו?] שנת אס״לג להגשמה בלוחות פועל על אופק עליטלה ומקום .., Berechnung einer Sonnenfinsterniss, von demselben Anon.? [8] 95 Scheibe der Mondstationen und Notiz aus ס׳ העולם; D. M. Z. 18, 154, 162. [9] 96 Verzeichniss der (48) Sternbilder und der 28 Mondstationen mit einigen Bemerkungen, anf. הדוב הקטן אוסה [אורסה] מינור אלדיב אלאצגר וי״א אלפרקדאן הכוכב הגדול שבו טרמונטאנה; mehrmal קבלתי מתלמידי; D. M. Z. 18, 154. Im Index f. 1 הכרת הכוכבים לר׳ יעקב, etwa Anatoli (Alfergani K. 22)? vgl. 73[4]? [10] 102 und 107 (in fol.) לוח השוואת הבתים בעיר עוליטלה; Fragm. von Tabellen?

[11] 103 ביאור עשיית האצטורלי. אמר יעקב הישראלי בן כבוד אבי אברהם יצחק המיסד המכונה בן אלקורסונו(so) הספרדי השנה לאל הקדמון, über das Astrolab in 8 Pforten: השער הא׳ בידיעת הוצאת ראש גדי ועלה וסרטן. כשתרצה

לקיחת הגונה בלאטורלב; end. להוליך עגולת רחש גדי עגל עגולה, nach Epigr. beendet 5136 (mit Worten) in Sevilla und aus dem Arabischen übersetzt in Barcellona Elul 138 (לק"ח). D. M. Z. 18, 123; 25, 392, 401. Der Vater hiess arab. Abu Ibrahim Ishak.

F. 1 Index der Tit., — span., alt, vielleicht vom Bes. Mose אלארצלוני (?), — worunter בטבעיי הידים im Cod. fehlt. F. 103—4 schrieb Jechiel b. Manasse für sich in קרגונה Tebet 228.

262. 79 f., alte deutl. span. Cursiv.

Philosoph. Commentar über Kohelet von Sam. ibn Tibbon (genannt zu 5, 5 f. 76b; Fragm. 1, 15 in n. 47[9]); def., f. 1b zu 1, 9 bis 5, 10. Grössere Excurse über Genes. 3, 24 (zu 3, 11 f. 36b), Ps. 49 (zu 3, 19 f. 51b; vgl. יקוו 18: כשתי קונטריסין, und ib. K. 20 über Ps. 104; sind die Citate in C.B. 2488 darauf zu beziehen?); sie rechtfertigen Immanuel's satyrisches ארך חיבורי ר"ש (C.B. 2482, H.B. 14, 125).

263. Zusammenges., 123 f., verschied. span., xiv—xv. J., s. [4.5].

[1] Josef Caspi ביאור המורה, ohne Vorw., anf. בפתיחת הרב פעם יחשב פי' והוא שהשם והגדר להם אחד . . . bis ij,13; nicht „eine Compilation aus verschiedenen Commentaren“ (Weil, bei Kirchh. עמודי S. xi); vielmehr die erste Anlage eines einzigen, woraus C. später den doppelten machte, da hier noch nicht die Titel anderer Schriften angeführt werden (ספר יחידי [טירדמי] במעשה ברלשית f. 2b und 3 für פרק, vgl. Ersch s. v. S. 62 n. 7), auch nirgends עגולות und אולר כ' יצא. Die Lesarten sind theils besser, z. B. f. 24b ההסכלות, ed. S. 82 Z. 6 ההסכלים. — Die uned. Rec. von עמודי (Uri 140, Ersch S. 66; vgl. P. 695, 700[7]?) beginnt nach Vorw. המלמיד החשוב.

[2] 49 „Aristoteles“ ס' שינה ויקיצה ע"ד קלרה ohne Kapitelangabe; anf. אמר ארסטו הסכמתי עם עצמי לחפש חדרי השינה והיקיצה ולומר אם הנה פעולות מיוחדות בסגולה לנפש לבד ועתה נבאר ענין החלומות דע שהחלום הוא סגולה; f. 54 עתה נבאר ענין מראות החלומות והחזיונות לכת ist de somniis; f. 58 de divinatione; end. לדקו חלומות הפתאים יותר מ[חלומות] המשכילים, und וגזה סיימנו ביאור מהות השינה וכו' לבאר בזה הספר ה"ל לבדו אמן. Wörtlicher Auszug aus der Uebersetz. des Sal. b. Mose Melgueri (über Berl. 291 Qu. s. H.B. 14, 27, vij), verschieden von Averroes (n. 108[6]), vielleicht eine Paraphrase Avicenna's, in dessen Namen die Hauptstellen bei Gers. b. Sal. (s. 65[7]) x f. 51d—54, vielleicht aus שפא. wie de coelo? (H.B. 9, 77), identisch mit P. 185[7], 693[2] (hinter Caspi משכיות, vgl. C.B. 1448), angebl. aus dem Arab.?

[3] 62 סדר הנהגת האדם בביתו שחבר ברלסון הפילוסוף, aus dem Arab. von David b. Sal. כ"ע ibn Jaisch aus Sevilla [um 1375? H.B. 2, 85 A. 10], anf. אמר כי הנהגת הבית הוא שלש בד' דברים, הא' הממון הב' העבדים

וגם השמשים הג׳ האשה הד׳ הבנים ענין הממון הוא אע״פ שסבורא יחי׳ שם באדם; end. כי כל הדברים בנוים על אותן העקרים. Unbekannt. Autor unsicher.

[4] 76 [ס׳ האיקונומיקאש] im Epigr. des für sich abschreibenden Anon., Salamanca a. [צ׳ר׳ך], anf. הנהגת הבית והנהגת המדינה יובדלו זה במה שהם בית ומדינה לבד, end. ואל אשתו ובניו וקרוביו אחד. Gleich zu den Worten אכן המדינה הוא רבוי הבתים ומציאות הנחלות am Rande העתק ליאונרדו המדינה הוא לרבוי הבתים מספקת אחד משדות, und so f. 77 נס׳ ליאו׳, d. i. Leon. Aretinus Bruni; der Text folgt wahrscheinlich (Durand's) latein. Uebersetzung des Aristoteles (1295, Jourdain p. 77 und Spec. 42); f. 77b הפרק הד׳ מיני ההנהגות הבית . . . הס ד׳ ist in ed. s. l. e. a (Lips., Hain 17759) f. 5b: „Species vero oeconomice sunt quatuor". F. 78 Z. 8 v. u. האשה החשובה ראוי להשמר בכל הדברי׳ שהם פנימה ist das s. g. ij. Buch (V. Rose, Aristot. pseud. 645) Eine Oekonomik bearbeitete Josef b. Schemtob (Ersch und Gr. s. v. 87 A. 2); Sal. Levi (C.B. 2363; Heilprin 166b s. v. הנהגה) benutzte vielleicht die älteren Bearbeitungen? Eine Uebersetzung aus dem Arab. (Wenrich p. 136; vgl. Cod. Par. arab. christ. 112) von Abr. Tibbon s. P. 892, 959; Pinsker 10[5] ist zweifelhaft.

[5] 85 Jakob Poel, chronolog. Tafeln, Anf. def., s. 128[5]; f. 95 sind einige Anwendungen auf „dieses" J. 1453, 93 nach Abfassung, eingeschaltet.

F. 94b סלי׳ יהודה דקיל(so) אלעזר, cf. Jeh. b. Elieser, אוצר נחמד 2, 15?

264. 297 f. (hinter 189 fehlt 1), zusammenges., meist aus ij HSS., verschied. span. Curs., ij f. 192 ff. a. 1363.

[1] Mose Tibbon [פי׳ שיר השירים], ed. 1874; H.B. 14, 99. *b*) 49b Erklärung von Hohel. 6, 10 נראה לי לפרש . . והוא שידוע כי השחר הוא התחלת האור, Tradition und Speculation sind Mond und Sonne; ähnlich Imm. b. Sal. *c*) 50 zu Hohel. 4, 16 החשוקה היפה הלופיה.

[2] 52 Jo . Gikatilia, פי׳ הגדות של פסח (vgl. Abravanel לך לך f. 56[2]); die vollst. Ausg. (Tit. צפנת פענח schwerlich echt) war mir nicht zugänglich (C.B. 1465 bei Jell. Mos. 43); f. 58b . . כן הבן כתבו בפרסת ידועה לביוצא בו, 3 Wörter für 3 Col. in נפש החכמה Bog. 11 f. 1[4] Z. 9 v. u. bis f. 2[3] Z. 4 mit Citat ר׳ יצחק סגינהור; f. 63b das Citat bei Abrav.; end. (zu השר גאלנו) ועי״ן אמר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. Vgl. auch Gh. 127 C.

[3] 75 (so) פירוש ההגדות über Osterhaggada, kabbal. von Schemtob ibn Schemtob, nicht b. Isak, wie Peyron zu Valp. 201 conjicirt; C.B. 2559, החלוץ 4, 84; f. 83 zu לפיכך, end. בלא ברכה כאלו מעל und Custos וגומ׳.

[4] 84 Jos. ibn Nahmias b. Jos. (1326—7?), פירוש מגלת אסתר; H.B. 12, 124.

[5] 96 [מסכת] הלכות דרך ארץ bis Mitte K. 2.

Digitized by Google

[6] 98 [ס' הכוזרי] von Jeh. ha-Levi, h. von Jeh. Tibbon.

[7] 192 Jos. Caspi, עמודי כסף, in der Ed. nicht ausreichend berücksichtigt, z. B. f. 210 K. 30 richtig wie in Ersch und Gr. ij, 31 S. 62 A. 32b conjicirt ist; end. f. 256b, ed. S. 145. — Dann Excerpte aus und Glossen zu Palquera (S. 147 l. כתב ר' ש"ט) von Caspi? die Worte אמר כס S. 146 fand ich nicht; s. auch Alf. 247; f. 262 2 Notizen vor dem Epigr., und 262b, 263 andere aus Palquera S. 10 ff.

[8] 264 Caspi משכיות כסף (nicht מחמד נחמד); f. 277b K. 40 ist eine Randnote אשב"ס (Sam. Tibbon) halb abgeschnitten; — f. 296 כנה המורה פר' ע"כ בענין השלחן, zu K. 48 S. 139? H.B. 14, 103.

F. 1 eine arab. und übersetzte Notiz über Mazzot; H.B. 14, 100; f. 262 und 297b Epigr. des Abschr. Levi b. Abr. oder Leon Abr. דקבשט' und דקבשטאיי״ן, d. i. de Cabestan (H.B. l. c. המלץ 7, 169) 15. Tammus 123 und 26. March. 124; f. 191 Sabbatai בר' קיפלא, so 2mal, a. 275.

265. 147 f., span.-rabb., xiv. J.

Acht Schriften von Josef Caspi, worüber theils ungenaue Nachrichten von Werbluner, Kirchheim und in meinem Artikel in Ersch und Gr. ij,31; C.B. 1448.

[1] חצוצרות כסף אמר יוסף . . לפי דעתי חוכות . . הניחו שם (Rand) . . שמו משלי כי רוב עניינו שדבר אחד . . בספרי הפילי . . בזה; f. 2 giebt eine Dreitheilung der Sprucharten nach dem Verhältniss der Theile oder Glieder (von „logisch" ist nicht die Rede). Im Epilog: יען הרימותיך ומן הארץ הזאת אשר אראה ה' הולאתיך ובין נגידים בברצלונה הושבתיך; P. 184³ nur bis 30, 26.

[2] 38 פירוש איוב, in [5] שלחן כסף genannt (s. dagegen Ersch S. 65), nach anderer Rec. מזמרות כ'. *b*) 58b קצור פי' איוב Recapitulation, namentlich 12 Einwände gegen Maimonides, und über den Epilog; end. f. 74b: מה שיספיק לנו ולבנינו להשלים כוונתינו בחיינו לעשות לעצמנו ולהושיב בנינו ובנותינו בין נגידים . . של לדיקים אמן, s. Ersch S. 60 A. 13 a.

[3] 79 גלילי כסף, über einen Widerspruch der Decrete im Buch Esther, zu Anf. ואני . תוך הזמן הזה עשיתי מכספי כלי כסף מחבור עניינים חדשים . . ויהי היום חדש שבט העיר ה' את רוחי לשוב ברצלונה וראיתי בלבי להניח ברכה אחת קטנה במקום הזה; s. Ersch 66, Asher 17, ungenau P. 1092⁵; zuletzt über die Tendenz des heiligen Buches, end. והאלהים יכפר שגגותי אמן. Demnach ist ganz verschieden Opp. 272 A Qu. f. 26, Ersch A. 42c; Alf. 246.

[4] 84 כפות כסף; über Ruth (von S. G. Stern edirt?), end. ונאמר הכל אומר ה' יגלה; Threni f. 86b falsch הכף השלישי. [4] 95 Catalog seiner Schriften [קבוצת כסף in R. 755 abweichend; Werbl. S. 10, Ersch S. 60]. [6] 98 ספר המוסר, ed. in טעם זקנים; s. R. 1424.

[7] 105 מנורת כסף, über מ"ח (Ersch S. 62) beginnt mit 2 Distichen; citirt משכיות כ', ס' הסוד רתוקות כ', und מזרק כ' (114b, 116,

119b, 124b), vgl. auch Alf. 242—45; zu החלוץ 2, 22 s. C.B. 1448.

• 145 גביע כסף (oder אוצר ה' oder יורה דעה), entsprechend מורה התורה כי זה פירוש (so lies bei Werbl.). über סתרי תורה (Ersch 63 zu berichtigen), enthält 3 Kap. 1. über Mehrheit oder Trinität in unserer Vorstellung von Gott (Alf. 242). 2, 3. über Anwendung verschiedener Gottesnamen im Pentat.

F. 74b אנא דוד חלאיו תודו בנאת מאיספרי שלמה דפירא לפסח נ"ע מוקיד [ויקר] אן ביעת צי' משלי ואיוב לבן כספי עלא יד חדלאל ר' משה אלאוכימאל (?) לר' וידאל דוטי"ל ו?) אבן כספי יל"ו וקבלת למשה היה למנה ליליה בקב"ג סיון כ"ו דלך; וכו (so)חקו; — f. 1 כמהר"ה יוחנן ז"לה, dann בכסף יקנה משה אלטוי"ל (?); f. 148b Bes. Abr. b. Ahron, f. 78b ממני בונדוה und allerlei in latein Schrift; H.B. 14, 99.

266. Theils Perg., 243 f., deutl. span.-rabb., xv. J.? gehörte Card. Grimani.

ספר רפואה (רפואות) והוא מן החכם טאדריק חברו להגמון אחד. אמר המחבר לכבוד ולתפארת ידיד יקר ונאמן הגבר הוקס על בחסד הרחמן אנדרוב הגמון בולינגליה (בולגפיאה) מאת האח הנקרא טאדריק (עודריק) בן מסק ביתיך מכת ביאטוס (ויאכוום (Botonitin. ecclesie המאסרים חכם בלתי טהור. Chirurgie des Theodoric (von Cervia, gest. 1298), frei bearbeitet mit Lücken, welche Cod. 41 („B.") verwischt; f. 33—4 fehlt K. 30 32 Anf., B. f. 27 (nach Index ist 31 מהוראות המות, also lat. 21; K. 32 = lat. 19); f. 128 *bis* ist abgerissen; B. 104 vorl. Z. verbindet והמדברים mit f. 129 Z. 4! Aehnlich 192—3, B. 153b überspringt K. 43—4 und setzt מ"ו für מ"ד. Ob auch B. iv übersetzt ist? Die Eintheilung nach dem Vorw. giebt nicht den Inhalt von ij — iv, zählt 41 Pforten des i. Th. (lat. 26 Kap.; 7 hier 9—18); anf. שער ה' מאמר א' מהספר בסדרי הפצעים וחלוקיהם. הטעמים הנכונים בהתרת ההתמדה ר"ל יפרד העור חלק מחלקו או הבשר או מהפצעים הם שנים. Th. ij f. 46 (37b) zählt 54 K. wie lat., wo hinter 19: „tertiam particulam in qua de incisura etc. Avicennam sequentes", hier f. 78 (63b) ein Index von 37 K., wovon 1—3 dem 20. des 1. Index entspricht. Nach dem Epilog f. 114 (92): אלה הם דבר התחלת(so) השלישי (השלים) החלק הרביעי(so) מן הספר וכו' אמנם נזכיר תחלה כל השערים והמאמרים מהחולה(so) הזה הרביעי ואחר כן נדבר מהנגעים השנים הנלעוים פיסטולש; folgt Index von 61 K.; 34—38 lat. iij,34; 48—9 lat. 44; end. f. 242b (187b) יעשה מלאכה חשובה מאד ויעזור שכחתי לכתוב זה השער במקומו. שער ט' מאמר למכת העין ולפרט Dann עזר נאות מנפנים כלומי אלפרוניאה, fehlt im Lat; das hier ausgerissene letzte Bl. hatte noch der Copist von Cod. 41, aber der Schluss עוד עלי לחזק פרטוניקא(so) ויגעיל למכת העין entspricht lat. ij K. 7. Das Ende כראות עם מי וורד . . וירפא בע"ה נשלם זה כס' scheint Zusatz. V.A. 40, 114. 124.

267. 219 f., span. Curs., xiv—xv. J.

משך חכמה, ethisch-philos. Vorträge über den Pentateuch (xiv. bis xv. J.?); anf. טעמתי מעט דבש כיערת דבש ספרי הקדמונים אורו עיני; f. 1b;

ואני הצעיר מקטני שבטי ישראל התעוררתי וקבלתי מעט מה שהשגתי עשיתי כוניס למשוך לב הרואים את דברי והקוראים בספר והמתבוננים וקראתיו משך חכמה כדכתי׳ ומשך חכמה מפנינים וחלקתי מאמריו לפי הפרשיות הכתובות בספר התורה לכמה פנים כי ראיתי אני יגיעת האדם טרחו ועמלו; f. 2: הקדמה, anf. ר׳ טרפון אומר היום קצר, daher die alten Cataloge (v,70) Tarfon als Commentator nennen; f. 6 פ׳ ברא׳שית על שדה איש עצל עברתי, und so gewöhnlich ein Bibelvers oder talmud. Spruch als Text; am Schluss eine Wunschformel (homilet. Gebet). Ende בין עובד אלהים לאשר לא עבדו. Ausser Midrasch (מדרש) ist öfter Maimonides, מורה, genannt. Tur. 21.

F. 219b: Hic reponendum venerabile Literatis nomen Dominici Grimani Cardinalis S. Marci, ubique studiosè his codicibus coeruleo corio tecti•, nescio quo insano consilio Erasum; Notiz Oefel's?

268. 154 f., ital., 1343.

Jechiel b. Jekutiel, מעלות המדות.

אני יוסף בכמ״ר מתתיה יש״ר בר׳ יואל ז״ל כתבתי . . לכ״מ אבי ר׳ מתתיה בשנת ק״ג ה׳ עוזרנו שהוא שלי שכתב לכתבו הוא יזכני להגות בו וכו׳, dennoch sagt f. 1 Mose b. Abr. b. Mose אחרי שחלקתי עם מ״ר מתתיה דודי לי מ״ר יוסף דודי (?); vgl. Zz. Lit. 370, 368? Mose und sein Schwiegervater Abr. דברלני verpfänden den Cod. für 4 Lit. bei Daniel Zoref b. Benj., der ihn an Jeh. b. Benj. ha Rofe [Anaw?] לעי״ן vermittelst dessen Sohn Sam. verkauft durch ein Document zu Viterbo 8. מיי (maggio) 1362, welches בארבע כסף מהכיתי ברייטי. Von anderer Hand: לזכר כי ב״ח באגוס׳ קל״ד שלחנו לומר לר׳ משה ב״ר אברהם בר׳ משה ז״ל ע״פ מ״ר יחיאל הרופא [?Gg. 3, 54] קרובינו מקה״ב י (?) בפני מ״ר בנימין קרובינו וגיסו מקרפניקא שהם טוב בעיניו לגנות זה הספר שישלח לנו ד׳ ליט׳ פרוביסי׳ כי (?) לזכרון כי ביום ב׳ קליני ייגאלו קמו (?) אחר כי אכחנו מוכנים להחזירו לו ואמר לו כדברים האלה שיראה היה חבך ואפלה גדולה בארץ ריאיטי . . . Grimani's Namen ist radirt, nach Notiz (Oefel's?).

269. 193 f., zusammenges., theils nachträglich ergänzt, verschied., theils undeutl. span., xv. J.

1 המאמר הא׳ מס׳ המופת אמרו תבוני הרצון בזה שכלי שיהיה תלוי במאמר; f. 32 אמר והראשונה שבתמונות, im Lat. Averroes f. 245 § 103; f. 34 Lücke (bis § 134); end. והוא מבואר בספר עד וכאשר הדבר כן תם ונשלם ש״ל בתשעה ועשרים לחדש סיון אמן אמן, ist § 137! Verf. scheint Jeh. b. Jechiel, P. 998[2]; s. unten [5].

2 35 Levi b. G. המאמר השני מס׳ המופת; s. 46[5].

3 49 Levi בי׳ ס׳ המבוא, 4 59 בי׳ ס׳ המליצה, s. 39[1]; — f. 77b, 78 Notiz zur Logik.

5 80 ביאור ס׳ ההיקש למאיסטרו ליאון ז״ל. ראוי שנתחיל תחלה וכו׳ עד אמרו בעבורו ירצה שקודם שידבר בהיקש; f. 113b המאמר בהקשים ההכרחיים ist Kap. ix des lat. mittl. Commentars; bricht f. 106 ab שזה ההקש שההקדמה הגדולה. Scheint Fortsetzung von 27[6] (Mich. 620; Fl. iij,5; P. 999), wo häufig auf das Compend. (קיצורי, = מכלל יופי, beendet 18. Schebat 1454, s. H.B. 2, 20, P. 998[1]; ישורון 7, 83; 8, 66) verwiesen wird, aber auch f. 305b die Bücher מופת (s. oben [1]), נפש und מש״ה versprochen werden. Andererseits ist in מכלל Th. ij (P. 994[1], s. ישורון l. c.) von dem Commentar die Rede.

6 117 Levi b. G. [מופת B. ij]; s. 46[5].

Digitized by Google

[7] 148 Bemerkungen zu Gazzali, כוונות, Methaphysik (i K. 3 bei Gosche 274 bis Anf. ij), besonders scharf gegen „den Uebersetzer“ [Noten des Isak Albalag] und Isak Polkar’s Apologie Gazzali’s gegen jenen, anf. בהמסך ההיולי והצורה . . . רצה כי ההיולי והצורה אפי' שהם ב' דברים, end. אני תמה איך לא נתביישו מלדבר הדברים האלה וכ"ש לכתבם על ספר.

[8] 156 ביאור אלהיות, anf. מנהג הפילוס' להקדים . . . כבר ידעת מה שכתב המבאר (auch sonst המפרש, ist nicht Narboni); f. 157 .. המאמר בהמסך ואו"ת שאינו רמה לא ימלט מג' פנים; f. 164 כפי רוב העתקות אבל בהעתקת יצחק אלבלג; nur bis iv,6; abbrechend f. 190 הלא הוא סבת ההויר בהמנעות המים. — P. 906—7 bietet zu wenig Details zur Vergleichung; Maestro „Manuel“ ist Eli Habillo, s. Nachtrag zu Baldi 55.

F. 49—77 schrieb Isak b. [Abr.?]; f. 58b הסופר לא יזוק. Bes. Sam. Zarfati und Jos. Zarfati, auch f. 193 mit lat. Lettern.

270. 112 f., span. Curs., xv. J.? zerfressen; f. 69 הסופר לא יזוק . . אשר יעקב אבינו שלם; H.B. 13, 89.

[1] ס' המבוא ליואניסיו (11b), Joannitii Isagoge [aus dem Latein. a. 1199?; V.A. 39, 327; 42, 100], anf. החכמה תחלק לשתי חלקים עיון ומעשה והעיון מהם יחלק אל ג' חלקים; f. 5 בדברים שהם כנגד הטבע ורפואה בקדחת הקדחת היא חום עובר המירון הטבעי, end. וסדורם ובחינת טובותם או רעתם.

[2] 13 ס' המבוא למלאכת הרפואה חברו חנין בן יצחק ע"ד השאלה והמענה, in n. 250 ותשובת המענה, aus dem Arab. [von Mose Tibbon, C.B. 2002, C.L. 328], anf. אמר חנין (השואל) אל כמה חלקים יחלקו הרפואות אמר (העונה) אל שני חלקים (vgl. P. 1134[3], arab F. 41); f. 52 (49b) המאמר בקדחת, א"ה מה הק', א"ה חום יוצא ממנהג הטבע(י); 60b (60) המאמר בשתן א"ה למה השתן כשימושם חוץ למרחץ; end. meistens או בקיבה מן ההסה, hier noch ומראה השתן הדומה לזעפרן . . . יורד על הכבד, n. 250: על הרבה עניים; hier häufig בלעז eingeschaltet, wovon Einiges in 250 am Rande.

[3] 72 neue Ueberschr. כלל מן אפוקראט, zuletzt פרקי אבוקארט(so); in Parallelcolumnen die latein. Uebersetzung [des Constantinus Afer], bis vij,59; die Vocale *i*, *o*, *u* durch Vocale und Buchs. bezeichnet; Gesammtzahl 385 (i,26, ij,53); Anf. ohne Vocale s. Brief an Halberst. 24; die hebr. Uebersetz.. auch in n. 275[5], von Mose Tibbon?

271 und **271a.** 182 f., und 32 aus n. 365, deutl. span. Curs., etwa xv. J.

[1] Ueber dem abgefaulten Anf.: „Linprant s“ . ., für Lanfranchi [חכמה נשלמת במלאכת היד]; end. mit Datum 1296 לחשבון הנוצרים והתהלה לאל יתי' אמן; s. 8[8] (bis iij K. 6).

[2] 161 אלפרקינא, Custos 160b אלפרנקינא, Lanfranclina, d. h. Chirurgia parva. Die Uebersetzung in Mich. 205 f. 52—63 (fehlt im Register), beginnt mit Widmung אהובי הנכבד ביר נרדי הנה דעתי לחבר ספר, zählt 45 Kapp., end. wie lat. ואלי תחילת עונות אשר יהיה הוא מבורך

Digitized by Google

בכל עת. Unsere, ohne Eintheilung und Zählung, anf. צריך שתדע כי בכל פועל, end. ואז תצליח במלאכתך עם עזרת האל, kürzt alles Nebensächliche; vgl. Kayserling's homilet. Beibl. 2, 24, und zu 280[11]; — f. 179b ואת הריסיפטא שלחוה אל מלך לרפא בעד כל חולי עינים מסוגלת מאד. קח בריטוניקא . ., und Anderes von verschied. Hand; f. 180 Amulet für Zahnschmerz: ואפיטוס, גאפיטוס, מורגאריטוס, גאספיריטוס; 180b Tabelle der in den Monaten (März-Februar) und Tagen herrschenden Sternbilder des Zodiak nebst medicinischer Anwendung.

Bes. Sal. בוטארי״ל und „Botarel" (französ. Inschrift; cf. C.B. 1780 und Cod. 257). Vorne von roher Hand היום אחד עשר בניסן ש״ת מר״ד קנה מקנה בלתי טהור באהלינו שבאו אנשים רקים ופוחזים לשלול שלל והרגו שניס(so) נשים דונא מוראדא ובלנכה אשת יצחק (יוסף?) נשי (?) כ״ע. וי״ג סיון שנת הנזכ׳ הקולרים (deutlich) בזוז ושללו ק״ק אקלדי והרגו שנים נשים וזקן(so) בנהר והמירו שביב המשים. וע״ו בו גם כן הנזכרים בזוז ק״ק טרסקון.

272. 191 f., deutl. span., xv. J., trefflich erhalten.

אגרת חי בן יקטן, s. Cod. 59.

273. 126 f., deutsch-ital., xv. J.? Ueberschr. bis f. 25 roth; am Rand zahlreiche, meist ergänzende Noten, Excerpte u. dgl. von verschied. Hand.

1 בשם אדוני האדונים אתחיל **פירוש** אלהינו אלהים. אלהינו אלהים אמת יסד הפייט על שם י״י אלהים אמת bis zur Zeile רושם אזכרת, meist haggadische Citate.

2 8 *bis* פי׳ אמור במלק״ט כמו מלקחיה תרגו׳ ירוש׳ מלקטיה על שלוקחין השיער טינלייא [tenaglie], Rand וי״מ פורפיינטי, end. יוש״ר כה״ך פירשו (so) אסר לשון איסור . . . ושבחו על שבירתן; erläutert insbesondere die Stellen und Ausdrücke Raschi's aus Talmud etc., meist durch ital. Wörter, selbst וכביכול, דוקא, מיבעייא, בהדיא; citirt häufig פב״ה (פי׳ בעל הערוך), selten Andere, f. 14b Schelach מבני שמחזאי וחזאל דעת בעל המלמד, 24b Haasinu: רבינו משה בן נחמני(so) ז״ל, manchmal כך מצאתי; 14b ומגל״ה פנים הוא העובר עבירות בפרהסיא. Verf. etwa derselbe von 4? — Der jüngere Annotator glossirt Textwörter italienisch, vocalisirt durch Buchst. und Punkte zugleich, kurzes *e* meist durch Schewa mit folg. Jod.

3 25 Notizen, u. A. aus ס׳ המצוות, ירא״ים § 353; — f. 26 **ביאור** לדרש שני המאורות . . . ידוע כי אומות העו׳ נמשלו לשמש.

4 29 ספר מדע פרק א׳ לי״א. עמי עשו בהנוה. **מאמר** ר׳ יהודה הפילוסוף, Glossar über משנה תורה von Jehuda [Romano, H.B. 7, 78; 8, 67; Jesch. 6, 55; Giuda Rom. 11, wo lies V. 298, auch Cod. Halberst.], bis B. vi,2, mehr fand der Copist nicht; שקלים und קיה״ח sind nicht erläutert. Aehnlich 2, kurz, sachlich, besonders sprachlich (ital.), citirt ר׳ האי (f. 108), פב״ה oder כפב״ה, רש״י (ר׳ גרשום), רמב״ם (im Comment. Mischna), קמחי (104b), בעל שבי׳ הלקט, בעל הירא״ים, מפי חכם א׳ ורופא מובהק (דעות iv,31b), in längerer Stelle (שבועות K. xi): שמעתי מחכמי מוללא שאם תפול שבועה של גוי על ת״ח פודין אותו ישראל ולא ישבע ואם תפול שבועה לע״ה על ת״ח להשביע אותו כדי להורידו מגדולתו מפני שע״ה שונאים ת״ח ביותר כותב הדיין אגרת אחת מלאה כל עניני קללות שבתורה כולה.

Digitized by Google

[5] 118 Kurze Notizen, meist Sentenzen אמרו ז"ל u. dgl.

274. 212 f., span.-rabb., Neumond Adar 235.

Prophiat Duran, מעשה אפ"ד, Grammatik; diese HS. und meine vom J. 1456 (so lies H.B. 10, 110) sind den Herausgebern (Wien 1865) unbekannt geblieben. — [2] f. 211 אלו הן השמות הבאים בלשון זכר ונקבה, alphabetisch; wofür zuletzt (und Lilienthal): „Collectio diversarum rerum ex Talmud“.

Isak b. Jos. מוקיר טובי זלה"ה in Constantinopel schrieb den Cod. für sich. Bes. איצחק ברלטה (יצחק).

275. 238 f., zusammenges.; f. 38—61 Montag 14. Adar von der Linken des Elasar Parnas, und bis 115, dann span. Curs.

Medicin. Sammlung mit fingirtem Tit. עמק הרופאים, ausser 8 arab. Stücken (vgl. V.A. 42, 101 s. v. Hippocr. und zu Cod. 297[6]): [1] 15 מאיר נתיב מן ויאטיקא וכו' [anon. Uebersetzung des Viaticum von Constantin Afer, nach ibn al-Dschezzar's זאד אלמסאפר] vi,18; s. unten [8].

[2] 16 מרמסינו מחסרון הזכירה [Mesue jun. i,23 de diminut. memoriae]; für Mehemet Arasi, fil. Zezar fil. Girges fil. Zach. hier: סאמע, בן ויגאר, בן זורגוס, זכרייא; s. 49[5], 230[8].

[3] 16b (302[2]) נוסח תואר פרי הבלאדור ומעשהו. אמר יצחק בן חנין אמר גאליינוס הנה רבו המאמרים בפרי הבלאדור, meist nach Galen's eigenen Worten, der zu 40 J. und darüber das Recept Anacardia (s. H.B. 14, 58) verfasst habe (f. 17); zur Nachbemerkung Ishak's, end. ויכסה הכוס בסכרג'ה, vgl. Natan's Glossar zum Canon s. v.; — unbekannt, vielleicht Excerpt?

[4] 18b—25 [Avicenna, קאנון B. iij Tr. 1 K. 1—12 Mitte nach der ed. Recension].

[5] 30 Maimonides' Commentar zu Hippocrates' Aphorismen, meist nach Galen, mit Text (s. 270[3]), h. von החכם השוע הנכבד והנעלה Mose בן אבי המעתיקים שמואל ibn Tibbon, ohne Datum (26. Tebet 18 = 1257 nach Tur. 154 und Cat. Wien 155; 28 = 1267 nach R. 150; ungenau C.B. 2202); anf. אמר . . איני חושב שאחד; nach dem Original (Uri 608) wäre das Ende: וכבר ספק גאליינוס בזה הפי' אם הוא לאבוקרט או לזולתו [והאל היודע] (cf. C.L. 134), aber HSS. beider Uebersetz. (Brief an Halberst. 24) haben noch 3—4 Aphorismen und enden ח"ה כל אלו הפרקים הם מבוארים אינם צריכים לפירוש; Alf. 248. — Viele Randnoten (des Copisten?), theils erklärend, theils Var. zu Hippocr.

[6] 62 . . ליקוטים [aus Elischa, מפתח הרפואה, s. V.A. 57, 102, zu F. 36 A. 1]. [7] 113b Notizen: אם תרצה . . . להפיל העובר, nämlich Opoponax mit warmem Wasser; für Schwergebärende, auf einem Apfel oder Käse zu schreiben שאטור אריפו טינגד אופירא פוטש, Kos-

Digitized by Google

metisches etc., u. A. 114b להסחיר השער . . ומעשה היסמעאלים etc. erwähnt Triphera magna Nicolai.

[8] 116 ס' רפואות לה' קילטאנחין, Compilation aus Viaticum [andere Uebersetz. als in [1]], der Therapie des Platearius und פראטיקה des Alexander [Tralles]; s. V.A. 40, 109 und Excerpte in n. 297[3].

[9] 230 טכסים ההרכב. כבר התבאר לחכמי המחקר שאשר חייב להרכיב התרופות והמורכב יורגש ויתברר אל נכון. עד הנה דברנו . . וזה מה שרצינו לבארו; Graduation, verschieden von Colliget v (Cod. 29); wohl übersetzt.

[10] 237ab. Fragm. einer Sciagraphie von Honein's Einleitung (n. 270): הרפואה מחלק לב' חלקים, mit Schlussformel von anderer Hand.

276. 141 f., 7—139 sorgfältig span.-rabb., 1497.

אורח חיים, medic. [angelegt nach Zahrawi] von ווידאל בלסון [l. בלסום, oben 243[2]; C.B. 1968 und Add.; H.B. 4, 65; V. 260; d. i. Mose Narboni], incorrect in Cod. 44 („C") mit Index von vi Pforten; Fragmente einer abweichenden Recension mit Zusätzen in 243[2] („B"), nebst Index von 107 Kap.; die Einleitung (s. iv,8 f. 74, C. 271b, הכרמל 7, 183) scheint verloren. K. 104—7 fehlen. Lücken sind übersprungen f. 136b (C 384b כאן חסר), C 200b (A. 35 חסר), für vi,1 ist f. 111b, 112 leer (C 337 כאן חסר). Das Verhältniss der Recens. A und B und Inhalt von B gebe ich in einer Tabelle im Anhang. Das Werk ist wegen der arab., latein. und hebr. Terminologie wichtig, enthält zahlreiche, theils indirecte Citate aus arab. (z. B. Samarkandi, H.B. 14, 40), christlichen und jüd. Autoren (über Abr. Kaslari s. V.A. 40, 122, vgl. 42, 109; הכרמל 7, 105, 323), Einiges über die Familie des Verf. (Vater f. 42, C 212b, Mutter f. 84, C 288b, jüng. Brüder 110b, C 336b, Tochter 89b, C 298), aus seinem Aufenthalt in Toledo (f. 29, 50b, C. 190, 227b), Perpignan (103b, 323), Soria (הגיע הנה בסוריאה 56b, 118, C 238b, 348b), wo es wahrscheinlich verfasst ist, a. 1350 (124, B 106, C 361, s. die Stelle über die Pest 1349 הכרמל 7, 110). Beachtenswerth scheint der Abschnitt über Gifte (94b, C 307b), welchem nur das Nöthigste über Chirurgie vorangeht (92b, C 304). Offenbar ist identisch P. 1200 (s. W. 2, 1257), also nicht 1504 verfasst.

Elasar Parnas beendete den Cod. in Reggio (ריג'ו) in Calabrien Dienstag 14. March. 258 (1497). F. 1—6, 140—1 enthalten chronolog. und medic. Notizen von verschied. Hand, u. A.: פי כ"ד סיעימברי מחוז יד מאל"ל ר' יהושע לפאלקי, dann אול יעלוב בלסהוד אלנטורנגאטוריו (?) פוק אסהוד אלד"י יאכוד הה"ל ימיחאל מפן דאחוה כיף אדא אנאס כאנו יסהקסיו לאה"ל ימיחאל אלמד'[כור] אנכן (?) כאן נקא לו(so) בעד אסאק סי כונא ואלא וגוהר וגלום והוא(so) כאן יחלף ויאכוד חכמות וקנין אן כס כאן נקא לו סי — F. 3 Hymnus אככו בגלות שני ונפלו פני von Levi; Landsh. 155; vgl. Zz. Lit. 689?

277. 163 f., schöne Schrift der Linken des Elasar Parnas Mittw. 19. Ab

Digitized by Google

5240 (so)הכ״ס ליליה מכתב שמאל זעירא דאלעזר(so), f. 1 neue Hand: (so)בעיר רענו בקאלאברין, aus Cod. 276; ff. 1—6 jünger.

[1] Commentar zu Avicenna, Canon, B. 1 von Jesaia b. Isak b. Natan b. Jos. b. Imman. b. Dav. b. Isak aus Cordova; der Vater (Uebersetzer um 1349?), החכם הכולל, wird als mündliche und schriftliche Quelle (כתביו) im Vorworte und sonst häufig angeführt. Verf. hat auf die Bitte des eilends davonziehenden Rabbi בונן בילה die Abschrift (Reinschrift?) angefertigt und übergeben, bevor sie beide dieselbe durchnehmen konnten. Ist Jes. identisch mit dem Comment. des Gazzali P. 907[1] (W. 3 n. 1279c)? s. zu n. 110. V.A. 40, 108. 118. H.B. 13, 35. Für Lücken sind gezählte Blätter leer gelassen. — Fen. i D. 1 f. 8b, 2. f. 14, 3. f. 16, 4. f. 26, 5 f. 34b nur über das 1. separ. Kap.; 6. f. 40b. Fen. ij D. 1. f. 56, 2. f. 66b (Lücken f. 78b—79b K. 4, f. 91b bis 94 K. 12—14, f. 98—100b K. 16—18), S. 2 f. 104 (Lücke 104—5 K. 1—2, f. 106b ist K. 6 und Lücke bis 115b, wo D. 3 K. 2, Lücke 123b—126b K. 8—11), S. 1 f. 127 (Lücke f. 134b bis 137b K. 3; f. 145—8b K. 17 bis S. 2 K. 1, Lücke f. 155 bis 159b K. 6—13). Fen. iij f. 160 nur K. 1, wie ausdrücklich bemerkt wird. Anf. אמר ישעיה . . . מקור חיים שכל בעליו; f. 8 הפרק הא׳ כוונתו בזה הפרק לבאר גדר הרפואה; end. ולא נצטרך להאריך בהכפלת הענינים. Vergleicht häufig den arab. Text.

[2] 2—3b בשער ל״ב מאלפרטיקא של מאיסטרו ארניו דבילא נווא בסמים הנפרדים, 31 Artikel über einfache Heilmittel aus Pforte 32 und 33 (n. 28 bis 31) der Practica, anf איסקאביאוסה חמה ויבשה בשנית כחה מטהר החזה והאלטומכא מכל ליחה עבה ומגרש כל רוח רע מן האלטוי, end. ולכן נהגו לתלותו בצוארי הנערים. Das betr. Werk ist noch aufzufinden, vgl. F. 41 D und Saladinus de Asculo, Comp. arom. Part. v.: „Rainald. de villan. in *quodam* lib. suo de simplicibus"; die Stelle über Coralle ist ähnlich der in Arnald's de vino unter vinum destinctionis auri (f. 263d ed. 1509); n. 27 סיכפרי וייזם חי לעולם, vgl. V.A. 57, 102.

278. Kl. 4°, 120 f., nett ital., ziemlich correct.

Levi b. Gerschom, Supercommentar zu Averroes' [mittl. Comment. s. Cod. 30[2]] Physik, Tammus 1321 [der zum Compend. nach Mose Tibbon datirt Sivan 1321]; anf. אמר לוי ב״ג׳ כוונתינו לבאר ספרי הטבע לאריסטו במה שנמצא אלינו מהם לפי באור אבן רשד ובמקומות אשר דעתינו בהם בלתי מסכמת לדעת אריסטו נזכיר דעותנו ונסתיר דעת אריסטו וזהו מה שהעירנו לצד אל זה הביאור מצורף אל התועלת הנמשך מזה הביאור למתלמדים בהבנת קלת הדברים אשר בהם מן הקושי. ונתחיל מס׳ השמע ונאמר שזאת המלאכה ר״ל חכמת הטבע תעיין בנמצאות המשתנות; f. 3b הפרק הא׳ וזה הס׳ ביאר בו שהעיון בזאת החכמה יהיה בו חוקת אשר בו ההתדבקות הוא שם ר״ל בהיקף. ובכאן נשלם וכו׳. end.

F. 118b נשלם יום ג׳ כ״ג בתמוז לפ״ח, aber der Kalender stimmt weder zu 288 noch zu פכ״ג, wie der Titelschreiber f. 2 las. F. 3 ist Card. Grimani's Namen radirt, nach Notiz (Oefel's?).

279. Tuchperg. und Perg., 112 f., ungleich span.-rabb., Lücken in Curs. ausgefüllt; xiv. J.?

[1] Jona Gerondi, שערי תשובה mit neuem Tit. ס׳ המוסר.

[2] 108b פירוש לשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן; s. n. 305 — f. 111 einige Verse.

F. 111b Samuel b. Menachem 13. Schebat ohne Jahr, ברוך הכותב וברוך הקורא מפי הנורא; 108b חזק ונתחזק כמראה הבזק והסופר לא יזק; 112b: העידו שנאור בר אלעזר כהן ובנימין הליו (הלוי?) שהיו מלוין בבית הכנסת של קהל פלרה (?) בי"ד יום לירח אדר לאשון מי' קי' דיסוד ר' שמואל בר משה קוזו נ"ע קי דילישין . . . אברהם בר שמואל בר חייא נ"ע . .

280. Zusammenges., 266 f., verschied. span., xv. J. [11·12] schwer leserlich.

[1] 5 Maimonides über Asthma [מקאלה" אלרבו]; f. 55 ein Gedicht von Josua Schatibi (aus Xativa), welcher die Schrift für einen bei König Juan von Castilien hochgestellten Exjuden und „Delator" übersetzte (H.B. 10, 83; Alf. 253—4; V.A. 57, 103); minder correct n. 43[4]; die bisher bekannte Uebersetz. des Sam. Benveniste (in P. 1173, 1175, 1176 Conjectur? vgl. H.B. 8, 125) stammt aus einer latein.? Meine Conjectur א"כ 2, 244 (C.B. 1920, xij) beruhte auf Lilienthal's ס׳ המזונות. Starke Wiederholungen daraus enthält das diätetische Sendschreiben, 289[7] (H.B. 8, 88; s. zu 111[4]).

[2] 37b jüngere Ueberschr. הקדמת מאמר הנכבד בהריאקה לר"מ ז"ל (43[5]); s. 111[3].

[3] 39 הערות מן הרפואה כתב אותם יוחנא בן מאסויה לחנין בן יצחק כשנפטר ממדרשו. ישמרך האלהים אחי הבן המשכיל, end. במה שחפצתי בו בטוב הבטחון; Aphorismen des Joh. b. Maseweih; auch 43[6]; V.A. 37, 377; 52, 369; arab. Original unbekannt.

[4] 45 Auszüge aus Razi's an Alman'sor Tract. iv,24, 32; *a*) (43[7]) בחלאים המתדבקים. ראוי לברוח מכל הארלות . . . אלטואען; end. ויתעט המזון וידקדקהו; *b*) בבחינת הרופא . . אמר ראוי שתעיין באי זה דבר יכלה, end. וחלך לה ולא יכירה כלל. R. 347[6] (ij,4) nennt als Uebersetzer Schemtob (Conjectur?); jedenfalls differirt F. 44.

[5] 47 מאמר לאלראזי במה שיקרה במלאכת הרפואה מן המקרים וכו׳: nach 43[8] auszüglich übersetzt („Wissenschaft und Charlatanerie unter den Arabern etc") in V.A. 36, nach R. 347 ergänzt das. 37, 562 (lies: „Es verlöscht das Licht der Heilkunst", s. auch 40, 313), zu S. 560 vgl. Hammer, Lit. iv, 359 n. 23, zu S. 561 n. 1—7 H. S. 361—2 n. 72, 143, 145, 144, 147, 142, 150.

[6] 56 מתחיל ספר ימים גבוליים והקדמת הידיעה לחכם מאיסטרי בירנט(so) די גורדו; s. n. 85[4].

[7] 109 סמים לביים לאבן סינא; s. n. 87[2].

[8] 137 (neuer Tit. ספר פלאות הטבע וכו׳) der specielle Theil des Johanna b. Maseweih aus dem Łatein., andere Uebersetzung als

Digitized by Google

n. 49[5]. V.A. 37, 381; s. F. 41G; f. 174 Index; 174b span. kaum leserliche Notizen; dazu f. 257 ff.

[9] 175 גרם המעלות über Kräfte und Wirkungen der Nahrungs-, einfachen und zusammengesetzten Heilmittel, arab. für Benveniste b. Salomo ben Labi de la Cavalleria [gest. 1412] verfasst von Josua b. Josef b. ביבס al-Lorki, h. von Josef (Vidal), Sohn jenes Benv., in 4 Abschnitten (V.A. 40, 95), 1. die 3 Arten der Wirkung, im Original arab. [hier hebr.] und בלעז [span.?], die סניים nach den 4 Elementen sind 22, 6, 6, 8 (also 42); die 8 סליסיים (178b) werden einfach aufgezählt (vgl. Avicenna oben [7] K. 11 [10] f. 120, C.L. 330 lies מחיך, מחרק etc.; Arnald de Villanova, Speculum K. 32 zählt 21; vgl. auch Serapion, de simpl. i,4; Abu Salt V.A. 37, 401; Cod. Uri 422 f. 35, ein unbekanntes Fragm.); 2. alphabet., arab. latein. vernaculäre Tabellen — wozu f. 326—41 ein vernaculär arab. Index (V.A. 39, 314) — f. 186: ואני מעתיק הספר הזה כדי להקל המלאכה קצרתי וכתבתי שם הסם תחלה ערבי בכתיבה גסה ואחר שמו בלעז ואחר המהות ואחר הטבע ואחר הפעולות והסגולות ובסוף התמורה. Buchst. א hat gegen 100 Artikel. 3. Zusammensetzung und Graduation, hauptsächlich nach Arnald; citirt Bern. de Gordon (dessen uned. ס׳ המדרגות in Uri 420 f. 184; vgl. zu 85[1] ס׳ המעלות), הר״ס ז״ל במאמרו במחשבות הסחורות (225b). 4. Tabelle der Antidota nach Nicolaus [Praepositus].

[10] 243 Fragm. einer Praktik, Anf. der Einleitung (worauf f. 252 Ant. ij verweist) fehlt. המאמר הראשון בביאור ההפרשים וההבדלים שיש בין החוליים שידמו במקרים ובסבות הם מתחלפים וזה בדרך העברה ודבור קצרה . . . וידיעת ההוראות היא לקוחה משבעה פנים א׳ מהגרון ומה שידחה ממנו, ב׳ ממשפטי הדפק ג׳ ממשפטי השתן ד׳ מעניני השינה ה׳ ממשפטי הזיעה ו׳ מהרקיקה ז׳ מהמנהג שיתנהג החולה בבריאותו. וכבר ביארתי אותם בדרך ארוך עיוני בס׳ (עזר הבריאות[1] ובאופן ויכוחי בס׳ מקור חיים, letzteres auch f. 251 und 256b citirt; f. 252 המאמר השני ברפואת התחלואים בתחבושות ומשיחות in 7 Abschn., 1. Kopf und dessen Theile, 6. äussere Krankheiten; 7. Haar; bricht beim Gehirn ab. Fieber und Gichte (vgl. Tr. i) sind vielleicht in einem iij. Tr. behandelt. Verf. citirt Hippocrates, Galen's אלאדויה אלמנ׳מוגה (V.A. 39, 322; 40, 115), במיאמא (l. במיאמר), Honein, Ali b. Abbas (243b über ברסאם und סרסאם, welche man confundire; vgl. mein fremdspr. Elem. 15, V.A. 36, 564), Razi (253, 255b באלקאוי); er führt eigene Ansichten und Recepte an, oder was er von berühmten Aerzten selbst gesehen (250b); benennt Krankheiten und Mittel arabisch, z. B. חי אלעאלם (f. 253, s. zu 277[2]). Im alten Index heisst der Verf. ואקר, etwa Wakkar? (vgl. Cod. 321) oder für ואפר (aus arab. Buchstaben)? s. zu 286[3].

1) Ueber ס׳ העזר s. V.A. 40, 115 (עז״ר als Abbrev. s. F. 44). עזר אלאי P. 1191[8] ist von Jo. dictus cum Barba aus Lièges (1124[6]) um 1365, s. Lett. ital. dei Giudei iij § 7.

[11] 257 קומיינסא איל אנטידוטאריו דליאון פראנקו(so) איל קואל קונטיאיני יי״א קאפיטולאש [kurze Bearbeitung des v. Tract. von Lanfranchi's Chirurgia parva, s. 271[2]] abbrechend Mitte K. 10; behandelt: 1. Repercussiva (ריפירקורסיבאש so), anf. ריפירקורי קיארש קי קיאש קי קואנדו קי סיפאש, 2, Confortat. (bei Lanfr. 2), 3. Resolut. (L. 2), 4. Maturat. (3), 5. דיל אמטוראש, 6. Mundific. (4), 7. Comglutin., 8. Regenerat., 9. Consolidat. (alle 3 L. 5), 10. דילוס אלחירוגנטים, 11. דיל או דילה סארנה פרוריקו.

[12] 262 לאס אספיסיאש דיל ליטארגירו סון מוגוס אלגונס דליאש סי פאזי די פלומו [span. Bearbeitung des s. g. liber servitoris von Zahrawi Tract. i: „Species igitur lithargyrii etc.", ungefähr bis Mitte des Tr.] in Frage und Antwort.

F. 108 אלקלקענה פנה כמ״ם; f. 232 inmitten einer Notiz (?וכו) וכו אפיל הלעיר סמואל; f. 241 נשלמו הליבוניאאש בליל ספים ס״ל עושה ברפאים || ונשלמו ביום מרחשון ס״ל אסר מכאש ועד ... כאן ליון || ונשלמו בסנה עליו כ״ם ס״ל אסר אדילי ירושלים ימחם. F. 1 ein unvollst. Index, dann medicin. Notizen, theils spanisch; f. 4 fabricirter Tit. . . . כופא לכ נבר. Bes. Jechiel mit Rasur und Brüder Mose und Jehuda.

281. Kl. Qu., Perg., bis 335 sehr schön deutl. ital., 1476.

Averroes' Compendien, bequem durch Angabe der Bücher am Rande (f. 65—72 falsch כלות über Rhetorik und Poetik fortgesetzt).

[1] Organon קיצור מכל מלאכת ההגיון: f. 5b מאמרות, 9b המאמר בידיעה המיסרת לאמות (Rand ס׳ מליצה), 14 בידיעה הפועלת לאמות (R. ס׳ ההקש), 35 מופת, 52b הטעאה, 60 כלות, 64b המאמר במאמרים הכלליים, 71b במאמרים הסיריים; h. von Jakob b. Machir a. 50 (1289) ביום הד׳ החדש(so) מחדש כסלו; Mich. 762 (Register 335, so lies bei Grätz 7, 262) ביום ה׳, Uri 403 (vgl. W. 4 p. 751) ביום החדש מחדש. Ausg. (C.B. 1235) und vollständige HS. selten. — Arab. in Cod. 309. F. 1b הפסטה המאמרים, Rand (auch הגהה in Uri 403 und in Narboni's Comment.) לקיטה, arab. תג׳ריד. — *B)* 72b בס׳ אלשפא . . חלקי החכמה [von Avicenna]; s. Alf. 84; א״כ 2, 114 u. A. דקות für רִקּוּת; — f. 73 דברי אבן רשד בתחלת ס׳ השמע בפירושו.

[2] 74 השמע הטבעי, s. 108[1] B. — Uebersetzer Mose Tibbon zu [2]-[7] genannt. [3] 124b כללי ס׳ השמים והעולם; s. 108[2]; am Rand die כללים etc. gezählt, Parallelen und Citate angegeben, eben so in dem folg. [4] 155 ס׳ ההויה וההפסד; s. 108[3], Epigr. unvollst. [5] 167b אותות עליונות; s. 108[4]; f. 205b (kl. Schrift) 3 Thesen אין כל מה שמניע מתנועע . . [6] 240b כללי ס׳ הנפש; s. 108[5]; römische und arab. Ziffern am Rande beziehen sich wohl auf Aristot. [7] 240b החוש והמוחש (vollst.); s. 108[6] über die nachfolg. Notiz (auch P. 918[7]).

[8] 268b מה שאחר הטבע; s. 108[8]. Datum ohne Namen wie P. 918[8]. — *B)* f. 332 כמאמר לשופט דבור במה שאחר הטבע יספק בו אלא מאמרו ויאמר שלמה שהיה הפועל אמנם יתן לפעול דומה מה שבעצמו; end. לפי זה ראוי שיובן

דעת ארסטו בשכל הראשון שישיג הנמצאות כפי מה שהם עליו. מצאתי זה הדבור חדוש על הקדם; f. 333 חדוש אחר לשופט עם זכרו ההתחלות וסדורם והוא מתחלף למה שאמרו בזה המקום בזה הספר וזה שהוא אמר בפי' המאמר האחד עשר במס"ה סוף פרק דבר בו החכם במספר ההתחלות; end. המופתים ההכרחיים כמו שהראה. וזו אשר אמר השופט בזולת זה הספר ומצאתיו הגהה נתלית על זה המקום בזה הספר בחכמת מס"ה מפי לדברי ארסטו; s. Alf. 9 A. 20 (H.B. 10, 76); wonach zu berichtigen P. 918[8], welcher unsere HS. auffallend ähnlich ist.

Epigr. theils radirt התהלה לאל . . והוא יתן בידי כח ועצמה לכתוב שאר ספרי הקדש ולהגות בהן . . וכתבתיו אל המפואר הנחמד להשכיל ועוז התבונה חמד בחורים . . הנעלה כמ"ר . . בכמר [יצחק . .] ישר"ו. המקום . . הוא ובניו ובני בניו . . ,והיתה השלמתו ליל ו' יום ראשון מר"ח מרחשון שנת רל"ז לפרט . . פה . היושבת תחת ממשלת האדון ממכפונזה יר"ה נאום הצעיר . . לכפתי Die Zwischenseiten und Ränder enthalten Notizen von feiner ital. Hand, theils Inhaltsangaben, Varianten, kurze Erläuterungen.

282. Tuchperg. und Perg., 247 f., schön (zerflossen) span. rabb., xiv—xv.J.

Maimonides [ספר המצות], h. von Sal. b. Jos. ibn Ajub in Beziers, Nisan 5000 [fehlen noch Zahlen?], dessen Vorwort fehlt; f. 1 — 18 Index, dann אמר שלמה . . אמר הרב . . . נר המערבי . . אחר שקדם לנו החבור המפורסם; f. 20 ראיתי שאכלול תחלה בראש הספר מנין המצוות; vgl. מנין im Columnentit. Ed. 1551. F. 126b אמר שלמה בן איוב הספרדי מעתיק הספר יש(so) בעיני לעשות לששים מצות האלה שקראום הרב . . הכרחיות ארבעה לוחות אלה שיהיו נכללים בהם כדי שימצאם המעיין בספר סדורות לפניו וידע . . בלא טורח, folgt aber nur eine Aufzählung der betr. Bibelverse mit der Nummer. Ende ישרים משמחי לב. תם תם. ומאל אשאל העזר על קיום המצוה בו מהם והרחקת המוזהר שלא לעשותו מהם. וזה שיעור מה שראינו לשום בזה הספר. Zu Grunde liegt dieser uned. Uebersetzung, wie der ed. (s. n. 213) die revid. Recension; s. z. B. ל"ת 165, 212; Vieles stimmt wörtlich, für עקר hier שורש (Tit. תרי"ג מצות וס' השרשים ist jung). C.B. 1881, Add. übersehen von Rosin, ein Compend. etc. 101, 107; Gg. 9, 191, 194.

283. Tuchperg. und Perg., 156 f., rund nach links gehend, span.-rabb., xiv—xv. J.

[1] פירוש שחיטת חולין [von Jonatan Kohen über Alfasi, nach einer anderen HS. ed. Fr. a. M. 1871 mit Tit. עבודת הלויים]. Die Stellen aus Maimonides S. 118, 120 in HS. 64, 65b als Noten mit kleinerer Schrift; auch S. 87 aus ראב"ד scheint eine Einschaltung. Die Abbildung der Rückenmarkverzweigung f. 29 fehlt in Ed. S. 50 zu וצורתו בדף אחר זה.

[2] 80 Desselben פירוש מס' ערובין, mit allerlei Varr. und besseren Lesarten, was im Vorw. der Ed. [1] f. 4 nicht bemerkt wird; — f. 85b—86 העתקה מספר המאור [Serachja ha-Levi].

[3] 154 (andere Hand, Anf. verblasst, vielleicht def.) zu Erubin, end. סימן ויקח בן בקר רך וטוב וכ' רשויות האחרות עולין עד לרקיע והן רשות מקום פטור ורה"י סימן יהי לרצון אמרי פ"י והגיון לבי וגומר.

Digitized by Google

F. 153b אני יוסף בר' ששת בן נאן בנשת בן נאן בנשתי ש"ל כתבתי זאת; vgl. H.B. 13, 106; f. 1b eine Menge verblasster Namen.

284. Seidenpap., je Bl. 1 und 10 Perg., 127 f. span. Curs., 1403.

¹ Averroes . . באור ס' טוביקי, ² 92 . . באור ס' סופיסטיקי; s. $106^{6,7}$.

Jeh. b. Sal. b. Jak. b. Sam. b. Menachem b. Sal. הנמשי [aus Nismes? vgl. הרמשי Zz. z. G. 462?] schrieb den Cod. für sich, f. 90b 28. Schebat, 127b 15. Adar 163, begleitet die Epigr. und seinen Namen f. 1 mit Versen auf den Inhalt bezüglich; f. 1 זה הספר ממני (= שלי) לברס אסטרוק.

285. Zusammenges.: I f. 1—8 a. 1537. — II f. 19—38 Perg., alt (früher כמ"ג und 546 ff.), falsch gebunden und ergänzt, f. 43—4 ital., xv. J. — III f. 46 bis 142 deutl. span. rabb., xv—xvi. J.

¹ זהר, Peric. וילך; s. n. 218 f. 238.

² 6 Erklärung der angebl. prophetischen Schriften Abr. Abulafia's, nach alter Notiz: שם המפרש הספר רזיאל אברהם בן שמואל אבן אלעפיה, [21] בדק רס"ג, darunter vom Titelmacher ס' רזיאל המיוחס לר' שלמה מולכו; Litbl. 6, 419; ein Tit. פי' ספרי הנבואה (Land. bei Zz. z. G. 525) existirt nicht. Als Commentator wird (f. 9, 17, vgl. 18, 20, 37b) ein homonymer Schüler fingirt [etwa Abr. b. Schalom? ביה"מ iij S. xli; f. 19 ist die Chiffre dafür זכריהו בן שלהיאל; s. Jesch. 6, 94; vgl. H.B. 11, 25]; doch ist f. 36 die Identität mit dem Verf. in des letzteren Weise angedeutet. Die Erklärung der Anspielungen und Namenspermutationen, u. A. זרובבל בן שאלטואל von אלטנו בלעז עליון (f. 13) bildet einen Hauptbestandtheil; das Uebrige besteht fast nur in Combinationen des Gottesnamens u. dgl., ohne philosophische (in anderen Schriften gegebene) Begründung. Zur Berichtigung und Ergänzung der Notizen Landauer's bietet unsere an Umfang einzige HS. (über Fl. 44, 2^{16-18} s. Jesch. 6, 94) trotz einiger vom Abschreiber bezeichneter Lücken (19b, 20) reiche Ausbeute, namentlich verschiedene Daten und Angaben über die Reihenfolge seiner Schriften, nicht ohne Schwierigkeiten, welche eine kritische Zusammenstellung erfordern. Für unsere Commentare scheint sich a. 1282 zu ergeben (s. unten vij). — Auf ein Distichon בחון משכיל בחון מצרף אמונה folgt ein kurzes Vorwort בשעיפים בחזיונות לילה . . וקול אשמע (vgl. הפליאה S. 49), worin כאשר זכרתי בהקדמה [des Verf.?]. Der Commentar soll beim letzten Buche, מליץ, beginnen, bis היֹשר fortfahren, ואשלים בהפטרה ואשימנה כדמות חותם לכל הפירוש הכולל כל הספרים. Dieser Anordnung folgt unsere Beschreibung.

I f. 10 ספר מליץ אמר רזיאל הנביא מורי ורבי ליהו"ה . . כשהתחל בענין זה; end. ובו תשם ספרו רזיאל: ואולי נדבר בו בספר אחר. ונשלם זה הספר . . ; s. Bisc. p. 394.

II f. 18b [Cod. 118 = דונה?] ספר איש אדם אמר רזיאל איש אדם ילדה מדויה אשת הנב שאיאל [שמואל] הזקן לו לעת זקנותו במדינת קרססטה [סרקסטה] אשר במלכות נגודה [ארגון] אחרי שלשת מספר ימי הגולה פעמים רבות הכתוב לך ביאור כל ענין;

Digitized by Google

vgl. ביה"מ (iij l. c.; f. 24 ist סימן ימי הגולה 5040!); f. 19b וזהו מולד ניסן שעשה בשנת מ"ב ליצירה ונתחדשה בו השגחת אלוה. Ende f. 20b והשלים ספרו בנחמת ישראל וירושלים ונשלים . . ונתחיל ס' הברית בע"ה.

III f. 35 Anf. (1 Bl.?) fehlt, f. 35b ואני אומר שאלו לא כתב רזיאל כל ספר הברית החדשה אלא כדי לגלות בו; end. f. 36 כבר העיד על מהות החיים. ונשלים . .

IV f. 36—43 (Cod. 43 f. 203b—12, hier „B.") ס' עדות, das wichtigste für die Geschichte des Schwärmers. Die Mittheilungen Landauer's S. 382 Z. 3—9 und 13 ff. (von Jellinek und Grätz wiederholt) sind ungenau[1]). Im Ab 1280 kam Abraham nach Rom etc. und meldete sich ביום ערובה של ר"ה beim Pabste, der aber in סוריאנו war und ihn zu verbrennen befahl, was man ihm hinterbrachte. Er kümmerte sich nicht darum אבל השבודד וראה מראות וכתבם וחדש את זה הספר וקראו ס' עדות; die Minoriten (האחים הקטנים) hielten ihn 28 Tage in ihrem Collegium (מדרשם) gefangen im J. האל"ה כי הוא שנת הא"ם, also a. 41 (1280), vom 3. Tischri bis Neumond Marcheschwan. Anf. des Buches אמר רזיאל בחדש החמישי הוא חדש אב באחד לחדש והשני בו הראני י"י שתי מראות אחת בצורה אחת. דע כי מה שהנביא מעיד עליו . . אין צורך לשום אדם להקשות על דבריו כי פיו של אדם כמאה עדים (!). Die Erlösung wird auf a. 50 berechnet. F. 39 (B. 208) folgt eine Offenbarung in Rom; f. 40 (208b) והנה הוסיף היש"ב לימינ"י והוא הסוד הנרמז בסוף ההפטרה ששמו גואל בן שלמה כי ד' יודי"ם הם גוא"ל והוא היהוד"י והנה שם י' יהודה בן שלמה וסודו בן שלויאל [שלדיאל?] והנסתר ממלך שאול נולד שמואל (s. zu F. 25 F). Nach f. 37 (203b) hiess das erste Buch über die neue Theorie („in קבלה" Land. 418) גט השמות. F. 37 giebt das Geburtsjahr 5000; f. 42 ויהי מקץ שנת הארבעים. Ende 43b והתם הכל בשם י"ה יהו"ה שמו. הנה כבר קראתי לך סתרי ס' עדות . . . . והשכיל שם יהו"ה ית' ויתי שמו אמן.

V f. 21—42b ס' חיים אמר רזיאל רוח י"י לנבאות העיר את רוחי . . ואלא בן ארבעים [fehlt היום] מארצי וממולדתי זה לי עשרים שנה ואני. In עיר האופק d. i. קפואה oder פינון, עיבל, יבק, offenbarte ihm Gott, was ihm geschehen werde, in Rom verfasste er die הפטרה. Er giebt hier seinen vollen Namen und erzählt f. 21b von den 4 Schülern

---

1) Einleitung: זה ספר הרביעי ופירוש של רזיאל (לפירושו B.) שהוא השלישי לחבור כי ס' הישר חיבר רזיאל תחלה והיה בעיר הר פתרוס בארץ יון וחברו הוא בשנת ה"א ושלשים ותשע שנה ליצירה והיה הוא בן ע"ל (בל A.) שנה והיא שנת התשיעית להתחלת נבואתו אבל עד השנה ההיא לא חבר ספר שיהיה ראוי לשם נבואה כלל אע"פ שחבר ספרי חכמות אחרים רבים ומקצתם הם ספרי סתרי הקבלה. ובשנה התשיעית ההיא עוררהו השם ללכת לרומי רבתי כאשר צוהו בברצלונה בשנת הא"ל והלכתו עבר דרך טרני (Terni) ונתפש ביד גוים מפני מלשינות שהלשינוהו יהודים ונעשה לו נס ועזרו השם ונצל, ועבר דרך קפואה וחבר שם בשנה העשירית ללכתו מברצלונה ספר שני והוא ס' חיים . . — הא"ל ist (50)31 = 1271; B. ה"א אלפים ונ"ל aber ונ"ל ist Zeilencustos des folgenden Wortes.

Digitized by Google

ohne Namen[1]); ואמר ז"ה ל"י עשרים שנה, הוא ב"ן עשרים שנה בענין ובמנין והנו בן ארבעים או, הנה עשרים שנה אחרים, ודע כי העשר שנים הם יו"ד שנה והם עשרים שנה. גם כן [בן] הששים נער והוא בן עשרים שנה. Ende ומפני שכוונתי לפרש השמות אחר כל דברי בסוף חותם ההפטרה לא אאריך.. וידוע שכל הספרים יוצנו ממה שקדם ולא אלה לבד אלא רבים עמם ממינם. וע"כ אתחיל בס' הישר

VI f 24 (B. 185b) ס' הישר. אמר רזיאל בשנת שלשים ושש לתשובת דבר . . אני ברכיה בן שלויאל . . כבר הודעתיך שזה הס' היה הס' הראשון שכתב רזיאל בצורת נבואה ר"ל שזכר בו כה אמר יי' . . . ס' הישר לרזיאל כח אש כח רוח; f. 25 erklärt das Geheimniss der Stadt דיבונה oder דיבון, aus welcher mit seiner Abreise aller Glanz schwand, und wohin er im Tebet des 6. Jahres seiner Auswanderung kam; Land. 381, 508 (Jell. Ausw. 17, Grätz 7, 226) substituirt Urbino; aber die Buchstabenzahl stimmt nicht. Ibid. ה"ר פ"ח ר"ו ס" סודו ספר תורה ודעהו (s. oben iv); f. 26 ein Epilog des Commentars (B. springt hier zu vij f. 30b Z. 4), behandelt die Trilogie ה' מלך in Verbindung mit שכל משכיל מושכל.

[VII] f. 27b הפטרה. אמר רזיאל בן שלויאל הנביא בן בני הנביאים . . . זה הס' לא נספר בשם [בשום?] מספר בעבור שנקרא חלי ספר; es könnte auch ס' הבשור"ה [Evangelium] heissen. Die daran geknüpften Behauptungen Landauer's (382, 491) sind unbegründet (s. n. 409). Das J. 40 Abraham's ist f. 28b angegeben. Die neue Kenntniss ist nach dem Comment. 12 J. alt (29b), also Buch und Commentar wohl 1280 — 82 verfasst (vgl. oben f. 19b). Ende שמו קדוש ישראל. F. 28 ואמר שנגלה כבודו בהר קדש והוא שם הר גבוה ונקי בלעז מונטי ברברו (vgl. H.B. 14, 41).

[VIII] f. 31b (B. 189) חותם ההפטרה; דע שאחר ששמתי זה הס' לחותם f. 32b ist von den vi anderen Büchern die Rede; so weit B. 120b. Ende ואני כוונתי אל היותם מועילים לאחד שלם מעולה ואם לא יועילו לעשרה אלפי אלפים פתאים . . ויספיק לך מה שאמרתי . . . ותכיר בו סוד יהוה יהוה יהוה; unter den 3 יהוה steht ע מ ך (vgl. Jell. Phil. 34 Z. 4).

³ 47 (n. 40 f. 219b: „C“). Abraham Abulafia, אמרי שפר. Im uncorrecten, falsch geordneten oder gebundenen, lückenhaften und defecten Cod. 28 („B“) f. 276 נשלמו הרמזי(so) ס"ל י"ח, 276b נשלמו הרמיזות על סתרי תורה, daher bei Land. (418, 7, Zz. z. G. 525, Jell., Phil. ix) ein angebl. Nachtrag zum Comment. Moreh, dessen Erweiterung und Vollendung אמרי שפר „dreimal“ in München sei; aber schon das Citat bei Land. 489 (vgl. 471 die Eintheilung der Menschen) ist identisch mit Jell. 35. Das J. 1291 (Land. 490, 510, Jell. vij A. 5) hier f. 61: משנת ל"ט עד היום שנת

---

1) Vgl. Land. 488, 419 A. 10; Jell. Ausw. 17 aus סתרי תורה Einleit. zu i; in n. 341 f. 151b יש לי עשר שנים אשר . . מולדתי טוליטולה(so) דנבארה . . בעיר פונון [פיגון] וחוברו אלי מדרשי ארבע . . ויספה ויהלום ואחלמה . . האלה ארבעתם נתן להם ועזריה קראתיו זכריה. Nach Land. 382 a. 1280; vielleicht für עשר zu lesen יו"ד; vgl. ביה"מ iij S. xl.

Digitized by Google

כ"א עוד חברתי . . . אור השכל והב' גן נעול והג' ס' החשק והד' ספר פרס ואחרים רבים[1]). Zu חשק s. H.B. 14, 8 und S. vij.

Das Vorgedicht (Alm. 249[a], P. 776, vgl. 777) מיסי ידך לעוזרי בכל אום, bei Zz. Lit. 490 als Bakkascha, steht in C 277b zuletzt; dann Distichon, worin der Tit. (nach B) und Einleitung etc. aus B bei Jell., Phil. S. 32. Die 3 שערים beginnen mit Eintheilung der alten Weisen in 3 Partheien (52b, B 224, C 270 falsch שער ג', ungenau Land. S. 471, C 271b — 273 theilweise umzustellen). Folgen (54b, B 226b, C 271b) die 3 Theile (באלו החלקים השלשה, אכלול לך מה C 271b—276, hier 59 Z. 9 v. u., B 276), end. 59b, B 231: הנה כבר השלמנו הג' חלקים ונתחיל בידיעת השם ידיעה כללית זאת הידיעה כללית כוללת כל הדעות; 61b, B 232 ומכאן אני מתחיל לדבר בידיעת השם. Alles Folgende ist äusserlich lose an einandergereiht. Schluss (117) B 277b [3, ד"י ,המזכיר] וכתבנו מה שרצינו לכתבו בזה הספר הנותן אמרי ספר בסתרי חכמת הקבלה נודה ונשבח ... ונשכון שם באהל מועד. אמן. Dann in A Distichon כל איש מכחיש חכמת ספר, end. אמרי ספר und ein längeres Gedicht, Anf. und Ende אמרי ספר נתנו עלה, in den Halbzeilen א"ב, dann חס"רק; in C 265b am Anf. (Ueberschrift זה רמז לדבר נסתר והוא הטעם אכתוב!) verwirrt und fortlaufend vor dem Dist.; dann כשלש ועתה הקדמה אכתוב של זה הספר הנסתר הסני שאחר סיום הנסתר (so)בחרוזן, dann ומה שכתוב בין שני חרוזים ועיקר הדבר אכתוב במגלת סתרי(so) במקום זה (!) ואולי זה הוא תחלת ההקדמה. Vgl. Alf. 249.

[4] 118 (עשר הויות in n. 92[1] „C"); andere, genauer mit השם des Elasar Worms (s. 81[9]) stimmende Recens. in n. 43[14] („B"). Anf. יהוה שמו המיוחד([2], הנכבד והנורא[2], נבאר[3], משמעותו כפי היכולת[4], לדבר ולידע כבוד יי"י[5], יסד הפייט או באין כל עליון ומורא[6], גלוי וידוע לפניך[7]. Bald nach dem Citat אחת היית 119b (C 1b; B 218b) eine Lücke, s. 81 f. 114. Die Stelle י' חסים א' mit den 144 Permutationen des Tetragramm, f. 120b (C 2, B 219) steht in 81 f. 128. F. 125b (C 6, B 224) entspricht 81 f. 118; A, C haben dann הרי לך הרמזים של שם הנכבד והנורא י' במלואו יו"ד ה"א, endend (nach einem Citat aus היכלות): ונשפלים לפניו, wie Fl.; s. P. 768[3], 825[4] (Jesch. 6, 101). B stimmt noch etwas weiter mit 81, aber bald nur in einzelnen Sätzen, z. B. f. 230b dort 188; f. 240 eine Tafel des Decalogs mit Cherubsflügeln.

[5] 126b [Fragm. aus Sam. Motot zu ibn Esra, Exod. 23, 21; P. 825[6] . . סוד שם הנכבד, copirt von Dr. Gross].

---

[1]) B 232b ספר פרס הספר הספר (so) — פרס הספר „traité de la division du livre" a. f. 274 (P. 776) bei Carmoly, Rev. or. i, 278; Litbl. ij, 780: „Zacharja Sefardi", vgl. n. 10 f. 162b; berichtige H.B. 3, 77; vgl. hier 77b וכל אותם הנתיבות כבר כתבתים בספרים רבים גם בלכצעה המיוחדים בזו הידיעה ובאחרים זולתם רבים ואין צורך לכפול הכתוב.

[2]) אותו השם . . שמי הוא יי"י אני B. [2] והנורא nicht B. [3] נפלא C, קלף B. [4] יכולת C, היכולה לידע B. [5] שם B, השם יי"י C. [6] ויקלה לנו הרמוס אשר נאלכנו; Cod. 81 f. 113b אשר נברא! [7] לפניו.

[6] 129b אמ״ה בחשבון מרובע ר״ל שמרבע כל אות, end. נכות המילה הקריב הש״י ישראל השמימה, bald nach Anf. def. (vgl. unten [8]), wohl P. 825[7]. Der חשבון ist הכרחי, שמיי und מספרי, vgl. Abulafia n. 22[8].

[7] 130 אמר אברהם המחבר כי השם הנכבד .[בן יעקב?] זה סעתק מספרי עמנואל ואינו נקרא ככה הוא שם העלם והעלם הוא הכבוד . . . אמר . . הוא הכבוד פי׳ כלומר. ס׳ השם של ד׳ אותיות השם, end. ויהי מורא שמים עליכם. Der Text ist nicht ספר השם des ibn Esra K. 5 (P. 825[8]), der Commentar giebt 26 Conjunctionen der 5 Planeten.

[8] 132 ענין אחר בענין המספרים. ברוך כביד י״י ממקומו כתיב כי ביה י״י . . . רמוזי לך מעט מוער מסוד השם המיוחד שכולל כל ההויות ועתה נפרש לך ברמז אלו החלקים הקודמי׳ והם חלק החשבון ההכרחי וחלק הח׳ השמיי וח׳ הח׳ המספרי. Ende החשבון הקדמיי עולה כ״ו שהוא אלהים. תם; vgl. [6].

[9] 133b [Abr. Abulafia] Sendschreiben an Jehuda סלמון (nicht Sal. Aderet), sonst וזאת ליהודה oder קבלה אחרת; die Endgedichte (Land. 473) fehlen in ed. Jellinek. H.B. 5 n. 86.

Zu Anf. schrieb Widmanstad: „Ex codice Zoharis quem habet Jac. Mantihus Hebr. Romae A. 1537 Franc. Parnassus scripsit"; f. 9: „ad oram apparet subinde manus summi viri Aegidii viterbiensis. F. Oe.", d. i. Oefel, dessen Notiz v. J. 1750 über die Titelmacher f. 1; vgl. n. 92, 217.

286. Zusammenges., 158 f., dreierlei span. rabb' und Curs., xv. J.

[1] 2—15 [meditationes[1]) Parabolae (Aphorismen), oder Regulae (Canones) universales (generales)] des Arnaldus de Villanova, ohne den Commentar, welcher ihm irrthümlich beigelegt wird, h. von Abr. Abigdor? Sein Vorw., nur in n. 297[4], ist wörtlich das zu Gerard (286[3]) bis zu den Worten כמות רב האיכות גדול המועלת לכל מי שירצה לעיין בחכמה הואת חברו החכם המעולה מאי׳ ארנבט דוילה נובה והעתקתיו בשנת המאה וכמנה(so) לפרט האלף הששי ליצירה, wohl für a. 138. Anf. (wie פרקי ארנבט Hamb. 123, und vor jedem Aphor. . . אמר wie n. 297) כל רפואה וכל תרופה (H. וכל טוב) תאצל מן הטוב העליון. Das Original zählt vij Doctrinen, davon i—iij und vi nur 1 Kap., iv, v, vij je 21, 21, 3 K., mit verschiedenen Zahlen von Aphorismen. Die Uebersetz. giebt nur Ueberschriften von Doctrin ij—vij. Ende גם דברי הנביאים והמדברים ברה״ק יעידו על היות המליצות והחידות כתובות בלימוד; im Origin. vorletzte: „Eterni doctoris evangelica lectio testatur eundem fuisse parabolarum." V.A. 40, 98.

[2] 19 פרטיקה מאי׳ יואן גקמי; n. 27 im Vorw. (und Tur. 154, W. 4, 845) סוד המלאכה . . גואן. Ist der Secretarius pract. med. oder Thersaurarium med. (Pariser lat. HS.) des Kanzlers von Montpellier Johannes Jacobi, auf Befehl Karl's von Frankreich (nach 1364) verfasst; f. 18 ס׳ נכיונות ברפואה . . הועתק ע״י ר׳ יהודה בן שלמה ה״ה אמה מאה וי״ב, ist Confusion mit [3]. Anf. אמר המחבר לוותי מאת האדון קרלוש. Die

[1]) Henschel, Janus 1847, 530 hat „medicationis". Nach einer HS. Perarca's König Philipp iv. gewidmet.

Digitized by Google

vi Bücher zerfallen in לימודים, diese in כללים und פרקים. Ende גאלינוס בס' המשפטים בשם אפלאטון ולמען יתענגו בו הרוצים ללמוד מבלי היותם שלמים עדיין במלאכה. V.A. 40, 121.

[3] 81b Ibn Wafid (starb 1075, s. V.A. 37, 398), einfache Heilmittel nach den Krankheiten der Glieder [arab. כתאב אלוסאד, B. des Kopfkissens], h. מראשות הראש mit Beschränkung auf die zugänglichen Mittel von Jehuda b. Sal. [Natan] בן גו"ע יס"י 17. Schebat 112 (1352), in 27 מאמרים (Index f. 157b), diese in פרקים getheilt. 19 K. 2 מרפואת הנרפסים; 27 über Gifte (V.A. 57, 120; C.L. 164, wo das Werk noch nicht erkannt ist). Enthält Zusätze aus Avicenna (ב"ם oder א"ס), גילאנברד (so) und גואן דא ש"מ, d. i. Jo. de S. Amando. Anf. המאמר הא' בעניני השער פ"א ממנו בסמים המצמיחים השער. סם יצמיח השער ברשאישן (so); end. העדוז כרבק עבה. V.A. 39, 398; 40, 113; unbeachtet von de Jong zu Cod. Grön. a. f. 3 (v,285 n. 2723).

F. 1 eine mir theis unverständliche Notiz mit lat. Lettern: mimeni (ממני) maystre jacop de lunel meye de medesima aquest libre . . . e may bonâ fiiha . . .

287. 144 f. (144 gehört zwischen 71, 72), span. Curs. von Salomo für seinen Vater, a. 5076.

[1] Maimonides [פרקי משה], [2] 140b אגרת שלוחה . . . אבו געפר בן אלגזאר, s. 253[1.2].

288. 1—108 (112) f., span. Cur., xv. J. bis 85; dann verschied. span., 96 ff. angeheftet; zwischen 61—2 und 106—7 def.

[1] Arnald de Villanova . . המאמר הנעשה בהנהגת הבריאות שחברו מאישטרי ארנב דוילה נובה (Epigr.). Nach dem Vorw. des Uebersetz., Israel [Crescas] Kaslari b. Josef [1327 nach V. 266], anf. אמר המעתיק כבר נודע לכל מי שיעיין, ist das Werk vor 20 Jahren für den König von Aragon [Jaime, גיאמי V., in der anonymen Uebersetz. P. 1128[4] גואן גאקומו] in Barcellona verfasst. Anf. בבחירת האויר. תחלת העיון בשמירת הבריאות; stimmt aber mit dem ed. Regimen sanitatis ad incl. regem aragonum nur bis Ende K. 17; anstatt des unpassenden 18. hier ohne Absatz: מהאלנטומכא. לפי מה שהראו אותנו חכמי הרפואה; dann über המעמלות„ Jahreszeiten, Krankheiten, Aderlass, Schröpfen, Hundsbiss; end. החומץ על האבן הקשה המוחמם ביותר. V.A. 40, 98; H.B. 11, 134, vgl. Zunz, z. G. 466, Lit. 504. W. 1 n. 436, 1900. — Fl. 88, 36 f. 14b—15 nur das Vorw. des Uebersetz., dann das hier folg. [2].

[2] 20 Compendium der Therapie für König Robert, nur in Einzelnem wörtlich stimmend mit Arnald's „Practica summaria seu regimen etc. ad institutum Papae". Anf. מכאב הראש. כאב הראש יהיה מלחות מורכבת; die folg Rubriken sind: אפילנציאה (Cod. 295 f. 32b אפימציאה — mitten im Satz beginnt Cod. 27 f. 116b, wo die

Digitized by Google

latein. Terminologie häufig weggelassen, auch sonst gekürzt ist), ווירטיגיני, טינטוא בריאו(so) l. tinnitu aureo (Pract. K. 3) u. s. w.; 27b רפרוף כלב (Pr. 9), 31b מסחומי הכבד (13), 37 שריפת השתן (16), 45 לעשות מהבעולות בתולות (vgl. Brev. iij,6 f. 219). F. 51b עד הנה דברנו מהחליים הפרטיים . . ולקיים את הנדר שנדרנו אל האדון מלך רוברט יחי (ועתה) נדבר מהחליים הכוללים את כל הגוף ונקראת (וזאת) קדחת. Eine Randziffer zählt die Fieberarten ungenau bis 19. F. 66 מהשתן בענין השתן יצטרך לעיין ד' דברים; total verschieden vom Brev. iv,12; f. 71 Anwendung des Urin's auf die Fieber, und von da ab ist Cod. 27 f. 182b stark zusamgezogen. 76b (185) עתה נדבר בקלור בעניני המסקים, am Rande sind 31 Nummern gezählt, von איסרוף רוסט (רוסאד) bis אוקסימל אסקיליטיק f. 80 ('86b). Dann שער הפילולש, 82 von der Krankheit מורפיאה; 84 להלבין השער, 84b לעשות בוריח und Epilog עד הנה שיעור זה הקילור . . אחה כאל . . נתת לי ארנביט(so) דוילה נובה עבדך רצון לעשות ולהשתדל בזאת המלאכה הקטנה הנבחרת מהספרים הקדמונים והסגולות שנגלו לי [Fl. לנו] מהשמים ועלתה יכולתי [Fl. יכלתנו] להועיל בה לכבודך . . ובפרט לכבוד ולמעלה [ולתועלת] האדון הגדול אדני המלך רוברט יחי. אנה האל שמור זה הספר מהטעאת המזייפים . . על הדרך שהכחנוס. ואתנס המעיינים בזה הספר על כל השגאה . . ולך האל תהלה לעד תתברך לנצח נצחים אמן . . V.A. 40, 98, ob das Werk die „Curae"? — f. 85 משקלי הרפואה, Notizen.

[3] 85b Vorrede und Anf. einer Schrift über allgemeines Regimen (?): כבר נודע שהתשמתש במלאכת הרפואה ולא יהיה שלם בה יזיק בה יותר ממה שיועיל; citirt Galen's הקדמת הידיעה über die Kenntniss der Astronomie wegen der Krisen, רבים מן אוהבי חלו פני לספר אמרים אמרי אמת לפי מראית עוני . . וידעתי כי זאת ההנהגה הכוללת . . . ההיזק. בלתי אפשר. Anf. scheint ידוע ומפורסם למי שיעיין בספרי הרפואה שהאויר המקיף רוחותנו משוה ומתקן מזג.

[4] 86 טרקטאש דמדשינה דגודיר אלמוניאה(so) (f. 85*ter*: ספר המרקחת מן מרשירה(so) דגודרי אלמניאה; Bernard de Gordon bei Lil.) über Catarrhtica, einfache und zusammengesetzte, citirt Galen's מלאכה קטנה, Constantin's Antidotarium, Avicenna und Razi. Anf. אמר הרפואות מהם פשוטות ומהם מורכבות; 88*bis* b ודע כי הרפואות המשלשלות מהן פשוטות וכו', sie wirken במשיכה wie האסקמוניא, ריוברברי u. s. w., oder בעשוי, nämlich die 5 Arten Mirobalanes; f. 88b Decocte; 89b zusammengesetzte nach den 4 Gallen; 91b ודע עוד כי מה שיצטרך העיון ברפואות הפשוטות בד' ענינים והם הכח והטעם והזמן וההפרש בין זכר ונקבה; bei zusammengesetzten kommt es auf die Wahl, Verdauung, Quantität, das Glied an. Hierauf von trockenen und feuchten Mitteln; zuletzt אופידע oder אופיעדש (Opiate). Ende כנה דברנו מנחינה רפואות הכבוסים מה שיש בו די. V.A. 40, 98.

[5] 93b ספר ארבע לוחות מן התרופות המטהרות כל החלאים שבגוף. אמר אנדריו מרקוס(so) החכם; im Register f. 93 ספר סמים נפרדים לאנדריצ מרקוש, lies Andromachos; ist ein, im Art. מירה beginnendes ס' המעלות (V.A. 39, 334); s. n. 295[10].

Digitized by Google

[6] 103b זה הספר ששי מספרי אבוקראט והו עשרים שערים. א' ממיעוט המשגל ב' מרוץ וקופת שאמה הנקרא סטוריאסיס . . . י"ט מכאב הברכים כי מפודגרא. ממיעוט המשגל. תולדת(so) ברא אברים להעמיד מיני החיים. Anf. K. 10—16 fehlt. Ende וחניה האחד למטה . . חניה אחר עד ג' ימים. Der angebliche Hippocrates citirt יוחנן מרמשק und f. 107b K. 18 אמר אחד מן החכמים בספרו אשר עשה מהקשר . . .

289. 157 f. bis 148 verschied. span., theils grün, mit vielen Randnoten.

[1] 5 Maestro Vidal [Mose Narboni nach f. 4][1]) פירוש ממלות ההגיון, über Maimonides' Terminologie, anf. שאלה מורה מי שהוא בלתי יודע הדבר מהו ומי הוא וע"כ אמר שאל שר אחד; end. והנעתק אליו שזה היה דמיון ביניהם או לא; sonst unbekannt. Der Commentar will nicht weitläufig sein, citirt אבו חמד, אבן סינא, אבן רשד, אבו בכר בן אלסייג(so), ohne Verweisung auf die [demnach späteren] Schriften des Verf. über diese Autoren.

[2] 21 Levi b. G. ביאור ס' מבוא, [3] 34b בי' לס' במאמרות, [4] 57 בי' ס' מליצה לאריסטוי ליואן (C.B 1332, 1615); s. Cod. 39

[5] 89 ביאור כלי האצטורלאב חברו אבו אחמד(so) אלצפר והעתיקו מלשון הגרי . . ר' יעקב בר יצחק בן אלקרסוני ספרדי בשנת קל"ט; vor אלצפר ist בן zugesetzt. Das arab. Original ist in Cod. h. Uri 453 anonym; Brit. Mus. 946 (43 Kapp.) nennt Abu 'l-Kasim Muhammed b. Ahmed etc., das letzte Kap. beginnt bei a. 423 H. (vgl. D. M. Z. 25, 392); Rieu p. 444 vermuthet, dass Muh. der Sohn des Ahmed sei, der in Cod. 407 i [lies v? s. S. 772 zu 192] ben Abdor-Rahman genannt wird; daher dieser, offenbar falsche Namen S. 773 zu Cod. 408, viij (D. M. Z. 18, 123); vgl. Index S. 793, 817, dagegen S. 870 unter ibn Saffar die Werke ungetrennt. Muhammed hiess der, im Gebrauch des Astrolab berühmte Bruder Ahmed's (Wüstenf arab. Aerzte S. 62). In der latein. Uebersetzung des Plato aus Tivoli heisst der Verf. „Abualcasin fil. asafar", in einer span. aus dem Latein. eines Doctor's Philipp (Jahrb. f. rom. Lit. 12, 368) „Ameth fil. Afar"; in der latein. des Joh. Hispalensis wird die Schrift (in einer anderen Recension) dem Lehrer Ahmed's, Abu l'-Kasim Medschriti beigelegt (s. vorläufig die Citate im Jahrb.). — Der h. Uebersetzer ist nicht קורסוני (s. zu 261[11]), sondern (nach Codd. 246, 249. 261, 388 und anderen) Jakob b. Machir. Anf. (nach dem Index der 40 Kap.) השער הא' בזכרון כלי האצטרלב והשמות הנופלים בו. תחלת זה (הוא) הטבעת והוא הנקרא (ותקרא, ונקרא) התליה (התליאה, תלוי); Ende in n. 246 לכל שנה שלמה נ"ג מעלות, die anderen 4 HS. fahren fort: ואם רבו השנים הכה ואם הם יותר. [wofür in Fl. und Gg. המספרים בנ"ג . . הוא עליית השנה ההיא

---

[1]) Commentar zur Logik des Algazali von Meiser Vidal di Tolosa aus dem Arab. von Mose etc., nach Lil.

מן השנים כפול השנים בל"ג מעלות . . יהיה מעלת העולה לשנה ההיא als Ende], dann (בחפך הש"י) ואם תרצה שתדע כמה בין עת לעת . . לילה וכחוחה אם היה יום.

[6] 105 Ptolemaeus . . מעשה כלי ההבטה; s. 249[7].

[7] 116 Maimonides, הנהגת הבריאות [אלרסאלה אלאפצ'אליה nur in P. 1202, 3][1]); „Consultation sur la constipation, et l'hypochondrie", P. 1120[3], nach Carmoly, s. C.B. 1922; V.A. 57, 63, 65; H.B. 10, 25, jetzt Berl. 545 Qu.; Pasinus ij,144 n. 199 f. 43: „Graduarium Medicinarum simpl. editum a Mose Isilica [l. Israelita] Cordub. [und f. 81 „de regim. sanitatis"], auch 111[2], schlecht ed. in כרם חמד 3, 9 und miserabel übersetzt von Winternitz (C.B. 1922). Unsere HS. beginnt mit einer Eintheilung in xx שערים, auch im Text und am Rand angegeben, aber mit Einschluss der Unterabtheilungen der iv., also v בענין האויר etc. (ed. 24 ערך אויר), xx בענין תועלת התרגזת וכו'! Folgt die kurze Einleitung mit ihrer Eintheilung. Ende (B. bedeutet Cod. 111): שני העולמים und Epigr.[2]). Vgl. H.B. 8, 88; über eine angebl. verschiedene Uebersetzung s. zu 111[4].

[8] 131 כתב למ' פרופיט המומר לתלמיד אחד מתלמידיו כמדבר אל מינו מין למינו (Verkennung der Satyre), Schreiben Prophiat's [Duran] an דוד בונט בנג'ורן, so f. 136 (vgl. 315[7]); C.L. 274, 354; C.B 2113.

[9] 139 מחכמת האיצטגנינות, Collectaneen, anf. דע אם נפל תקופת טבת; citirt לרבי' סעדיה ז"ל תקופ' תשרי אם נופלת בו' שעות מן היום חליים תרבה בב"א ודבר בבהמות, und חכמת דניאל (s. n. 228[6]). Nativitäten nach den Monaten, מורת הכוכבים והמזלות und Bauernregeln über die Jahre; end. ויהיה המות בין השנים בנערים.

[10] 144 Logische Notizen, zuerst Memorialvers: סהופך חולקת, בחיוב מודקת; Definition: גדר המקרה לאבונאצר. und עוד לאבונאצר, woraus die falsche Inschrift f. 138: מקלת אלטגנייות מן אבונצר אלפראבי, wozu Lil. „in arab. Sprache" erdichtet; Alf. 79.

F. 1 ein geomantischer Loosversuch אלו הגשואין מיעקב ברוך עם ג'מילה בת יוסף אבן מאיור אם יעם . . . או אם הם עונים או לא Vgl. Gg. j. Ztschr. 6, 122; 8, 238; Mose u. Sal Ibn מאיור bei Conforte.

290. Zusammenges., 62 f. bis 45 verschlung. ger. span., xv. J.? 49 ff. kl. ungleiche span.

[1] al-Farabi . . פירוש לפתיחת, [2] 6 ibn Heitham פירוש פתיחות; s.

---

[1]) Eine Textstelle bei Munk, Guide i,355, auch aus a. f. 411 (fehlt bei P. 1211, wie die Schriften über Asthma und Melancholie, s. V.A. 57, 64, 114).

[2]) תם זה המאמר מרבנו (הכרו B) הרב הגדול מורה לדק ר' משה עבד(so) האלהים אבן מיימון ז"ל למלך אחד ממלכי הישמעאלים. והעתקתיו אני משה בר' שמואל . . . (בשנת ח"א ולארבע B) מספר מועטה מאד עד כי הייתי צריך להוסיף מלות במקומות להשכיל הענין והבליג(so) אחד מחבירי הנכבדים להעתיקו אשר לא יכולתי להשיב פניו ולא (אני B) איני כדיי בזאת משני הלשונות ואף כי מספר מועטה ולמחר (מאד B). העתקתיו. והשם (הטוב B) יכפר בעדי (בעדנו B) את מה שאומרים המעתיקים שאינם הגונים . . In meiner HS. f. 65b, H.B. 8, 88.

Digitized by Google

Cod. 36[8]; — f. 45 בזה נזכור כונת צורות המאמר העשירי מאקלידס kurzer Index.

[8] 49 [Kalonymos, ס'? מלכים], s Geiger's j. Zeitschr. 8, 118.

Ein gelehrter Besitzer schrieb f. 1, 45b—48b, 62, mathemat. Notizen nebst Figuren, worin verschiedene Citate (s. z. B. D. M. Z. 24, 381 A. 85), auch viele Randbemerkungen und Correcturen zu [8], u. A. f. 51 יש לכתוב הנה מה שכתבתי בכוונות שלי המתחיל הכח הגלגלי . . ., etwa ein Commentator Gazzali's [Elia Misrachi??].

291. 157 f., span. Curs., xv. J.? Miserable Initialen. Vieles vocalisirt; ַ für Kamez.

Medicinische Collectaneen bis auf einzelne hebr. Wörter und Sätze in spanischer Sprache, grossentheils mir unverständlich.

[1] Recepte (.. פארה und .. טומא), auch erotische, z. B. Bl. 104 verliebt zu machen, 109b schwanger zu machen; am Rande (bis f. 86b) von 1 bis 295 gezählt (incl. f. 62 ff.); der Index f. 156 ff. reicht jetzt nur bis 107.

[2] 7 ג'ילאינוס(so) מאישטרו נטוראל. פיסיקא איס פרטי פארה סאביר אי פארה אובראר, scheint eine Art Bearbeitung des Johannicius (s. n. 270) bis zu den Complexionen.

[3] 10 איסטי איס(so) איל ליברו דילה סירוגיאה די דון שלמה מאריק סולורג'יאנו טיטול די לוס נירביאוס. ט' ראמוס שיאיטי פאריש סון קונטאדוס איניל מיאוליאו ג'ונטאדוס. Ende איס מוגו פריאה אי נרביאוסה מוגו אדימאש.

[4] 13b איסטי איס אל ליברו קי פאבלה די קישטיוניש די מדריק פרימירה מינטי(so) פאבלה דילה קאביסה אי לוקי פירטיניסי ארישפונדיר שאילות ותשובות. דימי קי קוסה איס קאביסה. דיגומי קי קאביסה איס מיאינבירו אופיסיאל . . (vgl. n. 266). Vom Kopfe und den Gliedern, deren Zahl (f. 15) 248 (רמ"ח) auch bei Zahrawi vorkömmt, von der Seele, dem Körper etc., den 4 Humores, den Sinnen u. s. w.; f. 23b Fragen über פיסיקה (Medicin) und Chirurgie. Ende (?f. 29) אגוסידאטו אידי היגג'אמיינטו; f. 40—1 wieder Fragen, namentlich über Fistula (deren Definition nicht wörtlich mit Theodorich's, Anf. lib. iij, stimmt); f. 43 שאילות ותשובות די קואנטוס אלימיאנטוס איס איל אומברי. די טיירה אי די איירי אידי אגואה אידי פואיגו; vgl. [6].

[5] 31b (10 Zeilen) בעזרת הבורא. איסטי איל(so) ליברו די גליאנוס אי די בוקרט. פרימירה מינטי פאבלו די לאס פרידס דילה קאביסה די לוס אומורים אי דילאס מוג'ירים אי פאבלו די לאס פרידס קי סון מוגוס די פיאידרה . .

[6] 47 איניל נומברי דיל דיאו יש'. יו מאיסטרי טדריק פור נומברי דיל פפה אי פור רואוגו די אניק אי אנדיק [l. Andrea?] אייל קואל קונפוסו איסטה סילורוג'יאה נואיבה אה סירויסיו דיל דיאו אי אה פרו דילוס קי פינקרין די פואיס די נוס אינטונדידו קי אירן אלוגונוס קי (?) סי פוין אליוס מאיסטרוס דישטה סילורוג'יאה נון סאביאינדו דילייא פרטי נין(so) לו טיאינרן פור איסקריבטו נון לו אן אוסדיסלבו (?) קואנטו גואריסון אונס פרידס קי סון אין קרני מואירטה . . . ., etwa Vorw. der kurzen Chirurgie,

Digitized by Google

worauf sich Theodorich zu Anf. seiner edirten beruft; vgl. die catalonischen HSS. der letzteren bei Haeser, Gesch. i, 342; vgl. Janus 1847, 139; f. 48 ein ביברלגו, wozu man die Verse Ps. 118, 16 ff. sprechen soll; f. 49b מאיסטרו טדריק דיסו אסי קי טודו סורג׳אנו ספארה מיאינטיס אין אוברלר די סו אופיסיאו . . ; f. 53: איסטי איגספטרו איס דילה סֵלורג׳יאה די טדריק; 53b: אסי קומו מאנדס טדריק.

[7] 53b Chirurgisches, mit verschiedenen Specialüberschriften (. . . ד טיטול), citirt Galen („der noble Chirurg“ 69b § 156) und Hippocrates.

[8] 70b בעורס הבורא. אסי איס קומיינצו קי קונפוסו גאליאינו מוייטו נובלי סורוג׳אנו קי פואי סינייור דילה סורוג׳יאה סוברי קוואנטוס לה לבנוגאדון, 24 (gezählt 26) Krankheiten des Kopfes, nämlich מנורע אלטירסים und andere arabische Bezeichnungen; f. 71b von körperlichen und nicht körperl., tödtlichen und nicht tödtl. Krankheiten. 79: דיסדי אקי קומיינסא אל נובלו סורוג׳אנו קי פואי גאליאינו אדזיר איגלס קאבילה דיל אונברי; 79b bis 80b (abgebrochen) eine Anzahl kleiner Absätze, stets beginnend: סי טי פריגונטארון קי קוסה איס.

[9] 87 בעורס הבורא. איסטי איס איל ליברו דיל אלחִיכִימה(so) פורס קאטר לאס אוריגס דילוס דוליאינטוס; folgt aber nichts Entsprechendes, erst 89b: דאקי קומיינסאן לס אוריגס אי סי איסטן לס אגואס . . . ; 94 ff. über allerlei Anderes, z. B. Jahreszeiten und Monate (hebr.); 96 Eintheilung der Medicin in theoret. und prakt., Anatomisches und Chirurgisches; 104b von Fiebern (קאליינטורדאס), Frauenkrankheiten u. dgl.

[10] 112b — 121 קומיאינסו אזיר נובאדיס דילס יירבס. איל פוליאו איס קאליאינטי אי סיקו . . ג׳ מעלות, kurze Zusammenstellung von Pflanzen nach ihren Graden; Recepte, theils mit hebr. Ueberschriften; 118b: קריסטיל יפה וטוב מסדר ר׳ יהודה בן חבריל; 119b nennt מניניקוס (?) und zweimal „מאזיר (Macer) der Arzt“ (V.A. 39, 329; Hermes 8, 830).

[11] Der Rest ist defect und so zu ordnen: f. 128 — 35 (Mitte n. 1—57), 146—53 (119—51) und unten n. [12] ff. F. 144—5, 136 bis 141 a, ohne Randnummer: Diät (ריג׳ימינט) und Recepte (ein ganz hebr. f. 138). F. 130 n. 15 ein Abschnitt über Augenkrankheiten (דוליגליאס די לוס אוג׳וס), d. h. Recepte (. . מידיגנס), 134b n. 49 für Ohren; 146 n. 119 מאנירס די לאס פייבריס (so)אל, bis 151b n. 141.

[12] 154—5 n. 164—9 und 171—5 Fragment einer Zusammenstellung der „propiedades“ der Nahrungsmittel, 154b endet der Abschnitt über ג׳יג׳ונברים (Gemüse) und beginnt (n. 169) von Früchten.

[13] 123 — 24 n. 186 — 202 Fragm. über Urin; n. 187 אי איס קֵאדּוּשִי פאזיר סאביר אי אינטינדיר לאס מאנירס די לאס אוריגס אי סוס דיפרטימיינטוס.

[14] 124b, 127, 122—6 n. 203 ff. (so)קולוריש דילה אורינה מספר המטמורי

Digitized by Google

קולורים דילה אורינה סון ד' לה סימיגיאנסה איאיל אוג'ו איאיל גואיסמו אילה פיאיס; f. 127 (!) ערבי סלס אלבאול; — Razi ad Almansor x,30 hat jedoch 7 Farben. § 217 f. 126 endet כון אוס ביאין מאֲדָרָה מואיסטרה סוברי קי טיטולו טירצירו פורה סאביר לאס נסינסיאס די לאס אינפירמידאדיס מורס. Folgt und § 218–223, 6 Arten ganz kurz.

[15] 126b n. 224 העתקת חנניה בן יצחק לאס מאנירס קון קואה און אומברי סאלוד סון ס(so) טרים אי סון לה סנגרי אי לה איירי נטורל אי איל זרע. § 225 beginnt דיזי בוקרט אין איסקאלינטימיאינטי אין לוס מוסוס אים מוג'ו אדימאס.

292. 91 f., deutl. span. Curs., etwa xiv—xv. J.

הספר החמישי מהקאנון מן הסר אבן סיני ונקרא אקרבדין כלומר מזכרת הרפואה והוא ס' הרקוח ובלשונם אנטידודארי(so). Vorangehen die Verse des Uebersetzers [Natan]. Indices, Nachwort und Glossar fehlen. Die HS. ist im Ganzen besser als n. 87. Die „anonyme Abhandlung über Anatomie“ bei Lil. ist die nach den Gliedern geordnete 2. Summe.

F. 91 bezeugen Vidal Kohen und Josef דלבוספאכן (?), dass קומאייה Wittwe des מיאל בונדר קומפראד in ט'לון dieses Buch und ein zweites על שני לב"ם nebst קונורטור מחכלת מ חופה אדום . . für 7½ Flor. an Maestro Selamias (כשיא הדור היום שם ט'יספאכן?) am 1. Tebet 212 verkauft. H.B. 14, 95.

293. 196 f., bis 26 Perg., dann theils Perg., verschied. span. Cursiv, xiv—xv. J.?

Isak b. Sal. Israeli [בחבורו] ס' מחבר מדברי הראשונים בקדחות עיין בחברו; יצחק בן שלמה הרופא והוא חמשה מאמרות המאמר הא' במהות הקדחת וגדרה . . המאמר הא' בגדר הק' ומהותה. אמר יצחק צריך למי שיבקש דבר מן המבוקשות f. 2 שיקדים החקירה על ד' מדות; f. 193 bricht gegen Ende des 21. Kap. Constantin's ab; f. 175b, 176 Lücken. Scheint collationirt, Randnoten von anderer Hand? Uebersetzer aus dem Arab. unbekannt. V.A. 37, 356; 39, 334; — f. 196 vom Annotator אם חמלא חבייוסיך מים ללולים . . וזה המשקה שהרכיב רבי' משה בן מימון נ"ל יועיל לקדחות וכו'(so) כמבואר במקומו ויש לו סגולות רבות לא נכתבו הנה.

294. F. 1—182, 193—217 deutl. span. rabb., 200b ital., xv. J.

[1] 7 Abr. b. Chijja צורת הארץ; s. Cod. 36[4].

[2] 60b Sacrobosco מראה האופנים; s. Cod. 249[2].

[3] Eine schwer zu sondernde Reihe geomantischer Loosbücher, theils identisch mit n. 288 und 299 (D. M. Z. 25, 410).

A. f. 78 אמר החכם הפילוס' ר' אברהם א'כ'ף' ז"ל הרוצה להשליך; die Figuren heissen אבות, אמהות, בנים, woraus 12 בתים, 2 עדים, דיין und מכריע. Zu den 16 Figuren von דרך bis סף יוצא[1]) sind am Rande latein. Namen (acquisitio etc.) notirt. Die 12 Häuser etc. ähnlich n. 299 f. 124. Ende לך אל בעל הלומה והוא יגיד לך האמת.

---

1) Arab. und latein. Namen s. Cod. 299 f. 135b, die Figuren bei Nicoll 328; Flügel, Handschr. 2, 585.

Digitized by Google

B. 84b ביאור כל הצורות והכליה ופעולות כל מעשיהם, ausführlich über die 16 Figuren. — *C.* 98 ענין המבטים. — *D.* 99 קבלה ממשפטי העדים אחר היות, Combination von 3 Figuren, wie n. 228 f. 157b mit dem Schlussverse; s. unter E. und Gh. 58B.

E. 119 Abr. ibn Esra .. ס׳ הגורל שהעתיק, zuletzt אשר חיבר; nur bis 122—3 fast identisch mit n. 228 f. 126—9 (vgl. Gh. 58 f. 80; Cod. 299, f. 121), stets שאלה, die Behandlung ähnlich n. 299 f. 157. Folgt eine corrupte Vorbemerkung über die folg. Combination der 3 Figuren und der Grund der Combinationszahlen. Diese Parthie ist an den betr. Stellen von D. unter dem Namen הספרדי aufgenommen.

F. 132 אלו הן הימים אשר תקנו בהם להשליך הגורל; die התנה 132b אל אלהי הרוחות verschieden von n. 228, H.B. 5, 122; die Reihenfolge ist כבוד נכנס bis שפל ראש, später קהל bis דרך; ähnlich oben B; end. מראה נסיעה הרבה נשלם פירוש הגורלות.

G. 139b Verschiedenes unter verschiedenen Ueberschriften: כלל למחשבת השואל etc., zuletzt die Zustände der Sterne, wie חבור etc., end. ובית המקנה והבהמות.

H. 145b זה ספר סודות דיני הגורלות, ע״ד דיני הכוכבים ומזלות .. משפטיהם ודתותם, בחלריהם ... אבן חריזי טוליטולי .. דע כי שאלות הגורל הם; s. Goldenthal S. 69, D. M. Z. 18, 177. Die Reihenfolge ist דרך bis ספק יולא. Hier folgen 57 gezählte Pforten: שער א׳ בעניני השואל על מזלו .. בשביל אהבתו וחברתו ירויח נשלמו גורלות ר׳ יהודה אנו צריכין לבקש תחלה המורה; end. אלחריזי .. , auch K. 27 f. 167 spricht Jeh. al-Charisi als Verf. (s. H.B. 13, 89, wo das J. 1203 hervorzuheben war, und S. 112 über „Toledaner"; vgl. unten f. 199b; P. 1059[3] „Juda"). Unrere HS. scheint nur die 1. Abth. der Wiener zu enthalten; die Beispiele bei Gold. ohne Kapitelzahl hier K. 15 f. 158 שער לדבר עם המלך או השלטון לקנות מהם (auch sonst häufig אם ישאלך מלך) und K. 38 f. 173. Cod. Opp. 1175 Qu. f. 206b theilt in 20 חלקים, giebt aber 23 K. Geomant. Schriften von ibn Esra und Charisi citirt Abr. Jagel בית יער לבנון iv K. 12.

J. 181 Verschiedenes, theils Astrologisches: זה הועתק מספר תלמי ומחכמי הודו וילא מדין האמת ..., 181b טבע השבעה כוכבים בקדרה etc. 182 תולדות הי״ו צורות כתולדו׳ הד׳ יסודות (fast identisch f. 199) etc.

K. 182b מלאכת שמות המזלות ושמות המשרתים ותכונת הבתים ... נחלקים לחמשה חלקים, vielleicht nur Anf. (und Ende?): f. 199b שמות הצורות בלשון נוצרי ובלשון טוליטנו (!), es sind aber nur die 16 hebr. und latein. Namen vocalisirt: (l. intus) ממון נכנס קומפריהינסוס יניטוס (oben f. 78: acquisitio), dann הבתים; f. 200 המשליך הגורל יאמר התחנה שכתבנו בתחלת הספר. Ende 200b דע כי כל אשר תדין .. ולא יפול דבר מדבריך; dann Namen des Zodiak und der Planeten בל׳ לעז (latein) und lange Schlussformel des Schreibers.

[4] 201b Kalenderregeln u. dgl. [עברונות, C.L. 283, 378, Benz. 48],

Digitized by Google

anf. נולד קודם חלות; f. 202 סדר סוד העבור אמר ר"ג כך מקובל; dazu מפתחות, theils Memorialverse; קביעות, תקופות, Sonnenmonate und christl. Jahr.; Zodiak und Planetenherrschaft, Witterungstage, end. יהיה כל חלי בחדש הנשאר. — F. 214 ס' רעמים ורעשים; s. 212[18]. — F. 267 Die Beziehung der geomant. Figuren zum Zodiak etc. italienisch mit latein. Lettern.

F. 60 (vgl. 76 חזק . . . נשלם אשר יעקב אבינו חלם) beendete Jak. b. Isak Perez der Spanier Mont. 12. Tammus רפ"ד in קסטילו für Menachem b. David, dessen Sohn wohl Dav. aus Castello (הגיע לחלקי . ., u. A. f. 2) f. 5b die Geburt von 5 Kindern, Menachem 1521, Joab 1523 (H.B. 11, 104) etc. genau verzeichnete. — Randnoten von span. und ital. Hand.

295. 169 f., verschied. span. oder ital., xv. J.; f. 26 ff. ך für ח.

[1] [Is. Israeli] ספר המסעדים, Fragm.; s. 41[2].

[2] 9—12 Kalendertabellen und Regeln; zwischen 11—12 Fragm. eines Bl. (mit Datum?) und תקון שני ומזורעים mit Erklärung; f. 12 באה ואמרה בקו מאה אמה ושם ארכו בן אדם הקילה ואשמיעך מהר דבר השם בימי קיסר וודריק(so) מלכות אדום הרשעה אחר ת"ה ושלשים שנה אשפיל רומי כבודה וגאונה. — F. 12 ff. Recepte.

[3] 15 מאמר המשיחות לזהרוי(so) הרופא, wohl der 25. Tract. des תצריף von Zahrawi (s. n. 8, 80), ob die Uebersetzung des Josef Wakkar (Cod. 321) oder des Anonymus (V.A. 57, 485)? Anf. הספרים אשר בינם ובין התחבושות כי התחבושות ברפואה יותר כוללים; end. יורק הכל ויערב ויעשה. F. 23 משיחה נמצאת בהיכל שלמה בן דוד כתובה על אבן שיש לבנה; vgl. Fabric. B. gr. 13, 387. — 25b תחבושת הנקרא אונגינט דל קומטי (vgl. Cod. 188 f. 100b = 96; V.A. 40, 102).

[4] 26 זה ספר גאליינוס בהנהגת הנער הנכפה העתקת חנן בן יצחק (fehlt bei Wenrich 255 und Wüstenf. 29), schwerfällig übersetzt. Anf. אמר גאליינוס דע אתה פיקוליאם שאני הייתי חושב שאין לך צריך לדבר מאותינו בעלת הנער בימים מן השנה אשר יקראוהו היוונים (!) שערי אלעבור..לא חזק; end. כי דומינסינם בחמן ילקח אם בענינים. Κεχιλιδυέ und Dionysios bei Galen de puer. epilept. éd. Chart. 10, 487. Die 6 Kap. des Originals sind nirgends angegeben.

[5] 30b השער השנים עשר בהנהגת הנולדים בגבול השני משניהם וזה אחר ארבעים יום מעת לידתם עד צמיחות שניהם ומה שיסבלו עליו מן ההנהגה והרפואה בעת חולייהם המיוחדים בהם באלו השנים מספר יצירת העובר והנהגת ההרות והנולדים חבור עריב(so) לנאבון אלחכם(so) אמר אפוקרט שני הילדים ד' גבולים; end. רמון מתולע ומה שדומה לזה; aus der Schrift Arib's für al-Hakem (Escur. 828[2]); s. auch 220[3]. D. M. Z. 25, 393; mein: Kalender von Cordova (Z. f. M. Litzeit. 19) S. 5.

[6] 32b זאת הרפואה עשה מאיסטרי ארנבט, d. i. Arnaldus de Villanova, entsprechend Cod. 288[2] f. 20 und 31.

[7] 35b זה מספר הרופא הנקרא אלחראני והם מנוסות עשה אותן למלכים וזה מעשה המאנקים אבק מנוסה לשלשל המפעופות השחורות. כאבולי ד' דר' . . . . אבק אחר . .

Digitized by Google

אחר . . . זה נעשה לאֵם המלך אמיר אלמותנין, welcher Harrani?; f. 36 Recepte u. dgl., und Indices zu Schriften dieses Cod. (s. [10]); 2 Gedichtchen ישוח מה יה במליאות ראשונה und 39b אשיר מזמור לישועה עלתה נלה, acrost. Tanchum (Uebersetzer?).

[8] 41—42 Fragm. über Nahrungsmittel, anf. סגדי הוא המשובח מוליד דם טוב; f. 41b beginnt eine Abth. מאמר בירקות אספינק ק"ל בה'; citirt: א"ג[אלינוס] בפירושו לסיסי אלפידימיא, א"ם häufig, רזוי, א"ז (= אבן זוהר), zuletzt עבד אלל.

[9] Verschiedenes, darunter Beschwörungsformeln, z. B. וזה הלעז גַּמַיישׁ נון אַיּאַץ וושטרַא סֶבְרִי(so) פלוש קֻיב פוי מאי אִנְאִישטַאטִירא . . . ., auch Memorialverse in salernitanischer Manier, z. B. לבן בפנים אדום בחוץ יוליד אמיטריטים לעיר | אדום בפנים לבן בחוץ האמלעי מסס יעיר | שחור בפנים אדום בחוץ שלהבת הגדול יבעיר.

[10] 47 [ס' המעלות, d. i. ibn al-Dschezzar's כתאב אלאעתמאד, arab. in Cod. 716, latein von Constantinus Afer als lib. de gradibus, h. vom Anon. aus Avranches 1197—9?] beginnt (nachträglich ergänzt) mit ליליוס, Anf. des 1. Grades, in 2—4 Gr. sind 57, 58 und 21 Nummern (wozu der 4fache alphabet. Index f. 38); f. 52 סמו מעלות הארבעה מה שמלאתי מהם ב"ס. Cod. 297[8] mit neuem Tit. דרך הטבע Grad 1, 2; und s. 288[5]. V.A. 37, 363, 409; 39, 327, 334 (vgl. zu 245[5]); 52, 474; 57, 94; s. zu Cod. 116 (arab.).

[11] 52 עיין פסיחה זה הספר אחר סמ[הפך . . ע]ליס לפניך radirt, wie 53b ספר הַשְׁלמת המזג והטבע. Anf. א' המוסכים, end. המדשנים , . . מבושלים כל לרכס והיה דשן ושמן. סס . . Also fehlt Vorw. und ist de virtutibus simpl. medic. des Constantinus Afer [aus Arab.?], auch Jo. a Scto. Paulino beigelegt, h. vom Anonymus aus Avranche 1197 bis 1199? C.L. 377; V.A. 37, 379; 40, 89. Dazu Index f. 38b.

[12] 54b [Fragm. aus Gerson b. Sal. שער השמים, viij—x, f. 55b fehlt Ende viij und Anf. ix; f. 64b Tr. iij bis Anf. שער ג']; s. n. 65[7].

[13] 67 Recepte u. dgl., besonders Erotica (לטוב אשה כבתולה 69), auch Sympathetica. — F. 71 satyr. Gedicht über den Lehrstand, Refrain חלקים טעות ורגעים כל ימי רבי רעים, acrost. Elia.

[14] 71b צידת הדרכים, s. Cod. 19. Zahlreiche Randnoten ohne Beziehung zum Text.

[15] 160b Recepte und Allerlei von verschiedener Hand.

Der Cod. besteht theils aus Fragm. und Zwischenblättern mit alter Pagination (f. 37 ist קי"ג und 157, f. 48—160 קל"ג—רמ"ד, 3 רכ"ד), ist falsch gebunden. — F. 1 verkauft Schemtob b. Abr. di קרסטו (= Castro? C.B. 2857) an den Arzt Elia b. Is., Sonnt. 24. Nov. קל"ג. F. 169 Bes. Crescas b. Meir Crescas und אסתרוק Crescas Abr.

296. 193 f., zweierlei span. Curs. bis f. 183b, a. 1395.

[1] Razi, המאמר הט' מס' אלמנצורי mit dem Commentar („Practica“)

des Gerard de Solo, compendiös übersetzt [von Abr. Abigdor] mit unbedeutenden Zusätzen. Die Ueberschr. giebt 92 שערים an (in Wien 95), der Text nur bis 18 regelmässig, dann f. 100 K. 55—8, f. 134 und 175b K. 72 und 88; die, theils corrigirte Randzahl bis נ״ג ist wohl vom Schreiber der Columnentit. und des doppelten Index der Kapitel und Absatzzeichen f. 179—80. Anf. בכאב הראש והסדק כשיהיה עם אלו השנים אדמימות ומשיכה וגבהה בפנים והעינים וחום במשוש וגודל הדפק הקץ בקיפאל הוא עורק הראש; abweichend von Opp. 1137 (F. 44) und Wien 138. Hingegen stimmt K. 22 f. 74 mit Uri 419 K. 21. Welche HS. die Uebersetzung Schemtob's (Urb. 50) enthalte, ist noch nicht ermittelt (s. zu F. 44).

b) Der Commentar schliesst sich ungezählt den Textkapiteln an; Anf. und Ende s. H.B. 8, 90 und F. 44B, wo für עו״ר (s. oben S. 109 A. 1) auch עמה וזכר רפואה. Abr. lässt Gerard's Zweifel, Fragen u. dgl. weg oder kürzt; Autoritäten übergeht er oder fügt hinzu, theilt eigene Erfahrungen mit, beruft sich auf seinen Lehrer (der in Tolosa war, K. 64, Text 67). Charakteristisch für ihn und Leon Josef (n. 101) sind ihre Glossen zu den abergläubischen Mitteln K. 12: incubus; vgl. K. 11 (zu Cod. 214 f. 151). H.B. 8, 90; V.A. 40, 99.

[2] 182 Gerard de Solo, מבוא הנערים (מורה וקרה in n. 297 fingirt), Introductio juvenum, h. von Abr. Abigdor, 1379, mit einer uned. Vorbemerkung; W. 4, 802; H.B. 9, 173, jetzt Berl. 544 Qu., Rosenthal 21; vgl. zu 286[1].

F. 178 אני שניה הסופר בר חיים כתבתי זה הספר מכתב ידי של האדון אדוני מורי יוסף בר יוסף פה טרסקון ושלמתיו בארבעה עשר לחדש אדר לשון של שנת קנ״ה.

297. 299 f., span. Curs., gröss. bis 62, 199b—240, 296 ff., a. 1431—9.

[1] Gerard de Sol. [מבוא הנערים]; s. 296[2].

[2] 5b Bernart Albert[i] [Decan oder Kanzler in Montpellier] מבוא במלאכה über Canon iv F. 1 [Introd. in practica etc. Cod. lat. Münch. 238, 666], h. von Abr. Abigdor (erste Schrift?); f. 7b und 8b def. V.A. 40, 105, 121; 42, 52; H.B. 9, 171, jetzt Berl. 544 Qu. Auffallend ähnlich den Recepten, welche dem Gentile da Foligno beigelegt werden (Lett. ital. dei Giudei iij § 7).

[3] 16 ספר קונטנטין (so), ist ein Excerpt aus der Practica 275[6]: דרך הנשים לכולית, gehört Platearius.

[4] 18 חבור ארנבט דווילא(so) נובא [Theil der Parabolae]; s. 286.

[5] 20 Maestro Bongodas [Jehuda, H.B. 14, 97] Natan. ספר רפואות .. הרופא אשר חבר בארץ ספרד ועוד לכל דבר בדבר רפואה ושמו סוד הסודות לפנות ורוח(sic) ואתחיל בשיעור הזאת הנקרא לאדם לפעמים כמה חלאים וכמה ענינים ובגופו(so) ובראשו ובכל אבריו. ואתחיל בכאב הראש ירגיל לאכול פילירי אסקודיקון, Recepte (ריציפי) ohne strenges System nach den Gliedern, zuletzt für

Digitized by Google

Fieber, theils auch die Bereitung halblatein, z. B. f. 20b קונקאסינטור קון אסיטי אי אקי רוסאסיאי [conquascentur con acete e aquae rosaceae], Krankheitsnamen theils arabisch; wohl von einem Schüler redigirt. Ende איספונדו אסקרי' אוני אי סימי. — Unbekannt; vgl. 243[1]? V.A. 40, 115; 42, 106; H.B. 11, 54; 13, 106; C.B. 1638, סו"ס ריב"ס 266 a. 1387.

[6] 43 Aristoteles, שאלות הטבעיות [die ersten 3 medic. Sectionen der Probleme] aus dem Arab. des Honein, in 4 Tract. Anf. אמר חנן בר'(so), חנין בן (Reg. יצחק אמר(so) אבוהייד הסאלה .. מדוע פרקי הסנה והשנויים המופלגים (Pr. i,3 aber 1, 2 verflochten); end. ולזה יהיה מונע הסכרות. Alf. 161; F. 44 D; zu 275[7] arab.

[7] 60b Maimonides, מורה הנבוכים i und ij; s. n. 99.

[8] 199b ס' מעלות Grad 1, 2; s. 295[10].

[9] 207 Maimonides מלות הרגיון; s. 239[9]. — F. 217b die Figur der conträren Begriffe und: שלולות לפני [1]) חומות סתורות לאחריכן הפוכות גמורות | לפניה ולאחור יחדיו למתחייבות שמן סתת אסרות(so).

[10] 218 al-Farabi פרקים ישלמו כל מה שצריך אל ידיעתו הרוצה בביאור מלאכת ההגיון . . המלות המורגלות בכל מלאכה [מלאכה] מהם מה שאינם מפורסמות אצל המון הראשון הוא גדר הכולל והסם חקו [והסני רשומו] וכן ילך הענין; end. אנשי זה הלשון בספר הדברים; wie Cod. Mich. 176 (so lies Alf. 241). Cod. 307[9] f. 116 אלה הם הפרקים שבכללם כל מה שיצטרך לדעת אותו החפץ להחל במלאכת ההגיון . . . המלות אשר ישתמשו בהם בכל מלאכה מהם מה שאינם מפורסמות אצל המון אנשי הלשון; Ende etwas defect. Bisl. 77 (Alf. 16) hat המלות המשתמשות בכל מלי מהם מה שהם (!) מפורסמות אצל ההמון בעלי הלשון; end. והשני רושם וכן ירוץ הענין ביתר הדברים. Eine der Uebersetzungen ist von Salomo [ibn Ajub?].

[11] 221 [רוח חן]; s. Cod. 210[4].

[12] 231 Maimonides [שמנה פרקים, s. n. 108] K. 3 ff.; Sam. Tibbon's Vorw. f. 240b angefangen.

[13] 243 מורה הנבוכים Th. iij (s. [8]) und noch einmal Sam. Tibbon's Vorw., nach Meschullam b. Sal.'s Gedicht (294b) רבו מומוי ולא נגמרו (zuletzt ירבו), in der Ausg. יהגו, mit einigen besseren Lesarten, zuletzt אחקור סוף דבר; s. C.B. 1751, 1897 unten, 2703 (Grätz, 7, 60, 88, 447-9), H.B. 8, 75; 13, 110. In הסחר 4, 299 wird „Ahron b." vor Meschullam eingeschaltet, was auf Confusion beruht. Vgl. auch zu 239[7].

Den (ganzen?) Cod. schrieb für sich Reuben b. Salem Salomo (42b), f. 59b 18. Adar 199 in Pavia; Freit. 4. Tammus 191 in Arles, f. 294 Donnerstag 6. Tischri 199 in Pavia; f. 299b: מודה אני התמום למעה הודאה גמורה . . שלויתי מן הנשא הרופא מאישטרי גוגגוס לורנ"יר ששה פרקים במעות מגויים ובתורה משכון נתתי בידו שמנה חתיכות ספרים

[1]) סומים sind die Ausdrücke für die Quantität des Urtheils; s. Averroes ק' הגיון f. 17 und Messer Leon zur Hermeneut. Cod. 27 f. 362b; Ephodi, Gramm. S. 157 (falsch משפט כולל); vgl. הכללים שהם סומרי המומות, ibn E. bei Dukes, Phil. 49.

Digitized by Google

מכייל זאת לדעת ספר ר' אברהם אבן עזרא ממעשה חומשי תורה בדרך פוייול. עוד ספר מבוא מאמרות מלילה עם ביאור ספר ההקש לר' לוי בן גרשום וגו ס' גורלות לר' אברהם אבן עזרא. עוד ספר רוח חן וגו מלות ההגיון עם מאמר בליסי מספר מורה הנבוכים. עוד ספר ראשית חכמה לר' אברהם אבן עזרא. עוד ספר פסק מהקולי מקלת מלות נלקטות ממנו. עוד ספר כוזר בנייר עם ספר חובת הלבבות עם מאמר יקוו וגו ביאור אותות עליונות לר' לוי בן גרשום עוד ספר ראשון מאבן סיני בכרך פוריון(80) עם ביאור אבן כספי לספר שמע הטבעי וגו ביאור ספר הויה והפסד לקלור בן כשד. ועל אלו השמנה חתיכות הנזכרות שנתתי בתורת משכון קבלתי . . . מן הנשא הרופא מאישטרי בונגודש אורגייר הנכר ששה פרחים במעות מגריים כנכר בתנאי שכל עת שאפרע אליו בשלמות הששה פרחים שלויתי ממנו כנכר הוא מחוייב להחזיר ולהשיב לי כל השמנה חתיכות . . . פה עירה מנשלייא היום שני לחדש אייר שנת חמשת אלפים ומאתים וארבע עשרה לבריאת עולם . . ראובן ב"ר שלמה.

298. Perg., 148 f., zweierlei deutsch, alt; f. 148 Bes. Sal. b. Elieser.
Pentateuch ohne Punkte.

299. 166 f. (zwischen 161—3 def.), ital. Curs., xv. J.?

[1] Prophiat Duran oder Isak b. Mose ha-Levi, חשב האפוד, Chronologie in 29 Kapp., deren Index (K. 28 über christl. Ostern beachtenswerth) hinter dem Vorw., nebst eingeschalteten Tabellen. Anf. כבר ביארו הקדמונים כי מעלת, so lies מעשה אפוד Einleit. S. 43 und Z. 3 v. u.: חשבונות סוד העבור כלו und שמי לעלם; am Ende der Verse f. 36 למשה רב פעלים לבית חסדאי לנויי (vgl. H.B. 5, 115; 10, 109); K. 5 f. 7 hat das J. 5151, eben so K. 26 f. 40b für (רס"י ז"ל) שנת ה"א in dem miserabeln Abdruck hinter ס' העבור Lond. 1851 S. 121. Das Citat bei Muscato 244 ist aus K. 24 f. 37b; vgl. auch Cassel zu Cusari S. 122. Anf. K. 1 כאשר ידומה קו ישר יעבור במרכז גלגל; end. וכ"ש לדעת האומר כי היא מורשה לנו ממשה רבינו אמן . . ונשלם סוד העבור . . Das חלוף הימים C.L. 213 kommt hier nicht vor.

[2] 41 [Abraham b. Chijja] Geometrie [ס' התשבורת in V. 400], anf. בשם האל הגבור והנורא (s. המגיד 1858, 186; H.B. 7, 84; Z. f. M. 12, 19, 44; vgl. 36[16]). In n. 256[5] f. 56b (R. 1170 S. 15) folgt ס' חכמת השיעור בעזרת הבורא ומתחיל אני ואומר, hier nur ואני אומר, V. ואני מתחיל ואומר. Hier beginnt die latein. Uebersetz. des Plato (Liber Embadorum Savasordae, d. h. כתאב אלמסאחה, Serapeum 1858, 34). Inhalt der iv שערים s. Z. f. M. 12, 19 ff. Anf. i. הוי יודע(דע) כי כל החכמות. ij Th. 4 f. 77 die Sehnen- und Chordentabelle. Ende i ist Cod. 256 f. 62—8 ausführlicher als hier 51—2, auch ij dort 71b (nach 72 def., nämlich Ende Th. 1 und Anf. 2) bis 73 als hier 54b — 60. R. S. 116 endet והוא תשברת הבריכה לשלום וברכה. והנה פרשתי לך דרך תשבורת הכדורים . . . ובזה נשלם השער הרביעי אשר הוא סוף החבור הזה בעזרת הבורא יתי שמו גם ברכות יעטה מורה. Hier f. 97 והוא סך כל הבריכה והשברתה, וכבר פרשתי לך דרך תשבורת הבריכות וכל מדתו . . . ואני בא אח"כ לפרש מעשה התשבורת ע"ד קל מזה . . . פירוש דרך התשבורת bis f. 99 (V. 58) בראשית החבור מספיק לך; so weit auch Plato. Im folg. Epilog, hinter משנת המדות (s. 36[8]) edirt, heisst das Buch ס' חבור המשיחה והתשבורת.

[3] 104 פירוש תקופת היד התקופות הם ד' בכל שנה, end. ואלו תמצא עם.

Digitized by Google

שארית הפירוש בכמה בחדש . . . בלי ספק ופקפוק; f. 107 die Figur zweier Hände mit 4 Fingern: אצבע, אמה, קמולה, זרת.

[4] 107b Abr. ibn Esra [כלי הנחשת] 1. Rec. vom J. 1146, obwohl lückenhaft (z. B. f. 115), stark corrumpirt, doch zur Ergänzung und Berichtigung der im Einzelnen ähnlichen, theils anders geordneten, elenden Ausg. 1845 und für die Abweichungen der Schriften i. E.'s überhaupt wichtig. D. M. Z. 24, 344, 385 (die Stelle in ס' העבור ed. 1874 S. 9), 25, 398; s. Cod. 249[5].

[5] 121 geomant. Loosbücher und Fragm. theils wie n. 228 und 294: *A.* זה ס' גורלות שעשה(so) החכם המופלא ר' אברהם אבן עזרא ז"ל. יקח קולמוס ויעשה ד' טורים; 1. Figur דרך, Einiges abgerissen. F. 122b איש אחר יבקשנה ואתה תגלה בע"ה. מפתח הספר [אם ר]אית לצייר צורות . . . ותאמר בתחלה יהי רצון מלפניך . . . פרק לדעת מהות כל צורה שכתבתי; zuerst kommeu die זוגות, dann die יחידים, nämlich קהלה, דרך bis יוצא סף. F. 24 ובע"ה נכתוב בספר הזה נקודותם וחשבונם וגלגלם(so) כמו שחברם החכם הנז' באורך ביאורו בספרו. ועתה אתחיל לכתוב בזכר הבתים, fast wie n. 294 f. 79, 80. F. 125 אמר המחבר Combination von 3 Figuren von קהלה bis דרך und Permutationen; f. 135b ועל העבדים והשפחות. תמו דיני הגורלות. D. M. Z. 18, 177 und Cod. 228[8].

B. 135b קהלה כזה (Figur) גמעה לטין פופולוס והוא זכר צורה ממהגת; ausser der arab. und latein. Benennung ist theilweise die berberische angegeben (vgl. auch n. 228 f. 140 ff.). In jedem Absatz heisst es אכן שבנו אל הכלל הוא מורה על, oder ונסוב אל העקר והסרס אכן על הכלל הוא הוראת mit längerer Erörterung, n 1, 2 schliessend ודע זה כי הוא דעת אלמוסי (D. M. Z. 25, 412), später folgt auch (עוד אמר) ולדעת פילוסוף אחר; f. 155 והסרה חלד בת בלא קושי חמו לטובה כלל ופרטי י"ו צורות ח"ל ואלו הם שערי גורלות בנפלאות גדולות אמר המחבר כי ישאל לך, Fragen, und andere Abschnitte f. 156b, etc. 161 l. Z. אמר אבו עבדולי, wohl abu Abd-Allah ez-Zanati (D. M. Z. 25, 411); zuletzt Tabelle. Eine arab. Geomantie s. P. 1103.

C. 162 Fragm. mit mystischem Anstrich, darin die Ausdrücke קו(חכמת ה), חוטין, מאזנים (רוחניים), קטבים רוחניים; f. 162b die allgemeinen Vorschriften und שער לחולה כשתמצא הבית הג' . . תדין אותו עליו ודע כי עקר הגורל הוא על הממסך כי בתים הטובים . .; vgl. f. 156b und zu 294 f. 121.

D. 163 Fragm. einer anscheinend ausführlichen Geomantie יעשה נקודות ישרות בלא חשבון, die Anweisung zur Figurenbildung hier am klarsten; 163b ועוד אודיע לך דעת הברבריים והשחוריים ושאר האומות; aber nur 1 Kap. דע שהתולדה כשתדע אמתתה יש בה תשלום; auch hier arab. Namen der Figuren; Ende באלו הד' צורות כי' נקודות ונשלמו נקודות ל"ו ופה נשלמו הגורלות . . .

[6] 164b פירוש הגורלות ממהר"ר זקני ר' דוד בר' עמנואל ז"ל. מחבר נתמעטו הדעות והשקט הלבבות, end. בין תבין את אשר לפניך. Der Verf. hält der חכמת הקו eine gereimte Lobrede אין לחסות בה ולהרהר אחריה כדברי נביא

Digitized by Google

ומתם! Er scheint auch die letzten Stücke dem ibn Esra beizulegen.

300. [Arabisch.]

301. 150 f., deutl. span. rabb., xv. J. — Bes. Rafael b. Immanuel (span.).

[Chisdai Crescas אור ה׳] Vorrede f. 4 und Tract i, ij, nebst Index über das Ganze; vielleicht als Ergänzung iij, iv in Cod. 303 (minder correct) mit Datum Siv. 170 in Saragossa; f. 66 (iij,2) 1335 der Zerstör., wie HS. Tur. 146, Wien 78, Par. 735 nach Litbl. 9, 325. — Hat grösstentheils die besseren Lesarten der Ed. Wien 1859 (H.B. 3, 23), f. 8 אמנם קראנו . . נר אלהים, worin auch das versprochene נר מצוה begriffen ist. Die Ausg. Ferrara hat 32 Bogen (W. 3, 274), ist also nicht ein Compend. von R. 1156. Lilienthal findet es „fast unglaublich", wie man in dem Buche nicht auf den „ersten Blick" einen Commentar zum Moreh erkannte u. s. w. — Auf Pico verweist schon W. l. c., vgl. Joel, Chisdai Creskas (so) 1866 S. 83 mit Grätz, 8, 252, 254, wo sonst Unrichtiges.

302. 268 f. (5 und 6 zweimal), zierliche Schrift, 1484; f. 268 jünger, span.

[1] 8b Avicenna קנון(so) B. iij bis Fen 10, zuletzt כתבתיו עד השלמתו קודם לכן בספר אחר. Der Ueberschrift einzelner Kapitel ist am Rande von der Hand des kundigen Schreibers der lateinische Ausdruck beigefügt. F. 182b הספר החמישי לחבור הקאנון מן השר אבן סינא ונקרא אקראבדין כלומר מורכבת הרפואה והוא ספר הרקוח ובלשונם אנטידוטאריו, dann die Verse des (ungenannten) Natan, von dem auch wohl das iij. Buch übersetzt ist, obwohl dort die Verse (Ed., Uri 411, Canonician. 43) fehlen; auch sonst stimmt die HS. mit der Ed., z. B. im Index zu iij f. 1—8 von unbekanntem Verf., ist aber sorgfältig geschrieben. Die Schlussformel נשלם ס׳ הרקוח וספר הקאנון לחכם אבן סינא, תהלה לאלהי קדם מעונה, schliesst sich enger an das folgende Vorw. zum Glossar.

[2] 259 נסח תואר פרי הבלאדור ומעשהו, wie 275[3].

[3] 261b מספר והראוי בזכאם, über Schnupfen (Coryza), anf. אלזכאם הוא הגרת המותרות התקבצו בשני הבטינים מן המוח, end. (262b) ויעשה מן העטושים והזאות מה שזכרנו. F. 262 ומה שזכרנו מן העטושים במאמר העטושים; Schem-tob, Tract. xviij, hat הקטרות für Räucherungen; also ist es wohl ein Fragm. aus Abschn. ij des תצריף nach der Uebersetzung Meschullam's b. Jona (um 1288?) oder Jos.'s ibn Wakkar (n. 321)?

[4] 268 מבא השנים, Bauernkalender nach dem Wochentage des Sonnen-Jahresanfangs und dem Planeten, anf. אם חל ינאר יום א׳ יהיה הקף מיוחס לשמש; end. ויפלו אלחו״מאלי״ם(so) שהם הכשבים וישברו הספינות הרבה

מחלוק הרוחות המזרחי והמערבי והפלוסים יודע. Viele arabische Wörter lassen fast eine Uebersetzung vermuthen; D. M. Z. 28, 655.

F. 182 und 261b (הפנימיים והחיצוניים בנפשה) מכתב מאת לעיר הרופאים Elasar Parnas in Reggio (ריג׳ו) in Calabrien, Dienstag 24. Elul 244 und Dienstag 7. March. 245.

303. 99 f., span. rabb., color., von Chajjim b. Sam. ibn נפטיגיי Sefardi, Rom, Dienst. 28. Adar 313.

Chisdai Crescas, אור ה׳ iij und iv; s. Cod. 301.

304. 152 f. (3 und 4 *bis*) und 2 Vorbl., plumpe span. Curs., xiv—xv. J.? (s. zu [11]): f. 1—5 nachträglich ergänzt.

Abraham ibn Esra: [1] ס׳ העולם ומחברות המשרתים כלם (a), [2] 10 Horoskop (f. 11b über verschiedene Beziehungen des Zodiak, der Buchstaben u. s. w.), [3] 13 השאלות (Theil), [4] 30 טעמים (a) (mit anderen Versehen, vom Abschreiber?), [5] 55 ראשית חכמה, [6] 116b המבחרים (a), s. Cod. 202. Randnoten von verschiedener deutscher Hand, die grössere (des Besitzers Manasse?) vermerkt mehr den Inhalt, die kleinere erläutert mitunter weitläufig (vgl. D. M. Z. 18, 161).

[7] 128 el-Kindi . . אגרת בעלות המיוחסות, h. von Kalonymos b. Kal. 14. Elul 74. D. M. Z. 18, 134, 157, 181; 24, 347; 25, 395, 400; Gh. 2 (jetzt mein).

[8] 136 Abr. ibn Esra העולם (b); s. n. 202[13]. — F. 145 Notizen כאשר חשבת המבטים, und אמר עברי״ מה גדלו מעשיך בעיני עם ועם טומעי, mehrmal אמר עברי״; ist Immanuel b. Jakob?

[9] 146 Maschallah . . בקדרות; s. Cod. 202[11].

[10] 148 el-Kindi אגרת . . בקצור המאמר במולדות [דע] האח [האח] שם [כמדרגתך] כדמרתך בחכמה שמעלתו [למי] לפי [אלא] קצה המציאות, 18 Kap., 1 כדגדאה, K. 2 בנימולדי ובגדול [בנימולדי ובגורל?] עיין אל בעלי שניסיות הפילאגים, l. כדכ׳דא; end. יהיה ענין הנולד במיתתו בג״ס und Epigr. כשלם קצור אלכנדי במולדות, übersetzt von Kalonymos etc. 21. Elul 74. Vgl. Loth, Kindi als Astrolog 1875.

[11] 150b Chronologisches für Novitäten כשתרצה לתקן התאריך לחשב עליו מהלכות הכוכבים בלוחות הנסיה [ר׳ אברהם ב״ח] דע לך כמה מחזורות השנים המחוקקים לרס״ט מחזורים שלמים שעברו שהם כ׳ אלפים ק״א [קי״א .l] . . כאלו בקצת לי״ג שנים; also 5124. Im Index auf Vorbl. 2 zuletzt: וקצת חשבון המהלכות ממני שלמון דלוניל קויסיו פה אויגון (so); scheint identisch mit Sal. Doyen in Cod. 343[11].

Vorbl. 1 verzeichnet Manasse . . נגידי״ [b. Israel Brünn?] von ihm gekaufte HSS., darunter אגרת בעלויות ונמצר הנקראת מקפקף, s. oben [7]. — F. 151b [אם]מכות דלוויירין יל״ו; 152b ממני פלפ״אל הספרדי.

305. 74 f., plump span. rabb., xiv—xv. J.

[1] פירוש י״ג מדות לרס״י זצ״ל (anon. 279[2]): ר׳ ישמעאל אומר בי״ג מדות התורה . . . הלא הכלם שבעת ימים ק״ו לשכינה י״ד יום . . . שאין אנו רשאין להחמיר

יותר על הכדון; end. וכתב ועו לא תאכלו; es erledigt sich Schorr's Combination (C.B. 2341); vgl. ישורון 6, 38, 201; Gg. 10, 317.

[2] 3b Meir ha-Levi [Abulafia, C.B. 1688, 2680[5]] פירוש י״ג מדות ר׳ ישמעאל אומר . . . מקל וחומר וכול׳ . . מקל וחומר כילד ויאמר ה׳ אל משה ואביה ירוק ק״ו לשכינה . . . להיות כנדון. תסגר שבעת ימים . . וכן פירוש מלינו שלימדנו הכתוב לדרוש ק״ו; end. f. 11b וכן הוא אומר ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן וגומר.

[3] 13 Mysterien im Sinne der Sefirotlehre: *a)* סוד שלש סעודות בשבת. אמרו חכמים ז״ל כל המקיים ש״ס בשבת ניצל משלש פורעניות; *b)* über Tefillin und ק״ש (13b וזו הוא סבות הספירות על דרך הוראה השגחן); *c) d) e)* 16b Zizit, Mesusa, Schaatnes; *f)* 20 Beschneidung als דרש ר׳ חזקיה ב״ה, anf. וירא אליו יי׳ באלוני ממרא וכו׳ לבקרו, daher „R. Hiskia" bei Lil. (an unrichtiger Stelle); *g)* 22b זהו מר׳ יוסף גיקטילה ס״ך. ידידי שאלתני שאודיעך שביתת יום הכפורים וטעם השביתה והכיפורים, ומה טעם יוה״כ דוחה את השבת. דע כי יוה״כ הוא סוד הבינ״ה; b—e (C.B. 1468 n. 1, 2, 4, 6, vgl. V. 213, 214) bieten einige Varianten selbst in den Anfängen. Unter den übrigen, meist kleinen Stücken: f. 34—43 (V. 214[13]) ידידי שאלתני שאודיעך סוד הכתם ומה משפטו ומעשהו וקודם שאכנס בביאורו אודיעך עיקרים גדולים שהם צורך גדול בהשגת דבר זה כבר הודעתיך כי מן הבי״נה ולמעלה אינו מושג; f. 46b: בשמך רחמנא. וי״י פקד את שרה כאשר אמר וגו׳ . . . וכתוב פקד את שרה פקידה לנוקבא וזכירה לדוכרא ומנין כך, vielleicht Fragm. aus תיקונים oder זהר חדש. Zuletzt סבת הספארת יש שם שבעים שרים, ביכ״ה נקראת רחובות; end. עיניך רואות את מוריך.

Auf dem Deckel eine Abrechnung zwischen den Brüdern Menachem und Samuel zu פירמו (Abraham der Arzt, ein ייקוני und מה׳ ויליטו sind genannt) von 1414—16.

306. 89 f., deutsch, wahrscheinlich Autograph.

Hiob, jüdisch-deutsch paraphrasirt von Abr. b. Sam. פיקרטייאה („Picardie" nach Lil. bei Zunz, z. G. 79) aus רויקינגן, zuletzt רוזינגין 1579; s. Serapeum 1869 S. 154.

Epigr. נאום הסופר אשכול הכפר, הכוהן אמרי שפר, המביא מלשון עברי ללשון אשכנז זה הספר, בלי שמלה וחפר, שהייחוד בלבו ערב ולהרים ולפר, אברהם . . . מרויקינגן הכפר, השופל(so) שאין לו בוחן ועופל, וגם אין לו חומה, כי שלום אדבר והמה למלחמה, יביא המשיח אמתת הנחמה, אמן כן יה״ר להביא אותנו בחלון(so) u. s. w.

307. 149 f., nach 120 mehrere ausgeschnitten; zusammenges., verschied. span. rabb., meist xv. J.

[1] Averroes ביאור ס׳ המופת (s. 106[5]), von Tract. i nur § 182 ff. der lat. Ed., von ij bis § 71. Lasinio, Stud. contin. 29.

[2] 11 Kalonymos b. Kal. תשובה שהשיב החי הכולל מאיש׳ קאלא(so) אל הפילוסוף האנבונפוס אבן כספי נ״ע כמתרעם על קונדריסים שחבר. מקול מחללים אלי משוער; f. 34b מזיו כבודך ימוך volle Unterschrift, Datum: in den 10 Busstagen 79 (15—21. Sept. 1318) und Adresse an Bonafoux דילארגינטירא (H.B. 8, 77; 11, 54). Einzelne Citate s. zu n. 214[1], Alf. 61; zu Baldi 55; über Friedrich ij. H.B. 7, 136 (Lett. ital. dei giudei ij A. 96);

Digitized by Google

f. 30b ר' יהודה בן בלעם בפי' שחבר על התורה; — f. 34b Eingang und Schluss eines Schreibens aus der Provence. Ich habe die unbekannte Streitschrift zur Herausgabe copirt.

[3] 35b כתב שלוחה(so) מגירונה על דבר הראש בשנת קפ"ז. המרגיז ארץ ממקומה, end. וכל ישראל חברים אמן; s. H.B. 13, 85.

[4] 41 Abr. ibn Esra ס' השם, s. 150[4]. Zur mathemat. Stelle K. 5 f. 44 verschiedene Noten.

[5] 47b Isak b. Sal. Israeli ס' הרוח והנפש וההפרש אשר ביניהם, ed. in הכרמל 1871—2 S. 400; s. H.B. 12, 57.

[6] 50 Maimonides הגיון קצר, f. 56 K. 10—12, def.; s. 239[8].

[7] 60 [Averroes grosser Commentar zur Physik] Tract. ij, f. 77 bis 84b Tr. iij def.; collationirt; s. 91[4].

[8] 92 Ueberschr. von kleiner span. Hand, welche viele, oft lange Noten zusetzte: ההיגין(so) מפירלו (?) די ווניציאה, daneben (von Widmanstad?) „Logica Pauli Veneti". Ist aber, wie Mich. 766 קיצור הגיון מא' פיט' ספרדי (C.B. 2265), die Summula des Petrus Hispanus (s. n. 45[9]), frei bearbeitet (Tract. iij, iv umgestellt) von Abraham Abigdor (f. 99b א"א, vgl. n. 63; in Uri 406 und Bisl. 77 f. 24b אמר אברהם אביגדור המעתיק אנחנו נניח; wonach Serapeum 1851 S. 48 zu berichtigen); anf. ההגיון הוא כלי החכמות והוא הנותן (H B. 12, 119). Unsere HS., vielleicht die vollständigste, endet f. 110 כזה כבר זכרנו המקומות אשר הם מעלם מיוחד ונזכור עתה המקומות אשר הם מעלם כולל ויחלקו . . . והאחד כל שלם והאחד כל בכמות חם . ., d. i. v (Topik) Anf. K. 5 ohne die Uebergangsformel; — f. 110 הקש החילוף הוא שינוים . . mit Tabelle der Syllogismen; end. 112 א"כ כל עלם חי.

[9] 115 al-Farabi אגרת אבי נצר אלפראבי בהצעה למלאכת ההגיון, anf. כוונתינו העיון במלאכת ההגיון והיא מלאכה אשר תכלול כל הדברים אשר יורזו הכח המדברת; end. וא"א שיהיו לו גבולים רבים אך לכל מין גבול . . . יהיו לו מדות או פרטי או(so) רבים. Alf. 13. — *B)* 116 פרקים; s. n. 297[10].

[10] 117b al-Farabi, Compendium der Logik, def., anf. והם חלקי המתמשות על כלל (Alf. 21); f. 123 כי החי למד בלבן והותנה בו. העניינים הכללים המורכבים בזאת ההרכבה מבואר הוא כי הם ג"כ נחלקים אל המופרדים. המאמר במיני העניינים הכללים . . . על מה שמנוס רוב הקדמונים חמשה סוג ומין ופרק וסגולה ומקרה המאמר בסוג והמין והכלליות הנושאות אל איש אחד; f. 122 ופרפריוס(so) הצורי בספרו במבוא קורא המקרים המתפרקים . . . וכן נקראים ג"כ פרקים פנימיים ופרקים עצמיים; f. 123 ומה שלא ימלט שם, יושם גבולו או גדרו מקום שמו. נשלם איסאגוגי' כלומר הפתיחה ללמוד במלאכת ההגיון שבח לאל. — *B)* 123 ס' קטיקוריאם (so) כלומר השמות מעשה אבי נצר. עוד הכללים שני אופנים אופן יודיע ממוסמיו כללם גופיהם [Var. כולם]; f. 123b וארסטו קורא השנוי הכללי אשר יודיע גוף הנשוא האמור על נושא, end. כמו המינים החלוקים אשר סדרים מהסוג אשר ממנו נחלקו סדר אחר בעינו. נשלם ס' קטאגוריאם. Ende Categ. und Anf. Hermeneutik in Cod. Laurent. cxc (85), welche Lasinio entdeckte (1871), scheint mir eine Sciagraphie.

[11] 144 ביאור ס' מבוא. הכוונה במאמר זה הוא הצעת א"ר לגלות אל המעיינים

[כוונתו?] בספר המבוקש ממנו והוא שכוונתו לבאר דברי פורפירי, commentirt also den mittleren Commentar des Averroes, unterscheidet an zweifelhaften Stellen die Worte desselben von denen Porphyr's, citirt die christlichen Logiker und die „Uebersetzung der Christen“ [latein.?]. Ende והנה א"ר בקיצורו בסוף הכוללים כתב ההפרש להכיר בין הנשואים העצמיים . . . כי כבר אפשר להמצא הסחרות זולת הכושי. ובכאן נשלם מה שרצינו לבאר בזה הספר וזה סוף דברינו.

308. [Frühere 308 s. unter 320.] 70 f., ital., Anf. xvi J.? (Asher 11).

¹ Averroes, ביאור לס' הנהגת המדינה לאפלטון, h. von Sam. b. Jeh. u. s. w.; revidirt 1322; s. Alf. 67, 242.

² 44b al-Farabi מאמר בשכל ובמושכל; s. 125⁵.

³ 49b Averroes, אמר עדרוס(so) ראה הערה מעולה מגאסיה לא"ר במאמר אשר לו בשכל ההיולאני והעתקתיה. אמר ראו שמון הקדמונים והם כת אבנדקלים; end. כבר נשלמה בזמנם; H.B. 13, 17.

⁴ 51 al-Farabi . . . מאמר במספר החכמות ומנות חלקי [h. von Kalonymos, — 1314?]; H.B. 14, 37.

⁶ 67b Desselben אגרת . . בסדור קריאת החכמות, verkürzte Uebersetzuug [des Kalonymos?]; Alf. 85, 124.

309. [Arabisch.]

310. 87 f., bis 84 je 1 und 12 Perg., span. deutl. Curs., xiv—xv. J. — F. 86, 87 Halbblätter, vielleicht zufällig eingebunden, verschied. span.

¹ Averroes mittlerer Commentar zur Physik [h. von Kalonymos], def. bis Mitte iij; iv beginnt f. 9; s. n. 30². Im Epigr. des Av. hier falsch a. חקל"ה.

² 86 Federproben, worin ein wiederkehrender Vers, auch mit latein. Lettern: „amaria sennora por amar por amar gentil sennora“ (שינייורא): — f. 86 ויהי כי באתי אל המלון בסימן טוב ובשעה ברכה ביום ט"ו לחדש טבת שנת רמ"ה קרני; — f. 87b eine verblasste halb span. Notiz . . (?) קמא דילה ר' יהודה די לה ר' יצחק פרימיכו די אדר שני . . מרחשון. 87b ist verzeichnet: ס' הגיון עוד ניקולאו ובן משולי עו' לכ' אברהם אליתוס שרסים, עו' עיון הכפולה עו' פי' המגלות, עוד פי' מאי' ליאון משיר השירים עו' לכ' יצחק אחבי (אחדי?) טורנה מירה ואלי ספר תורה, das vorletzte ist Tornamira (s. F. 46).

311 (und **348, 349**). 137 f., verschied. deutsch, xvi. J.

Sammmlung schlechter, theils def., theils ergänzter Copien, meist kabbal. Inhalts. — ¹ 1—32 und noch einmal f. 34—42 Commentar und Text (def.) einer anon. kabbal. Schrift; s. 58⁵ (und über den fingirten Tit. עקידת יצחק H.B. 12, 111. Jos. Gikatilia nach Catalog 41c bei Lil. ist unbegründet). — Das Nachfolgende scheint aus Cod. 240 („A.“) copirt:

² 43 (auch f. 136, 137 angefangen) [רזיאל], A⁴. ³ 55b בהיר, A³. ⁴ 73 [סוד השרשים], A¹. ⁵ 87 Asriel's Antworten, A². ⁶ 91 Anon. Commentar einer Schrift über 10 Sefirot (auch f. 135

Digitized by Google

angefangen), und f. 102b אלהים בישראל, A[12]. [7] 103 שלשה עשרה עקרי דתינו, A[13]. [8] 106 Excerpt aus מאירת עינים, A[7]. [9] 107 [שער הכוונה] und Nomenclatur der Sefirot, A[8]a,b. [10] 108 Geheimniss der Sefirot, A[9]; s. unter 215[5]. [11] 115 Verschiedenes, A[10]. [12] 116 פירוש של קדיש, s. A[11].

[13] 118 Fragm. von דרשות des Sal. Molcho (57[6], H.B. 10, 99) mit der Notiz Widmanstad's, Litbl. 6, 419 (C.B. 2373, ist aber aus Cod. 356); zwischen f. 122, 3, 126, 7 und Ende defect.

Die HS. war in 3 Bänden confuse geheftet, nämlich i. 311, ij. 348 (Lil. 347), iij. 349 (Lil. 346); ich habe sie in folgender Weise geordnet: f. 1—8 (i, 1—8), 9—21 (iij, 10—17, 9, 18—21), 22—33 (i, 44—5, 60—67, 42—43), 43—50 (i, 25—31), 51—58 (ij, 1—8), 59—66 (iij, 1—8), 67—90 (ij, 9—32), 91—106 (i, 9—24), 107—117 (ii, 33). — 118—21 (aus Cod. Fragm. 356), 122 bis 137 (i, 46—70).

312. 33 f., ital. deutl. rabb., Anf. xvi. J.?

[1] [עשרה] האותות אשר יתגלו בביאת הגואל במהרה יבא . . עשרה דברים נתן הקב"ה לישראל בהר סיני; dann האות הראשון עתיד הקב"ה לעשות שלשה מלכים; end. ולא יכם שרב ושמש (C.B. 1640 und Add., wo lies Cod. Ros. 1033[11], vgl. P. 716[9], Zunz, Lit. 603). Ueber n. 7 s. Jellinek, בי"המ v, S. xxxv; — f. 1b eine italienische Notiz über die Erzählung von den 72 Dollmetschern (אינטרפיטרי für Interpreti).

[2] 5 Notizen, darunter (5b) שמעתי מפי ר' אליעזר אשכנזי כי באשכנז יש להם סימן (וי'מ'ש'ח'ר'י') אל הימים שצריך לו לאדם לקום בהשכמה להתפלל — f. 7b תפלת חולים. יחל ישראל אל יי' כי עם יי' החסד . . . כי תהלתי אתה. תמה תהלה.

[3] 7b אלו עשרה גליות שגלו בני ציון היקרים, die 10 Exile, ed. in בית המדרש v, 113, s. S. xxxv (vgl. Alm. 195[6], P. 837), meist übereinstimmend mit dem angebl. Compendium des Josippon, dessen Identität mit einem Theile des דברי מלכי ישראל von Abraham b. David längst nachgewiesen ist (C.B. 677 und Add., Jell., בי"המ iv, 133, vgl. S. xij, vernachlässigt die bekannten besseren Ausgaben).

[4] 9 בספר מורה הנבוכים בפרק ראשון בפסוק נעשה אדם בצלמנו; f. 9b ועתה נכתוב ביאור אחר על נעשה אדם . . לפי דעת הרב . . משה בן נחמן.

[5] 10 הויכוח היה בין אליהו מגיינצאנו בן כמ"ר בנימין זלה"ה ובין אח פראנסיסקו דאקווא פינדונטי בארץ אורויטו; vgl. Cod. 112 f. 17; H.B. 10, 104; Gh. 29. Eine von unserer HS. oft abweichende und herauszugebende Copie Edelmann's aus dem Anhange einer mir unbekannten HS. des הודאת בעל דין von David Nasi enthält am Ende noch die (von David's verschiedene) Parodie יחדל אלהים מת ונשכח כופר בכל חי ובמציאותו: אחד ושלם הוא כיסודו נאלם בגוף עם סוף לאחדותו. Der Verf. erwähnt f. 13 die Verfolgung der Opinionisten (so הכת הנקראים האחים דלי אופיניאוני, wofür הנק' האפיניוני in jener Copie), wohl unter Paul ij.

[6] 15b טופס כתב מאיסטרו איסחרוק רמוך לפנים שמו . . שלחה למאיסטרו

. . אנשאלתיאל, nebst Antwort des Salomo Bonafed. Astruc unterschreibt sich Francisco דסי' יורדינו; vgl. C.B. 757 Add.

[7] 18 Apologetische und polemische Analecten; zuerst ראיות ברורות על קיום תורתנו; 18b ראיות ברורות על התר רבית ומי הוא אשר יקרא נכרי אשר קבלה מרע"ה בהר סיני כאשר תבין מדברי דוד המלך ע"ה ושאר נביאים, hauptsächlich Erläuterung von Bibelstellen, zum Theil mit italienischer Uebersetzung); 22b aus ראקקאנאטי פ' שלח לך (so).

[8] 24 (auch 315[1]) זה ספר שאלות ותשובות אשר חבר החסיד השלם ר' שלמה בר' משה בר' יקותיאל זלה"ה מעיר רומי (xiij—xiv. J.); s. H.B. 11, 103 und 104 (unter 403), übersehen in Berliner's Magazin 1, 43. In der ed. Einleitung (vgl. Letter. ital. dei giudei ij n. 61) fehlen ganze Sätze. Auf dieselbe folgen unter verschiedenen Ueberschriften hauptsächlich Bibelstellen, meist ohne alle Erklärung, zuerst (24b) ובעזרת העוזר האמתי ית' ויש' שמו אתחיל בחבורי להוכיח כי הבורא ית' הוא אל אמת חי, בלתי גוף, בלתי נראה, dann über Bestand der Thora (25) u. s. w., Messias, wobei (28b) תשובה על פסוק דלא יסור שבט und gegen die Jungferschaft Maria's, Ursachen des Exils (30b), Ende def.; Cod. 315, mehr mit der Wiener HS. übereinstimmend, hat nach der Einleitung ein Register von 30 Stücken, wovon n. 13 קיום תורת משה, 25 פסוק דלא יסור שבט, 26 חגי (so weit reicht die HS. selbst), n. 30 ist בשורת ישועה נצחית, dann von anderer Hand· ל"א נעשה אדם בצלמנו (wohl der Anf. von 312?), n. 1—12 über Messias und Erlösung Israels.

[9] 32 שירה נאה והדורה מחברת החכם הכולל אברהם משארטיאנו נשואיה(so) על חרפת הנשים ודפֵן וכי כלן גרמא בנזיקין בכל מעשיהן. וחלק השירה הזאת לחמשים שערים ולכל שער יש לו שלשה טורים ולכל טור וטור יש לו עשרה רגליס(so), in 50 Terzinen, s. Gh. 60 und Schach bei den Juden 168. Der Verf. erwähnt berüchtigte Frauen von Lilith bis Isebel, dann fremde (Str. 34 oder 35) von Semiramis bis Medea und Virgil im Fenster hängend (Dom. Comparetti, Virgilio nel medio evo, Livorno 1872, ij,107); zuletzt תמה השירה. תהלה אל אברהם השארטיאנו מליץ נורא.

313. 15 f., deutl. ital. rabb., gegen Ende xv. J.?

[1] פרק חלק שסדר הרב רבנו משה בן מימון זלה"ה; s. n. 210. Zuerst die vollständige Mischna, Ende (13b) נסתלק חרון אף מן העולם, dann סימן לי"ג עקרי הדת und 2 Distichen הוי כל חוטא בשדה תורה, welchen zu Anf. des ed. תורה noch eines vorangeht.

[2] 14b Esther 1, 6, mit italien. Uebersetzung (דְּרַפְסוֹ אֵי סְמַא . . .) und [David Kimchi] zu Hos. 3, 3 ff.

314. 25 f., kl. deutsch, xv. J.? theils vom Wasser verwischt.

לוחות astronomische Tafeln von Levi b. Gerschom [um 1320?]; nach dem Vorw. (אמר לוי בן גרשם ישתבח ויתרומם אל עולם בדברו שמים נעשו)

auf Veranlassung „vieler und ehrwürdiger Männer unter den Grossen der Christen" verfasst. Folgen 5 Kapitel (Canones): 1. über die Beschaffenheit der Tafeln und ihre Cyclen; 2. wie die mittlere Conjunction (מולד) und Opposition [von Sonne und Mond] daraus zu finden sei, 3. wie aus der mittleren die wahre; 4. den Ort der Sonne, insbesondere während der Conjunction und Opposition, so wie den Grad des Zenith und den aufgehenden etc. unter 9 Stunden 46′ Entfernung von Osten, zu finden; 5. eine Anweisung zur leichten Berechnung von Sonnen- und Mondes-Finsternissen u. s. w. Anf. הפרק הראשון ראוי שתדע כי שרש זה החשבון הוא אחר אלף ושלש מאות ועשרים שנה משנות ההגשמה בעיר הזוג[1]. Ende f. 10 ובזה האופן גם כן תוכל לדעת מקום הירח האמתי באי זה עת שתרצה מהיום. והוא מה שרצינו להייסיר אליך(so) בזה המקום ישתבח היכול אשר עזרנו ברחמיו וברוב חסדיו. 10b beginnen die Tabellen: העגולה הראשונה, nämlich תנועת החלוף, 13b העגולה השלישית, 14 לוח התיקון מפתח יום השנה שיפול בו המולד או הניגוד האמצעי; bei den meisten שלימות הלוח ברוחב; zuletzt לוח מהלך ירח האמצעי בכל יום אחר המולד האמצעי und dazu שלמות הלוח. Mose Farissol Botarel (H.B. 7, 18), dessen Commentar sich auf Cyclus 1, 2 beschränkt, erwähnt eines vierten, der 28 Reihen des 3. umfasse; vgl. auch Cod. 343 f. 51b, 92; 386[5]; Serapeum 1863, 214; H.B. 9, 163.

315. 84 f., verschied. ital. rabb., xv. J.? [15] span. Curs.

[1] Sal. b. Mose, Polemik; s. n· 312[8]. Der Tit. עניני משיח im Index, bei Lil., veranlasste die Combination mit [3], C.B. 1910.

[2] 13 Maimonides, אגרת תימן, h. von Abr. ibn Chisdai; s. 57[5].

[3] Desselben Sendschreiben [אגרת השמד]; C.B. 1910; ישורון 4, 29.

[4] 23 Desselben אגרת שאלה . . . לחכמי מונפישליר [h. von Mose Tibbon, C.B. 1903]. Einleitungsformel מי זאת . . . כנדגלות. הגיעני שאלה (wie Cod. Wien); end. עד אשר נחיה [l. נחיו] לעולם אמן.

[5] 24b Desselben כתב an Elia ha-Dajjan; C.B. 1906; das bei Geiger fehlende שמנה steht im Cod.; C.B. Z. 23 ist 1198 Druckf. für 1192, bei Grätz 6, 358 (vgl. 324) 1187 für 1189 bei Dsehebi.

[8] 25 פתרון מלות זרות מבחינת עולם ונקרא בחינת עולם לדמיון ספר קהלת אמר הבל הבלים . . . חקרי לב(so) פי' שהלב חוקר . . והוא שם להקירות ר' יונה פירשו; end. השובינה כמו שיבה ליון כולם ענין הנחה והשקט. Der Anonymus (xv. J.) excerpirt fast nur das Wörterbuch des D. Kimchi (כפי השרשים 25, כפי' הקמחי 30), nennt aber nirgends diese Mittelquelle für seine alten Autoritäten, selbst אא"ל (auch בס' הגלוי, d. i. des Jos. Kimchi), wie Arabisches und בלע"ז. Mehrmal wird Gersonides zu

---

1) Vaison, nach Valabregue zu Par. a. f. 79 (in P. 244 Nichts davon) bei Carmoly, Rev. or. 3, 168 (C.B. 1612), France Isr. 80 (wonach H.B. 5, 118 zu ergänzen), Munk, Mel. 498; vgl. Boncompagni, Atti dell' Acad. 1863, 747, 750. Joel vermuthet Orange, H.B. 3, 71. — Ein Citat des grossen Werkes finde ich in meiner Abschrift der „Vorrede" (H.B. 9, 163) nicht, ob in den Canones?

Digitized by Google

Hiob angeführt. — Der Commentar hat Nichts gemein mit dem alten anonymen (ed. 1484 etc.), dem jüngeren des Jomtob [Heller, C.B. 1406 und Add., 2588, 3], worauf sich Wolf [i p. 402] bei Lil. bezieht, noch mit Isak מונטישון (nach den Anführungen bei Chabib), oder „Maestro Łeon“ (H.B. 2, 20, wo noch מסכה למלך von Mord. b. Daniel etc.; P. 185[5] falsch: Gersonides, der in 185[6] fälschlich מאיר heisst: vgl. Litbl. 9, 572 n. 12, 15, wo derselbe Fehler), oder Matatja Alatrino, Gh. 106.

[7] 34 הכתב ששלח מ' פרופאייטי(so) דוראנט לתלמידו דוד בונית בוניון שהמיר כבודו; s. 289[8].

[8] 36 Lexicalische Notizen über עתר, פלל, אים, אל, אחרי, אם, Unterschied von אין und אל, Exegetisches (38) meist aus David Kimchi, vielleicht vom Verf. von [6]?

[9] 39 Kalonymos b. K. [אבן בוחן], Anf. def.; s. n. 338.

[10] 69 angefangen, 69b vollst. חרוז הנקרא אילן השכל מה אלהים נכוה להשגאות ברוב׳ עשרו אשר יפרח כעוף פורח, 18 Beit, jedes folgende beginnend מה לך.

[11] 70 Maimonides, אגרת an Jonatan b. David (Kohen, C.B. 1905).

[12] 70b תשובה להרמב"ם ז"ל על עניין חדוש העולם, anf. מה ששאלת בענין קדמון וחדוש; end. נשלמה אגרת תשובה של חדוש העולם שלחה הרב לר' יוסף בר' עובדיה הרב הדיין(so) (C.B. 1899), richtig אל תעמיד für אם (ed. Anst. 4 Z. 5) und arab. אלברהאן für ראיה ברורה.

[13] 72 תשובת ר' יהודה על ענין המורה ששרפו. Jeh. [Alfakkhar an D. Kimchi], Anfang, Mitte und Ende.

[14] 73 מלות בן סירא, das chald. Alphabet אוקיר לאסיא mit hebr. Uebersetzung (הכרלה בזה) und kurzer Erläuterung (פי'); zu סבתא בביתא nur: שאל רש"י בפי' בחוקותי ויגד(so) לך תעלומות חכמה; end. כי לא היה בעושר כל ימיו.

[15] 76 (Anf. def. und beschädigt) philosophische Erklärung von Jerem. 2, 10 ff. von Meir Crescas Kalonymos, Grossvater des Schreibers, Astruc Crescas Kalonymos etc., welcher 3 הקדמות vorangehen, die 3. beginnend השלישית היא שהאומה הזאת הישראלית המיוחסת למשה, end. והשגת טובה ופריה. זבכאן נשלם מה שרצינו לבאר אלו הפסוקים כפי יד שכלנו ועברנו (?) אך במאריכות הגדול הזה ואורך ההלצות אך עשינו זה להשלים הכוונה להרחיב הדרך . . . הנשגב לבדו יכפר לנו . . . ויחדש ימינו כקדם אמן.

Epigramm des Schreibers: בעלותי לעירה הגדולה לכות"א לבתי המהוללה | נתחברתי עם אנשי מעלה וראיתי בידם מגלה | בכותב האותיות הכרתיה קראתיה ושננתיה | חבקתיה וגם נשקתיה ועל ראשי שמתיה | לכוד שמחתי לכבוד הפילוסוף האלהי | אשר מגזע נטעיו אני כשמתי פה שמי | אשר זאת היא | שלשתי יד בקולמוס אני אשתרוק קרשקש קלונימוס | בן החכם והרופא מאי' קרשקש קלונימוס ב"י(so) מאיש' מאיר קרשקש קלונימוס | המחבר סגלגה. Das Wort המחבר in etwas abweichender Schrift. Vgl. C.B. 1574 über R. 1174, wo (nach einer Durchzeichnung) וכתבתי אותו לאדוני אבי ה'ה'ה' מאישטרי קרשקש מאיר כ' (?) קלונימוס אליש בה'ה'ה' תנצב"ה מאישטרו מאיר קלונימוס בה'ה'ה' מאישטרי מאיר קלונימוס, das כ' am Ende der Zeile nur Anf. des folg. קלוני' scheint, so dass der volle Name Crescas Meir Kal. Elias (??) wäre? Ob der unsere?

Digitized by Google

316. Perg., 19 f., deutsche punkt. Quadrat, אני הסופר יעקב בר' יהודה הכהן שליי"ט לא יוזק.

[סליחות], anf.: לך ה' הצדקה, aber nur die ersten Strophen von אם עונינו, רועה ישראל, מלאכי רחמים, במוצאי מנוחה etc., zuletzt וידוי.

317. Perg., 24 f., deutsch, meist schon verblasst. Anf. xiij. J.?

להעתיק תוספות כתובות מכתיבת יד רבינו יצחק הלבן . . ., diese Worte gehören zum Theil einem unleserlich gewordenen Verse des Abschreibers. Anf. שאם היה לו טענת בתולים כו' אתמה וכי להוציא שם רע על בנות ישראל נעסוק. Vom 2. Kap. ist nur ein Theil vorhanden (f. 10b bis 15, wo eine Lücke), vom 3. Nichts, so dass das Citat in Tosafot 38 nicht zu controlliren ist; K. 4 (f. 15b) überschrieben נערה שנתפתתה מכתב יד הרב, K. 5 beginnt 21b. — Unicum — Citirt werden ausser Chananel (פר"ח) und Raschi (רבי' שלמה), öfter רבינו יצ"א הלוי, d. i. Isak b. Ascher (C.B. 2642), u. zw. וכן מצאת בפסקים של רבי' יצ"א ובתוספות הרב ר' יצחק בר מרדכי (C.B. 2764, א"צ 3, 108, Auerbach, ברית אברהם, 8, 15), auch . . . וכן פסק (f. 12); רשב"ם f. 22, vgl. שמעתי שמתקשים בדבר בשם רבינו שמואל זצק"ל (18b); ר"ת (ס' הישר 19b, woselbst auch . . ר"ת דהרין דהויא קשיא ולי .מ"כ שם רבי' לשון), f. 23 ורבי' יעקב . . ודעתי נוקפת על ראיות מורי ז"ן(so); doch beweist das die Schülerschaft nicht; s. C.B. 2096; ferner Josef Tob Elem 7b; רבותינו זצוק"ל רבי' שב"ט וחביריו 9b, d. i. Samuel b. Nitronai (Zz. z. G. 33, 205); הרב ר' חיים כהן 9, d. i. Chajjim b. Chananel (C.B. 1796), והרב רבי' משה ב"ר יואל היה דוחק לפרש 19 (vgl. Zz. l. c. 33); ומה שהוקשה להרב ר' פטר קרנטט(?) 13b (vgl. Zz. l. c. 55?). — Isak ha-Laban (um 1184? vgl. Berliner, Pletat 20) ergeht sich mitunter weitläufig und übt freie Kritik gegen die genannten Autoritäten.

318. Perg., 16 f., Quadrat, jung.

[הגדה] heginnend mit הא לחמא. — שפוך חמתך geht auch hier, wie im ital. Ritus, nur bis לא קראו (vgl. Landshuth, S. xvi und unter n. 69), dann לא לנו, נשמת, אז רוב נסים, אומץ גבורותיך etc., zuletzt ein, nur bis Mem (מילט צדיק ומזכר) gehörender, auch Zunz (den ich befragte) unbekannter Hymnus אפתח שערי רנני אגא בגבורות ה'.

319. 445 f., zusammenges., gezählt א—מ, כ—ס"ע (53—72), ע"ז—כ"ז (131 bis 155), א—ע"ה (156—231), קכ"ה—ק"ל (244—69), א'—מ"א (270—316), קי—ע"ו (373 bis 414); verschied. deutsch, xvij—xviij. J.

[1] Chajjim Vital אוצרות חיים (Titelbl. f. 41) mit Lücken bis f. 40, ergänzt bis 72, ferner f. 93b (ein Stück doppelt) bis 154, und 431—445; Index nach Wolf auf einem Vorbl., s. zu 238; f. 154b, 155 אלו הם מעלות מדרגות השמות.

[2] 73 „Fragmenta Revolutionum“ ist (mit Ausnahme des Anf.) eine Umstellung von [5]: f. 73 דע כי היכל לבנת bis 78 Z. 1 = 205 bis 208b; f. 78—82 = 194—7; f. 82 שיחת העופות הנה כל ההיכים

(n. 335 f. 176), 82b—83b = 197ab, dann Verweisung auf כוונת הארי f. 57b—58a; f. 83b—92b = 198—205. [3] 155, s. unten [9].

[4] 156 (auch 330[4]) פירוש סבא דמשפטים מהארי זלה"ה והרח"ו זלה"ה דף נ"ד כרח"ו כתב (Sohar ed. Mant.); end. הלא בילחק וכו' ושאר הדרוש; — f. 159 (330 f. 127b) כל זה מצאתי בליקוטי מהרר"א פנצירא (von Efraim מפנצירי handelt Cod. 335 ij f. 53b); — f. 161 (ib. 133b) מהאר"י זלה"ה עולמות ספירות.

[5] 193b קצת דרושים על גלגולים, anf. דע כי הלא ג' בחי' הם, = 335 f. 141, wo die Ueberschrift: ענין הגלגולים גם ענין העגל שעשו ישראל במדבר תבין בזה, hier f. 192 (= 78) in der That ועתה אבאר לך ענין העגל; und 195b Z. 1—197 Z. 4 etwas abweichend von 142—144b; dann wird auf ein früheres Stück (steht in 335 f. 165b—166), und über שיחת העופות (oben f. 82, Cod. 335 f. 176), auf כוונת האר"י ז"ל נדפס f. 58b verwiesen und fortgefahren: ודע מיום שנשרף אפוסטמוס, 335 f. 177, aber anstatt 177b הרב מורי זללה"ה hier ההרים והגבעות, wie oben 83, dann 197b דע מי שבוא אחר — 204b ככל חטאתי ודי למבין = 335 f. 147b—159; hier 204b—5 (= 92b und 73) ausführlicher als dort 159a,b, s. das. 44b hier 228b K. 13 f. 205 דע כי היכל — f. 205b—207 Z. 1 = 335 f. 166 (שער המלאכים, hier fehlen die meisten Ueberschriften) bis 168b. Das Nachfolgende: דע כי יש שרשי של נשמות שלא יצאו כלל bis 208b בקליפות ונתקן (= 75b—78) finde ich in 335 nicht. Alles Uebrige, — wie 208b, von Josef Aschkenasi (Cod. 334[2] f. 108b—109b) und 209 ליקוטים, anf. ואדרא אל אברהם, — gehört wohl nicht mehr hierher.

[6] 211—231 גוף הד' מע"ח מדרושי נשמות וגלגול ויבום ועבור וכמה פרטות = 335 f. 1—52, die ersten 15 Kap.; hiernach sind die Num. 2 bis 4 des angebl. dritten גלגולים bei W. 3, 602 zu streichen.

[7] 231*bis* Gebet יהי רצון . . שאם חטאתי.

[8] 232—69b חלק שני מס' הגלגולים = 335 ij.

[9] 270 סוד האגוז אל גנת אגוז ירדתי = [8], und 330[8], W. 3, 602 n. 5; dann die n. 6—15 daselbst, von denen nur n. 9: כוונת האכילה, ausführlich; end. 296b מופקדת בידך. Wahrscheinlich gehört dazu f. 297 סדר לקריאת התורה, 301b סדר זיכוך הנפש etc., end. 308b הא המלכות ולא למעלה.

[10] eine Reihe von Stücken, meist aus כוונות Cod. 331 („A.“), anf. סוד הקדושה nur 308b—10 in A f. 340b—41, hier bis 313, wo סדר אסרו חג; 315 סוד ר"ח אלול, 321 שער ק"ש על המטה סוד השינה = Schluss von A. n. 59 f. 497; 322—324 ib. n. 60, 61; 324b A. n. 59; f. 327 (A. 487b def.) und 339b verweisen auf das ed. כוונות f. 13 und 48; dann abweichend von A., z. B. f. 333 תפלת הרמב"ן; 334b ענין הטבילה; 335b ist A n. 51 ff.; 347b תפלת המנחה = A f. 468 (bei W. 3, 600 hinter n. 57 übergangen) etc. 353b endet n. 58; 360, A n. 48, 49 unvollst., 42—7; f. 371 בשם הר"ר נתן, nicht in A 414b; f. 372 Ergänzungen.

Digitized by Google

[11] 373 ליקוטים Allerlei, zunächst Bibelerklärungen: ויחי למך וכו' נח; Mittheilung des M[ose?] Minz im Namen des Lehrers (s. n. 238 f. 82) etc.; — f. 409 ואלו הייחודים שמסר הרב ז"ל בע"פ, vielleicht aus שער הייחו', 4. סוף des ed. ע"ח? הגהות zu früheren Stücken, dazwischen 417b סדר המלקות מהרב האר"י; 430 מס' כנפי יונה [Men. Asarja? Asulai ij f. 34]. — 423 ff. beziehen sich auf סי' 77—110, und Th. ij § 1—74 eines ungenannten Werkes, vielleicht כוונות. da ij,1 in der Ausg. f. 59 stehen soll (f. 427).

[**320.** (Lil. 321) s. unter 327].

321. (Lil. 320) 76 f., 14 ff. mittl. runde nach links gehende (afrikanische?) alte Schrift.

Zahrawi, תצריף Tract. i in der sonst unbekannten, im Ganzen treuen und harten Uebersetzung des Josef ibn Wakkar (1275), nach der Copie eines Schülers desselben, welche unserer, an crassen Fehlern laborirenden HS. zu Grunde zu liegen scheint[1]), f. 1 — 3 (zur Hälfte abgerissen) enthalten K. 7 — 23. Bei der Zählung scheint 29 und 115 übersprungen, 107 wiederholt, das letzte 116, dessen Aphorismen 53. K. 26 f. 4b ואחרי שכתבנו מיני הדברים הטבעיים בקוצר והנחנו לכתוב דברים אנו עתידים לכתבם במקומם כי לא היה כונתינו בספר (במאמר כ"א) הזה; beim Anonymus (V.A. 52, 485, vgl. 473 Anm.) מיני הדבר הטבע[י] בקיצור ושללם(so) מהם מה שנביא במקומות הראוים כי אין כונתי במה(so) הזה. K. 30 פרק לתועלת(so) העללים(so) דרך כלל. בשר העללה(so) מורכב מבשר וגידים ומיתרים; Cod. 80 f. 34 פרק קצר בתועלת העורקים, העורקים מורכבים מבשר ועצב וחבל. Schluss f. 70b (weder im Latein., noch in den mir bekannten HSS. der Uebersetz. Schemtob's und Meschullam's) כבר השלמתי לכם בני מאמר זה כמבוא הרפוא[ה] חבתי [l. חברתי] בה עקרי הרפואה דרך כלל; beim Anon. שרשי הרפואה בקיצור מספיק; end. ולכן תבקשו מהשם יורה אתכם הדרך הטובה והישרה להועיל תחלתכם ואחריתכם; beim Anon. ידריככם האל ויזמן אתכם במה שיש בו הצלחת תחלתכם ואחריתכם. Vgl. 295[3].

F. 71b, 72 Notizen span. Cursiv (במה שימנע ההזיון nach Dioscorides, at-Tabari und Razi), auch Spanisches. F. 71: שלי פלמיניוס; 74b von anderer Hand eines Lehrers Notizen über eingegangene Verträge (עשיתי פשרה) wegen Unterricht der Söhne eines Jakob, des Abraham חנכה und des Sohnes von Josef בן פורנה; vgl. C.B. 2930 n. 8366 und Phorni, Phorno S. 3020?

322. 33 f., ital. rabb., f. 1: „Jo. Alb. Widmestadij, descriptus Romae 1537“.

Ueberschrift von Widm.'s Hand: „Eliae Levitae liber explicans Masoreth“, daneben von jüngerer „Fragmenta“. Enthält die 3 eigentlichen Tractate des, zuerst 1538 erschienenen מסורת

---

1) F. 71 נשלם המאמר הלאבון מעקרי הרפואה ינס(so) כ' ה' איינו(so) שנת ה"כ לפרט. אתרגום(so) מערבי לשון(so) הקדש על יד החכם הנכבד אדוני ומורי הרב השלם כ' יוסף בן וקאר ס"ט. Wenn das Datum richtig ist, so unterliegt die Identität des Uebersetzers mit dem Kabbalisten (Cod. 221) einiger Schwierigkeit.

Digitized by Google

המסורת, wahrscheinlich nach dem ersten Entwurf (vgl. zu n. 74). Anf. הלוחות הראשונים בחסרין ומלאין; Abschn. 2 endet mit einer Verweisung über בטעמא auf ספר הטעמים אשר יעדתי חבורו זה ימים רבים יבארו בו כל דיני הטעמים . . . . והסכמתי שהוא יהיה החבור הראשון אשר אחבר אחר זה. בי״לא. Abschn. 3 שער שברי לוחות (29—33a) ist weit weniger umfangreich und weniger geordnet als die Ed., endet mit ש׳די׳ע. Da die Cataloge nur den letzten Abschn. angaben und Lil. die Jahrzahl nicht notirte, so ist die HS. allen Biographen Levita's, bis auf den Herausg. Ginsburg (ed. London 1867 S. 40, 63), entgangen.

323. 29 f., moderne punkt. Quadrat.

Einzelne Gebete für Versöhnungstag, anf. לך ה׳ הצדקה; enthält auch ונתנה תוקף. Werthlos.

324 und **350** (Lil. 353). Enthielt 63 f., wovon f. 23—30 zu Cod. 23 gehörten, und 21 f. deutsch oder ital., xv. J.?

Levi b. Gerschom, Commentar über Hiob, Anf. und Ende defect.

325. Dünnes Tuchperg., 159 f. (f. 41, 42 s. unter 365) falsch gebunden, vorne beschädigt; span. rabb., mit Cursiv ergänzt.

1 Isak Akko מאירת עינים, def. bis Anf. שמות (n. 17 f. 40), auch zwischen f. 19, 20.

2 146 אלה דברי רבי יהודה החסיד וסוד הייחוד. וא״ת איך יאמין הלב שהקב״ה יודע כל דבר ודורש וחוקר כרגע אחד. הרי לבו של אדם יחשוב שתי מחשבות; end. כך הקב״ה מלא את הכל ואין מקום ואין דבר רק; eine Beseitigung der Anthropomorphismen ohne Mystik, welche von Jehuda dem Frommen[1]) herrühren könnte. Diese HS. meint Landauer, Litbl. 6, 181 (vgl. C.L. 99 n. 1), der die Unnvollständigkeit (?) bedauert

3 147 philosophische weitläufige Erklärung des Tischgebets, anf. אלא ברכה שהיא ברכה בפה לא משאת מנחה מאלהנו בדרכים שונים האחת ענין ועתה נחל ונאמר כונתינו אשר כוונו הוא ביאור המלות הקדמה(so) שלוש; f. 148 Z. 9 ועניינו(so) בברכת המזון ולא אדבר דבר מדבר(so) מהלכות ברכת המזון אבל בענין המלות בלבד ונאמר הנה יסדו קדמונינו בשלשה האוכלין יחד; f. 151b בעבור שמו הגדול כבר ביאר הר״מ במז״ל בפי׳(so) ס״ד מן המחלוקת(!) הראשונה כי מלת שם הרומזת אליו. Die letzten Worte, in äusserer Form eines Schlusssatzes, f. 156 Z. 4—8: הארץ רחבת ידים לפניהם ויאמר ג״כ על זכות האויר כמאמר אלישע, gehören zu ארץ חמדה טובה, also fehlt der grössere Theil?

4 157 סוד י״י. הגדה של ברכות. מיכאל באחת גבריאל בשתים אליהו בארבע בעלאתים ימך המקרה הפוך וקרי מי״כ ימ״ך והוא מיסוד המים ומיסוד ברד העשויין לגדל. תם הסוד הזה.

---

1) C.B. 1320; starb 13. Adar 1213 (?) nach ס׳ החכמה von Elasar Worms (Ben Chananja 1861, 248), 1216 nach Zunz, Lit. 298.

[5] 158 .. אלו הם הג' קמיעין שהיה נושא רבי' משה ב"ר נחמן ז"ל. ליצחק אחניק; Die Buchstaben sind mit Krönchen versehen, auch magische Zeichen.

[6] 158b Anf. der Erklärung der Sefirot (n. 215[5]), end. הוא הכריע לשון בריכה, dann (nur hier) שנאמר בורא שמים וארץ.

[7] 159 Notizen, darunter (159b) סוד הטעמים זרקא מקף . . . ביצה .. על ידי יסוד.

F. 95b Register der 60 (כמנין נאו"ן) talmud. Tractate; und זה המאירה עינים כשמו כן הוא של הקטן כ' (!) אברהם בכ' יהודה ס"ע אלמקרון בשלם נכתב ונשלם בירושלים ת"ו ב"נ בפרשת הנני נותן לו את בריתי שלום בשנה כי עת ל'ח'נ'נ'ה' כי בא מועד ושלום.

326. Perg., 21 f., sehr alte deutsch rabb., f. 1b ist מוסף hervorgehoben. מנחת יהודה בנת מלך כבודה נקרא ספר תחכמוני von Jehuda ibn Sabbatai (1218); H.B. 13, 137.

327 (nebst 320 [L. 321], 308 und 324 f. 24—30). 85 f. (1—4 Perg.) und 78 f., stark von Wasser beschädigt.

[1] [קיצור חובות הלבבות], wahrscheinlich von einem Enkel des Meschullam b. Jakob; end. ואלו הבתים אשר זכר, def.; H.B. 6, 12; 12, 85; Berliner, Magazin 1, 17.

[2] 37 מבחר הפנינים, vielleicht von Salomo ibn Gabirol (Jesch. 8, 68) arabisch verf., h. von Jehuda ibn Tibbon, beginnend mit einem Index über 64 Kapp., dann מליצות החכמים הנבונים וחידותם ומלותם נכונים, בקו יושר אשר שמה כתובים לשונותם וטעמי הזקנים, מסודרים שערים ס"ד למען אנוש ימלא שאלותיו לפונים, וערכם לא יהי כסף וזהב אצל ערכם יהי מבחר פנינים, zuletzt ein Gedicht von 8 Zeilen, dann Akrost. יואב.

[3] 59 . . . ספר תיקון מדות הנפש; s. n. 201[1]; — f. 78b, 79: Kalendertabellen von anderer Hand, beginnend שק"פ לפרט (1420).

[4] (f. 2—10 aus Cod. Fragm. 356) Mose Nachmani [דרשה] über den Neujahrstag, Anf. def. Das Citat des Asarja de Rossi (C.B. 1954) fand ich nicht; הלבנון 5, 564, 580 [S. 565 Natan b. Meir ist Sohn des Meir b Is., s. C.B. 1654, 1949, 2765]; vgl. Oppenh. 1496 von Abr. b. David?

[5] Mose Nachmani שער הגמול, s. 65[3]. Das Akrost. des Abschreibers Joab in הלבנון 5, 484.

[6] 41 (f. 50 früher Cod. 308 Anf.) Desselben דרשה in der Synagoge zu Gerona, als er nach Palästina zu ziehen gelobte, früher unbekannt; s. Auszüge in הלבנון 5, 468, 482; Litbl. der Jüd. Presse 1870 n. 2. Erläutert einen Text (Koh. 1, 1) mit Rücksicht auf das ganze Buch Koh. in philosophischer Weise, rühmt die Vorzüge des gelobten Landes, ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה וכן הצדקה חמודה מאד, und schliesst mit Betrachtungen über Zehnt und Almosen.

[7] (55b—71b) פירוש משנת אבות להרב הגדול המובהק רבינו משה בן מיימון ז"ל, enthält nur das Vorw. des Uebersetz. Samuel ibn Tibbon,

Digitized by Google

und die שמנה פרקים (so zuletzt): vgl. 128[1]. Zeile 3, 4 im Akrost. des Abschreibers lautet: אמונים הם ובן מיימון לאומן, לתשה נתנו כולם לתנה, בני הרלה והתחבר אליהם, ותן חלק לשבעה גם לשמנה.

[8] 72 Fragm. einer Exposition der von den Rednern in Hiob vertretenen Ansichten, worin . . . כוונת אליפז כי העולם נמשך אחר הדין והשגיח עליו וכוון עליו זאת היתה כוונת בלדד כי הכל נמשך אחר החכמה העליונה; end. כוונת ספר איוב כלו.

I f. 1—4 des [deutschen] Besitzers Josef. b. Lima später hinzugekommen; das Uebrige, mit Ausnahme ij, 72 ff. (aus Cod. 324) von derselben Hand des Abraham b. Salomo[1]) ha-Rofe b. Saken A. 1382, offenbar aus Copien des Joab b. Jechiel (H.B. 11, 103) vom J. 69, welcher gewöhnlich in gewandten Epigraphen sein Akrostichon angebracht, also identisch mit dem Abschreiber R. 1110 (bei Zunz, Gg. iij,55): „ex initio verborum literis“, und dem römischen, von Immanuel verhöhnten Dichter (Zz., Litg. 501, 709).

I, 78, Z. 5—8 des Endgedichts (1—4 Akrost. יואב):

מלאכה העבודה נשלמה על ידי יואב בנו הרב יחיאל
בירח זיו שנת ששים ותשעה פרטים הם לחשבון מעשה אל
ומאתים וארבעים ואחד ואלף להריסת עיר אריאל
חכונניה אלהים חי ותחיש לבאן מרעיתך עודה וגואל.

II, 40b ונשלם ע"י הלעיר . . . . אברהם מעאמי"ל בכ"ר שלמה הרופא ישר"ו בכ"ר זקן תנ"ע ביום ד' בראש חדש סיון שנת קמ"ב תהלה לאל חי אלהי עולם ***; ich bezeichne durch die Punkte mehrere radirte Wörter, worunter wahrscheinlich יואב . . . זיו, so dass der 2. Copist zuerst den Namen des ersten mitgeschrieben hätte?

328. 30 f., ital. rabb., 1530.

[1] [Jedaia Penini] אגרת חברה הח' הגדול המשורר אנבוניט אברהם הנקראת בחינת העולם, auch 338[2], 341[24], 401[10]; Fragm. 47[7]c.

[2] 22 das Mem-Gebet [בקשת הממי"ן] desselben mit dem Distichon des Vaters endend (C.B. 1287 und Add.), auch 338[4], 401[8].

[3] 26 כללי לשון למודים, Compendium der Grammatik [des David ibn Jachja, s. n. 72] von einem Anonymus, nur bis Anf. K. 5 vorhanden.

F. 21b beendet zum eigenen Gebrauch Mittwoch 15. Sivan כ"ך von Jehuda b. Salomo דבלאניש (de Blanis) — welcher 1523 in „Tiferni seu Civitate Castelli“, 1546 in Ancona (Cod. Alm. 114), 1553 Arzt in Perugia, 1572 in Pesaro war, C.B. 3050 n. 9261; Jesch. 6, 93; Brüll, Jahrb. 236; in der Vorr. des Correctors des Sohar, ed. Mantua S. 5, ist יהודה בלאני"ש אציר הרופאים יצ"ו בכמ"ר משה אציר פלפו באכן לומברדיאה לכ' Irrthum? vgl. Mose מבלאניש H.B. 5, 28 Anm.? הרופאים זצ"ל in סו"א ריב"ש מסולם די בלאניש 127.

329. 30 f., grössere deutsch rabb; f. 24b יוסף בישנשטיין כתב זאת ביום בעיר זייכלך 1517.

[1] רוח חן; s. n. 210[4].

[2] 25 „diffinitiones praedicabilum“, anf. המילות הצריכות לכל חכמה ועיון הם אלו בתחלה לידע מהו סוג ומין . . . קראו אותם הפילוסופים חמשה ענינים כוללים

[1]) מעאמי"ל הסופר, eine Abbrev. von Ps. 7, 11, nach Zunz (z. G. 455 nachzutragen); אברהם ist ij,51b, 52 hervorgehoben.

Digitized by Google

נפרדים וקראוס הנוצרים פְּרֵידִיקַבִילִיאַ, vielleicht von Jo. Böschenstein? — f. 26 ff. die s. g. Porphyr'schen Bäume, anf. עצם סוג הסוגים.

330. 219 f., geschrieben wie Cod. 331.

[1] ועתה אכתוב כל ההגהות השייכים לזה הספר אוצרות חיים מלבד אותה הגהות(so) קטנות שיש מתחילת הספר עד דף . ., gehört also zu dem Werke in n. 238, aber zu einer anderen HS., deren Blattzahl unausgefüllt blieb. Ein Verf. ist nirgends genannt; f. 24b בדף . . בכתיבת הרח"ו זלה"ה; 54b מהדורא רביעית; — f. 75b מכאן ואילך שייך בס' עצמו מלאתי ח"ל ע"כ מהדורא רביעית מכתיבת יד מהרח"ו ויט"ל זלה"ה; 99 דרושים בדרוש אבי"ע; 99b סדר המרכבה מר' אליעזר(so) מגרמייזא, anf. כבוד עליון י"ם עליונות; end. וחדרי ניחומין וכו' ועיין במעשה המרכבה . . . יושב על הכסא ע"כ העתקתי 100 מכתיבת כמוהר"ר חיים ויטאל נר"ו יצ"ו, entweder untergeschoben oder interpolirt; — 100b תיקון, תיקון או"א, עולם התיקון, דרוש אדם קדמון ועולם הנקודים, שער רפ"ח ניצוצין, זו"ן, etc. scheint ein detaillirter Index zu etwa K. 4 bis 14 von אוצרות חיים.

[2] 113—115b Excerpte aus Jakob Zemach's רנו ליעקב.

[3] 118 סוד האגוז; s. Cod. 319[9].

[4] 120 פי' סבא דמשפטים מהאר"י ז"ל ומרח"ו זלה"ה; s. 319[4].

331. 513 f., deutsch rabb. wie Cod. 334—337; xvij—xviij. J., ob von Isak? s. 334[6], mit vielen deutschen und latein. Randnoten eines christl. Gelehrten oder getauften Juden. Im Buche liegt ein Zettel von Molitor.

Nach der הקדמה des Schreibers (des Prototyps,? אמר הכותב רפאל קאפיו בהיותי); wegen der Pest aus Jerusalem geflüchtet, vom 1. Ijjar 412 bis 1. Ijjar 414 in Damaskus, hatte derselbe die Absicht, Einiges aus dem Autograph des Chajjim Vital vom Buche עץ חיים, namentlich aus der Einleitung, abzuschreiben. Da der Sohn [Samuel?] des Verf. dem wiederholten Drängen nicht nachgeben wollte, versuchte er ליקח על פה מה שהייתי לומד לפעמים שהייתי הולך שם, und gelangte so zum nachfolgenden Anfang jener Einleitung, und zu dem Ende (anf. אנכי לבב), welches sich am Anfang des אוצרות חיים des Schreibers finde (s. n. 328); hier lasse er aus seinem Gedächtnisse Einiges folgen. F. 2 לשון הקדמה מעץ החיים; Vital war 30 J. alt a. 1504 der Zerstörung; dazu giebt Natan das entsprechende J. 532 an. Die meisten Anmerk. sind wahrscheinlich von Natan b. Reuben Spira (C.B. 2550, Alm. 179), andere von Zemach [Jakob Z. f. 4], z. B. 202 im Namen des Chajjim Kohen; f. 439 בס' של הר"ר מנחם ז"ל (nicht in Cod. 319 f. 339b), wahrscheinlich Menachem Asarja de Fano (vgl. 319 f. 430) etc., wie die 62 K. aus Knorr a Rosenroth bei Wolf 3, 597; end. 509b דיני האבילות בקיצור שייך אחר ביקור חולים לעיל בדף(so); dann שמעתי מהחכם ר' שמואל ויטאל נר"ו שסיפר לו אביו, s. unter 347[7]. — Rückentit. ס' הכוונות ח"א.

332. 348 f., deutsch-rabb., wohl xvij. J.?

Abr. Asulai b. Mord., חסד לאברהם, compilirt im Sommer 1619 in Gaza (?עזה אשר ליהודה f. 6b, vgl. Asulai 2, 27), in 7 „Quellen“: וכל נהרי נחלי שבעה מעיינות הזכרים יקוו אל מקום אחד בברכת אברהם כי ממנו ישקו עדרי חברים . . לדעת איזה דרך ישרה שיבור לו כל האדם, וזו כללתי קצת מה שכתי האלהי הרמ"ק ז"ל או מה שהבנתי מדבריו בביאורו על דברי רשב"י בזוהר ובתיקונים וכתבתי בסגנון אחר . . . Th. 1, 2 ist edirt (W. 1, 88; C.B. 666, Zedner 24), jedoch mir nicht zugänglich. — Asulai 2, 109 nennt ברכת אברהם Compend. von תומר דבורה des Cordovero, „am Ende von חסד לאברהם“, in der HS. nicht vorhanden.

333. 438 f., deutsch rabb., xvij—xviij. J., vielfach ergänzt.

[1] [כוונות Th. i] wie n. 331; f. 62 bricht in שער התפלין ab: „Quae hic desunt extant (so) Volumine 11 à fol. 117 sqq.“ Die zum Theil doppelte, nicht ganz anschliessende Ergänzung f. 237—69 geht nur (f. 252) bis Cod. 331 f. 204; — f. 252: „Sequentia continuantur Volumine 11 a fol. 1 sqq.“

[2] 63—235b (jüngere Ueberschr. כאן מתחיל ספר כוונות חלק ב'); s. Cod. 337.

[3] ס' דרושים Chajjim Vital's, mit הגהות von [Jak.] Zemach und Natan [Spira]; die Unterabtheilungen heissen ענף oder פרק; f. 272 Index der 3 Abtheil. (aus Knorr bei W. 3, 595); aber Einiges ist umstellt oder doppelt; 1 — 3 def. f. 273—96b, 11, 12 und 12—20 f. 435 — 8 und 393—433b; ij,21 — 4 f. 309 — 36; iij,29 והוא מס' מבוא שערים [ר' נתן שפירא] מהדורא בתרא של הרב מהר"ר חיים וכו' f. 345 bis 364 bis K. 13 (anstatt 20); 30 — 34 f. 365 — 91; 35 f. 297 bis 308b; das Uebrige enthielt ein „vol. 11“ von mehr als 300 Blättern. [4] 337—43; s. unter 334[7].

334. 136 f., geschrieben wie n. 331; Schreiber Isak s. unter [6].

[1] ספר פירוש על קצת מאמרים של הזוהר מן . . חיים ויטל זלה"ה שקבל מפה . . . האר"י, zu Anf. דרושים מהאר"י זלה"ה בהקדמת ס' הזוהר, bei W. 3, 602 als vi,3 und wohl = הגהות das. S. 256 Red. des Meir Popper; end. f. 108b zu ויקהל f. 213: מה שאין כן בב' ראשונות ע"כ; in der Mitte def.; wenn in n. 331 n. 47 f. 410 בפ' ויקהל דף ר"א בפרקי מרכבה שכתבתי hierher zu beziehen, da hier nur f. 94, 96 zu 216 und 209 (so). [2] 108b Verschiedenes nach Mittheilungen von Josef Aschkenasi יצ"ו, über בשכמל"ו (= 319[5] f. 208b), über רה"ק und רוח טהרה etc. [3] 11b Excerpt aus מלאכת סופר [von Mose Sabara? H.B. 10, 99]; anf. דוד המלך הוא היה מכיר המסורות. [4] 112b Verschiedenes nach Mose Cordovero. — Ueber Pesachritus. — 114 תפלה לזווגא דמטרוניתא. [5] 115 Verschiedenes, u. A. über das goldene Kalb nach dem Sohar. [6] 124 ענין הסובב בקיצור מתורתו האר"י ז"ל, anf. הנה הרשע גמור; — f. 125 bemerkt der Abschreiber Isak, dass

er Etwas weggelassen, was dem פרדס des Cordovero angehöre. — Auch über תענית. 7 126b סוד התמוז, nach Vital; 128 לזכירה; 129 סוד התילה; מע״ה מעשה סיס בלפס die Geschichte vom Dämon (C.B. 616 n. 3918—9 und S. 2287); 133 מעין החיים (so) קבלה מעשיות und Anderes; 135 כוונת ביקור חולים; zuletzt (so) אמר לי אני לתת החכם בכ״ר יעקב אלא לו אמונה... Ist [Jakob] Zemach der Redakteur? vgl. n. 331. Alles dies auch Cod. 333⁴ f. 337—43.

335 (und Lil. 336). II Bde. 188 und 80 f., geschrieben wie 331.

1 Chajjim Vital ס׳ הגלגולים ראשון, in n. 319⁶ und in Ed. 1684 als 4. Zweig des נוף ע״ח. K. 1 — 35 bis f. 111, wo ואין זה ממורי זלה״ה (W. 3, 588), hier fortfahrend בסוד הגלגולים אמר מהרר״י לוריא; 111b eine Note von כהר מהורר Isr. Benj. יצ״ו [Bassan? geb. im xviij. J.]. Von da an scheint das Buch verschiedenartig umgestaltet und umstellt, wie das, neben Wiederholungen und Abweichungen von der Ed., vom deutschen Annotator zu f. 117, 120, 124a,b, 128, 134, 148, 156, 168, 172, 181b bemerkt wird; — f. 134 גילגולים מהרב מסעוד סגי נהור זלה״ה, d. h. Mas'ud, nicht „Missod" (Knorr bei W. 3, 588, vgl. R. 176); anf. אהרן הכהן (s. unten ij); aber schon f. 134b מצאתי מכתיבת ידי הר״ם פודוליא זללה״ה וז״ל שמעתי מהמ׳ גם והנה הגלגולים חדשים וגלגל עליהם גם הישנים בס״ד 141 ;וכו׳ יצחק אשכנזי זלה״ה = 319⁵; f. 166 שער המלכים; 172 שער הנבואה; 177b die Stelle bei W. 589; f. 179 סוד חיבוט הקבר. Zuletzt erzählt Vital in der ersten Person von Loria, dann der anon. Verf. von Vital's Testament; end. עולה לו במקום סקילה.

2 (auch 319⁸ „B.") חלק שני מס׳ הגלגולים in vielen nicht gezählten פרקים (bei W. 3 nichts Näheres). Anf. des Textes קין והבל הם ב׳ דמעין, end. מבשרת אף ציון. Der Red. dieses Theiles ist nicht Vital selbst, aber häufig מע״ה und מהרח״ו זלה״ה, auch מכתיבת, מצאתי כתוב מהרח״ו זלה״ה עצמו (f. 16, 46). Das J. **1571** ist 12b (B. 136) erwähnt; ישו הנוצרי f. 17 überklebt (B. 239b hat es nicht); f. 36b (B. 250) בכאן סייך מ״ס בס׳ אדם ישר (über 10 Märtyrer); 66b (B. 263) הנה מצאתי סדר אליה זוטא שכתיב (so) בשם האר״י ז״ל בסוד גלגול פנימיות. Neben dem Text sehr zahlreiche Nöten (anf. והנה בספר מהרב הנ״ל) aus verschiedenen Quellen, u. A. גם זה מצאתי בכתיבת יד מורי 3b (B. 233); גלגולים מהרב סג״נ אהרן כהורא ז״ל 6b (B. 235), ist Masud (i f. 134 bis 134b); f. 7 (B. 235b) קצת מאשר מלמד דורינו זה (so) גילגולים von Vital; für Literaturgeschichte noch zu verwerthen; f. 43b מעין הדעת טוב (s. Asulai s. v., B. 253 setzt ורע hinzu) über Deut. 29, 21; f. 44 (B. 253) ליקוטים.

336 (Lil. 337). 90 f., geschrieben wie Cod. 331.

ס׳ טעמי מצות [von Chajjim Vital], anf. דע כי יש מיחוח ב״ד, 3b aus einer HS. des Mose פיס, f. 4 בע״ה אתחיל לכתוב. חלק שני שער המצות

Digitized by Google

ספר פרי עץ חיים שער שני ושם (so) טעמי המצות אשר קבלתי ממורי . . יצחק לוריא, anf. פ' בראשית מצות פריה ורביה. כשבאר אלינו בשער הגלגולים לבאר הרפ"ה ניצוצין; end. פ' כי תצא כי לא הונח לו רק בחוה שנייה und: עד כאן היה ועד כאן כמלא. Diese unvollständige Erklärung der Gebote hat W. 3, 581 n. 18 ij unter פרי und S. 602 nach Knorr als 1. Tr. des 6. Bandes (ליקוטים); f. 79 והחתן, unter נעילה: שמעתי ממורי זלה"ה מהר"ר משה אלשיך כ"י(so). — F. 2 ועתה נבאר למה הנשים פטורות ממ"ע nicht ganz identisch mit היכל כ' 47b (C.B. 1137 übergegangen).

337 (Lil. 338). 276 f., geschrieben wie Cod. 331.

Chajjim Vital, ספר הכוונות חלק שני, Th. ij von Cod. 331 (auch 333), anf. סדר הלכות שבת בראשונה נבאר כוונה אחת; von den 600 Ueberschriften bei W. 3, 600 fehlt die letzte ליקוטים in den HSS., wo sogleich סוף: סדר היוצא לדרך end. כמזכר לעיל כמה פעמים.

338 (Lil. 339). Perg., 110 f., ital., sehr deutlich, xv. J. schöner Codex.

1 Kalonymos b. Kalonymos אבן בוחן (Cod. 315[9] def.), im Schlussdatum richtig והשולם; f. 47b בנדיג יס"ב, ילאק, 48 דלקורכיאל (für לקורטאליא, דסקורטאל bei Zz. Ztschr. 159; vgl. C.B. 2518 und Add.) גרסיאן und קריספין.

2 51 אגרת בחינת עולם חבור החי הבדרשי הר' ידעיה; s. Cod. 328.

3 63 כתב התנצלות אשר שלח החי' אנבוני"ע אברהם ז"ל למהר"ר שלמה בן אדרת . ., unterschrieben Jedaia etc.

4 91b בקשה שעשה הח' הכולל ר' ידעיה . . . והוא המכונה בשמו המפורסם אנבוניע אברם . ., das Mem-Gebet nebst dem Distichon des Vaters und der רהוטה mit Akrostichon; s. 328[2].

5 94b בקשה שקולה שעשה הח' ר' אברהם בדרשי ז"ל והקדים לפניה זה הלשון. בתי הנפש וידוי ליום הכפור. Das Gebet des Abraham Bedarschi, worin jedes Wort ein למד, aber keinen der nachfolg. Buchst. enthält. Ueber die Autorität s. H.B. 12, 61.

6 95b תפלה למשורר ר' יוסף בן ששת אבן לטימי ז"ל, C.B. 1531.

7 98b אגרת החמדה שלח הרמב"ן ז"ל לרבני ארפת אבן עזר לרב הגדול בישראל רבי' משה בן מימון ז"ל בן עביד אלה קקרטבי [l. הקרטבי]. — Ueber die Lesart im Citat aus Hai (f. 104) s. Gg. Melo Chofn. liv, C.B. 1951, H.B. 3, 75; f. 102b falsch Elasar b. Jeh. מגרבינית (l. מגרמיזא), f. 103 nur ורבי' נתן ז"ל ידעו! (vgl. H.B. 5, 3 und unter n. 92, 221).

8 106 Josef Esobi, קערת כסף, mit der prosaischen Nachschrift, am Rande einige, nicht überall zutreffende Emendationen. Die Ueberschrift (meine Ausg. S. 23, wo Z. 4 lies בנו für כנו) lässt die Worte יען שבה . . . במשקל weg; Cod. 358[10] liest (vgl. Vers 12) במספר במשקל קערות קרבן הנשיאים, beide הקריה f. היקרה; V. 76 richtig לנחר und sämmtliche Conjecturen H.B. 3, 45, vgl. 11, 105 über ed. 1503.

Digitized by Google

339 (Lil. 340). Klein Quart, Perg., 36 f., grosse deutsche Quadrat, f. 1 und 36 unleserlich.

[זמירות] Sabbatgesänge, f. 2b beginnt אגיל ואשמח בלבבי, zuletzt אחד יחיד ומיוחד (Zunz, Lit. 691) mit deutscher Uebersetzung, z. B. בשעפר אלר דינק בון ניכט ווער גלייכט זיך איס דער לו בר זיכט אלא מיסטר ספט זיין גינן איס איין וויכט הללויה. Fehlt in der jüd.-deutsch. Lit. Serapeum 1864 S. 54.

340. 50 f., span. rabb., unschöne Hand, xv. J.

Abraham b. Chijja, צורת הארץ; s. n. 36[4].

341. Zusammenges., theils falsch gebunden, 272 f., bis 175 b. und von 261 ff. verschied. span. Curs., das Uebrige verschied. deutsch-rabb.

Die kabbal. Schriften [1] und [7]-[23] sind in Cod. 56 („B") copirt.

[1] (neuer Tit. סוד ישרים), B [1] ביאור פירוש סודות התורה חבר הרב משה בר' נחמן ז"ל ביאור ר' ש"ט בן גאון נ"ע מפי הרב ר' שלמה בן אדרת נ"ע; s. n. 66. — F. 57 Fragm. einer Geomantik; 15 Häuser etc.

[2] 58—72 und 86—94b Averroes, ס' שמע טבעי האמצעי bis Tract. ij Summa 2 K. 2 incl. [übers. von Kalonymos]; s. n. 30[2]. — F. 1 Randnoten, deren erste: אמר בונשניור נקרא שמע טבעי לפי שזה הספר כמ' (?) לשומעים הענינים ע"ד ההשכלה בהם ויש מפרשים שנקרא כן לפי שהשמע בו . . . ויש מפרשים . ., andere sind א"ב gezeichnet. אבונשניור ibn Chisdai übersetzte ein Schriftchen von ibn Zohr (Mich. 395); Bonsenior ibn Jachja schrieb über Schach (Schach bei den Juden S. 169, Carmoly, France Isr. 33, macht ihn zum Franzosen); Bons. ha-Levi bei Zunz, z. G. 465; eine rhetor. Epistel von Bons. an בן יחיא (xvi. J.?) in Cod. Halberst. 243 f. 37b.

[3] (76 — 85 und 107 — 111, dann 102 abgebrochen in ij S. 1 K. 3) Averroes, ס' השמע הטבעי, wie [2].

[4] 113 Bannbriefe des David b. Daniel und Sam. Kohen b. Daniel gegen Sal. b. Sam., gerichtet an Abr. und 2. an David Maimonides, def.; aus R. 166 ed. in ישורון 7, 65.

[5] 115b arithmet. Aufgaben, die 1. לא"ע (d. h. ibn Esra) 15 Florin und גסים (Grossi) so zu stellen, dass man bei Wegnahme des 9. alle Florine erhalte, die Formel ד'ס ה'גויס ב'לט א'ספוק ג'ורל א'פיל א'טל (?) ב'גרון ב'יני ג'ליו א'שליכהו ב'תחבולות ב'ידרוש א'יש verräth die ursprüngliche Aufgabe, nach welcher der 9. über Bord geworfen wird; aber die Ausg. 1546 dieser תחבולה (C.B. 687) hat eine andere versificirte Formel. — F. 116b, 117 astronom. Tabellen aus blossen Ziffern bestehend zu je 29 Zeilen für die Monatstage.

[6] 121—9 die 1. Pericope Genesis mit Onkelos und latein. Interlinarübersetzung.

[7] 136 (B [2]) Rasiel [Abr.] b. Sam. Abulafia, סתרי תורה, 36 My-

Digitized by Google

sterien des Moreh, auch סודות המורה (ביאור) bei Kirchheim zu Caspi 21, unrichtig מורה המורה (W. 1, 30; 3, 20, s. Delitzsch zu B 643), מעיין מים חיים (W. 1, 30 falsche Rückübersetzung des Tit. von Th. ij, auch hier f. 161 מקור מים חיים), לי"ו סתרי תורה bei Gg. w. Ztschr. 3, 447 n. 41 und in Firkowitz's handschr. Catal. 485, angebl. von Abr. Maimonides, wenn es nicht die andere Bearbeitung: חיי הנפש (s. n. 408, vgl. והס' בי' סבה ח' הכי Einleit und f. 138b, Cod. 33 f. 3b; auch Inhalt von i,8); fälschlich Mose Nachmani bei W. 3, 799 (C.B. 1962; n. 28 f. 192b החלק הראשון בפי' סתרי התורה שחבר הרמב"ן ז"ל גם' מורה נב'). i,6, ij,8—12, iij,8—10 ist anonym in anderer Reihenfolge gedruckt in ליקוטי שכחה (s. zu n. 112[12]); i,11 anon. in n. 11[12]. — Das Jahr 5040 in ij,4 notirt n. 33 f. 1. — Die HS. (s. Lp. 39 andere Benennung der Theile, Peyron 86, P. 226 [vgl. Rosenthal n. 1], Delitzsch zu B oben S. 25; latein. V. 190[11] bei W. 1, 30; 2, 1417 n. 628 nach Bart. 4, 314; Landauer S. 419, 490 Anm., 527, Jellinek, Ausw. 27, deutsch S. 16, oben S. 114 A. 1) scheinen abweichende Recensionen zu enthalten; so z. B. fehlt in den Münchener die Stelle zu Anf. der allgem. Einleitung bei Jell. 19 A. 7 (Aehnliches ausführlich in Einl. zu i, vgl. אמרי ספר n. 285 f. 65; גן נעול n. 58 f. 317, fehlt in הקנה f. 50[4]); zu Jell., Phil. 38 n. 7 vgl. H.B. 14, 44 und S. vij. Ein anderes Werk ist מפתחות R. 141, welches auch Luzzatto 1858 besass. — In Cod. 28 f. 192, Tit. ס"מ מקור חיים, fehlt die allgem. Einleit.; f. 202 springt von Anf. zu Ende ij und Anf. iij; f. 203—7 enthält i,2—6, f. 208 i, 1, 7 ff.; 213b (n. 9; n. 341 f. 154b): הח' המחבר ס' יצירה אשר קבלנו שחברו ר' עקיבא אשר קבל ממי שקיבל מא"א דור אחר דור אחר קבלה מפורסמת (vgl. Land. 488); 214b סוד המילה gehört gar nicht dazu; 224b: ij,1—4; 231b נשלמו קצת סודות מס"מ סליק (!); 232: ij,5—12; 241 נשלם החלק השני und iij,1—10 (Jell., Phil. 47 ist i,9) bis נכפל שמור; fehlt noch ein Distichon (wie in 33 f. 70b) und das Akrost. בני הנעורים in n. 341 f. 180b.

[8] 181 (B [3]) מעיין החכמה זה תיקון ולירוף ומאמר ומכלול וחשבון פי' של שם המפורש; C.L. 102.

[9] 181 (B [4]) הסוגה נקר[א] על שם כי הכל בו לשם ובינה נק' כי היא ראש . . . לבנין; end. עשר שמות קדושים ימ' שבחו ויתי' זכרו חתם שם כבודו בפעולות מ"ב לי"ולדנו לעשר ספירות . . אמ"ח אח"ד; nicht ein Responsum (wie Delitzsch zu B angiebt); citirt זה ספייט הקליר אחז חותמו; auch Cod. Schönbl. 1869, 6 f. 47 hinter מעיין הח'.

[10] 183b (B [5]) חכמת יצירה צריך לידע (so) בטוב המשקל, Anleitung zur prakt. Kabbala; s. Gh. 79 N.

[11] 184 (B [6]) über 10 Sefirot; s. n. 37[2].

[12] 184b (B [7]) זהו כלל עשר ספירות א' כתר עליון אויר קדמון שמו הוא מתחלה; end. אבן מסה רועה אבן ישראל; fast eine blosse Nomenclatur; vgl. 240[12] und 209[5].

Digitized by Google

[13] 185 (B [8]) כלל אחר מענין הקבלה. כלל הדברים שהיו מתנהגים בהם בעלי [הקבלה] המרכבה; s. n. 22[10].

[14] 185 (B [9]) בשפע הכל והשם הטוב . . למען bis המשול לך [משל] מעשר רחמיו. — b) ועתה אפרש לך פירוש עשר ספירות [Fragm. des Menachem, s. n. 112[33]]. — c) 185b מפני שהם חקוק בסבור, סוד בלעם etc.; s. n. 112[30].

[15] 186 (B [10]) ראוי לכל אדם לחשוב ולחקור etc; s. H.B. 10, 160.

[16] ib. (B [11]) Excerpte [aus Mose de Leon נפש החכמה, § 54 bis 70] und andere kleine Stücke, zuletzt פרק [P. Girondi?]; s. H.B. 10, 160.

b) 188b עקר בהם פה ושרשו . . . לצדיק יסוד עולם . . . אלו עשר ספירות כנגד עשר מאמרות ודוד ע"ה רמז כלם . . לכל לראש (hier hat Schönbl. 1869 n. 4 f. 60b אם; Bisl. 3[2]). Dann כנפים העמידות כאשר הוא מנוסה בנסים . . ולכן תרגם אונקלוס . . ולברוח מן הנזק. זה נעתק מספר מחזור מרבנו משה ב"נ ע"ה מלות הוסיף בשמות זכות ונקיות בחדרי משכיות. עכ"ל. Das letzte Citat bezieht sich wohl nur auf den Schluss. Jesch. 6, 102.

[17] 188b (B [12]) מאמר בפי' השם של יהוה נקרא כתר שם טוב מפי אברהם מקולוניא, zuletzt סליק בזאת יבא, wie R. 1390[1]. F. 190b fehlt das Stück, welches oben [14] verzeichnet ist, in dem anon. Cod. 246[5] f. 54b (wie in Cod. Coron.), ferner die Stelle וחיות המרכבה bis ונחזור לדברינו (S. 43 Z. 16—2 v. u. ed. Jell.) und die Schlusserklärung von Hiob 28, die schon beim Worte המרובע (S. 45 Z. 8 v. u.) beginnt (also bezieht sich wohl והאלהים הנה לידי auf das Vorangehende?); dafür f. 55 etwa 18 Zeilen, anf. אור' זרוע' לצדיק . . . זהו ר' עקיבה בסופי תיבות, end. ועת שהוקם המשכן נטל עשר עטרות . . עשר לבושים האמורים בי"י מלך גאות . . לבשת. נשלם כתר ש"ט . .; s. auch 59b, vgl. n. 228 f. 86b. — Unsere Schrift erscheint auch als פירוש הספירות von Mose b. Nachman etc; s. C.B. 2529, Jesch. 6, 99, 169; H.B. 8, 147; 10, 159, 161.

[18] 197 (B [13]) mit dem alten, fingirten Tit. ס' הבריח (fehlt ענין), 3 Excerpte aus Mose de Leon § 12, 51, 52 (H.B. 10, 158)

[19] 200 (B [14]; Cod. 22[3], 29[1]) Mose de Leon, נפש החכמה oder המשקל, end. ידי למשכיל (wie אבקת רוכל); der Anf. des 5. Th. fehlt, nach der Bemerkung f. 214b כל זה החלק כתבתי אותו בספר יורה דעה ואמלא שם כבור (B כבוד) עד והכנס בהם ויחיו, vgl. unten [20]; Jesch. 6, 95; H.B. 10, 158.

[20] 218 (B [14], Cod. 22[4], 129[2]) זה שער חלק יסוד דת קיום האמונה על חלק ציצית ותפלין במזוזה והכונה וסוד ענין שבת וי"ט וענין ר"ה סוכה לולב מילה כלאים חליצה יבום בשר בחלב ויוקים בקטילה(so) והכונה על רמז מועט . . .; die Collectaneen [des Mose de Leon], wie C.L. 361[1]); in Cod. 22

[1]) In der Ueberschrift scheinen dort die Worte וסוד ענין שבת . . . והכונה wegen des gleichen Wortes übersprungen? zu ולא אאריך בדברים vgl. בלי אריכות in der Ed. § 8, 12.

Digitized by Google

wird irrthümlich Alles dem Jos. Gikatilia beigelegt. F. 236 hinter והבן bemerkt der Abschr. wieder, dass er לר׳ יוסף גקטילא ז״ל כדפריש׳ [ohne Zweifel סוד בת שבע, s. n. 131] im Buche יורה דעה copirt habe, was Delitzsch falsch auffasste und für eine „grenzenlose Ignoranz" des Copisten hielt. H.B. 10, 158.

[21] 236 (B [15]) Notizen לבנה בגימט׳ אהיה אדני; anders P. 800[4] von Gikatilia. — 236b ובענין חלילה ויגוס, hauptsächlich Stellen aus Sohar.

[22] 237b (B [16]) מכאן והולך ראשי פרקים ממעשה מרכבה כפי אין דורשין אנ״א ר׳ יוסי אומר אוי להם לבריות, scheint eine Compilation älterer Stellen und Erläuterungen oder Ausgleichung anscheinender Widersprüche (כתוב א׳ אומר) u. dgl.; auch eine Erklärung von ארבעה נכנסו לפרדס (242b) und eine Zusammenstellung der Ansichten über Weltordnung (243b); end. עשה למעלה דימנו הפרכה. Citirt הלכות רבתי [für היכלות], Hai Gaon (243b), הערוך, הבהיר und לשון החכם . . ברוך כבוד ר׳ עזרא המלאך הזה קבלנו כי הוא כבוד.

[23] 247 (B [17]) Menachem Recanati, ביאור התפלות mit unedirten Stücken; s. n. 112[2]. Ende def. mit Schlussformel.

[24] 261 אגרת חברה החכם המשורר הבדרשי אבונינש אברם הנקראה בחינת עולם, Ende def.; s. n. 328.

F. 197—246 schrieb Josua b. Leon b. David קשטיל׳ (aus Castel), יהושע auch in Randbuchst. hervorgehoben. F. 102 ist Grimani's Namen radirt; 192b Bes. David b. Menachem Kohen זלוק״ל.

342. Pergament, 108 f., sehr deutlich, deutsch-rabb., xiv—xv. J.

[1] פרק חלק שתיקן . . . רבינו משה בן הרב רבינו מיימון הספרדי זצ״ל (neue Ueberschrift הקדמה לפ׳ חלק); s. n. 210[2]. Zuerst Text der Mischna; die letzten Worte des Commentars sind: והוא להורות ולדון מי שיברג ואיך יהרג. Es folgen nur noch vom Text אנשי עיר הנידחת einzelne Sätze bis חרון אף מן העולם, dann . . סליק פירקא בסייעתא דשמייא.

[2] 19 Pseudo-Aristoteles בשם אריי״ט הנקרא ספר סוד הסודות (die Auflösungen bei Gg. 6, 189 passen hier nicht), aus dem Arab. des Jahja ibn Batrik (oder Bitrik), von einem Anonymus (nicht Jeh. Charisi). Beginnt mit dem Gedichtchen מודעי בין ומביני חידות לחקור נכבדות (so)בם מילות; end. אסכנדר זה מספיק . . . ותבין . . . יגליחך בו (so). Fragm. 210[13], 246[17]. Ueber die beiden Recensionen des Originals u. s. w. s. Jahrb. für rom. und eng. Lit. 12, 366.

[3] 47 [מוסרי הפילוסופים] hinter dem Vorw. al-Charisi's: זה ספר הפילוסופים וחידותיהם ומוסריהם; für Honein חנניה בן יצחק היולדי, sogar בירי יצחק f. 48b. Die HS. hat keine Eintheilung in Pforten und Kapitel, aber Ueberschriften, die in der Ausg. fehlen und sonst gute Lesarten; s. Jahrb. für rom. und engl. Lit. 12, 354; s. auch n. 43.

[4] 100b ס׳ התפוח; s. 107[2]. Die Schlussformeln nehmen 3 Zeilen ein.

Digitized by Google

[5] 108 Vers [Einleitungsgedicht?] des Jehuda יעל״ס׳ (C.B. 1298 und Add.; vgl. יעל׳ in Gg. 6, 191? Gh. 69) b. Benj. יודע דעת עליון כיחומל עם עני ואביון | ב״י המאין | והורתו הלא מציון דיתו בחכמה ובהגיון | ה׳מפוה מין במין | ו׳עליס׳ ביוסר ובנקיון יהודה אביר שכל הניסיון | ב׳כ׳ס׳ר׳ בנימן

343. Perg., 277 f., verschied. hauptsächlich zweierlei span. rabb., die zweite feiner und blasser, xv. J.[1]), die Tabellen meist sehr sorgfältig, theils roth. Der kostbare Cod., zwischen f. 173—4 (?) und 187—8 def., hat schon gelitten.

Eine kleine astronomische Bibliothek, viel Seltenes und Unbekanntes.

[1] Immanuel b. Jakob, כנפי נשרים (auch שש כנפים). Ueber Opposition und Conjunction von Sonne und Mond, nach der Theorie der Tafeln von al-Battani. Nur diese HS. hat am Ende der Canones f. 4 *bis* die Nachschrift ואני עמנואל בן יעקב בעל הכנפים השלמתי המלאכה הנה ערסקון בחדש תמוז קכ״ה לפרט והאל עזרנו עלינו לשבח וכו׳(so) אא״ס מס weder 128[3], 386[3], noch eine andere bekannte, noch die 1. Ausg. Szytomir 1872 hinter אור הלבנה; vielleicht gehört sie einer zweiten Recension? s. H.B. 15, 39. Tabelle 1 umfasst hier und in 386[3] die Cyclen 269—280, in 128 C. 274—89 (aber nur bis 276 ausgefüllt). Den Anf. hat eine angebl. Geschichte Alexander's bei Peyron n. 211! Gumpach (über d. alten jüd. Kalender, Brüssel 1848 S. 119) nennt Immanuel irrthümlich einen Geographen.

b) Cod. 128 f. 52, n. 386[5] enthalten die für Astrologen wichtigen zwei Quatembertafeln mit Radix 1360 und Beispiel vom J. 1369 (H.B. l. c.); n. 128 f. 53b noch זה הלוח הוא לדעת בו יום החדש השמשי מתוך ידיעת חק החמה.

[2] 26b לוח הפרדארים משבעה כוכבי לכת והראש והזנב, Tabelle der Firdar (astrolog. Perioden, H.B. 13, 92; 14, 91, zu Baldi 60), für Sonne 10 etc., wie bei Olug Beg S. 216. Jede Periode zerfällt in 7 Theile, deren Werth hier in Jahren etc. bis auf Quarten angegeben ist; im 1. Theil ist der Planet der מושל, in den anderen hat er einen שותף; vgl. Olug Beg l. c.

[3] 28 לוח למצא שנת המחזור ומספר המחזור לפי שנות השמש(so) משנות הנולדים אחר עבור אלף ס״ע, für 20 Cyclen angelegt, aber nur bis zum 12. (J 589) ausgefüllt. 28b—30 Tabellen, überschrieben הכנף הראשון mit Radix „nach 1370"; für Cyclus 1—11 (also 271—82) und deren Jahre und Sonnenmonate wird der Moment der Conjunction und Opposition, dann שוה למאורות, חק חמה, חק לבנה und חק המנין angegeben. F. 30 beginnt das Vorwort (s. Anhang ij) des Samuel b Simon כנסי, genannt Samuel Astruc da Schola (s. unten

[1]) Vor 1438, jedenfalls 1460, fällt die Notiz der 2. Hand f. 59b, um 1447 Anderes [9] und [12], nach 1460 [15], 1440 f. 197 כוס חמה וכוכב לבנה תמה שבלה סמ סם לדעת אלפנלאי; 1485 [22], 1461 f. 221b (s. unter [18]), 1473—89 f. 231b, 1479 f. 238b.

Digitized by Google

[15,27]) zu einem Compendium von [1], worin Flügel ij., v. auf kürzere Formeln reducirt sind (bis f. 38), die Canones אמר המקצר beginnen, von den übrigen 4 nur Anfang und Schluss der Canones mit אמר המחבר gegeben, die Tafeln selbst weggelassen, „weil sie schon an einer anderen Stelle dieses Buches vollständig abgeschrieben sind“: אמר המקצר יען כי ביאור ולוחות החכם המחבר כתובות בשלמות בזה הספר במקום אחר כסדר לא הוצרכתי לכתוב הכל הנה פעם שנית ודי למבין במה שסדרתי הנה וכו׳ (zuletzt). — F. 38b Notizen von anderer Hand, u. A. גדרי לקויות שמשיים וירחיים בלוחות שין בונייט בונגוקן(so), correcter als in n. 128[5] f. 72; vgl. unten [8].

[4] 39 הנה לך קצור אחר לכנף הש׳ כי הובא הנה מארץ מרחק והוא בארבעה לוחות וזה באורו. אחר שחשבת המולד או הנגוד השוה בכנף הראשון . . ., je 2 Tafeln für חק חמה und חק לבנה.

[5] 41b לוח לדעת המעלה הצומחת מד׳ לד׳ ימים מחוך ידיעת גובה השמש מה׳ לה׳ מעלות.

[6] 44b לוח לדעת שעות היום מתוך ידיעת גובה השמש וגבהו בחצי היום לר׳ ירוחם ב׳ שלמה ז״ל, beginnt mit März und geht von 4 zu 4 Tagen, wie die vorigen Tabellen. Jerucham b. Sal. ist sonst unbekannt, sein Zeitalter aus den allgemeinen Tabellen nicht zu ermitteln.

[7] 47 לדעת עשיית הנימידאר [הנימודאר] לפי סדור הראשונים מטוליטולא ביאר מרואן ומבואר הוא שהם מלאו הנימודאר לדעת עת מעמד העובר בבטן ורגע נפילת הטפה כדי שתדע בביאור המעלה הצומחת ברגע הלידה. ודע כי הנימודאר ביאירו [ביאורו] האמתה [l. הַאֲמָתָה?] והישרה וידיעת האמתי מאחד משניהם. כן ביארו החכם המחבר

ואבן עזרא אמ׳ בספר המולדות[1] כי ביאורו מאזנים בלשון פרס והכל אחד. ראוי ולזה לא ראיתי לקצר ולהעמיק לחשבונים, später: שתדע כי מה שראוי שנחקור בו . . . רק לבאר זה ביאור נקל ועשיתי לזה לוחות לדעת מהם ימי המעמד בנקלה. Wer spricht hier? „Abu Merwan“ aus Ecija verfasste [אלנמוזג׳] אלנמודג פי אטלאע אלמואליד (Casiri i,372 n. 934[2]). Die Tabellen nehmen f. 48 bis 49a ein. — *b)* 49b לוח מלעדי המזלות באופק חצי היום, nur für die ersten 6 Zodiakalbilder, identisch mit n. 386 f. 36b [von Immanuel], aber noch 3 Seiten leer gelassen. — *c)* 51b לוח קשת השעה באופק מ״ד לפי מקום השמש מהמזלות חובר עם לוחות החכם ר׳ לוי בן גרשון ז״ל לחשוב בהן תקון הבתים והמבטים כדרך החכם אבן עזרא נ״ע; s. n. 386 f. 38b.

[8] 52b Jakob b. David etc. Poel, Tafeln; s. n. 128[5].

[9] 81b Isak b. Sal. b. Zaddik, genannt בן אלחדב, in Fl. 88, 53 (D. M. Z. 18, 173) אלחדאב (und so bei Mord. Finzi, Register Michael 376, s. jedoch oben n. 246), Spanier [1396 in Saragossa, 1426 in Palermo? Der Sohn Isak in P. 1047[12] verdächtig], ארח

[1]) Zu Anf., s. Litbl. 8, 471, „Animodar quod interpretatur trutina de qua dixit ptholemeus“ (Abr. Judei de nativit. ed. 1485, Anf.); רגע הלידה bei Sacut (C.B. 707), נימודאר auch bei al-Kindi (n. 304[10]); eine Schrift von Kanaka (zur pseud. Lit. 79), ein Abschnitt bei abu Ma'ascher (Cureton, Catal 208 n. 426[17]); *Annimodar* in latein. Uebersetzungen, z. B. Alchabitius Anf. Diff. iv, wo auf sein Buch verwiesen wird; ibn Ridhwan zu Quadrip. iij,2 f. 49[3], C. 6 f. 54[8].

Digitized by Google

סלולה, astron. Tabellen, nebst Canones, anf. אמר יצחק . . ראיתי בעל הכנפים מסלסל בכנפיו והפועל שמספר בפעולתו, benutzt die in Tunis gebräuchlichen Tafeln des אבן אלרקם (oder אלרקאם? P. 1069; vgl. Jew. Lit. 359) und des בן אלכמאד (zu Baldi 76); f. 81 hat eine moderne Hand den Tit. יגביה עוף fingirt. — Die Zahl der „Pforten" ist im Vorw. nicht angegeben; die HS. enthält 9, deren Anfänge: שער א׳ כל המשתמש בקצור זה צריך שיהיו ידועים אצלו הדברים הכוללים בכל מיני הלוחות, תחלה שידע מדרגות המספרים. ב׳ שרש המהלכים אשר באלה הלוחות נטוע על קצה המערב . . . שמתי התחלתם בחצי יום אשר קודם בהר״ד שידוע במולד תהו. ג׳ לפי המהלך האמצעי לשעת הדבוק והנכוחות ומקומם וחק החמה וחק לבנה וחק הרוחב כתוב אותן כסדרן בלוחות. ד׳ שעת הדבוק או הנכוחות היוצאת ע״י המהלך האמצעי במה שהזכרי. ה׳ לדעת שעת הדבוק או הנכוחות האמתי ומקומם האמתי וחק הירח וחק המרחב מתוקנים לשעת ההוא. ו׳ לדעת הדבוק או הנכוחות אם הוא ביום או בלילה. ז׳ כשיתברר לך שלקות הירח אפשר הכנס בלוח הלקות. ח׳ כשיתברר לך שלקות החמה אפשרי הוצאת הדבוק האמתי. ט׳ הכנס בחק רוחב הירח המתוקן. Ende ולאדון הכל שבח . . לעד אמן; dann זכור תמיד שיש לך להוסיף על מעלת הדבוק י״ב מעלות לפי שהלוחות הם עשויות לפי הגלגל השמיני ואלה הי״ב מעלות הם התקון לפי הגלגל התשיעי. Die 1. Tabelle f. 85 hat nur die Cyclen 275—280 (J. 1447 ff.), P. 1078[3] Cyclus 274; doch dürften auch hier die Abschreiber die älteren Cyclen weggelassen haben. Dann folgen Jahre, Monate und folg. Ueberschriften: תקון חק ירח, תקון חק חמה, לוח חק חמה, חצי לקות הירח ומרחבו בעת הלקות, שעות נחלקים לחצאי היום במרחבים, חק לבנה, חלוף ההבטה בארך וברחב, ההבטה, תקון ההבטה, מהירות הירח, השמים לפי המרחבים, לדעת מה לקות החמה מאלה הלוחות, לאופק מרחב ל׳ (dann 40°, 36° und 45°), שבין האופקים מקצה מערב עד אמצע העולם בארך. Vgl. C.B. 1086; H.B. 7, 112 (Gg. j. Ztschr. 4, 273), 9, 163.

[10] 92 Tafeln über Conjunction und Opposition von Farissol Botarel nebst Canones in 6 Abschnitten; anf. אמר פריצול בוטריל תלמיד ישעי״ו אקדמה בתודה. Bemerkt u. A., dass man die Sonnenfinsterniss vom J. 1478 fälschlich für eine totale ausgegeben, nachdem schon die alfonsinischen Tafeln und die des Maestro Leon (n. 314) Richtigeres ergeben, freilich nach weitläufiger Berechnung, während er sich Kürze und Leichtigkeit zur Aufgabe mache. Die Radix ist Molad Ijjar 29. März 1481 in Avignon, von Osten 146½°. — Ende des 6. Abschn. אשר הם טלה ושרטן ומאזנים וגדי ועם זה נשלם באור לוחותינו אלה. ישתבח היוצר כל המין האנושי בשכל נבדל מעט מאלהי אמן. Tafel 1 Ueberschrift: לוח זה מורה דרך הכנס בלוחות נפת[1]) צופים בשנים הפשוטות והקפים עברו מיום הוסדם ושרש מטעם הוא אלף ותפ״א לחשבון ההגשמה; geht bis a. 5631. Folgen 3 לוחות und zwei תקון במולדות, dann f. 97b לוח התחלפות ההבטה . . . und לוח לדעת שעות חצי היום . . . , תקוני מאורות ותכין במרחב מ״ד; f. 99 לקות שמשי und ירחי; 99b מקום ירח האמצעי וחק שמש . .; 102 תקון ירח; 103 אמתי לשמש באמצעות חקו האמצעי; 103b מהלך השמש בשעות.

---

[1]) נפת = נאום פריצול תלמיד; s. H.B. 7, 18; D. M. Z. 18, 173.

Digitized by Google

[11] 104 die „Pariser astronomischen Tabellen“ (Radix 1369), mit Zusätzen zur Erläuterung des ungenannten Verf. vom Uebersetzer Salomo Doyen de Rhodez[1]) 1370—1460, wahrscheinlich noch im xiv. J. Jene Erläuterung endet f. 106 (über תקופת שנות כי בתוך זה הזמן יום אחד נספר. וזה הביאור מספיק לך עתה (העולם או תקופת מולד): Daran schliesst sich unmittelbar die Ergänzung[2]), wo דת אש = אמר שלמה דוין סילמיד (vgl. oben [10]; f. 104 der neue Tit. אלה דת הספגם). Die folgende Anleitung für die frühere Zeit giebt als Beispiel 17. Febr. 1348. Nach dem Schlusse f. 107[3]) ist Salomo Schüler des Immanuel b. Jakob, wahrscheinlich von Jakob Roman als „Sal. Talmid“ zum Verf. des שש כנפים (oben [1]) gemacht; W. n. 2026; Jew. Lit. 359 n. 63; C.B. 2384; C.L. 347; H.B. 7, 18; D. M. Z. 18, 173; 25, 405; zu Baldi 66; vgl. oben 249[5] und n. 304.

Die Zusätze des Uebersetzers werden ziemlich scharf, und daher wohl ohne Namen, getadelt von Mose b. Abr. (Einleitung zu n. 126) und dessen Schüler Farissol Botarel (vgl. oben [10]) in einem Commentar zu diesen Tafeln mit Radix 1465 nach der Breite Avignon's; die Stelle der Vorrede (Reggio 14[a]) insbesondere über תיקון גלגל השמיני, bezieht sich auf den Passus hier f. 105b, mit Rücksicht auf לוחות אלפונסו. Die Tafeln (לוחות פאורים „Phaouris“ P. 1047[11]), die auch Mord. Finzi (Register Mich. 376) kennt, beginnen f. 108: אלו השרשים המונחים פה הם לחצי יום האחרון מחדש דיצמברי

1) אמר שלמה דוין דרודיש התלמיד להיות האמת אהובה אצל בע [l. בעלי] החכמה והמדע, כי כל אשר לב יתקרב אל אלהיו ותמרתה אליו יתודע, כמו שנראה והודע גאליינוס בשביעי מתספוגולוס הכפולה באמרו כי לא יוכל שום נברא להתקרב אלא יותר מהמעיין באמת ובעבודה, גם בראותי כי גומרין א[ת] ההלל למי שדעת שפתיו ברור מללו בה בקלרה, נתעוררתי אני הבא בעקבי עדרי החבורים, שמספקת בחכמה [בחכמת] הגרמים השמימיים הבהירה, מאספקלריה מאירה, להעתיק אלו הלוחות מלשון הנוצרי ללשוננו לא להתגדל ולשום עטרה, אבל להיותם מוכתרים, עמסי גלות הכוסרות, רצוני שלמה והקבוץ, ולמען ילמד לעשות בהם להבין ולהורות, כל אדם בנקלה ויקבעום התלמידים הלכה לדורות. אמר המחבר הכוונה לדעת מאלו הלוחות המקום האמצעי והאמתי לכל שבעה כוכבי לכת בארך וברוחב באי זה עת שיהיה הוא או עתיד או עבר בכל מקום הנה ראוי לו להתחיל ראשונה מהשמש להיותו נמשב ועלה בין שאר הכוכבים וכו'.

2) אשר דת המעתיק הנה אמר כי בעל הלוחות לרוב גדלו קצר דבריו ולא ביאר כל המלאכה ובפרט אל הבלתי נערשים בזאת החכמה ראיתי לבאר מה שהעלים הוא במקומות אחדים. הנה שם בראש הלוח הראשון שני טורים בארך הלוח וקרא תקופת התנועות ותקופות העמים גם שם אותם בראש הלוח השני ולא ביאר היטב מהותם ואיכות תועלתם ומזה הלך גם אמר כי מלאכתי לשונו מבולבל מאד על זה אולי כפל בו טעות סופר ולא יספיק לבאר תועלתם כפי סברתי. דע כי בשני אלו הטורים יודעו שני ענינים האחד עת הכנס השמש בראש כל מזל והשני המעלה הצומחת לו . . . . . וזה כי השרש אשר תמצאו כתוב בראשי שני הטורים האלו סופה ליום י"א מרץ ה' שעות ונ"ו דקים פ' (?) שניים אשר אלי היום נמצא שמש כמו שיתבאר לפנים אבל כל השרשים האחרים אותו בראש גיוטניר שהוא ראש שנת שמש לפי הנחתו ראשונה כמו שנודע (80).

3) נכנסנו עם זה בלוח תקון שמש ונמצאו מקום השמש ו' מן דגים. ועל הדרך הזה נוכל לעשות בכל הכוכבים. — להיות ערך אלו הלוחות גדול ומעלה בעיני ולבוני שלא ישגו מהן שום שגיאה כפי קוצר השגתי לכל מי שירצה לעסוק בהן למען לא יטיח דברים ליורות חצי סכלותו כנגדם: ולכן אומר כי אף שבעל הלוחות לא הרגיש לזכור תקון ערך החלוף ואולי היתה הסבה כי סמך על המבין ראיתי אני להעיר המעיינים באלו הלוחות לבל ישכחו לתקן שאליך זמניהם עם לוח ערך החלוף טרם יכנסו בלוחות כי זה הכרחי לפי סברתי ויוכלו לעשות זה עם הלוח שתקן מורי החכם הכולל התלמודי ר' עמנואל בן יעקב כפי חשבון אלבתני והוא לעולם לגרוע ולכן יהיה נכון לכל מי שיעתיק אלו הלוחות לשום הלוח ההוא בראש(80) או בסופן.

Digitized by Google

משנת אלף שסו לחשבון הנוצרים [l. 'קימ], darunter 3 Columnen nach dem Horizont (אופק) von Avignon, Paris und Lyons (ליאונש); dann לוח תנועת כל הכוכבים השוות; f. 112 über תיקון גלגל השמיני ורוח הירח, ferner מרחק ירח השמש ,מקום השמש 113b ,עכוב ויושר ונזורות ה' הכוכבי ,נטיות השמש 114b ,האמתי ממקום חמה, 120b Saturn, 126b Jupiter, 133b Mars, 139b Venus, 147b Mercur כוכב, die 1. Columne enthält stets das Zodiakalbild. Cod. Reggio 14[4] enthält auch die Tafeln, beginnt abcr unvollst. in dem Vorw. des Uebersetzers, dessen Bemerkungen (gekürzt) nur bis f. 4 reichen, wo es heisst וראוי לחבר לאלה הלוחות לוח ערך החילוף אשר יסד בעל הכנפים; vgl. unten f. 182b.

[12] Breitentafeln der 5 Planeten von demselben Uebersetzer als Ergänzung zu den vorigen[1]). Ueberschr. לוח רוחב שבתאי מאזור המזלות, und so 156b צדק, 158b מאדים, 161b נוגה, 164b כוכב.

[13] 167b לוח י"ג מחזורים, nämlich Cyclus 274—86 (a. 1447 ff.). Chalafta b. Mose (in Marseille, vgl. Zz. zu Benj. 9, P. 1186) prüfte den zweiten הקף, d. h. Cyclus 287—95, und verzeichnete die Abweichungen in einzelnen Jahren (vgl. n. 128), der Schluss ist jedoch abgeschnitten. F. 221 berechnet er Etwas für a. 1461: כי אנחנו בהקף מ'.

[14] 168b לוח כ"ח מחנות הלבנה ואיכותם וקצת הוראתם במחברים לפי מקום מקום המחנות(so) הלבנה. [15] 170 שתקן החכם [1460] משנת ח"ם הלבנה בהם הכולל מורי ורבי ר' שמייל דאסקולא יהבא(so); s. D. M. Z. 18, 175; 25, 410; vgl. oben [8], unten [27]. [16] אחר שכתבתי כ"ח מחנות אכתוב בקצור מה שמצאתי באגרת אבי יוסף אלכנדי בענין המטר היוצא מהוראת אלה המחנות כאשר יתחבר הכוכבים שיורו על הויית המטר הם נגה כוכב לבנה וכו', Excerpt aus 304[4]. — Dann Namen der Engel (מנהגי כחוי שים מלאכים ממונים . .) des Zodiak חסדיאל bis סראריאל (verschieden von ט' המזלות in רזיאל 41b) und der Planeten, für Saturn קפציאל etc. (קפציאל in סודי רזיא bei Jalkut Reub. 9 Col. 2, anders in רזיאל 17b und bei Motot zu אחרי מות); vgl. zur pseud. Lit. 35 (H.B. 13, 14); Fleischer, Catal. Lips. 425; vgl. Avenare, de nativ. p. xliij de gubernatoribus: Affiel [Einschaltung des Uebersetzers? vgl. de eclipsib. J. 1265, 1267].

---

1) אש דת ילדי הזמן נכדים ישפיקו על דלתות אישי המין האנושי בזמננו זה וקולר גבול יעיאהם יחלוף יהלוך שרם יכיר איש את רעהו יעידו יעוררו לבות האנשים למלאת חפץ דרך חשבון מהלכות הכוכבים גם שלא החכמות בדרכים קצרים וקלים כפי האפשר לכן אני אחרי אשר יגעתי ומצאתי אלו הלוחות והעתקתים ולפי האמת יחשב בהם מהלכות הכוכבים בנקלה שמח לבי ויגל כבודי בהם אך כאשר התבודדתי בעיניים ראיתים שעדרו השלמות כי לא יודע בהם מרחבי חמשת כוכבי הנבוכה לא נכספתי מאד למלאת דרך חשבון מרחביהם בנקלה. והנה קרה על עוב ההזדמן פעם אחת הייתי מתבודד ומעיין בספרי הכללים ומצאתי לוחות קטנות הכמות לא נכתב עליהם מלה יורה(so) מהותם ועל מה ולאי זה מכוון נוסדו ואבין בהם ואמצא כי לחשוב מרחב חמשת כוכבי הנבוכה בקלות עלום נתקנו כאשר אתה מרחה(so) לא נצטרך לחשוב בהם לא פתילות ולא נמיכות לא להוסיף ולא לגרוע ולא לתקן מרחב מה ודומה לזה והעתיקם לגודל מעלתם אללי מלשונם ללשוננו וחברתים עם הלוחות אשר כבר קדם העתקתם אללי ויהי נשלם המכוון האמתי ואת המבוקש אמתי. והנה אכתוב שורותים לבאר דרך החשבון. הנה כאשר תכסוף לדעת מרחב איזה כוכב או באלכסונו במקומות אחדים מחמשת כוכבי הנבוכה תחשוב אך הכוכב ההוא; noch 11 Zeilen bis יוכוך הדרך הנכון.

[17] 171 (von der feinern Hand) לוח לדעת גובה השמש בכל שעה .. מחוך ידיעת גבהו בחצי היום .. [18] 171b .. לוח לדעת אחרית החולה לחיים או למות, 13 horizontale, 13 verticale Columnen, deren erste die Entscheidung, 12 die Monats- und Zodiakalbilder angeben.

[19] 173 Vorbemerkung zu chronolog. Tafeln [von Immanuel b. Jakob] mit Rücksicht auf Levi b. G. (n. 314) und den „Almanak" (unten [24]) 1); die Tafeln selbst folgen nicht (stehen anderswo?).

[20] 174 (von der feinern Hand) לוח הערכים, Reductionstabelle für die Sexagesimaltheilung (vgl. ibn Esra, המספר Ende K. 6, n. 43 f. 129).

[21] 180b [Immanuel b. Jakob, ערך החלוף]; s. 386[2].

[22] 198b (fein. Hand) לוח לדעת באיזה יום מהשבוע יכנס החדש השמשי באמצעות ידיעת שנת מחזור חמה שבן כ"ח. Neben der Tabelle steht רמה (1485). Dann eine über die christlichen Ostern: פאשקואה.

[23] 199b לוח לדעת מרחב הירח לצפון ולדרום לפי מרחקו מראש התלי חברו הא"ס ז"ל; s. unten [29].

[24] 199b לוח מרחב ה' כוכבי הנבוכה והוא מרחקם [מרחקם] מאופן המזלות, nach je 6 Graden; dazu eine Erläuterung f. 200: לדעת מרחב ה' הכוכבים מאופן המזלות לצפון ולדרום אם לשבתאי לדק מאדים הרלה זה הוסף על המרחק מתוקן ואם יהיה עתה דרומי ואחר י' ימים end. לשבתאי כי מעלות שחינו עודף על רומו לפוני הוא עולה בדרום וזה מספיק בידיעת מרחב ה' הכוכבים. 201 kurze Bemerkungen von der feinen Hand, u. A. aus ס' חשבון המהלכות [von Abr. b. Chijja], und [25] 201b מעלות גובה הקטבים בשבעה האקלימים.

[26] 202 (neuer Tit. נבוב לוחות) Tafeln [לוחות, oder אלמנך] des Jakob b. Machir, Radix 1300, mit Einschaltungen (unten [27] ff.). Das Vorw., namentlich interessant wegen einer Stelle über die von Zarkali bearbeiteten Tafeln des ארמניוס („Humenus", Ammonius? Jesch. 5, 188; Intorno ad alc. passi rel. alla calamita 40; Z. f. M. 16, 365, 381; Boncompagni, Bullettino 7, 363), beginnt bei Uri 454 mit Psalm 8, 4 (C.B. 1234), hier (R. 1374, P. 1064, nach welchen ich dasselbe nächstens edire, im Mai

---

1) אמר החכם השלם הרב מורנו בעל הכנפים הנה הרב הגדול הפילוסוף האלהי מורנו ר' לוי בן גרשום נ"ע ביאר ביאור רחב ונאות דרך חשבון מלאכת האלמנאך לתתו לאנשי המלאכה למען יעשה בקלות נפלא ולזה אזן וחקר י"ג הקפים מל"ח חדשים למלא גם בקלות יום החדש השמשי יתחיל בו כל הסוג (80) וסוג מהלוחות החק המתוקן לירח. בספר האלמנאך לכל הקף והקף מל"ח חדשים ויום השבוע שיהיה יום השמשי ההוא, כי כאשר עברו משנות הגלגלים אלף כ"ע הנה מסודר החק המתוקן בלוחות האלמנאך לנ"ח חדשים אחר זה החשבון ובראש כל סוג וסוג חקוק בו יום החודש אשר יתחיל בו הסוג ההוא שהוא ראש חדש ויום השבוע אשר יהיה היום השמשי החקוק בו, ואחר עבור ההיקף הראשון קשה למעיינים למצא היום השמשי אשר יתחילו בו הסוגים וזה כי יחסר מכל הקף והקף מל"ח חדשים אחר תוספת ח' שנים שמשים כ"ח מימי החדש הגולרי ומימי השבוע יוסיף ג' ימים משל זה שאם היה ראש זה הסוג בהקף . . . . ולזה יקשה מעט למעיינים בניסי ויקדשי בי"ג לוחות לוח הקף והקף ועל כל לוח ולוח רשמתי מספר ההקפים כ"ל הקף ראשון . . . (173b) והנה ימלאו רבים מספרי האלמנאך מתוקן לכלל חדשים ואין צורך בזה כי כאשר תדע החק לנ"ח חדשים תדענו לנ"ח חדשים אחרים בתוספת י' מעלות ב' דקים כ"ו שניים, והתהלה לאל יתברך וישתבח.

Digitized by Google

1872 für Boncompagni zum Abdruck lateinisch übersetzt habe): אמר יעקב בן מכיר בן תבון הסררי נ"ע לפי שרצו האנשים החפצים בחכמת התכונה, der latein. „Almanac Prophatii", häufiger als das Original, beginnt: „Quia omnes homines naturaliter scire desiderant" [Aristot., vgl. Cod. Mon. ital. 220] und ist das Vorw. in einzelnen HSS. sehr gekürzt. Die Canones beginnen in Uri 454 תקון שבתאי הסלך משנות הגוים אלף שש מאות, und schliessen mit einem fremden Zusatze, hier scheinen sie zerstreut, daher f. 221b: אמר יעקב בן מכיר בן תבון הסררי עד כאן ביאור שבתאי ולדק ומאדים bis הסלך משוחסכ לריס, und so f. 223 für Venus und Mercur. Später sind an verschiedenen Stellen kürzere oder längere Anweisungen am Rande der Tafeln selbst geschrieben, deren Ursprung nur durch Vergleichung von HSS. zu ermitteln wäre. Erst f. 262 kommt wieder אמר יעקב . . . עם רלים לדעת עת החבור. Die Tafeln enthalten f. 203 מקום שבתאי כאמתי mit einem Cyclus von 59, לדק (208) mit 83, מאדים (215) mit 79, folgen die Erläuterungen (s. auch [26]); dann f. 222 נוגה mit zweimaligem Cyclus von 8 und die Erläuterung für נוגה und כוכב; 224 כוכב von 8, dann 231b חמה mit 4 (nicht gezählten) Tafeln; 225b מהלך אמצעי ללבנה (לירח) . . (Cyclus von 76 Jahren, mit Anweisung, vgl. Cod. 128 f. 66b), endlich f. 237 der Cyclus von 98 Monaten, welchen Jakob erfand, hier bearbeitet von Samuel da Schola (unter [27], vgl. Levi b. G. oben [19]). Alles bis f. 262b bezieht sich auf die Mondbewegung, woran sich dann schliesst: ראש התלי השוה והאמתי לחשעים ושלש שנים נלריות und f. 264 לוח לקות, לוח מרחב הלבנה חלוף מראות סירח לרוחב מ"ג, 264b לוח חלוק העודף על סמהירות הלבנה, 265b endlich 267b לוח לקות החמה und Erklärung. Gehört noch dazu' חלוף מראות הלבנה בסוף אקלים חמישי f. 269b und מהלך לבנה (חמה und) לשעה והמרחב מ"ג מעלות f. 269? 269b ist leer. Die Einschaltungen sind:

[27] 237b לוח לדעת בכמה ימים מהחדש השמשי ובאיזה יום מימי השבוע יתחילו ראשי הטורים מחק לבנה המתוקן, worüber die Erklärung f. 245b — 246 (s. Anhang iij) Auskunft giebt. Die Tabellen Jakob's enthielten einen Cyclus von 98, oder 294 (3 × 98) Monaten, beginnend mit Nisan 1300, der aber zur Berechnung des wahren Ortes des Mondes für die darauf folgenden Cyclen nicht ausreicht, wenigstens den Gelehrten des xv. Jahrhund. nicht verständlich war. Daher berechnete Samuel b. Simon Kansi, genannt Samuel Astruc Daschola, eine für seine Zeit modificirte Tabelle, beginnend mit dem 15. Cyclus (von 98 Monaten) nach der Radix (1300), — in welchem J. der Verf. diese Arbeit unternommen, — bis zum 36., daher am Rande die Jahre 419 (= 1419) bis 592 (1592). Dazu gehört eine kleine Tabelle f. 345 über die Zugabe für jeden der genannten Cyclen. Das Beispielsjahr in der Erläuterung ist **1439**, wohl das der Schluss-Redaktion (vgl. oben [3.15]). Samuel bezeichnet f. 247 ausdrücklich jene Tabelle als

Digitized by Google

die seinige, im Gegensatz zu der Jakob's: ככם בלוחות האלה שעשיתי לדעת בם באיזה יום יתחילו ראשי הטורים . . . ונכנסו אחר זה בלוחות המחבר בחק ללבנה המתוקן; letztere ist offenbar die nachfolgende, nicht vollständig ausgeführte von 98 Monaten, f. 247b ganz oben überschrieben: חדשים ירחיים ראשונים מן ההקף הראשון, und in der ersten Horizontalcolumne מהלך אמתי לחק הירח (bis 255).

[28] 255b לוח מתנה טובה לר' עמנואל, enthält תקון נוגה nach Cyclen von 8 Jahren, also 1309, 1317 u. s. w. bis 1557, und תקון כוכב mit Cyclen von 46 J., also 1347, 1393 u. s. w. Die Erklärung dazu f. 221b דרך מתנה טובה. אמר עמנואל בן יעקב בעל הכנפים כשתרצה לדעת מקום נוגה (כוכב) האמתי הולך משנות הנוצרים אלף ושלש מאות והכנס בנשאר בשנה אשר אחר זה בה . . Vgl. 386[2].

[29] Alles auf [27] Folgende scheint zusammenhangslos: f. 270 לוח לדעת הצומחת mit kurzer Anweisung; 271 לוח נטיית השמש לאבן העזר, diese Bezeichnung (א"ה oben f. 199) findet sich in meiner HS. der Tafeln [des Abr. b. Chijja] f. 16 לוח הנטיות לאבן העזר, mit Erklärung: אם רצית לדעת כמה נטייה השמש שקרא אותו הנשיא ז"ל נטיות. 272 לוח לדעת גובה השמש ושעות היום מד' לד' ימים בעיר טארשקון ואויניון לר' עמנואל ז"ל; ist nicht aus [1]. 272b: שלא מן הכנפים לוח לדעת יום החדש. 273 לוח לדעת חדשי חמה באיזה יום יכנסו מימי השבוע השמשי מתוך ידיעות חק חמה. 273b . . . לוח לדעת באי זה יום מתרס או באבריל יכנס פסקא. 274 לדעת באיזה יום יהיה קרשמנטרן(so) ואלי הקרמא ושניסיאון וחגה האלוה (!) מתוך ידיעת יום הפסקא . . , über Quaresima etc. 274b: לוח לדעת סימני השנים בכל שני המחזור מתוך ידיעת מולד ראש המחזור ההוא, über das s. g קביעות. 276b לוח השבע הסימנים. 277: תקון השנים וחסרותם ושלמותם מתוך ידיעת מולד תשרי מעוברות — הפשוטות, Fest- und Fasttage etc.

344. Perg., 98 f., deutsch rabb., color., etwa xiv. J., Anf. stark beschädigt.

[Todros Abulafia] אוצר הכבוד; s. n. 103.

345. Perp., 30 f. und 6 aus 3 alten Codd.; verschied. deusch, theils punktirt.

[1] [סליחות] anf. לך ה' הצדקה; f. 6 die ersten Strophen von במוצאי יום מנוחה, ה' שמעה ה' סלחה, ישראל נושע u. s. w. Auf שומר ישראל folgt תפלה תקח f. 14. — Am Rande Stücke des täglichen Morgengebets hinzugeschrieben.

[2] 1 - 6 (zwischen 16 und 17): זה(so) הפסוקים אומרים לחטאנו, f. 5 unten ist Etwas deutsch übersetzt.

[3] 17 שמנה עשרה von Neujahr und Versöhnungstag; f. 30 unten: סליקו תפלת(so) של ראש השנה ויום כפור; dann כל נדרי, darunter von alter Hand: „Cantiones et precationes mulierum (?) judaicarum".

346 (Lil. 349). Perg., ursprünglich Anf., Mitte und Ende def., vielfach ergänzt und fortgesetzt, namentlich in den letzten Partien, am Rande in

Digitized by Google

allen älteren Theilen, wahrscheinlich von successiven Besitzern (seit xiv. J.), beschrieben, deutsch.

¹ Der Hauptcodex (von einem Jebuda im xiv. J., Textworte in Quadrat, geschrieben) enthält bis f. 85 einen Commentar über die Gebete des Neujahrs und Versöhnungstages (und verschiedene Bussgebete). Anf. (zu נעלה בדין): בנין המקדש שנאמ׳ באתי לגני; f. 2b מלך במשפט, 8 למוסף (אופד מאז), 13b ונתנה תוקף, 31 endet noch in שופרות, 46 סליקו מראש השנה und Auf. כל נדרי, 59 שכחתי לכתוב שם האדרת והאמונה, 70 הגוים אפס ותוהו רהיטין לא פירש ופשוט הוא. 85 bezieht sich noch auf סדר עבודה. — Der sachkundige Schreiber (zugleich Compilator? f. 46b ואני הסופר מצאתי פירושו כן) giebt an manchen Stellen verschiedene Erklärungen, z. B. 50: מפרישה אחרת, 73: ע״כ מטבע אחרת, manchmal ist dergleichen nur von der Hand eines Besitzers oder Ergänzers am Rande bemerkt. — Die Quellen reichen bis in das höchste Alter der Pijjutcommentare; z. B. ומפי ר׳ נתן בר מכיר שמעתי 3b[1]), ע״א כך שמעתי מפי ר׳ יעקב נזיר 7b (vgl. H.B. 14, 129), הסיני ר׳ נירי (das.), ר׳ יוסף 11b, 26a, 30a, 43b und weiter unten (Zunz 198), מצאתי במדוייק 14b, כמו ספי׳ רבי׳ טעמיה לוורמשא 19b, וכר״ר אליעזר 24b, ר׳ יעקב נקדן 28b (vgl. Zunz, z. G. 113, in Rit. 197 nicht erwähnt), בס׳ השכם (29, s. Cod. 205); f. 46b לפיכך נראה לי כמו ור׳ מאיר שליח שראיתי בארץ כנען[2]) שאומר החזן ג׳ פעמים כל נדרי, bald darauf בס׳ היכולת [l. היכלות] יש הטוב והטוהר ואיו [ואין] לשנות תיקון גאונים עד כאן, לבור זצ״ל וכן פי׳ אחי אבא ר׳ מנחם ברי׳ חלבו משמו גיליון[3]) (59). — Die Worte של ר׳ יהודה ברי ר׳(so) הדרשן זצ״ל (zu שושן עמק איומה 73b) gehören Josef Kara (אוצר נחמד i, 107, vgl. Zunz, Rit. S. 198). Aus Letzterem und Elieser b. Natan schöpfte unser Codex nach Zunz's Ansicht. — Ergänzt ist u. A. f. 72a, wo die Textworte nicht unterschieden sind; 32—38, kleinere, blassere Sehrift, Text nur durch distinctive Punkte oder Strichelchen hervorgehoben, die Erläuterung im Allgemeinen etwas conciser; f. 34 beginnt ליום שני; f. 32 ר׳ קלונימוס מן רומי(so) דורשו מן התוספת במסכת שבת; f. 73: לדברה החנונים ספי׳ בחו׳ לקמן קו׳ נעילה, wo בתוספת die Ergänzungen bezeichnet.

² 16, 17 (in kleinerem Format die Ränder bis in den Text hinein abgeschnitten, mittl. deutsch oder italien., in 3 Columnen) Daniel 4, 30—5, 21.

³ 86—97 weitere Erläuterungen, f. 89: סליק מראש השנה ויום הכפורים, dann neuerdings ליום שני דראש השנה [vielleicht ehe die obige Ergänzung eingefügt war?]. — 94—97 sind halbe Blätter; dazwischen fortlaufend:

---

¹) Siehe C B. 2765; vgl. Zunz, Ritus S. 199: Natan? — ²) D. h. slavisches Land (Böhmen?); s. H.B. 12, 13; vgl. Monatschr. 12, 154; קהלת חכמי׳ 35; Berliner, Plet. 20. Hier und da wird ein Wort בל׳ כנען, aber meist französisch, übersetzt. — ³) Ueber גיליון (margo) bei den Exegeten vgl. C.L. 113.

Digitized by Google

[4] 98 – 105 פירוש ר' אלעזר מוורמש האדרת והאמונה שנבראו קודם על שם שמשבחים להקב"ה, end. ומתפאר בה הקב"ה באותה תפארת ולכך התהלה לחי עולמים. עד כאן הקבלה מפי מורי ורבי' אלעזר מוורמשא זצוק"ל ולאחר שיסיים ישתחוה וכו'; Opp. 1665 Qu. f. 243, Fragm., mit יהי רצון und חקיעה beginnend, hat hier den angemessenen Anfang האדרת והאמונה שנאמר אדיר במרום ה' וזה שבח המים, die Schlussformel fast übereinstimmend. Vgl. V. 228[7] ס' אדרת ה', als מוסר bei Sabb., W. 1 S. 189? — Das Stück ist wohl ein Excerpt aus den Commentaren, von denen Zunz (S. 196) zwei Hauptcodices anführt; vgl. Mich. 535, Opp. 1570C. Qu. (W. 3, 319d unter Elasar b. Kalonymos), 742, 1704 Q. (über האמונה; vgl. oben 92[12]), ausser den סודות התפלה, Opp. 891 Fol., 1008 Qu., Mich. 187, 550, alle noch nicht näher bekannt.

[5] 106—9 von anderer Hand, anf. ברוך אתה ה' או"א הר"ש היה מתפלל כל הברכה (Meir Rothenburg?), über שמנה עשרה של ר"ה.

[6] 110—12 von anderer alter Hand, זה פירושו של י"ב מזלות אלו בן שהן מתחלקין ארבע יסודי שנה(so) אש ועפר רוח מים וסימן ט'א'ק' עלה אריה קשת וכו' . . . סליק. טעם לזווג יחשוב שם האיש והאשה ושמות אמם וכו'; man dividirt die Namen durch 18, um das Zeichen des Zodiak, und aus der Qualität der beiderseitigen Zeichen das Loos der Ehe zu erkennen (D. M. Z. 18, 138; Berl., Magazin 1, 38). Dazu gehört ספר מזלות אם אתה רוצה לחשוב מזלו של אדם חשוב שמו ושם אמו וכלול את החשבון כולו וספור אותם כולם י"ב י"ב, worauf die 12 Zeichen durchgenommen werden; Ende: ואם היא אשה תתפתה.

[7] Blatt 113 מס' המלי' [המלוות] שלא ילך רכיל כדכתיב, unvollendet; dann Allerlei, darunter 116b: ר' יקותיאל מספירי' כתב בשם ר' היי(so) גאון זצ"ל מה שאנו קורין בקול רם הוא אלהינו בר"ה . . אבל הרב יצחק כתב בשם הר"ס (vgl. Zunz, Rit. 198?).

[8] 117—52 Commentare über einzelne Bussgebete (סליחות), von verschiedenen Händen fortgesetzt, gewöhnlich mit der Ueberschrift אחרת. Der Index f. 152b zählt nach den beigefügten Zahlen, aber von 35 bis 55 nicht übereinstimmend, 130 Nummern, n. 1 אויתיך קויתיך; 1—5 fehlen; f. 117 n. 6 תפלה תקח; n. 31 f. 121 זכור ברית als פזמון דרבנא גרשום, n. 44 (Index 42) איה כל נפלאותיך גרשום זצ"ל; daher Gerschom als Commentator bei Lilienthal. Diese Compilation schöpft aus jüngeren Quellen, denen vielleicht die Citate aus älteren gehören, z. B. וכן פר"ש בס' תפלות 119b, ר' יוסף 120b, זה מפריש' הר"ר אברהם חלדיק זצ"ל 124 (vgl. Zunz, Rit. 179; D. M. Z. 18, 836), אמר מו' 138b, ועוד פי' מו' ר' משולם 142 (n. 89 תעלה, vgl. Zunz 199), פי' הרא"ך und אברהם (143 zu שופט כל הארץ n. 93), d. i. Abr. Kohen (b. Elia = רא"ה כ"ץ? C.B. 1105 n. 2). — Unter den commentirten Selichot sind, nach Zunz, einige ungedruckte.

[9] 153 וי"ע כיה עושה לכל אוהביו (also zu ס' עבודה) u. s. w. f. 157 פירוש אבינו מלכנו.

[10] 158b Commentar über שיר הייחוד, anf. אשירה . . . בעודי שאני חי,

Digitized by Google

unvollendet; citirt מנחם בר' מנחם ז"ל, רש"י (bei Zunz S. 199 nur M. b. Chelbo), אבן עזרא, und 159 פי' רבי מנחם בר מיימון ז"ל. — Nach Zunz ist der Commentator (ein Deutscher) vielleicht derselbe, der am Ende des Codex mehrere Selicha's (auch einige ungedruckte) commentirte; diese letzten Blätter (161 ff.) sind sehr verblasst und verlöscht; es kommen viele deutsche Wörter vor; wie im פי' סיר פייחי mitunter בל' אשכנז.

347 (Lil. 348). 109 f., wahrscheinlich xvi. J., autogr.? Serapeum 1864 S. 95.

[1] Unbekannte deutsche gereimte Uebersetzung des בן המלך והנזיר [von Abraham ibn Chisdai, nach einer arab. Bearbeitung des Buches „Barlaam und Josaphat", oder Leben Buddha's], Fragm. von K. 9, 10 (aus Cod. 355), dann Mitte 11 ff.; zwischen f. 79, 80 fehlt Ende K. 32 und Anf. 33, zwischen 83, 84 aus 34, hinter f. 85 einige Endzeilen. Der unbekannte Bearbeiter ist wohl der von [2]. Proben in H.B. 7, 43 (vgl. 8, 15 A. 3), Serapeum 1864, 45, 101.

[2] 86 unbekannte deutsche gereimte Bearbeitung des Buches Esther, mit Benutzung der Legenden, Schluss des Epilogs fehlt; Serapeum 1864, 93; vgl. H.B. l. c.

[**348** (Lil. 347), **349** (Lil. 346) s. unter 311, **350** (Lil. 353) s. unter 324.]

351 (Lil. 352). Perg., paginirt 20 bis 42; 22—29 falsch zwischen 21 und 30 gebunden. 3 Fragm., verschied. deutsch, punktirt; aus dem Mittelalter.

[1] f. 20, 21, 30—35 aus מחזור, anf. לך ה' הצדקה; f. 34b אלא עורך דין.

[2] 22—29 aus סליחות, לך ה' הצדקה mit den Schlussgebeten (שומר ישראל etc.) abbrechend; vielleicht sollten die סליחות selbst auf dem unbeschriebenen f. 29 folgen.

[3] 36—42, anf. יחבילוני כל ידו, eine Strophe, dann ישמיעני סלחתי eben so, חוקר כלל וסוקר, למה ה' תעמד ברחוק, יושב בסתר עליון מגני ולבתי etc., vielleicht aus נעילה?

352 (Lil. 351). Seidenpapier und Perg., 1 und 23 f. verschlungen, span., Rand-Collationen von ähnlicher Hand; wahrscheinlich xiv—xv. J.

Averroes, mittlerer Commentar über die Physik (s. n. 30[2]) bis Tract. iij, כלל 3 K. 7, also genau so weit, als die ed. latein. Uebersetzung des Jak. Mantinus [etwa aus diesem Cod.?], anf. זה המאמר כוונתו ohne alle Ueberschrift; wahrscheinlich gehörte der Cod. zu einem grösseren Bande. Der Namen Levi b. Gers. auf dem Einbande (Lil.) passt nicht (mehr?).

Auf dem Vorbl. ein Namenszug, den ich (סלי) שלמה בן לביא lese, ferner מקנת כספי משה בן אלקאבץ הלוי מהנעלה דון und חלק עם ספרי החכם הר' מאיר סרלגוסה שמואל בנבנשת יצ"ו; vgl. Litbl. 9, 796 (Datum 1516 fehlt in P. 403) mit C.B. 1695. המכון iij,30. Zu Alkabiz vgl. Catal. p. 2280; Zunz, Lit. 725.

Digitized by Google

353 (Lil. 350). 46 f., deutl. span. rabb., etwa xv. J.; f. 41b: מקנת כספי יצחק בן עמרון.

Averroes ס׳ השאלות הדבריות, Anf. def.; s. unter 36[17]; f. 41b ונשלמה העתקתו העתקתיו אני שמואל בן יהודה בן משולם בן יצחק בן יהודה הברנאויירי כ״ט ניסן שמונים לפרט והתהלה לעוזר ית׳ שמו אמן, die einzige HS., welche den Uebersetzer nennt.

354. Theils Perg., 68 f. und 1 früher in einem andern Cod.; runde, nach links gehende, bis f. 33 hellere Schrift; f. 67, 68 span. rabb.; stark beschädigt; vielleicht ursprünglich mit Cod. 321 verbunden?

Fragm. des grossen Werkes צרי הגוף von Natan b. Joel Palquera (xiij. J.), in 4 Theilen: i. Theorie, ij. Diätetik, iij. Therapie, iv. Materia medica in 3 Tractaten: 1. Allgemeines über Nahrungs- und Heilmittel, 2. Nutzen der einzelnen Nahrungs-, 3. Heilmittel. Der Cod. hat wohl den ganzen iv. Theil enthalten; f. 1—16 Bruchstücke der Buchstaben ג bis ס und von מ bis ס (סוּר) des 2. Tract., d. h. der alphabet. Behandlung der Nahrungsmittel; f. 16 beginnt Tr. 3 mit einer Vorbemerkung über die Benennung in verschiedenen Sprachen; f. 67, 68 ergänzen Ende ק bis Anf. ש. V.A. 39, 316. 330. — Unvollständig sind auch Uri 417, Canon. 92, Mich. 51 und P. 1192.

355. 96 f. und 7 lose, 1 gehörte zu 347; deutsche Curs., xvi. J.? am Rand stark beschädigt.

[Buch der alten weysen durch Graf Eberhardt ins Deutsche übersetzt aus Joh. von Capua's „Directorium vitae humanae", einer Uebersetzung aus der hebr. Bearbeitung des arab. כלילה ודמנה durch Jakob b. Elasar; D. M. Z. 27, 253] mit hebr. Lettern umschrieben; Fragm.; f. 88b beginnt K. 4. Serapeum 1864, 42.

356. Fragmente. Einzelne Blätter gehörten zu Codd. 241, 249, 271, 309 (arab.), 211, 327, viele sind nicht beschrieben. Die übrigen habe ich geordnet: [1-3] philos., [4-5] medicinisch, [6] ff. Varia.

[1] 8 f. theils Perg., span., xiv—xv. J. — השער הד׳ יבחן בו׳ שאמר השמים וצורתם לא יקבלו הויה והפסד . . . . השער הו׳ נראה בו ראיות שתנועת גלגל העליון . . איננה בסבת דבר גשמי . . . ארסטו בחלק י״א מספר ח פוסיקא(so) ומאמר גאלינוס הפילוסוף שאמר ג״כ בס׳ הפילוסופיא שחיבר דברים.(so) שכלים נפרדים מניעים הגלגלים . . . שער י״א יתבאר בו שהגלגלים מתנועעים בכל מקום תנועה שוה.

[2] 1 f. span. Curs. — [al-Kindi אגרת]; s. n. 304[7]. [3] 1 f. span. Curs. — אודיעך דבר נפלא מאד הוצאתיו מספר הגדול להורמס(so) אשר לו בטלסמאות וכשפיו. חשוב שעה דנוק שבתאי . . und Verschiedenes, worin das J. 394 vorkömmt.

[4] 2 f. span. — philosoph. Commentar über Avicenna's Kanon (B. i?), worin ואם הוא שוה אמר אפלטון שאמר שהוא ממוצע בתכונה הוא ג״כ באיכותו שוה.

Digitized by Google

[5] 4 f. deutsch — f. 1, 2 Aufzählung von Heilmitteln: אלה הם הרפואות הפשוטות המיוחדות להריק אבר אבר כפי הנוסח אשר יניחם אבן מאסויה בספרו ד׳ קונסלסיאוני . . . . פרק שמיני ברפואות המורכבות המיוחדות להריק מאבר אבר בפרט.

[6] 2 f. deutsch (früher Cod. 325) — Abraham aus Koln כתר ש״ט, S. 40 ff. ed. Jell.; s. n. 341[17]. [7] Perg., 8 f., kl. 8°, alte punkt. Quadrat — מחזור, worin כל נדרי. [8] 2 f. deutsch, punkt. — בספר דה״י השני ל״ה ויקונן ירמיהו . . איכה אלי קוננו מאליו בן שמנה עשרה שנה החל לדרוש מאליו . . . של הרוגים מוורנקוורט. ואחאונן ואקונן מרה ואליה ואזעק יללה נהי נהיה . . לראשית אלף ששית לבריאָת(so) בשלשה עשר לירח

[9] 3 f. ital. — Mose Rieti, אולם. [10] 3 f. span. — Sal. b. Gabirol תיקון מדות הנפש: s. n. 201. [11] 6 f. span. — פרקי דר׳ אליעזר. [12] 1 f. span. — Sal. b. Gabirol מלכות כל עולם. מלכותך מלכות כל עולם מסתגאל על מלכיות. [13] 1 f. in 16° — Joslein, gereimter Brief an Israel כ״ץ, dem er von einem Mose 2 Kronen zur Mitgift der Tochter schickt; vgl. Cod. 405. [14] 2 f. deutsch — Gutachten n. 91—96; hinter 93: ואני הכותב רפאל ידידיה מטרוסבורק(so) י״ץ אכתוב כאן התשובה לסראג״ד. [15] 4 f., ital., Anf. xvi. J.? — Glossen zu Pentat. und Haftarot? kurz, mit vielen italieschen (punktirten) Wörtern. [16] Perg., 21 f., bis f. 6b gothisch. — Raschi zu חולין f. 42 ff. mit Varianten.

[17] Perg., 12 f., astronom. Tabellen, Fragm., latein mit hebr. Uebersetzung (ital. Schrift, xv. J.?) der Ueberschriften; f. 1 Tabulae aequationum xij domorum ad civitatem tolletu, לוחות השויות הי״ב בתים לעיר טוליטה, 1b Tabulae equalitatis etc. לוחות השויו׳ הכוכ׳ ארוֹגוֹוֹלינְצָא נלעג; f. 7ab ist leer, 8 scheint eine Sexagesimaltabelle hebr. angefangen; 8b Tabelle der Fixsterne, 9b Tab. longit. civitatum ab oriente et latit. etc.: Tangea, cepta etc. bis Cremona aritium, hebr. f. 10 (die Ziffern von der Schrift des Latein.) noch ופירוסא, also wahrscheinlich in Perugia; 11 Tab. eclipsis הלקות הכוכ׳ אינקליסים; 11b ohne lat. Ueberschr. בית התאילה הכוכ׳ קוסטיאוני.

357. Zusammenges., 186 f. bis 52 verschied. deutsch oder ital., xv. J.? dann sehr eng (nur 107—56 splendid), schwer leserlich, span.

[1]-[5] sind in Cod. 56[20]-[24] copirt.

[1] Kurze Betrachtung über den geheimen Sinn der Opfer, anf. כלל הקרבן הנדר והנדבה והזביחה לשם המיוחד שהוא המעיין שממנו יאמן כל אמון, end. וקרב אותם אחד אל אחד לך ולמתאחד והיו לאחדים בידך ואז תהיה מבורך בשמים ובארץ. סליק. Nirgends ein Namen erwähnt; aber die Stelle (Cod. 92[25] f. 115) א״ר רחמאי מ״ד וישא אהרן ist aus בהיר; ohne Grund ist dieses selbstständige Stück mit dem folgenden verbunden in der neuen Ueberschrift טעם הקרבן והתפלה; noch confuser ist ein Index auf dem Vorbl. כלל וכ״ו פרקים הקרבן והנדר ר׳ משה בר נחמן(so).

[2] 26 קבלה מעניין התפילה מפי ר׳ אברהם חזן (Cod. Mich. 192 כאשר

קיבל מפי החכם החסיד ר' יצחק ז"ל, d. i. Isak b. Abr. b. David): *a)* ג' ברכות הראשונות הדיבור וחתימת הברכות עם השם כולם לתשובה [שלשה], endet zunächst ואחר הברכות כמו ברכת כהנים אומ' אחר ברכות כמו הראשונות; auch n. 92[26]. Citirt והר' אלעזר מוורמשא היה אומר. *b)* Neue Ueberschr. כל הברכות שאדם מברך חוץ מי"ח כמו ברכת קבלת(so); מעניין התפילה כך היא anf. ואתה לך לקץ ותנוח . . . ברורה, end. כהנים או ברכת התורה או אחר ברכות מדבר לתשובה ובכלל הכל Darin. בצרור החיים את יי' אלהים בירכו[1]) שלא יזון (verb. יזח) משם קבלתי מפי ר' אברהם חזן ז"ל[2]), vgl. C.B. 1963 unten. Hier ist von Sefirot die Rede.

[3] 4 (in 56[22] und 83[1] als כ"ו פרקים), sonst von den Anfangsworten האמונה והבטחון benannt, denen hier noch שער vorangeht[3]), und dem Mose Nachmani beigelegt. Auch hier schrieb eine blasse Hand, welche von f. 42 an (K. 21) ergänzte: פרק ראשון. אלו הכ"ו פרקים חיברם ה"ר משה ב"ר נחמן זלה"ה, wahrscheinlich aus der Nachschrift נשלמו פירושי עשרים וששה פרקים . . . . האל הגדול הגבור האל הנאמן. תם. Scheint mit der Ausg. Ven. (in אחרי הלבנון) übereinzustimmen; Isak Zarfati[4]) (K. 9, 18) heisst hier b. Menachem Zarfati (ob der alte, um 1050 lebende, gemeint sein soll? Zunz, z. G. 47, 192). Der Verf. des, schon von Isak Akko genannten[5]) Buches ist unbekannt (C.B. 1964 und Add.); Reifmann (המגיד 1861 S. 222) conjicirt Bechai b. Ascher; ein directes Citat des Pentateuchcomment. in K. 2 (Kirchheim, Gg. 9, 148) ist nach der Ed. nicht vorhanden; diese HS. habe ich dazu nicht verglichen.

[4] 51b זה העתקתי מספר החיים. בעולם העליון יש מקומות נכבדים אלו מאלו לאין ולא ישליט יצר הרע בעולם עכ"ל מספר החיים. השם יזכנו לאור, end. סוף ולאין חקר באור החיים אמן ואמן סלה ועד. תם. Ob aus Cod. 207[1] oder Elasar Worms?

[5] 52 כתב פה שלח הרי' משה ב"ר נחמן לבנו. יברכך ה' נחמן בני. — Folgt ein Excerpt aus מדרש משלי von einigen Zeilen.

[6] 61 Abr. Bibago [b. Schemtob], Supercommentar über den [mittl.] Commentar des Averroes zur Metaphysik bis incl B. ix nach der Uebersetzung des Kalonymos (s. Cod. 244[4]), also ij bis x, miserabel copirt in Cod. 57[2] (s. Serapeum 1867 S. 140). Vorw. אמר אברהם בן לא"א הר יוס(so) טוב ז"ל בן ביבאגו. ראה ראיתי את עני עמי עם ה', end. הנה בשמים עדי וסהדי. Dann אמר המפרש כל דבר ישלם בהשגת המהות. B. i f 64 (105) אמר מיאת באמת וכו' הכוונה בזה המאמר הא' הוא להודיענו איך הוקירה העיוני הזאת האלהית נשגבה; Ende (bezieht sich auf den vorletzten Absatz von B ix) . . . ולא נמלט מהספק

---

[1]) ניסרו in Cod. Reggio 25 f. 101—2, wo die beiden Stücke umstellt sind. — [2]) In n. 92 f. 216b קן. — [3]) Daher behauptet wohl Plantav. bei Wolf i p. 877, dass seine HS. שער האמונה betitelt sei, was Jellinek (Beitr. ij,40) zu weit ausdehnt. — [4]) Jellinek l. c nennt diesen Isak nicht, indem er die Stellen unter Isak b. Abraham angiebt. — [5]) Das Alter von V. 277[5] (xiv. J.) ist also unerheblich. V. 236[11] fälschlich פו"ח und 27 Kap.

Digitized by Google

מלך המקריות ולא מלך האחדות והוא מבואר והאל יודע. Unicum und lehrreich. Alf. 63, 107.

Auf Vorbl.: „Et iste codex est è Bibliotheca Dominici Grimani cardinalis S. Marcj, uti eruo alicubi ex rasura" (vielleicht f. 61, wo ich nichts mehr lesen kann?). Der Cod. ist ein alter Bavar.

358. Zusammenges., 128 f., verschied. deutsch, xv. J.

[1] Simson b. Isak aus Chinon[1]), ס' כריתות, methodol., kurz vor Ende def.

[2] 53 neue Ueberschr.: שמות הגדולים, nicht שם, wie in Ed. Benjakob, דברים עתיקים ij,7. Um so verdächtiger ist Carmoly's Notiz (Litbl. 9, 784, vgl C.B. 716 und Add.) über eine HS., betitelt שם und mit dem Autornamen Ahron b. Abraham.

[3] (58 neuer Tit. ניקור או באָרשן) über das rituelle Reinigen des Fleisches, jüdisch-deutsch (scheint schwäb. Dialect), anf. דו זאלשט נעמין דש מעסיר אוני זאלשט אס ערשטן אבא(so) שניידין דען הוך באלק, dann hebr. in 16 §§. anf. בתחלה תחוך ההוך באלק שהוא עומד במקום הבלים, nicht ganz bis zu Ende des Deutschen. Serapeum 1864, 101 nur nach Lilienthal.

[4] 61 מדרש חסר ויתר, ed. von Berliner, Pletath Sof 34.

[5] 64b שמונה עשר דברים כתובין בתורה דאינון כתובין כתיקונן וחכמי ישראל קורין אותן בתיקון סופרים (vgl. P. 769), dann עשר נקודות בתורה ישפוט ה' . . Dann (65) רמז למקוה ארבעים סאה מן התורה und Aehnliches.

[6] 65b Grammatische Analecten u. dgl. (ohne Absätze), anf. אם ח' (del.?) תהו ארץ תהו הוא המים והארץ נבראת מן המים שנ' והארץ הייתה תוהו ובוהו הנה למדת סוד השם ובעבור זה אין יכול האדם להסתר מפני רוחו של הק' . . . . ועוד בנתי בספרי האלהי(so) ובתורתו ובמנהיגיהם(so) ובגלגליהם (!) והנה כלם נכונים ברוח אלהים ואבין בין אָה קמץ לאַה פתח והנה ויסודותיו(so) וסמניו כי כל אות אשר שער f. 66 הוא דגש אחריו פַּתח כמו גנה ואם רפה אחריו קמץ כמו אָמר . . . הטעמים שנים עשר רשומים[2]), למזלות הרקיע דומים. Z. 5 v. u. scheint ein selbstständiger Anfang[3]). Es folgt noch ועוד אודיעך כל אות שהוא דגש

---

1) P. 335[2] (Add. zu C.B. 585 n. 3736), vgl. zu Cod. 232; פי' הגט C.B. 2633 (cf. 2609), s. Zz. Ritus 219. — 2) Ist der stark variirende Anfang von Ahron b. Ascher (bei Dukes, קונטרס 3), auch in Cod. Schönbl. 1869, 8 f. 38b hinter dem Stück אמר ר"ע שלש אמות אמש (vgl. zu Gh. 790), also wahrscheinlich auch in P. 763[6] f. 25 nach der ungenauen Notiz Litbl. 9, 811. — 3) זה ספר תעלומות, שפירשו בעלי חכמות, לפתח במו סתומות, לגלות החתומות, בסוד דקדוקי רשומות, חקוקות בעין ותעלומות, וביאור הכרעת טעמים שנים עשר, וביאות ביטוי שמאות (?) קודות, במחלב עמודי עולמות, מאירות עינים ופתי מחכימות, וכל יגיע נמלא בחקוקות, שאינן בשמי מרומות, ולא בעמקי תהומות, ואשרי מולאיהם באיומתם(so) כי מולאי מלא חיים ממות, ייכש שני עולמות, וישיג שלש נחמות, זיו לויתן ובהמות, והם לאויל ראמות, ולכופרן נקמות, ולמאמיני' כופל נשמות, ושובע שמחות נעימות. דע והבן וחכם והשכל שהתורה נתנה דקדוקי' ופירושי' כללות ופרטות נקודות והכרעות טעמים ופירושים ופסוקים ופרשות ופסקות פתוחות וקמוצות חסירות ויתרות מקרא ותרגום והלכה אגדות תלמוד ותוספות ואפי' מה שהתלמיד עתיד להורות לפני רבו . . . . Ende (68) אם שאלה, י"ב טעמים בתורה למה, ואת משיב כנגד י"ב מזלות שהן מנהיגים העולם . . לכלול אם לדבר לשלשה מעגלותיו ויכפה בליבו הליכות נתיבותיו ויישר לטעמיו אמות רחבתם. חסל סדר הניקוד, הודייה למתיר עקוד.

אין אחריו ו' ברוב מקומות u. s. w.; f. 69 שמות הנגינות של ארץ טבריה.[1] שופר גדול, שופר קטן, ירח, פאזר גדול, פאזר קטן, טארס. תלשה, זרקה, סגלה, רביע (ohne Zeichen), לגרמיה, תרלא, אזלא, גרש, גרשיים. שופר מהפך, קדמא, מעלה. שברא, זקף גדול, זקף קטן, מארך (o. Z.), טארח, אתנח, סחפא, דחי, סוף פסוק, שרשרת (die Zeichen sind aus typographischen Rücksichten weggelassen). Endlich der Anfang der Memorialverse אכל מכון בניני über die Zahl der Buchstaben in der Bibel; C.B. 2225 unter Saadia b. Jos. Bechor Schor; s. Dernburg, Manuel 139 und Gg. 9, 26.

7 70b Grammat. Fragm., anf. ביאור לידע ולהבין דקדוק המקרא בניקודיה ובטעמיה ישכיל ויבין בזה ספר (so) ואם יאמר האומר מה צורך לדעת תנאי המקרא יכול אדם להשיבו ולומר לו לפי שהטעמים משונים זה מזה ואותו השנוי כדי להפריש בין זכר לנקבה כגון קומי אורי שתי תיבות הללו לשון נקבה הן . . . ועתה הקריאה הזאת שהיא בארץ ישראל היא קריאת עזרא ע"ה ודורו; Kap. 1 handelt von den 5 Organen (anf. פרק הראשון להשכיל האותיות), 2 über יהוא בגד כפת, zählt 9 תנאים, dann folgen ungezählte Ueberschriften mit gezählten Unterabtheilungen von gleicher Benennung, nämlich שער השוא (71b), שער על הדבור במלכים (72), שער על הקמץ הגדול ופתח הגדול mit 8 untergeordneten שערים, dann ועתה אודיעך תנאי למה דגש ולמה רפי (73), תנאי מה קמץ ומה פתח (das.), תנאי כל וכל (74), dann (74b) werden die אתנחות nach der Reihe der Bibel in Bezug auf Kamez und Patach mit entsprechenden Memorialwörtern angegeben; באיזה ענין יתישבו שניהם עתה אבאר אין אדם יכול להשיב לפי שכך סימוני צירי וסגול התחתון (75 l. Z.), end. 77b הם מקובלים. שליקו נחלקות קמץ גדול ופתח גדול ונחלקת צירי וסיגול הנקרא קמץ קטן ופתח קטן. עתה נבוא בשערי השבא הנקרא חטף. שער על דבור השבא מתחלק לשני פנים שוכן ומניע סימניו של שוכן . . ., zerfällt in 14 Arten (אופן). Dann 79: שער על שמות המלכים ושכונתם הן ז' כגון נוטריקון והן א א א א א א א א א (fehlen die Vocale): nur 10 Zeilen, dann: עתה אדבר על הטעמים דע כי הטעמים הושמו במקומן ולא ישתנו לעולם; zuerst kommen die Accente der 21 Bücher, der טעמים und משרתים, und werden (79b) einige Bibelverse zusammengestellt (ויקבץ את הכהנים הלוים ויאמר להם לאו . . .), in welchen alle vorkommen; שער על הקמות המשרתים (80), פרק על שכונת המשרתים (80b); über die einzelnen 12 Accente (bis 83b), שער על חנית המשרתים und שער על שכונת הטעמים u. s. w.; zuletzt (84b) פרק על סדר הטעמים האחד אחר האחר mit dem Custos זמנין endend. — Unter den nachfolgenden Notizen findet sich (88b) הקשה לנו מהר"ר יודא פפרער (Popprer?).

8 89 רוח חן, „von Sam. Tibbon"; s. n. 210[4].

9 99b ספר ההגיון [von Maimonides] bis K. 9; uncorrect; anf. שאל ישראל אחד.

---

1) Mit arab. Ueberschrift אסאמי אלטעמים אלטברראני in Cod. Uri 45 C.B. 1822 daher Neubauer, Notic. sur la Lex. 84.

[10] 104 [Josef Esobi, קערת כסף] ohne die letzten Verse (S. 41 meiner Ausg.); s. unter n. 338[8].

[11] 106b das Gedicht vom Spieler מלחק בקוביא (s. Schach bei den Juden 168). Die HS. hat einige bessere Lesarten, enthält auch nicht die letzte Strophe, aber eine, von den zwei edirten verschiedene jüdisch-deutsche Uebersetzung: וועס לו דעס שפיל אין גאך, דא גין ויל שליג דער כאך; zuletzt סליק בניגון אני הוא השואל, wie ed. 1656.

[12] 108b gereimte Anrede-Formeln je nach den Namen, dem Datum, u. dgl., wie in verschiedenen Sammlungen seit dem xvi. Jahrh. als החלות; vgl. Alm. 238[13] etc.

[13] 113 Conjugation der Verba, anf. לשון הקדש נחלק לג' חלקים לפעולות ובשמות(so) ובמלות הדבק. פעלות כגון עתיד לווי מקור פועל פעול, behandelt zuerst גזירה(so) und בנין; 115b Tabellen mit Erläuterungen, zwischen 127, 128 fehlt Etwas; 128 Regeln der Punktation, end. כי כן אמרי. כן סיימתי הלוחות בעז"ה יש' והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים המה (!) חרות על הלוחות לדבר בלשון הקודש הן עבר . . . רק שא עיניך וראה. יאמר אמר שלי. Epigr. נשלם הכותב היום יום ה' כ"ט ימים לחדש אייר שנת ר'כ'ו' ליעקב שמחה שמואל יעקב זצ"ל הי"ד.

F. 99b nennt sich Meir b. Simson, f. 1 der Käufer Efraim gen. Gumplin, Zeuge Abr. b. Ahron und Bes. Abr. פרנס (?); Alles von alter Hand; vgl. n. 77, 265.

359. Perg., 288 f., kl. Quadrat mit dicken Haarstrichen, punktirt und accent., Raphe und Krönchen, ital.? Vorne „seculi ut puto 13 (corrigirt 14) ineuntis".

[1] Pentateuch mit Rand-Masora.

[2] 287 grammat. Fragm. (ניקוד), anf.: בחטף ואם יהיה מופסק יהיה נקוד דיני הצירי והסגול: כל תיבה שהיא בת שלש אותיות כגון דרך .חולם. 228 unten מלך שמן חבן הן מנוקדים כלם בסגול חוץ מאשר יהיה בו ח' או ע' וכל תיבה שיש; end. ך בסופה כמו אחריך ריעותֶיךָ שהוא לשון זכר מנוקדים בסגול, ואם היא לשון נקבה מנוקדת בצירי. תם.

Freitag 13. Tebet כל"ב wurde die HS. nebst מדע אהבה זמנים Perg. und einer alten HS. מעניני קבלה von den Brüdern Benj. und Josef b. Salomo b. Elchanan Kohen an Meschullam b. Abraham . . זלה"ה מקי"י (מקיינא oder מקילי Siena oder Sezze?) verkauft. Späterer Bes. Isak Jehuda Porat (פורת „Porad) in Urbino. — Quatrem. 29.

***360.** 518 S. — Quatrem. 17.

[1] Kurze hebr. Grammatik, französisch. [2] Psalmorum Davidis libri v eximia Domini Asseline Bononiensis Episcopi versione illustrati; mit Commentar.

***361.** 5 Bände, sehr schöne Quadrat. — Quatrem. 30.

Liber Psalmorum latine translatus oratione libera et numeris astricta gallice explanatus. Compilatore fratre Irenaeo. Trappae; Annuente abbate Malachia. — Hebr. Text und Melodie in Choralnotenschrift vor jedem Psalm.

Digitized by Google

362. Kl. fol., Perg., 276 f., schön, gross, deutl., theils color. xv. J.

Mose Nachmanides ביאור על התורה: בשם האל הגדול הגבור והנורא אתחיל לכתוב חידושים בחידושי(so) התורה; ohne alle Nachschrift (vgl. Cod. 137).

Epigr. הנני יוסף הסופר בן הישיש כ' ששון נב"ת בן גליפפא מבני התושבים הגרים במקום פיכה[1] יע"א כותן הוד והדר שבח ותפארה, . . . לכתוב זה ספר ביאור התורה . . . לכבוד היקר בהיר הוא כנגוהים, וישר וירא אלהים, אהי שבחבורה, מטה עוז מקל תפארה, דון יוסף בן הישיש הנשא דון אברהם הלוי בן אבי איוב[2] יברהו יולר אורה, ונשלם בארבעה ימים לחדש סיון שנת יי' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדי"ר לפרט האלף הששי ספורה . . . יראה זרע יאריך ימים אמן אמן, wahrscheinlich 1471, nicht 1450. Vorne קנין כספי לעבודת קוני יחיאל חי פינצי יצ"ו, am untern Rande: Liorne 27. Agosto 1732. — Quatrem. 12, bei Rödiger S. 223.

363. Perg., 216 f., mittl. alt, vielleicht orient. mit dicken Haarstrichen. — Quatrem. 16.

David Kimchi, Commentar über [1] Chronik, [2] Psalmen, anf. אמר דוד . . אמרו רבותינו ז"ל, bald darauf ein Gedicht תסלות בלבבי אכונן, worin der Name אני דוד קמחי, zuletzt ein fünfzeiliges: אל לבי בעוד נשמתי בי וקולי לא אריס ... נשלם ספר תלים שבח לאל אלים | הבורא ברצונו תחתים ועולים וכו'.

364. Perg., 64 f., kleine eigenthümliche, der deutschen ähnliche ital. Schrift, theils color., 1375.

[1] Levi b. Gerschom, Commentar zu Hiob, anf. אמר לוי בן גרשום הספרדי ראיתי לבאר הספר הזה ר"ל ס' איוב; s. n. 324. Am Rande (vom Schreiber selbst?) abweichende Erklärungen mit der Formel יש מפרשים.

[2] 105 Abraham ibn Esra[3]), Commentar über die Megillot, zuerst über Ruth, in dem Verschen וזה פירוש nach dem Metrum; 109b Hohelied, mit sehr grossen Lettern: נאם אברהם בר מאיר הספרדי המחבר, 121 Kohelet, anf. שמע אמרי ספר לאברהם סופר, zuletzt das Datum 4900. Zu Anfang einige Randbemerkungen mit der Chiffre רשב"ה [für רשב"ת Sam. ibn Tibbon?], — 151 Threni, 158 Esther, anf. נאם אברהם הספרדי.

F. 102b Epigr. ותכל עבודת הקודש . . . ימים לחדש אדר שנת חמשת אלפים ומאה ושלשים וחמשה לבריאת עולם וכתבתי הנה בפיגולי בענוכי השם יחכי וכו'; der Namen des Schreibers ist radirt. — Quatrem. 15.

365, 366. 139, 107 f., kleine sehr deutl. deutsch-ital., wahrscheinlich Autograph, Radirungen und Randverbesserungen.

[1] Commentar über Jesaias, wahrscheinlich verfasst um 1498 bis 1499, von Hillel b. Jakob ha-Kohen, anf. חזון ישעיה, הכי נוספת, והנה ד' ספרים הללו שהם ישעיה ירמיה יחזקאל ותרי עשר הם נבואות ותוכחות ונחמות על ישראל, וגם יש בהם נבואות לא"ה על פורענות' ולפי שהרעו לישראל נכתבו בין הנבואות בכתבי הקדש כמו שנבאו הנביאים עליהם, להודיע כי ינקם מהם הקב"ה נקמת בני ישראל, end. תרגום דראון כמו שתי מלות די ראון, ור"ל די ראינו. תם ונשלם תהלה לאל עולם יודע כל נעלם. | אודה אלי. אזר חלי. אריס קולי. אברכהו | כי הוא צורי.

---

[1]) Vgl. Zunz, Zeitschr. S. 158. — [2]) Die ursprüngliche Form für אביוב. — [3]) Rödiger, D. M. Z. 13 S. 223, giebt Hohel. und Klagel. von Levi an, letzteres als ungedruckt, vielmehr nicht existirend.

Digitized by Google

היה עורי. עדי גמרי. ישעיהו | ולו אוחיל. דרכי יחיל. בעת אתחיל. ירמיהו. Der beabsichtigte Commentar zu Jerem. und Ezechiel ist nicht vorhanden.

[2] Derselbe zu kl. Propheten, anf. אמרו רז"ל זה הספר המחובר משנים עשר נביאים לפי שנבואתם קטנה חברום יחד שלא יאבד ספר מהם . . . ואמרו כי נבואת הושע קדמה לנבואת ישעיה, וזהו שאמ' תחלת דבר ה' בהושע, וכי בהושע דבר תחלה וכו'; end. וי"א על בנים ע"י בנים כלומר יאמר לבנים דרך אהבה ורצון לכו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום וכן לב בנים אל אבותם. משמו של ר' מנחם. ורז"ל דרשו במסכ' עדיות לשום שלום בעולם. — Der Commentar ist mehr compilatorisch gehalten, die verschiedenen Ansichten sind durch וי"א, fast nie durch Namen bezeichnet, תרגום und רבותינו ז"ל sind stets erwähnt, grammatische Erläuterungen selten. — Werk und Autor scheinen unbekannt, und verdienen wohl ihr Schicksal.

Epigr. Bd. ij: היום יום ג' ערב שבועות שנת תכ"ט לפק סיימתי ספר תרי עשר: בפירוש מנחה בלולה, כלולה באמרי ספר: בעזרת ה' קונינו יגביה קרנינו כנשר: וישלח לנו מבשר: ב"ב אכי"ר: נאם הילל בכמ"ר יעקב הכהן ז"ל. Soll מנחה בלולה einen Titel andeuten? — Quatrem. 21, 23, früher Bibl. Sussex.

367. 141 f., 111—35 unbeschrieben, moderne deutsche Current, kurz nach 1777 (s. 73b), Blattzahl, in Quadrat, und die später ausgefüllten Paraschijjot (49 שופתים!) mit blasser Tinte. — Quatrem. 22.

Collectaneenheft, wie es scheint, eines Talmudjüngers (s. g. בחור), wohl auch zum Zweck der praktischen Benutzung, nach damaliger, in manchen Gegenden noch jetzt herrschenden Sitte, vielleicht zum Theil aus den betreffenden Büchern (Jew. Lit. p. 221), bald nach 1777 angelegt oder mundirt, da nirgends etwas gestrichen ist. Enthält

a) haggadisch - halachische Bemerkungen (s. g. Pschätchen) und zwar zuerst nach Pericopen, anf. פ' בראשית. במיכות התורה. התורה מסיים(so) לכל האומות, mitunter mehrere zu einer Pericope, mitunter Raum gelassen für Nachträge, bis 55 (וזאת הברכה), dann für verschiedene Gelegenheiten (56 דרוש לבר מצוה, 67b לנשואין), Festtage u. dgl.,

b) (halach.) Erörterungen über Talmudthemen, zum Theil wohl Vorträgen der Lehrer entnommen, so z. B. 93b ff. über Tractat Beza nach Mendel aus Ulstadt (?מאולשטאט) aus dem Wintersemester 1777 (מהזמן מהחורף תקלז), über Tr. Sabbat f. 71; אדמ"ו bezeichnet auch Itzig Broda (77b, 79a, 85, 108, und אוד"מ 68b). Andere Autoritäten in beiden Abtheilungen (fast alle „הגאון הגדול" bezeichnet) sind: Wolf Aub (פי' תולדות 6), Naftali, אב"ד in Frankfurt (die Formel נר' gebraucht unser Compilator auch vor und nach ז"ל oder זצ"ל, also könnte es immerhin Naftali Kohen sein, ויחי 13), Abraham Broda in Frankfurt (בשלח 16, wohl derselbe לפסח כי תשא 57), מהרי"ך נרו ז"ל (שלח לך 38), Meir (מהגאון הב"ח מאיר מקיק' כ"א, so נצבים 52 und מהב"ח מהורר מאיר מכ"א über Berachot, 61)

Michael גרקונסט oder ברקונסט (66), Mose Arje aus Ulstadt (69), Hirsch, Rabb. in Fürth (109b), מהר"י (137), Elchanan (138).

368. Perg., 133 f., wahrscheinlich aus dem Feuer gerettet, mittl. deutsch, etwa xiv. J.?

[Isak aus Corbeil, עמודי גולה][1]) mit den Anmerkungen, ohne den Namen Perez, der nur zu den grösseren Einschaltungen genannt ist. Der alte Codex, für die Kritik des Textes u. s. w. von Werth, beginnt mit § 104 ((ללמוד לבנו, in ed. Crem. 106) und geht bis 119 (Ed. 123), dann (f. 7) von 132 (שאלה לנחם, ed. 137) bis 139 (Ed. 144, unvollst.), dann (8) ein Fragm. aus Ed. § 151 und (9 ff.) von ungefähr Anfang 145 (לברך על המזון, Ed. 151) bis Mitte 274; mit § 273 (מצות הלויות בשבת, Ed. 280) beginnt der 7. Tag. Ueber die Textbeschaffenheit folgen einige Beispiele. § 149 (תפלין של יד, Ed. 153) ist Isak b. Schneor (vgl. Zunz, z. G. S. 50) zweimal genannt, das zweitemal ואמר לנו, in Ed. f. 56 ואומר[2]). Der § לגרש (Ed. 184 f. 67) ist hier vorangestellt (32b ff.), aber als n. 180, während לחלוץ (41b) als § 179 nachfolgt. Beide enthalten die betreffenden Stücke des Perez mit Angabe ihres Anfangs und Endes[3]), aber 37b endet זה טופס הגט מן הספר הזה; von dem folg. f. ist nur noch der innere Rand zu sehen; 38 beginnt והכותב לא יכתוב ודן ביו"ד u. s. w. und dann מכאן עד מצוה לחלוץ מפירוש של מורי הר"ר פרץ זצ"ל; 41b: ע"כ לשון מורינו הר"ר פרץ זצ"ל. וזה טופס הגט מפארים. בשלישי בשבת באחד ועשרים יום לר"ח סיון שנת חמשת אלפים וחמשים ושלש .. בפארים מתא דיתבא על נהר סיינא ועל נהר ביברא .. אנא פנחס המכונה ליאון בר רבי ראובן . . . יוכבד דמתקרי יואיטא בת ר' שמואל דמתקרי בינדיט . . . יצחק בר ראובן ראובן בר יצחק. Dieses Formular entspricht keinem der beiden gedruckten; s. H.B. 5, 56. In der Einschaltung aus Perez 38a: רבינו יחיאל נ"ע שהלך לעבור בארץ ואמנם שמעתי מפי הרב ר' יקר מקאלו"ן (so) בשם הנבי (ed. 71b לעכו), ferner רבי שמשון [Ed. שמואל] מקוצי; in den Leviratsgesetzen 42b wird zu וצריך שאלה יהיה לשון של עיר, welches noch mit den grösseren Textbuchst. geschrieben ist, am Rande bemerkt מכאן מתחיל הסג"ה; das Ende dieser, zuletzt klein geschriebenen Note lautet בשם הר"ר יקר מקאלון שראה מעשה כן למורי הר"ר שמואל מאיוורא; Ed. f. 74 A. 3 nur יקר; cf. Zunz z. G. 50: J. aus Chinon (מקינון). 99b § 216 שאלה לאכול חומץ (Ed. 222 f. 110a) fehlt im Text die Stelle, in welcher von יוסף בינדיט (in der Asher'schen HS. nur יוסף) die Rede ist.

Textcorrecturen und Randbemerkungen aus verschiedener Zeit, z. B. f. 42 zu § 179 (לחלוץ) eine הק״ה in Ehesachen von אבי"ה, Baruch, Elasar רוקח, Simcha

---

[1]) Rödiger, D. M. Z. 13, 233 n. 23, vermuthete Maimonides; s. H.B. 6, 96 und oben n. 135, wo der גט f. 63 § 180 datirt 20. Sivan 5097 בלובין מתא דיתבא על נהר דילא, also in Löwen (Louvain) am Fluss Dyle; vgl. Johann aus Löwen 1370, Hist. lit. de la France 24, 353. — [2]) In der HS. Asher (H.B. 6, 96) steht in dem ed. § 155 (ספר תורה) für הר"י אומר הכל לפי הכתב der Name יצחק בר' שניאור ausgeschrieben. — [3]) § 179 Bl. 43a. זה סדר חליצה מן הרב בעל הספר וזה סדר מורינו הרב ר' פרץ זצ"ל, zuletzt f. 44a: שלמו דיני חליצה מן מורינו הר"ר פרץ, ...

u. A. unterzeichnet, und eine הג"ה (so) im Namen des Isak aus Oppenheim (אופנהיים) und מה"ר Elieser. — Quatrem. 368.

369. Titbl. und f. 160—172 Raschischrift, dem gedruckten Original nachgeahmt. — Quatrem. 33.

Abr. ibn Esra, אגרת השבת, mit S. D. Luzzatto's Noten, aus כרם חמד iv copirt.

370. Perg., 296 und einige ungezählte f., ital. oder deutsch, um 1350 bis 1400? ziemlich correct, mit vielen theils ergänzten Lücken (z. B. ij C. 29 f. 203 ff.), in punctirten Wörtern, stets Patach für Kamez.

תוספת ביאור שעשה החכם ר' משה בר' שלמה ז"ל משלירנו על שני חלקי המורה שחיבר החכם הגדול רב משה זצ"ל. ביאור השמות המשותפים והמושאלים והמסופקים שכתב החכם השלם אדונינו הרב מורה צדק רבינו הגדול רבינו משה בן כבוד רבנא מיימון הדיין ז'צ'ו'ק'ל' בפתיחת מאמרו עיקר מאמר[1] הנבוכים. שמות משותפים אֶיקְיֵיבוקי (equivochi) בלעז והרצון בהם שיתופם בשם בלבד אבל הם חלוקי העניין וגדריהם משתנים כשם עין או רוח; endet (zu ij,44): ואפשר שישמע י"י אומר את מי אשלח ומי ילך לנו.; dennoch scheint der Codex zu den vollständigsten des seltenen Werkes zu gehören. Die Lücke zur Einleitung f. 5 ist auch in Cod. 60 leer gelassen (in dieselbe gehört wahrscheinlich die Anführung aus dem פיוט בחון שחבר Cod. Opp. Kap. 8 f. 19, auch in n. 60 f. 20 mit der Bemerkung חסר בתוספת); Kap. 56 f. 87b—88 n. 60 Z. 3 fortlaufend ohne Zeichen; ij,4 f. 191 dort 207b, K. 11 f. 205b dort 222b Lücken. Ferner fehlt dort (i,73 Pr. x) f. 169 das Zeichen nach der Erwähnung des ס' החרוטים, wo hier f. 154 wahrscheinlich für eine mathemat. Figur Platz gelassen, während dort 168b auch die 3 Figuren über die Antipoden nicht eingetragen sind. Ende i,53 fehlt dort f. 86 die Stelle hier f. 81. Andererseits ist Cod. 370 in ij,29, 30. f. 263 ff. sehr lückenhaft, mitunter nur in halben Zeilen geschrieben. Ueber Mose b. Sal. aus Salerno (um 1250?) und das Werk s. Lett. ital. dei giudei ij § 10.

Auf dem Vorbl. das Epigramm חברו החכם אב"ע כשהושב פעם אחד במקום שפל ממעלתו, anf. כבודי במקומי. Vermerk vom 4. Dec. 181: הגיע לחלק מה' אברהם ישראל כשחלק הספרים עם מה' יקותיאל אחיו; dann קניין כספי זה הוא שלי משה יזי"א בכמר עמנואל ח"י יזי"א בכמר עמנואל ח"י זלה"ה ממונליליי ליי"א[2]. — Quatrem. 18.

371. 138 Seiten sehr deutl. span., xv—xvi. J., Censur [aus Mantua] a. 1591.

ס' **השמים והעולם** לארסטו **באור** החכם אבן רשד [h. von Sal. ibn ʿAjub]; s. n. 31.

Dabei ein Brieffragm. und ein englisches Heft von 6 Seiten „On the Heavens and the Universe by Aristoteles", unterschrieben: Sol[n]. Bennett Nov. 1828 London, enthaltend Notizen aus Bartolocci i,470, 12, 481 und iv,5; nach i,481 soll das Buch hebr. übersetzt sein, „by Rabbi Michael Sacerdote (so), ab insula Creta 1291 (so), the original of which is in the same quarto form deposited in the Vatican". Daher wohl auf dem Vorbl. „Aben Raschad"

---

[1]) So auch Cod. 60, Opp. 1163 Q. מורה הנבוכים. — [2]) Ueber diese Formel s. Schach bei den Juden 181.

als Uebersetzer ins Arabische, und als hebr. in Parenthese Rabbi Michael Cohen ohne Jahrzahl; bei Rödiger (D. M. Z. 13, 223 n. 23), mit Jahrzahl 1291. Die Angaben über Mich. Kohen (oder dessen Schüler) V. 344 und 345 (vgl. Zunz. Addit. 320, C.B. p. 1754, 1778) sind unbrauchbar, mit unserem Buche haben jene HSS. Nichts gemein. — Quatrem. 371, früher Sussex vi, i d. 12.

372. 69 f., kleine, dicke, sehr deutl. Curs., Ende xv. Jahrh.? aus Griechenland, Correcturen und Randnoten span.

ס' אותות עליונות לארסטו ביאור בן רשד; mittl. Commentar zur Meteorologie [h. von Kalonymos b. Kal. in Arles, 28. March. 5077, P. 947^{8}][1]); das arab. Original mit h. Lettern (אלאתאר אלעלויה) Uri 439^{3}, P. 1009^{2} (Munk, Mel. 423). Die latein. „expositio media" ist unvollständig (Serapeum 1867 S. 139). Anf. (in n. 30^{3} uncorr.) אמר למה שדברנו והקדמנו בסבות הראשונות המשותפות לכל הגשמים; end. באיכות הוית כל אחד מהם במה שייחדהו.

Zwischen dem Titel in verschlungenen, kaum lesbaren Zügen: קנין כספי לעבודת קוני הלעיל משה בכמה"ר יהודה עזיאל נר"ו; f. 69b ein Verzeichniss von HSS.; s. H.B. 15, 14. — Quatrem. 14, früher Sussex vi, i d. 11.

373. Bombyx, 255 f., sehr schön und deutl. span., color., 1480.

[1] Avicenna, Canon ohne Namen des Unbersetzers:

a) Buch i ספר הראשון מהרפואה לאבו עלי בן סינא. אמר אבו עלי המחבר בתרופות הגדול הרב הפילוסוף ישתבח האל שבח ראוי לו כפי מעלת טבעו, end. הנפרדות בג"ה ית' ובכאן נשלם עיון הראשון לאבו עלי ין סינא השבח לאל ית' אמן, bis auf sehr unbedeutende Abweichungen wie die ed. Uebersetzung; s. n. 87. סינא für סינא durch die ganze HS.

b) Buch ij K. 1—6 (139b) עיון הספר השני לבן סינא. המאמר הראשון הפרק הראשון במזגי הסמים הנפרדים. כבר ביארנו [בספר הראשון Rand] ענין מה שאנו אומרים; scheint Natan's Uebersetzung, daher die Varianten (von neuer Hand) sehr zahlreich. Bricht f. 151 ab עד כאן.

c) Buch iv Fen 1, 2 (f. 152): המאמר הראשון מהספר הרביעי מהקנון לבן סינא בקדחות. ההודה לאל גוחי וכו' האופן השני בהקדמת הידיעה ומשפטי; f. 211: המאמר השני בעתות הגבול והקפו וחלה הבחראן ויקיף על שני מאמרים; f. 233: יסיה ברוב אחר השלישי והרביעי ואחר יוגבל בשביעי. נשלם המאמר חשבון הגבול; end. בגבולים הם הבחראנים | הלה לנותן כח לאין אונים | ונשלם האופן השני תהלה לאל ובכאן נשלם הספר הרביעי (!) מהקנון לבן סינא. Ist Natan's (ed.) Uebersetzung.

[2] 237b Avicenna ספר הרפואות הלביות חבור אבו עלי אבן סינא הפרסי, aus dem „Christlichen" (Lateinischen) [des Villanova?] übersetzt, wie Cod. Wien (C.L. 331), mit Lücken, i K. 3—5 (f. 239 nur 2 Zeilen des 3., und f. 240 die 5 letzten Zeilen des 5.)[2]). Die

---

[1]) Cod. Berl. 292 liest בהניעי לשנת השלשים, nicht ג' ושלשים, wie W. 3, 14 (vgl. Gg. w. Ztschr. 2, 313, 315 A. 2; 4, 200 A. 12); s. zu 387^{3}. — [2]) K. 1 der Uebersetz. aus dem Arab. (s. n. 87) hier 2., da die Einleitung mitgezählt ist. Das Kap., welches die Bezeichnungen (1) מחיך, (2) ממרק, (3) מדקדק (die Reihenfolge in C.L. ist durch den Setzer umgekehrt) enthält, ist hier ij,1, die Ueberschrift במהות הסגולה וחלופה מהטבע.

Digitized by Google

ij. Pforte beginnt 244b, K. 3 247b, worin f. 248b die Bemerkung des anonymen Uebersetzers, dass er die einfachen Mittel nicht nach dem christl. Alphabet, sondern nach dem hebr. geordnet habe; endet (252b) wie Cod. Wien bei Goldenth. S. 85 בכח המחיך שבו. Hier K. 4 (f. 253b bis 254b unausgefüllt) פרק רביעי ברפואות המורכבות אל הלב. כאשר דברנו ברפואות הפשוטות הלביות נדבר עתה ברפואות המורכבות. ותחלה במטרידאטו והתריאק הגדול שאין אחת מהרפואות המורכבות שוות ורדים שני שלישי חלק יעשו עוגות כמו end., ונערכות אליהן בהישרת הטבע האנושי שקדם | הנה הענינים האלו קבצנום בקצרה כפי היכול בענין הסמים הלביים. וזה תכלית ביאור המאמר בתחלה ושבח לשם הנותן כח לכלות המלאכה הקטנה הזאת [1]).

F. 255b ובכאן נשלם עיון הרפואה מהחכם אבו עלי אבן סינא (so hier) והיתה השלמתו ביום שלישי שבעה עשר יום לחדש אייר משנת ר״ס לפרט היצירה בוילאלון. והוא מקנה כסף לאיש נבון ומעולה ונחמד ר׳ יעקב גרסון יצ״ו. השם יזכהו להגות בו ובספרי הקדש לעבודת אלהינו יתב׳ וימלא תאותו כלנו אמן. Am Rande „Scriptus Vilialon (Villalon de Campos en Hespanna) á 28. (!) del mes de Jiar ann. Mund.“ 240. que corresp^{e} á 1480. y fue comprado por R. Iacob Garson, o Gerson [?]. Perezius (ist der Benedictiner F. Anton. Perez?). F. 1 medic. Notizen in span. Sprache von verschied. hebr. Hand. (?) מקנה כספי . . . . קלעי. Der Cod. enthält vielfache Collationsbemerkungen, theils als כ׳ (נוסחא) bezeichnet; an den zerfallenen inneren Rändern ist Manches unlesbar.

374. 196 f., saan., xv. J.

Gerardi de Sola in nonum Almansoris (des Razi), h. mit Noten von אלי״כ [Leon Josef], beginnend mit dem Ende der Einleitung, endend mit Kap. 5 der Urinkrankheiten — dort ix, 16. — Die alten Randnoten in Minuskel, theils vom Buchbinder abgeschnitten, enthalten meist die im Text weggelassene lateinische Formel der Recepte; s. unter n. 101. Cod. 374 ist bedeutend correcter und in den שאלות des Uebersetzers vollständiger.

F. 3 beginnt eine alte Pagination von א — קכא, wonach ס — עו fehlt; eine Lücke f. 134 (Cod. 101 f. 110) wurde ausgefüllt bis 140b, wo der Custos (vgl. Cod. 101 f. 113) zu f. 145 stimmt; 141—3 blieb also leer Auf 193 muss 201 bis 212 folgen, dann 144, dann 194—200; vgl. H.B. 8, 48.

***375.** 232 f. — Quatrem. 28.

Latein. Commentar zum Pentateuch, Ueberschriften französisch.

376. 356 Seiten. — Quatrem. 28.

Observationes quaedam Philologicae. In Vaticiniorum librum Jesaie. Vorne „*Schroeder* in Jesaiam“. Beginnt mit einem Prooemium: Primus Jesaiae sermo etc. und geht bis Kap. 10; vgl. Cod. 378.

377. 927 S., pagin. 1—625 und 526—826. Reinschrift für Druck? — Quatrem. 23.

„Collectio lectionum variantium excerptarum ex omnibus priscis

---

[1]) Es folgt der stereotype Vers des Abschreibers: על הסופר יתן (!) מנוח || כנו ליכיו מני אכנה || וכו׳, auch Cod. 341 (56), C.L. 108; Wien S. 179.

Digitized by Google

versionibus quae prostant in Bibliis polygl. Londinensibus in Psalmos et in libr. Jobi. Quibus accedunt Theses in utrumque huncce librum propugnatae in Sorbonâ cum collatione Psalmor. parallelorum. Opera et studio Philippi Ducontant de la molette-diaecesis viennensis vicarii generalis". P. 663 Psalmi paralleli zuerst xiv und liij; p. 675: „Thesis theologico-hebraica quam ill. seren. et magnif^{mo} Ludovico Philippo Aurelianensium Duci regii sanguinis primo principi in grati animi et obsequii significationem dicat, vovit etc. Joannes Renatus Asseline eam in Sorbona propugnaturus . . . die lunae mens. Julii A. D. mdcclxij. Parisiis, Typis vincent via sancti severini mdcclxiij". Eine Dissertation über die Psalmen und hebr. Poesie (s. n. 360). Folgen Abbildungen der hebr. Instrumente auf einer Kupfertafel (aus Delaborde nach einer Notiz am Anf.).

Auf Vorbl. eine Notiz über die Schriften Ducontant's (starb 1793), deren erste eine dem Cod. beigebundene Thesis theologica a. 1765, die letzte: Le levitique expliqué 1798.

378. 5 Bde. 1923 S. — Quatrem. 20, früher Sussex vi, i n. 13.

„Stricturae ad Origines Hebraeas a viro cl. Alb. Schultens ordine Alphabetico ad calamum dictatae. Lugd. Bat. 1740 et sqq." — bis Ende נ[1]). Als Einleitung dienen (xxviij) Positiones, anf.: „Incipio ab aliqua distinctione per aliquot positiones denectenda". Geht von den Dialecten aus, welche principes des Hebr., nämlich Aram. und Arab., und verfolgt das historische Verhältniss derselben. Das Hebr. ist keine ling. sancta (viij). Die Fontes des Hebr. sind die verwandten Dialecte (xviij), „Nisi Rabbini ex illis fontibus promsissent omnia adhuc tenebris jacerent circumclusae" (xix). „Ad eundem modum sub reformationis aurora doctores Christiani nisi processissent nihil omnino praestitum pro incremento cognitionis Biblicae". Er widerlegt die „Hypothesis Bholiana [l. Bohliana] et Gussetiana quae dialectorum auctoritatem tollens . . . et solo contextu erui posse pugnat" (xxi), eben so die Tradition „quam ne ipsi quidem Judaei crepare ausi fuerunt". — „Omnis ergo auctoritas, firmitasque interpretandi resolvitur in collationem Dialectorum prudenter religioseque institutam"; alles Andere ist untergeordnet.

Auf zwei Vorbl. eine englische Notiz, deren wesentlicher Inhalt folgender;

---

[1]) Die HS. Bodl. 257 enthält das Werk bis קמ״ץ in 4 Bdn. als „Cursus Radicum Hebrae (so) linguae Ordine Alphabetico ad Calamum traditus a Doctissimo Longe Lateque cum Eruditionis tum pietatis pariter laude famaque inclyto Viro celeberrimo Linguarum Orientalium Statore et restaratore (so) Alberto Schultens dum viveret in Academ. Lugd. Bat. lingg. Prof. expertissimo digniss. etc. etc. Sedulo descriptus a Joanne Gul. Kals Pastore olim in Suriname Ultimo in Insula Stephani".

Digitized by Google

Zuerst wird nach einer Mittheilung des Dr Ford, Prof. des Arabischen in Oxford (1811) bemerkt, dass *Kals*, Assistent von Schultens, nach dessen Dictat das hebr. Lexicon bis rad. סמס geschrieben hatte, als letzterer starb. Kals begab sich nach England, um dort das Hebräische zu lehren, indem er dabei grosse Hoffnung auf den König setzte. In Oxford wurde er um 1750 gut aufgenommen und erhielt vom Vicechancelour ein Zeugniss über seine Fähigkeit und über die Vortheile, welche sich aus dem Schultens'schen MS. ergeben würden. Das Lexicon mit der Grammatik von Kals wäre in Oxford gedruckt worden; aber die Universität konnte nicht die dazu nöthigen arab. und syrischen Typen aufbringen. Die Grammatik wurde 1758 in Amsterdam mit dem Zeugniss des Vicekanzlers V. C. Hunt gedruckt [vgl. mein Handbuch n. 1034]. Die Gunst (patronage), welche K. in Oxford fand, rührte hauptsächlich von den herrschenden (prevailing) Irrthümern des Hutchinsonianismus her. — Es giebt auch ein Buch in 12mo von Kals, „cum specimine Lexici ex Alb. Schultensii ms. ad ס Rad סמס". Während Kals in England war, verkaufte er einige Abschriften. — Die 2. Note ist ein Excerpt aus der Vorrede zu Parkhurst, Hebr. Lexicon ed. ij, 1778, über das MS. des Mr. Woide; aus dem Vergleiche ergiebt sich, dass p. 978—1160 und 1225—1572 der vorliegenden HS. in der dort erwähnten fehle, hingegen hatte diese den Buchstaben ס bis סמס, welcher hier fehlt, aber schwerlich 100 S. ausmachen könne, so dass unser Cod. im Ganzen viel vollständiger sei.

***379.** 218 S. à la Boullay, 1647. — Quatrem. 24.

Grammaire hebr. et française, transcrite de l'original ms. de Mr. Lesueur F. M. D. S. E.

***380.** 59 S. — Quatrem. 32.

Sehr kurze hebr. Grammatik, latein.

381. Perg., 101 f., gothisch gross und klein, xiv—xv. J.

Gebetbuch, wahrscheinlich fehlen zu Anf. 2 f., hinter 85 1 oder mehr; f. 1 לפיכך אנחנו חייבים; 39: בעזר גואל אתחיל תפלות של ראש השנה בשם דר במעונה; 49 סליק תפילות יום הכפורים ותפילות ר"ה שבח לדר במעונה, folgen הושענות und für שמחת תורה. 58b: בעזר גואל אתחיל סדר מפסח; 74b לשנה הבאה בירושלים und כי לו נאה. 75 Abot; 85b mit kleiner Schrift ergänzt. 86 מעריב ראשון של פסח, 101b סיימתי המעריבים שבח לאל הדר בכרובים. Einzelne Maaribim haben die Namen der Verf. Zu den nur im westlichen Deutschland üblichen gehören (nach Zunz) 93b für Schabuot: אמן בריתו לחסון, acrost. Abraham b. Josef Kohen (gedr. in Ritus Worms), und 95 Maarib Neujahr אמוני כנוני, angeblich von Josef Tob-Elem, in Ritus Romania f. 308 und sonst anonym.

Bes. (?) Chajjim b. Abraham (?) שְׁפִּירְשֶׁר ז"ל, „welcher wohnt in Tannhausen", 2. Tebet שנ"ד (Dec. 1593), und „ich Chajjim b. Mose Josef".

382. Pentateuch in 16°, 153 f., unpunkt., Quadrat, wahrsch xv. J.

Pentateuch-Fragm., Genesis K. 5 bis Exod. 49 V. 36.

F. 81 Bes. Josef und Jakob, Söhne Meir's כנחוי"א und Salome's (שלמה), Tochter Jomtob's נ"ע. — Cod. Ratisb. St. Emeramm 953

Digitized by Google

383. Perg. in 16°, 102 f., Quadrat, theils punkt., durchaus mit Accenten, xiv—xv. J.

Bibelfragm., Jes. 13, 21 — Ezech. 35 (f. 98b) und noch Einiges aus Ezech.

384. Perg., 59 f., Text in 2 Col. und Targum desgl., kleine ital. punkt. Quadrat; Raschi oben in abnehmenden, unten in wachsenden Linien, rabb., xv. J.

Pentateuch-Fragm. mit Onkelos und Raschi; Genes. K. 4—36, V. 24, auch zwischen f. 43—4 def. — Berliner S. xij und zu 4, 15; 8, 6; 11, 31.

385. Seidenpap., 126 f., Hauptcod. f. 5—116, sehr deutl. span. rabb. lückenhaft; von Wasser sehr beschädigt, zum Theil unleserlich.

1 התחיל לכתוב [חידושי] מסכת עירובין לתלמיד הריטבא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט פי' שהניחו הקורה למעלה וכו' ובדין הוא וליתני קורה שהיא גבוהה אלא תנא ליתנא דקרא נקט כמו שנאמר ויביאני אל בית המבוא ולמה ימעט משום דקורה זו להכיר באה ולטלטל בתוכו כי מן התורה לא נאמר אלא רשות הרבים, Erklärungen; f. 113b פרק הדר עם Kap. 6; für grössere Lücken, theils durch כאן חסר bezeichnet, ist Raum gelassen. Der unbekannte Verf. (xiv. J.) citirt meistens seinen ungenannten Lehrer: כתב רבי נ"ר, הקשה רבי' u. dgl., כתב מורי שי', הוא נ"ר כתב, sonst häufig רשי, oder ר' שמואל (S. b. Meir), ר' תם, תוספות, auch ר"ח, אלפאסי, ראב"ד, ausserst selten הרמב"ם; einen jüngeren Autor habe ich bei flüchtiger Ansicht nicht citirt gefunden; die ed. Novellen des Jomtob b. Abr. waren mir nicht zur Hand.

2 1—4, 121—2 (kaum noch leserlich, grössere span.) Bemerkungen zum Pentateuch; f. 3 und 122 ein Anf. ואלה שמות; f. 122 mit einem Citat aus זהר beginnend.

3 133—6 (gröss. span.) talmudische Exposition zu Sukka K. 3; f. 126b אתרוג הבוסר [דף ל"ו] וכך ראיתי שפי' גם ר"ג ז"ל . . ואיכהו מכשירי אפי' כפול הלבן, היינו בוסר. ואנ"ל פתרון המורי' זה כלל.

386. Perg., 111 f. span. und ital. (?) xiv. J., wenn f. 104—11 span. ursprünglich dazu gehörte.

1 Verschiedenes zur Chronologie, Memorialverse, תקופות, (Bl. 3b) Tabellen über die Jahre 157 — 165 — Tabelle der Bruchtheile (Theil des לוח הערכים in n. 343 f. 174).

2 8b wahrscheinlich ein Theil der Canones des ערך החלוף von Immanuel b. Jakob (1365) und Tabellen. Anf.[1]) הרוצה לחשוב מקום חמשת הכוכבים השוה והאמתי אם לגי העליונים שהם שבתאי צדק ומאדים אתה דורש דע לך מספר דקי שעות יום חדש שנה שמשית . . . וגרע מהתאריך [ערך החילוף הטעם בזה לפי שחשבון אלו הלוחות כלם אחר חצי היום . . . ומעלה ההיא מהשמש נכנס בלוח

1) Ich setze die nur in diesem Cod. vorkommenden Worte in (), die des Cod. 343 in [].

Digitized by Google

ערך החלוף בין הימים ולילותיהם וגרע מן התאריך] (העולה מן) ערך החילוף בלוח העשוי לו (יקרא אחר זה התאריך המתוקן) והכנס בנשאר בלוחות המשרתים כל אחד בשלו. Die auf die Anweisung für die 5 Planeten folgenden Absätze sind in den HSS. nicht gleichmässig hervorgehoben. — Einige Hauptabtheiluagen sind: f. 8² [181] ואם תרצה לדעת אם הכוכב ישר או נזור bis זהו מספיק לך עד יום התשרו; (f. 9¹ ואם תרצה לדעת מרחב חמשת הכוכבי', bis כשתרצה לדעת קשת השעות מן היום 10¹ — בחשבון חמשת הכוכבים ותהלה לאל לבדו זהו מספיק לך בידיעת היחדות, bis וכאשר תרצה לדעת ארבע היחדות 10² — ומן הלילה[1]) אם תרצה לדעת משוה לחמה האמתי נא וחשוב לך [181] 10³ :(תקון הבתים השנים עשר הוא האמתי ללבנה bis f. 11 ללבנה האמתי desgl. [181b] 10⁴ ;גובה ראש חמה . . לעת אשר אתה דורש. [In n. 343 folgen Notizen, die schwerlich dem Original angehören, . . תאזני תקון הי' כוכבים שלמנ"ך. אם גרעת תיקון החק אם תחבר תקון החק והמרכז היותר רב . . והו חלוף שבתאי יג ז לדק יו לו מאדים נט לט אם תרצה לדעת משוה לחלי F. 11¹ [.חמה א נט נוגה מז מ כותב כו ה לבנה ז מ, ולהקל 11³ ,רגע המולד או הנגוד האמתי desgl. מרחב לבנה מאופן המזלות desgl. זהו מספיק לך בידיעת לקות bis לחשוב לקות הלבנה 12² ,על מלאכת המולדות והנגודים זהו מוכל לדעת בקלות (13¹) darin ,את"ל אם ילקה השמש במולד מה 12⁴ ,הלבנה בלוח חלוף הסבטה העשוי על יד החכם ר' לוי ב"ר גרשום בזה האופק תמלא ראשו זהו בקירוב כי אין שני אלו הטעמים שוים כאשר 14² und ,בו העת שיהיה בהם(so) חלוף אמר ר' עמנואל בן יעקב ראה ראיתי לחדש לוחות dann ;הנזכר בספר המגיסטי למצוא גם בקלות גדול רגע החבור או הנגוד השוה והמקום השוה לכל שבעה כוכבי לכת וראש התלי והגובה לעת הדבוק והנגוד להיותם מתנה למתחילים([2] ביסוד חשבון המולדות והנגודים ומהלך הכוכבים ודרכתי בזה דרך זו מצאתו בלוח התוחרות לבטלמיוס בקלא(so) והנה לא חובר באותן הלוחות כי אם החבור והנגוד ומקום שני המאורות וחק הלבנה וראש התלי. ואני חברתי אל זה מקומות כל כוכבי לכת הנבוכה(so) וגובה ראש חמה וחק חמה. וחברתי אותם בשני מינים האחת לדעת בטלמיום והאחת לדעת אלבתאני(so) ודרך אחת להם. וכבר חברתי גם כן לוחות אחרות לכל הכוכבים לתלי ולגובה לבטלמיום ולאלבתאני יקל מאד למתחילים למצוא בהם המהלך השוה באי זה יום שיהיה כמו שבארתי לפניהם. ואמנם היה דעתי לחבר ולמצוא בעת הדבוק והנגוד לפי שכבר נודע לבעלי זאת החכמה שיסודרו פעולות בזה העולם השפל לפי מעמד הכוכבים בעת הדבוק והנגוד וזולת זה לא יוכל אדם לשפוט דבר מהפעולות הנראות וזה התלי. כשתרצה לדעת עת חבור שני המאורות או העולה אחר התוספת או הגרעון הוא אמתי לשני המאורות בחבור או bis ,נגודם . . אמר עמנואל בן יעקב([3] ראה ראיתי לחבר ולצייר לוחות להקל על F. 15¹ .בנגוד מלאכת חקירת המהלך השוה לשבעה כוכבי לכת ולתלי ולגובה לתתם מתנה למתחילים בלמוד זאת המלאכה וסדרתים הנה ערשקו אפקו רחוק מלד מערב ל"ג מעלות וחצי ורחוק מסוף המזרח מ"ו מעלות וחצי . . . וסדרתים לחשבון בטלמיום ולחשבון אלבתאני בראותי בזאת החכמה דעות מתחלפים יש מי שיסמוך על דעת בטלמיום ויש מי שיסמוך על דעת אלבתאני ואמנם החכם אבן עזרא כתב בס' העולם כי לוחות בטלמיום אין בהם ממש ורבים מגדולי זאת החכמה מסכימים בזה. ואולם היה דעתי שימלא באלו הלוחות שני

---

[1]) Cod. Mich. 570 f. 38b, Register 376, s. weiter unten. — [2]) Ein Lieblingsausdr. des Verf.; s. unten f. 15; n. 343 f. 221b, 225b; vgl. auch Cod. Reggio 44 f. 16 = Warn. 43 f. 17b לתת מתנה טובה למתעסקים בזאת החכמה. — [3]) בעל הכנפים und לחדש für לחבר P. 903⁵ („Bonfilio", für Bonfils?), 1054⁶; Cod. Casanat. H. v, 10 f. 84 (Mittheilung Narducci's); Cod. Reggio 44 f. 9, Leyd. 43 f. 9b.

Digitized by Google

החשבונות כפי רצון המחשב ולראות ההבדל שבין שניהם . . . ותמלא מספר השנים מסודרים עד מ׳ שנה אחר השורש שהוא שנת **אלף שמ לחשבונם** בחלי היום האחרון מהשנה . . . אמנם בידיעת תיקוני המהלכים הדרך דרך זו הלכו הקדמונים בלי שום חילוף. ואני ליירחי לוחות התיקונים להקל על המלאכה בדרך לא ליירדהו הכל דרך אחד. והמשכילים יבינו. Vollständige Canones scheinen nur die HSS. Reggio 43, Leyden 43 und Alm. 96[7] zu enthalten (eine Stelle über ibn Esra's מאמר המעשה s. D. M. Z. 24, 340, 382); das Ende von P. 1054[13] (7 Bl.) über לורת האחך ist Reg. f. 7. Die Stelle über מאוני חנוך (H.B. 13, 137) steht in unserer HS. noch nicht. Auf die astrolog. Häuser folgt in Reg. und L. über הוצאת המגבעים (P. 1048[4]? vgl. Chajjim Kalonymos in R. 336[2]), ניהוגים und לדעת מדת חיי הנולד (bis wohin Mord. Finzi, Mich. 570 f. 45 reicht). Reg. 20b, L. 23b, enthält die Antwort auf eine Frage von מא"ק oder מ"ק (Maestro Kalonymos?) über die Eclipsentabellen. — Die Tabellen scheinen in grösserem Umfang nur hier vorhanden (etwa in R. 749? über die Häuser in R. 336[1]), minder vollständig in n. 343[21], wo auch der Namen in den längeren der Doppelüberschriften (D. M. Z. 18, 174; H.B. 7, 18); f. 15b (182b) ist לוח ערך החילוף בין הימים ולילותיהם; f. 38b (51b) לוח לדעת קשת השעה . . . עם לוח הרב ר׳ לוי בר׳ גרשום לחשוב בתים הבתים והמגבעים. Vielleicht gehört Immanuel auch die Abbildung des Astrolabs f. 111 (an den Deckel geklebt), worin לוח מרחב מ"ד מעלות וסוף מרחב אויירן וערסקון ואהרלדי; vgl. f. 37b und eine Schrift über das Astrolab P. 1050[6], 1054[2], Londoner Bet hamidrasch 3061. — Einen Commentar s. n. 31[8]; vgl. auch zu 343[11.29].

[3] 40 Immanuel b. Jakob **שש כנפים**; s. n. 343[1]; — f. 64 אין זה מן הכנפים. לוח לדעת החדש השמשי מתוך ידיעת חק חמה.

[4] 64b Jakob Poel, Canones und Tafeln; s. 128[5]. Oefter fehlt ein Wort.

[5] 78 Verschiedene Tabellen: *a)* לוח הקפאות והמיתרים הישרים המחולים המורים והמתהרים (so) מועתק מכ"י החכם ר׳ לוי ב"ר גרשום ז"ל (vgl. n. 314?); dann לוח לדעת נטיית השמש מועתק מכ"י *b)* 79 Immanuel b. Jakob, Tab. der Quatember; s. 343[1]; *c)* 79b Tabellen über die Cyclen 271 bis 274 (1371—1445) zur Bestimmung des Kalenders; dann תקון השנים וחסרונם ושלמותם מתוך ידיעת מולד תשרי, Regeln; *d)* zur christlichen Chronologie: 80b לוח לדעת באי זה יום מימי השבוע יכנסו חדשי החמה, 81 לוח לדעת אורך קרנלא (Carneval) mit Anweisung, 81b christlicher Festkalender, mit März beginnend; *e)* 88 לוח לדעת המעלה הצומחת מד׳ לד׳ ימים מתוך דעת גובה השמש הרשום בזה הלוח מה׳ לה׳ מעלות ולעת שעות היום, beginnend mit März; — f. 94 לוח שוו [l. שווי] הבתים למרחב מ"ג, nach dem Zodiak geordnet.

[6] 97b **לוח כ"ח מחנות הלבנה**, mit Angabe der Sternfigur und der Qualität. Vgl. 246[13], 343[14].

[7] 98b לוח לדעת מעמד הכוכבים המאירים מכוכבי שבת אשר בערך הראשון (השני)

Digitized by Google

ברהם מחזור רנ"ז, Catalog von Sternen, hebr. und arab.; der erste ist עין השור הוא אלדבראן, der letzte 2. Grösse מאיר בין זנב ארי והנסמך מככב אל דוכה.

F. 110 . . . במגדל טריעץ נולד לי בן במזל לאח שני קראתי את שמי לאח שנת קם כ"ט אייר; 110b in der Nacht des Montag 12. Adar I., 1. Februar (פברייר) 406 traten Venus und Jupiter in Conjunction. F. 100 sind Geburten eingetragen: Abraham März (מרצו) 256 (?), Aminadab October 263, Diamante (דיאמנטי) 22. Jan. 266; dann Kinder Abraham's (. . ויוסף אברהם ויולד בן): Salomo 11. Juni 1524, Elieser Oct. 287 (1526), Jechiel Aug. 1531, Mazliach April 1535 und Omelia oder Umilia (אומיליאה) April 1539, darunter mit grösserer Schrift לזכר איך כשביה בין הגויס הגיע לחלקי אברהם מפאנו כשחלקתי הספרים בזורלי' ו' פרל בעו(so) בעוונותינו יז מרצו שט עם כמ' עמינדב אחי יל"ו ג' פיברא' ש"ג. (Abr., Bruder des Angel di Fano in Bologna um 1549 bei Sal. Athia, vgl. C.B. 1660; Angelo in Ferrara heisst dort מאופנו; Abr. Fano bei W. 3 p. 396 unter 881b, vgl. C.B. 1536 n. 6016). — F. 99b בלכו יוסף ויצחק אח"ס מירושת אבינו ע"ה.

387. Zusammenges., 175 f., i bis 93 plump deutsch rabb. 25. [Sivan?] 1464; ij theils Perg., kl. deutsch; f. 138b am Rande: אני הלעיל במר שמעון כהן חי פסורכנו יל"ו . . . , vielleicht auch Datum. Der ganze Cod nicht correct.

1 Averroes, mittl. Commentar zum B. der Seele, Anf. def.; s. n. 32.

2 46 מה שנמצא לאחד מן הפילוסופים בענין השארות הנפש(so) האדם ונראה שהיה מקומו המיוחד לו אחר ספר הנפש והם דעות קדומות לפילוסופים הקדומים (!); folgen die 3 Episteln von Averroes und Sohn über den Intellect (Alf. 246); s. 65[7].

3 54 Averroes, ס' הויה והפסד, mittl. Commentar, h. von Kalonymos b. Kal., 9. Cheschwan 77 (26. Oct. 1316 Cod. Marsh 472 hat falsch ע"ג für ע"ז; s. Gg. 4, 201 und zu Cod. 372), im 30. Lebensjahre. Anf. bei Lasinio, Stud. 31 (H.B. 13, 5). Ende שהם אחדים בסבות הם אחדים במספר; in 73[5] def.

4 94 השמים והעולם לאב"ן רש"ד לארס'(so) החכם אבן רשד. Die Paraphrasis des Averroes, Uebersetzer ungenannt (s. 31[1]). — F. 143b endet das 5. von 7 Kapp. des ij. Tr., f. 144 beginnt Tr. iij.

388. 77 f., bis 60b gross, dann kl., sehr deutl. span. rabb., um 1400.

1 Mose Maimonides [מלות ההגיון]; s. n. 239[8]. Zu Kap. 1—5 die Termini am Rande lateinisch (בלי נוצרי).

2 3 18b, 33b Averroes, mittl. Commentar מבוא, מאמרות; s. n. 64[2].

4 64 ס' פירוש האצטורלב העתיקו החכם ר' יעקב בן החכם ר' מכיר זלה"ה; s. n. 289[5].

Im Porphyr'schen Baum f. 33 eingeschriebene Bemerkungen und תם ונשלם ע"י הלעיל קט' אליהו יצ"ו ונב"י בכ"ר שבתי יש"י; auch f. 62 . . . שלי אליה, wie oben; s. n. 210.

389. 25 f., feine span. Cursiv xv.? Anf. aus Cod. Asher 12 von mir ergänzt.

Alexander Aphrodisius, מאמר בנפש, arab. von Ishak b. Honein, hebr. von Samuel [b. Jehuda? Alf. 93, 117, 246.]; Fragm., anf.

Digitized by Google

אמר אולם הכוונה אשר אותה כוננו היא הדבור בנפש. F. 4 zu ובעבור"ה יקרא"ו
הגשמי"ס הטבעיי"ס am Rande אמר שמואל המעתיק החיבות הארבע הרשומות נוח
לי שלא נבראו ואיני מחיבא בשום פנים בהבנתה . . . f. 9b zu אנטלכיא"ה
אמר שמואל המעתיק מלאתי בכאן הגהה אחת ומדעתי איננה מהסורס והיא זאת ועניין זה
השם בלי היותי מה שיהיה בדבר כאשר אם ר"ל . . . ; zuletzt אמרתי הנה זאת הגהה
מדעתי היא להסתפק בן חנין המעתיק הראשון. Aehnliche Randnoten Samuel's f. 10b; f. 15 א' ש' ה' חיבת אין לא היתה בערבי שהעתקתי זה ממנו
וחדשתי הסלילה הזאת מדעתי; auch 19b, 24.

[**390—399** offen gelassen.]

Klein Format (Octavo).

400. 460 f., deutsch, xv—xvi. J.

¹ Stücke aus Targum zum Pentat., punktirt (bis f. 16), dann Bibelverse und latein. Notizen über die Bibel.

² 17 Pentateuch, am Rande ist Onkelos angefangen; f. 169b Nachschrift des Eljakim b. [Ascher, wohl aus Cod. Upsala; s. H.B. 12, 133]. 170b Segensprüche über die Haftara, und unvollst. copirte Verkaufsvermerke vom J. 1425 und 1414; s. H.B. l. c.

³ 172—275 erste Propheten, 300—8 Esther, 308—10 Hohelied, 310b—316 Kohelet, 331—362 Jesaia, 363b—365 Threni, 367—91 Jeremia, 394—421 Ezechiel.

⁴ 459 in latein., kaum leserlicher Minuskel: „Paulus Ricius 59 . . isagogarum in cabala in fine posuit sic“ 65 Sätze (Isag. ed. 1510 bei W. 4 p. 950, vgl. Pico della Mirandola bei W. 3 p. 915). F. 460b „Alphabetum, seu potius Syllabarium chaldeorum, potius Indianorum abbassinorum(so)“, nämlich aethiopisch.

Der Cod. hing wohl ursprünglich mit Cod. 401 zusammen; f. 1b (so)דש פהלס
הב איך יוחנן בײשנשטיין קאופט לו טובינגן בשנת א"' ק'ח'(so) י"ז אוס רכיני זהב. Daneben von derselben Hand: משה אויבלק סונו' רבו' עשה לי וכל הקהלה בריגנשבורג י"י יחן [ינן?] עליהם
כ' מאיר, משה שולהוף ברוך הכהן ווירד; von etwas verschiedener deutscher Hand f. 2:
זולט איין מבומד אין אמנה העולי'(so) אלז ויל ליידן אלז ביי יהודי' מן וערד קיין משומד אים עולם דש
גלאב איך גענלליך (?), 39. Apl.(so) 1518, auch sonst allerlei. — Die Bibeltexte sind von derselben unbeholfenen Quadrat, wie in Cod. 401² ff. Beide haben die

Inschrift: Residentiae Soc.tis Jesu Ebersperga e 1596. 170b mit grösserer punktirter Schrift: לעולם יהיה אדם שמו . . . לכן המצאתי שמי עליו כאשר אשר בן שמעון יֹחָנָן(so) כנו, wohl der in Cod. 401 genannte Probst Johann?

401. 321 f., zusammenges., ² und ⁴ von der Hand des Cod. 400. ³ und ff. dem Span. ähnlich.

¹ Psalmen (punkt. unbeholfene Quadrat) mit Masora. Zwischen den Zeilen von dreierlei Hand, roth und schwarz, lateinische oder deutsche, mehr oder minder vollständige Uebersetzung; die blasse Minuskel durch den ganzen Codex ist nur mit der Lupe leserlich, aber voll Abrreviaturen, meist deutsch. — 113b ein deutscher Psalm in Noten gesetzt.

² 114 Josua, 124 Jesaia, 145 Jeremia unvollst., 159 Job; zuletzt 1506 בשנת לפני יום מיכאל.

³ 170 Sprüche (rabb., theils punktirt), für die Lücken ist Raum gelassen.

⁴ 183 זה סדר של פסח, end. mit כי לו נאה, am Rande notirt die Minuskel: als. לך ולך. — Dazwischen (wahrsch. aus dem Rande des Prototyps) verschiedene סליחות, zuletzt Tischgebet und זמירות des Sabbats und Sabbatausgangs. — 194 latein. Index der talmud. Tractate.

⁵ 195 [מנהגים] Rituale oder Agenda, nach den Monaten geordnet, anf.: ניסן(so) כשחל ר"ח ניסן בשבת מפקי' ג' ספרי תורה(so), end. 197b אלהיכם דר"ח יזריח שמשו. 198b: ובמענגנץ אומ' למנצח ביום המילה . . וכן מנהגינו. — 199 והא לך סדר סליחות מכל השנה, zuletzt: סליק המנהגים וסדר הסליחות מכל השנה שסידר האשל הגדול מה"ר זלמון וינט ז"ל וכן נוהגין בקהלת טערוו(so, ובמענץ טריר גם בכל לומברדיאה; vgl. רבינו זלמון in מעגלי צדק, ed. 1568, i,37b (Zunz); anderswo heisst Salman ייענט, יענט und יינטא (Monatsschr. 18, 322; Fischl 48, vgl. מהר"ז טרוויו bei Isserlein פסקים 258; טרוויז in n. 60, C.B. Index geogr. n. 297 und Add., H.B. 3, 25 ist Trevigi, Treviso).

⁶ 200b כאן התחלתי וסיימתי וכתבתי הלוח זאת(so), Kalender für a. 232 (1473/4) und wahrscheinlich 233 (abgeschnitten).

⁷ 201b Verschiedenes in hebr. und latein. Sprache und Schrift, zum Theil neben- und zwischeneinander geschrieben, meist Grammatisches und Lexicographisches, grossentheils Adversarien des Jo. Boeschenstein, aus verschiedenen Quellen theils falsch copirt und excerpirt, darunter:

a) Jüdisches Rituale nach den Monaten, latein, nicht eine Bearbeitung von ⁵.

b) 206b Grabschriften: המצבה הזאת שמתי לראש אבי ע"ך(so) הנהרג הר' יצחק ז"ל הי"ד בן הר"ר שמשון ז"ל המעשה הרע נעשה ביום ה' י"ח כסליו רס"ז לפק תנצב"ה. על זאת מספד ק(so) ויללה והוסר שמה [שמחה?] וגילה בהעדרת שלש הסיגות (?) בפתאום ובהלה שנפל עליהם. גל אבנים גדולה מ' ליפרה בתר(so) משה הרבני המחוללה(so).

והרבני(so) בילא בת מהר״ר ברוך ז״ל ואך [ואק?] מרים בת ר׳ יעקב יום ג׳ ד׳ חשרי רס״ו היתה המפלה הנפל(so).

c) 207—8, zuletzt סליק שבועים(so) פסוקים, 70 Verse aus den Psalmen mit lateinischer Umschreibung und theilweise Uebersetzung, zuletzt 1519; — f. 210 Psalm 1, in musik. Noten gesetzt.

d) 210b — 211 זה ספר **הדקדוק** חברו יעקב בר יצחק גומל(so) ממדינת אשכנזה, dafür Rand אספנייה (l. אלינסה ?C.B. 2553), anf. אמר המחבר ואתחיל כמו שהחל בעל הערבי. דע יעזרך האלהים שכל לשון יחלק לשלשה חלקים, שם פועל ומלה, ובלשון ערבי אל קאסם(so) אל כלאם אלאחה אסם ובער(so) וחרף. — Der unbekannte Verf. citirt „Jehuda b. David im Buche 'חיוג“ (vgl. C.B. 1301), ibn Esra im Pentateuchcommentar. Ob das Werk aus dem Arabischen übersetzt, oder einer Grammatik des Arabischen zu Grunde gelegt worden, ist schwer zu bestimmen, da in beiden Fällen die durchweg herangezogene arabische Terminologie erklärlich ist. Das Fragm. geht nur bis zur 1. Conjugation.

c) 212b כתב גדא. אברליפא בן מהרב כ״ץ זצ״ל, ein angefangenes Glossar, darunter (!) חזק ונתחזק הסופר לא יוזק עד היום und . . . 1519.

f) 213 Ein Brief an einen Freund Salomo über die Schlacht zwischen dem Kaiser und den Schweizern bei ענגידיין (Engadin) 1499, datirt יום ד׳ לפרט קטן (!) י״ח ימים לחודש סיון שנת רנ״ט, darunter 1511, ס׳ר׳ע׳א׳.

g) 213b Fragm. eines Actenstücks, worin קויינגל מבלרנא und der כומר פריוול (Friaul?) Heinrich erwähnt ist, unterschrieben David b. ר׳ הרב Abraham, Mittwoch 4. Kislew 5232 (Ende 1471).

h) 213b, 214, 218, 219, deutsche Briefe eines Josef b. Josef an seine Muhme Jentel, in welchen eine Menge Personen genannt sind, u. A. Abraham Minz (218b). Der Schreiber befand sich bei seiner Familie im Venetianischen (zuerst ist קרעס genannt), rühmt die Ordnung und Sauberkeit der „Welschen“ und die Stellung der Juden: כוט עם דוך איין יוד אז גוט הינן אז איין גוי המבדיל(so) (218). — F. 210 Jo. B. (סופר הכתובים) schreibt an Jemand, dass er eine Stunde „hie (היא) gewesen und einen Brief geschickt bei eines gnädigen Herrn Kamrad“, er wollte gerne die Bücher sehen, „als ein עשרים וארבע oder ander Ding“. Darunter Sprichwörter mit Datum 1506. — F. 213b scheint ein Brief des Sigmund, Arzt (ארצעט) von Ulm, getauft in München, wohnhaft zu ווארטר בורג, begonnen. Johanan [Böschenstein] entschuldigt sich bei Jemand, dass er demselben nicht den Almanach auf 1 oder 2 Jahre, sondern nur auf 2 Monate, schicke.

i) 216—7b geographische und astrolog. Bemerkungen mit mehreren Kreisen.

k) 224, 225 Joh. Böschenstein, קייזרליך מאיסטאט קאפעלאן, „will jeden

Digitized by Google

in 7 Tagen lehren Hebräisch - teutsch schreiben und lesen" u. s. w. (Maria Magd. 1518). — Vater unser u. s. w. hebr. — Böschenstein bittet einen ihm persönlich noch Unbekannten, den er bald zu sprechen hofft (אעפ"י איני יודע לה"ק כי אני עם הארץ...), und der viele hebr. Bücher besitzen soll, er möchte ihm ein Verzeichniss (מגלת המזכרת) schicken; seine Adresse ist in München bei dem Augustiner Kloster über dem שופטל באלך im Elend genannt, in der Bürstenbinderin Haus oder zum גומפיפרגר zu dem Oberrichter. Nach einem zweiten Anfang, wohl an Denselben, hat Jo. gehört, dass derselbe Hebräisch lernen will. Hinter f. 227 sind die hebr. Accente in musikalische Noten gesetzt.

l) 228b—244 Mose Kimchi, מהלך, punktirt in 2 Columnen, daneben in 2 Col. deutsche Uebersetzung (von Boeschenstein?) bis שאר הבנינים. Datum „Apollinaris 1501" (dann ein Sprüchwort und 1509). B. gab das Buch 1520 heraus (C.B. 1841); f. 244b: „Augustae ex officina Erhardi oegli . . . 1514", gehörte vielleicht zu einer abgeschnittenen Stelle, vielleicht zum Titel von B.'s Elementale?

m) 248—61 Conjugationslehre (punktirt), wohl von Boeschenstein selbst, anf. ועתה אתחיל לכתוב לך כל הוי"ו דברים שידברו בהם מן הא(so) בניינים של גִזְרָה ראשונה שהיא שלמים, end. חָלַק של שלע של תרגומו שהוא שעיע. F, 261 die Formeln זה כפרתי, **1519**.

n) 262—67b שער המתג (!) אשר העתקתי מספר הזכרון. שער בעשר תנועות ה' גדולות וה' קטנות, end. המתנה האחת נקבה והנהו זכר ודוק; vgl. 53[11].

[7] 269 Maimonides, acht Kapitel, Anf. und Mitte def.; s. Cod. 128. Zuletzt (Minuskel): 1498. [8] 285 בקשה לחכם הנזכר (vgl. [11]), Mem-Gebet des Jedaia, unvollendet; s. 328[2]. [9] 287 הפתיחה אשר חבר איתה ר' יהודה בר שלמה החריזי ז"ל לבאר עניני מורה הנבוכים. Auf das Gedicht ידי משה folgt Vorw., wie in Schlossberg's Ausg. S. viij, dann das Glossar und der Index, jedoch nur über Bd. i und ii, wovon bei Schlossberg (S. vi) nur der Anf., jedoch stimmt die Ed. nicht mit den HSS. überein (C.L. 272, vgl. Narboni zu i,59); unsere ist nicht correct. Hiernach ist C.B. 1319 zu berichtigen. Die Bemerkung S. Tibbon's über ילד K. 7 kann wohl auch auf die gekürzte Ausg. bezogen werden, in dem Zusatz weichen die HSS. ab. Eine künftige Ausg. des Moreh sollte den ursprünglichen Text Charisi's wiederherstellen.

[10] 300 Anf. von בחינת עולם des Jedaia; s. n. 328.

[11] 301 אמר המחבר רוח חן bis Anf. K. 9; s. n. 210[4].

F. 111 כתבתי זה (!) הכתיבה דָשָה (?) שְנֵיאוֹר(so); darunter (deutsche Cursiv) סליק ניקוד [יוחנן בר שמעון מגלפינג, dazu am Rande יעקב הלוי ממגנצא, also ist wohl Jakob ha-Levi aus Mainz der Punktator (die halbe Klammer ein Zeichen der Ergänzung) und Bes. Johann b. Simeon aus Greping identisch mit יוחנן בר שמעון

Digitized by Google

המוסים ז"ל (f. 1 unter שמעון בר יודא זלה"ה und שמעון בר ידא (so) זלה"ה) und mit יוהאנים גרעבינגן Johannes Grebingen, Probst zu Ebersberg (von welchem das Jesuitenkloster den Band erbte?), an welchen die Ueberschrift eines Briefes (213b, vgl. auch 224), wahrscheinlich von Johann Boeschenstein, der den grössten Theil des bunt aussehenden Bandes zwischen 1506—1519 compilirt haben dürfte, wie er in Cod. 400 sich als Käufer der Psalmen nennt. — Ränder vom Buchbinder beschädigt.

402 (Lil. 404). Perg., 209 f., sehr deutl. ital., zusetzt חזק ונתחזק הסופר לא יזק לא היום ולא לעולם בריך רחמנא דסייען ב'ה'ד'ן', trefflich erhalten, aber uncorrect.

3 Zusammenhängende ethisch-philosophische Schriften von Schemtob Palquera (oder Falaquera?):

1 אגרת הויכוח אלהים הדריכני בדרך אמת להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם בביאור ההסכמה אשר בין התורה והחכמה; eine Ausg. konnte ich nicht vergleichen; s. H.H. 15, 42

2 18b הספירה הראשונה בחלקי הפילוסופיא והיא הספירה הנקראת הפילוסופיאה[1]) (l. הפילוסופית? , B. הפילוסופי), זכרתי בה כללי זה הספר הנקראת ראשית חכמה, also Ueberschrift des 1. Gedichts, worin der Inhalt des Buches angegeben ist, beginnend mit einem Doppelbeit als Motto: אל מעלת[2]) נפש אשר חָכְמָה אם לעלות ים נפשך חכמה | אם מפרי בין לאכול תתאב הנה לך ראשית פרי חכמה; das Gedicht selbst besteht aus 61 Doppelbeit (122 Zeilen in A), deren erstes und letztes: תהלה לאל עליון בלי קץ תהלתו וגדול לאין תכלה וחקר [B. חקר] גדולתו | וירא בארך אור ויסבע תמונתך בהקיץ אשר לחזות אלהים הדריכני בדרך אמת. ראשית חכמה יראת י"י שכל טוב, dann בנעמך שאלתו. Das gereimte Vorw. beginnt תהלה לאל לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד נורא עלילות ועלת העלילות(so) החונן לאדם המושכלות . . . אמר שם טוב בן פלקירא ההשלמות לפי הדעת [A. הדעות] המוניות ולפי מה שיחשבו בכח [B. נכח] נפש הדמיונים ונמצאו שלם. Ueber die Eintheilung des Buches s. Alf. 176. Ende des i. Theils f. 33b (B. 526) הנני מעירך על אגרת אדסטו שכתב אותה על דרך המליצה לבעל החכמה ואלו הן עניני דבריו; auch in מבקש f. 21, ist das Compendium des Ali ibn Ridhwan (s. zu Baldi p. 46), die vielfach corrumpirte Ausg. aus unseren beiden HSS. zu berichtigen[3]). Ueberhaupt ist unser Werk in seinem wesentlichen Inhalt identisch mit dem, in etwas späterem Alter[4]) verfassten מבקש, was Munk (Mel. 495) entgangen ist, der eine latein. Uebersetzung unseres Schriftchens vor sich hatte (Cod. P. 6691 A). Das Interessanteste darin, die zusammenhängende Darstellung der Philosophie Plato's, ist im Anhang zu Alf. edirt und übersetzt. Der Verf. flicht hier, wie in den übrigen Schriften,

---

1) So beginnt Cod. 45, den ich mit B. bezeichne. — 2) So in B.; A. hatte מעל (wie V. 339, s. C.B. 2544), aber Jemand hat ו' hinzugesetzt, so dass es מעלות hiesse. — 3) Am Ende heisst es hier (35b, B. 527) אלה הם דברי האגרת והם דברים נמרצים ועניינים ארוכים במלים קצרים ולריך מבקש החכמה להרגיל נפשו בה כי בזה (!בזה B.) ובמה שזכרתי למעלה ובמה שאזכור בספר המעלות די. — 4) 1263 lies Alf. 176 für 1236; auch H.B. 14, 18.

Bibel- und Talmudstellen und verschiedene Sentenzen ein, wie er im Vorw. ausdrücklich bemerkt, dass er nichts Neues zu geben beabsichtige. Er gehört zu den Vertheidigern der Philosophie, welche in der letzteren eine uralte esoterische Tradition annahmen (H.B. 14, 44), auch hier iij,1 f. 93b (B. 556b) heisst es, dass sie von Chaldäa über Aegypten zu den Griechen, dann zu den „Uebersetzern“ (בעלי התרגום) und Arabern gekommen sein soll. — Der Schluss ist verbunden mit einer Hinweisung auf das nachfolgende: ויהיה שני לזה הספר. ומהאל יתעלה אשאל העזר והכח אשר אין עוז בלתו יתעלה ויתברך שמו אמן. נשלם ספר ראשית חכמה. שבח ליוצר השמימה (119b). Cod. 45 f. 569b geht die Schlussbemerkung nur bis חברתי לך בדברים קצרים הספרים המחוברים בהם, worauf dort noch die Worte בדברים קצרים und das Epigr. des Schreibers folgen, die hier zu Anfang stehen; hingegen fehlt die erwähnte Hinweisung (ונשאר שאתחיל בספר המעלות . . . .).

[2] 120 ספר המעלות, beginnt mit der Ueberschrift eines Gedichts, welches — wohl mit Rücksicht auf das dem früheren Werke vorangehende — „das zweite“ aber auch das „goldene“ heisst, שירה במעלות בני אדם והיא השירה השנית[1] הנקראת הזהבית, זכרתי בה כללי זה הספר הנקרא ספר המעלות; es besteht aus 52 Doppelbeit (oder 104 Zeilen), deren erstes (vgl. C.B. 2541) und letztes: ארומם אל נורא עלילה שברא ברוחו כל נברא ושפרה שמימה | והאר את אפלה והפק משאלה אשר להיותך לה לאור מאתו כמה. Dann קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף. Die gereimte Vorrede (f. 123) beginnt תהלה לאל אשר בחר בחכמים ובישראל מכל העמים, החונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה . . אמר המחברו[2] המשכיל אשר עיניו פקוחות. Nach einer längern, allgemeinen Auseinandersetzung, verspricht Sch. endlich (129b) sich kurz zu fassen, und bemerkt, dass er schon in אגרת הויכוח versprochen habe (הבטחתי), ein Buch aus den Ansichten der Weisen über die Stufen der Menschen zu verfassen, weil dieses dem מבקש החכמה[3]) nöthig sei, man gebe deren 3 an: die der Propheten, der wahren Weisen und des Pöbels, die vierte: „Bestien in Menschengestalt“ (חיות מזיקות בצורת אדם), werde nicht mitgezählt. — Er habe das Buch hebräisch verfasst, damit der Nutzen allgemeiner sei. Dem Haufen gegenüber, welcher verachte, was er nicht versteht, und auf Namen Werth legt, bemerkt er, dass man die Wahrheit von Jedem annehmen müsse; er habe aber nur die berühmten Namen ausdrücklich genannt, wenig bekannte nur durch והפילוסוף bezeichnet, auch sich bemüht, die Uebereinstimmung der jüdischen Lehrer mit den Philosophen nachzuweisen, worauf die Stelle bei Buxtorf

---

1) Diese 3 Worte fehlen in Cod. 45. — 2) Hier beginnt der Abdruck aus 2 HSS. in הלבנון 4, 7, wo aber S. 20 das oben im Texte Angegebene fehlt. — 3) Dieser Ausdruck wiederholt sich hier öfter, wie in 2.

Digitized by Google

(Cosri p. 32, הלבנון S. 20, H.B. 14, 44) diese Vorrede schliesst. Die ij. Stufe beginnt f. 151b, die iij. 189. Auf das kleine Gedichtchen (207b) בשיבה כואבים יען חירתה(so) (vgl. C.B. 2541) folgt auch hier ואמר אבונכר[1]), und endet das Bucb mit einer Apostrophe ועתה המשתדל לעלות למדרגת האמת ולהיות מקודשים . . ועל חברתם הזהיר החכם ע"ה באמרו הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשים לדעתי.

403. 109 f., deutsche, sehr deutl. Cursiv, xvi. J., wohl erhalten, das Gegentheil behauptet Lil., um seine Unwissenheit zu verhüllen.

Noten zu Bechai's Pentateuchcommentar ohne Vorw. des Naftali Treves (beginnend נפתלי אלדים), als ביאורים ed. zuerst Heddernheim 1546 (ביאורי בחיי nennt es Jakob b. Samuel, Litbl. 6, 156; Josipa Castel ist öfter angeführt, in der HS יוזף und יוזיפא; vgl. Zz. z. G. 166). Stimmt mit wenigen Ausnahmen, z. B. סמיני n. 8 hier: ויש בהם כלים לזכר ונקבה . . וקשה להגאון מהר"ר ישראל למאי נפקא מיניה; bei Levi (משפטים n. 11) steht nicht ז"ל; שלמה מלכות hier und חבא n. 9, richtig מלכו gedruckt.

404, 405 (Lil. 402, 407). Queroctav, xv. J., Autogr., vielfach corrigirt und ergänzt.

Josef (Joslein) b. Mose (1463—75), לקט יושר, Collectaneen aus der Schule des *Isserlein* (gest. 1460, s. i,43), nach Inhalt und Formlosigkeit interessant für die Cultur- und Unculturgeschichte der deutschen Talmud-Hochschüler im xv. J. Unicum. Einzelne Mittheilungen in Berliner's „R. Israel Isserlein" (Monatsschrift 18, 130—323)[2]), mit Benutzung meiner Excerpte, daher die verwechselte Bezeichnung der Theile (S. 132) nicht durchgeführt und jedesmal zu controlliren ist.

Th. i Cod. 405 f 1: Akrostichon ידיך עשוני ויכוננוני und ein jämmerlich stylisirtes Vorw., wonach der Verf. nicht verstand, eine Feder zu schneiden, geläufig und richtig zu schreiben (Berl. 132, S. 317: Isr. Bruna, lies לברך בלשון לה), zu 40 Jahren und darüber noch keinen Titel erlangt hatte (לא היגעתי עדיין לקרוות אותי לא רב ולא חבר), aber auf dringendes Verlangen, besonders nach dem Tode Isserlein's (dem er schon Einzelnes vorgelesen, s. ij,74, 89) diese Compilation von Allem, was „der גאון" gethan, geredet und geschrieben, namentlich dessen reiche Correspondenz, wovon ein Theil später in תרומה דש"ן (so, vgl. B. 292) bekannt wurde [später am Rande durch כתוב בספרו bezeichnet, wie f. 108b bemerkt wird; Anderes ist in den פסקים gedruckt], nach den 4 Turim ordnete. Bezeichnungen der Unterabtheilungen treten kaum hervor, man

[1]) Haneberg, zur Erkenntnisslehre von ibn Sina 55, citirt ein Fragment f. 132b (das S. 44 versprochene? Alf. 252), anf. ואמר אבו נכר והמעלה הראשונה אשר בה האדם. — [2]) Die Tochter (S. 177) hiess מושקט (ij,84b), der Schwiegersohn מושקוט. S. 228 Z. 3, nach ij,11b, fehlt noch ולקור להשיג אבדתם.

Digitized by Google

muss sie aus dem losen Inhalt ergänzen. Den Anfang bilden ברכות, f. 42b מכאן הלכות שבת בלא סדר כי לא מלאתי מהם בא"ח; 47b ואתחיל ועתה אחל הלכות פסח אבל איני אוכל 49b ;הלכות ר"ח בס' יש' נורא וקדוש ומחדש ר"ח לכתוב על סדר א"ח כי עיקר הלימוד מן הגאון ז"ל כשרולה לדרוש היה באשירי(so) ובסימני אשירי ובשאר פוסקים. בטור גדא אתחיל דא לכתוב דרשה מפסח, bald darauf eine Bemerkung über Isserlein's Aufzeichnung der הקדמות etc. (Aehnliches auch an anderen Stellen); dann über ספירה; f. 71 זה דרש דרשה מיה"כ, 101 ר"ה, 87 תשעה בא', 78 ;לשבועות הי"ו(so stets) יזכנו לכתוב בדעות 107b סכות, 114 סימני הדרשה מחנוכה, 119 פרשיות und זה דרש לפורים הי"ו סיימתי זה סדר(so) מן **האורח חיים** שנת ר"ל לפרט כ"ו אב :124b ;יתן לנו רחמים התחלתי ביום ג' בעיר מייסטרי בבית מה"כ חיים י"ץ בריך רחמנא דסייעני; f. iij זה הספר להעתיק ביום ג' ט' ואדר רכ"ג לי ברוך השם שנתן לי כח לסיימו; 44b, 47 datirt 2. Schebat und 7. Tammus 227 (1467); f. 98 סיימתי הלכות ר"ה ג' תמוז ביום ג' רכ"ט יה"ר אמן חדש עלינו שנה טובה.

Noch weniger tritt die Anordnung in Th. ij Cod. 404 hervor, wo zuerst Schlacht- und Speisegesetze; f. 19 מעט מהלכות נדה בלי סדר, 20 התחלתי הלכות נדרים בטור גדרא(so) ח' תמוז רל"ב לי, woran sich שבועות knüpft; 31b bezieht sich auf כבוד אב ואם ורבו und ת"ת; 35b auf צדקה, 43 מילה, 46 ספר תורה, 51b בטור גדא אתחיל הלכות מזוזה הי"ו יזכני, אין לי חידושים ממנוה(so) שלוח הקן אבל זכורני שאמר .. 53b ;אל הנחלה הבית אחוזה; 54 נטע רבעי und בכור, 63b חלה, מעשר, 65b Streitigkeiten (נדוי וחרם), 70b בקור חולים, 73b קריעה, אבלות; 89 אחד בחמת רל"ה סיימתי הלכות שמחות וקראתי רובם לפני הגאון ז"ל פתוחות | והיגיע(so) מקלא לשון בדרך ישר אורחות | ולא אמר לי אחד מהם למחות | ובריך רחמנא שהיו בעיניו נכחות | ולכן יש לסמוך עליהם בבטוחות | הי"ו יזכה כל ישראל ללמוד בלי תוכחות. — Der Comet a. 1472 ist f. 13 bei Gelegenheit des anderen a. 1456 (B. 231) erwähnt; f. 43 עד כאן כתבתי שנת רל"ד ג' אייר :f. 51 ;ע"כ התחלתי באדר השני י"ח בו רל"ג כי הלכתי חוי שנה נע ונד וגם כבר הייתי חלש בקדחת ל"ע. ועתה התחלתי לכתוב בבית ה"ה האלוף יעקב ממייסטרי[1] יצ"ו הדר בקרימונא במזל טוב. Hingegen sind die Worte נכתב שנת רח"ס לפרט f. 11 am Rande von frischerer Tinte. — I,6b (ציצית) Rand: בסוף הספר בדק ע"ח כתבתי לפי דעתי התשובה שהשיב מהר"ר שלום, ist nicht zu finden; ij,46 לעיל בהלכות תפלין כתבתי; ij,12 בכאן שייך תשובה לשאירי מהרי"ל ז"ל הכתוב ב.. הספר [בטור חשן שלי Rand] בדק ס"ט המתחיל מטבע; eben so ii,23b בדק ס"ט המתחיל נדרי עניי; also existirte jedenfalls auch der iv. Theil.

Die grösseren Mittheilungen nach *Isserlein's* Gutachten (deren Abschriften auch verändert wurden, daher z. B. i,38b nur auszüglich — für die gedruckten sind hier oft die Namen der Correspondenten ergänzt) und דרשות (49b, 71, 87, 101, 119, סימני

[1]) כ"י מייסטרי ist angeführt i,7b, 116; ij,14b; vgl. 74b .. וכשבאתי לעיר מייסטרי אני יעקב בר שמשון ז"ל עם והורה כ' יעקב יצ"ו; ij,31 Schwurformel im Venetianischen und כ' יעקב דלעיל הוא מוהר"ר יעקב ממייסטרי יצ"ו zuletzt, חשעה העומדים פה הנקהלים קהל ועדה והוא נקבר בא"י זצ"ל. Jakob, Sohn des Meisterlein (i,15b, 105) ist nicht i,117 (B. 321 n. 52), sondern ii,13, 43, 58 genannt.

Digitized by Google

דרשה 41, 89, 81, 108, 114) sind meistens directe; als Quellen werden bezeichnet: מכ"י שמלאכי מתוך כתבים שלו 43, מלאכי בקו'[נטרים] 53 ff. 68; מחזור של 19, 94 ff., 99 (B. 270); ליקוטי קובץ und ליקוטי des Mose Minz, 53, 89b, 103b, 113, ii,35b; בקובץ ohne Namen i,124 (vgl. B. 321); eine Hauptquelle (theils auch für letzteren) sind die ליקוטים des *Jehuda Obernik* (vgl. B. 132, 319 n. 42), der vielleicht 1467—9 gestorben, da er gewönlich mit יצ"ו, aber f. 110 mit זצ"ל und f. 35b Nachtrag mit ז"ל bezeichnet wird. Juda selbst schöpfte aus Abschriften des Pinchas (f. 15 und oft, vgl. B. 322 n. 63) des Levi חרש (15) und Josman Kohen (aus Neustadt, öfter genannt, s. ij, 41b: שכתב בגליון ספרו בשם הגאון, vgl. B. 319 n. 38). Der in כבוד הלבנון 9 n. 2 abgedruckte סדר פסח ist aus Cod. 405, wie B. 276 richtiger angegeben.

Die Vorrede, die gelegentlich erwähnten Lebensverhältnisse des Verf. (vgl. B. 319 n. 29) und einen Index der mehr als 100 angeführten Personen, wovon etwa die Hälfte identisch mit den bei B. 276 ff. verzeichneten, gebe ich nächstens anderswo.

Cod. 405 enthält 127 gezählte f., 1, 2 umgekehrt eingeheftet, die ursprüngliche Seitenzahl am unteren Rande ist theilweise abgeschnitten; 26a ist מט, 29 נה, 58b קנז, 67 קלא, קלב, 68 קמא; also defect. Ein angefangener Index zählt 42 Nummern bis f. 12 (wo אכן א"א הכלש ז"ל הנקבר בריגנשפורק כן היה אומר . .), im Buche selbst geht der Marginalindex bis f. 16; f. 1 neuer Tit. . . . ס' לקט יושר אשר חבר ... בעיר מונשטר(so) בשנת ה"א ר"ל. 5 ungezählte f. bezeichnete ich i—v; f. iij אשר חבר הש' יח' לי אבי העזרי בנ' ה"ה מהר"ר אייזק שטיין זצ"ל, Verf. des Index? — Eisak Stein starb in Regensburg 1495, C.B. 909, ist also nicht identisch mit Eisak b. Joel Levi (ij,32b, B. 317 n. 26), oft als שאילי מהר"א ס"ל angeführt und schon i,10, 13 etc. mit ז"ל; er starb 1460/1? i,84b: ולא היה פוסק ל' יום בשנה תמימה או יותר בק"ק דכילושטע מישוב שלה שלא מת אחד בע"ה עד שכשים חשובות ואנשים וילדים וגנו והוא עלמו ושאירי מהר"א ס"ל זצו"ל היינו חיים לכל ישראל; vgl. das Schreiben des Petachja (כעהיל) ij,78b: אכתב לשנה טובה עמי' הח"ר יחיל . . מאד טרוד אנכי ולבי חלל בקרבי מרוב לרות שעברו עלי כי נפלה עטרת ראשי בגויע' א"א הגאון ה'כ'ע' ואף כי אחי זעלדמן(so) יצ"ו נפל למשכב כבד ערם(so) דוי; ij, 71b: חכורכי שבנו זעלקמן ז"ל היה חולי(so) ל"ע שמת בו ובסוף אמרתי להגאון זצ"ל שאיני אוכל עוד כשמש אותו; vgl. B. 177: „an mehreren Stellen" (?); i,6b ist זעליקמן Sohn des Josel, von der verstossenen Frau ויגא (Feige); vgl. i,32b; — f. iij noch אני יהודה משולם נ"ר מאיר שלי"ט, unten איך וועל ג'ין ורידן איין רייכר מן. — Cod. 404 hat 89 und 1 f., nämlich 1 (früher 25) vor 1 *bis* und 6 *bis* früher umgekehrt „79"; untere Pagination מז bis כט, dann כ bis קפג.

406. Perg., 13 f. beschmutzt, gross, deutsch, punktirt.

[ברכת המזון] Tischgebet, anf. ברוך הוא שאכלנו, end. 8b ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, unvollendet.

407 (Lil. 407). Quer 8°, 55 f., span. Quadrat, punktirt, Ende xv. J.? Wurmstichig und morsch.

Hymnen für die s. g. 4 Paraschijot, Ritus Carpentras oder Algier, Anf. (התבוסס והסיר קלון הגור לבסס) und Mitte (z. B. zwischen 9 und 10) defect. Die Verf. sind mitunter in Ueberschriften genannt, z. B. ר' יהודה הלוי, ר' יצחק אבן גיאת, ר' יצחק הלוי, ר' זרחיה הלוי,

Digitized by Google

תמו ארבע פרשיות, השם ירחמו 52b. (27b) דון משה דיסקולא[1]) ז"ל גירונדי אזהרות לשבת הגדול אל הנשיא ר' קלונימוס זלה"ה. 53. הר הבית בנוי לתלפיות אמן פזמון שאת מועדי, zwischen 54—55 def. — Endworte: אהלה ואהליבה בוגדה. nach Zunz ist nur ein einziges ungedrucktes Stück (אני טרם für Purim) darin; alles Uebrige in Machsor Avignon, Carpentras, Algier.

Vorne und zuletzt 2 Pergamentblätter, stark abgeschnitten, theils verwischt und überklebt. 1. Fragmente eines GA., worin die Verlobungsacte zwischen Josef, Sohn des Maestro Astrug Josef, in מגדול הים (Torre del maro?) mit קוונן (?), Tochter des Astrug Samuel (סמיאל), Ijjar 142 (1382), einer der Zeugen scheint Samuel b. Scheschet; f. verso: זאת(so) הארבע פרשיות ממני לאון קרשקאש אורגייר[2]) יצ"ו; ממני bezeichnet Leon Kreskas als Bes., nicht als Verf. (Lil.). 2. Erklärung des mündig gewordenen Mannes der Dolce (דולצה), Tochter des Perez b. Moses in כא . . . an der Rhone (כודנו), Sonntag 3. Elul 5103 (1343), unterschrieben von wenigstens 8 Personen, darunter Samuel b. Jehuda זלה"ה b. Meschullam נ"ע[3]), Abraham bar Salomo, Menachem b. Simon bar Tobi (טובי), Jonatan b. Menachem, Jedidja bar Jerucham טובי", Abbamari b. Josef ככבי (d'Estella?), Isak b. Meir Kaslari (קשלרי).

408. Perg., 127 f., ital., xv. J., schöner Cod. Der Schreiber hebt hervor in Zeilenanfängen f. 8b משה, 31, 105b, 124b משה, 47, 105, 106, 116, 123 das Wort משה, f. 97b משה in Zeilenmitte.

[1] Abr. Abulafia אלברצלוני, **חיי הנפש**, über die 36 Gesetzgeheimnisse im מורה des Maimonides. Anf. בשם . . . א'ל'ה' (36) הם סודות מורה הנבוכים. אמר אברהם אלברצלוני. אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה. ראמות וגבאים(so) לא חקרו חקר ונסך חכמה . . . לו עיני איש היו חוזות תורת ספר ספור וספר | לא חכמו ישכילו זאת חיו לעד שוכני עפר | פתיחה לל"ו סתרי התורה. עיני לבבי נפקחו והתעורר רוחי, הזל כטל אמרתי לו יערף כמטר לקחי כי לא שמתי זהב כסלי ולא קראתיו אחי, אך הוא סירי וקמושי וחוחי . . . (1b) ואחבר ספר זה לגלות בו קצת ענינים נסתרים לנסיכים הם בני ישראל אשר כולם בני מלכים כאשר לקטתים ממאמר מורה הנבוכים. ומספרם מניתיו בכללם ומסרתיו ביד אשר אל"ה ל"ו. Folgt Index der 36 Geheimnisse, wie in סתרי תורה n. 341[7]; f. 2 ספר **חיי הנפש**. שפע האל שוכן קרבו גוף קורץ מטיט ורפש, עליונים ששו לגור בין לא ידעו חיי הנפש. חיי הנפש הנצחיים הם החיים האמתיים אשר בעבורם נבראו כל הגויים, וברצון כל אים ואים תלויים, ובשם חיי העולם הבא נקראים, מפי הגבורה על יד הנביאים. Diese gereimte Einleitung endet f. 3 היא זיו השכינה; dann ohne Reim weiter: קראתי שם ספרי זה חיי הנפש כי בו ישיגם הרוצה להשיגם באמת בעיינו בסודותיו בעיון שכלו מתוקן ומקובל.

Ueber das Verhältniss zu Maimonides heisst es (3b) והנה לפי הטעם אשר זכרתי ראוי למשכיל אשר לא יאשימני על דלוג פרקיו כי לא אכתוב ממנו אלא ראשיהם ושרשיהם וסודותם וכן בקצרה ולא בכלם והם חלק קטן מכלם כלומר מעט פרקים

---

1) Nicht בשקולא, wie Zunz, Lit. 482 (vgl. 706) liest, das י ist mit dem ד verbunden; vgl. D. M. Z. 25, 410. — 2) Astruc אידק אורגיר (איצק?) 1386 in Arles (ט"ו כ"ב ט"ו 266), vgl. oben S. 128 l. Z. האורגיירי in Aix (C.B. 2292) weist vielleicht auf einen Ortsnamen. — 3) Vielleicht der, um 1294 geborene bekannte Uebersetzer aus Marseille (1320—31).

Digitized by Google

מהם משלשת חלקי המאמר הקדוש ההוא וגם אעריך על הפרקים שנרמזו ונפרשו בהם הסודות ואכתבם במספרים על כל סוד וסוד כפי מה שבא במאמר הקדוש ואגלה ממנו קצת נסתרים. ואחום על כבוד קוני ועל כבוד תורתו ועל כבוד הרב ההוא איש האלהים המחברו לסבות אלו וגם לסבת רצותו שכחת העקר וחכירת הטפל והעקר הוא ידיעת השם והשגת פעולותיו ושמירת מצוותיו יתי׳. Die Andeutungen des Maim. verstehe nur einer von 10,000 Unwissenden (סכלים, Rand כ׳ שכלים ohne Grund), man müsse aber auch den Verständigen das Nöthige mittheilen, sonst sterbe die Wissenschaft aus (f. 4). Er nennt die 3 Theile: מ׳ועד, ש׳בת und כ׳יפור, mit der Anspielung: ויהיה המשכי אחר הרב מ׳ש׳ך׳ אמת (4b). — Die Theile beginnen hier blos mit einem Bibelvers: החלק הא׳ שמו יום מועד יחיינו מיומים ‹ . . ונחיה לפניו. Dann סוד ראשון נודע מפרק א׳ . . . . ומפרקי המרכבה בחלק שלישי; eine solche Stellenangabe geht jeder Nummer voran (sie ist vollständiger in der Umarbeitung); dann folgt die Erläuterung: עיקר סוד צלם ודמות עם עיון הענין המשותף להם בתורה שאמרו נעשה. — Th. ij beginnt (47b) mit einer הלצה über חיי העו״הב, voran das Distichon חיי הנפש הם נצחיים יום רדת גוף לתהום רבה | אוי למתים אם לחיים יש חלק לעולם הבא. — Th. iij (68b) eröffnet eine הקדמה von nur 4 Zeilen über עבודת השם ואהבה, vorne und zuletzt (69b) ein Distichon: משכיל עבוד מאהבה השם וכי״ה שמו קדש והלל | עין לבך שימה בזכרון שם לו יעבור גופך בדמיון כל | — יום אחד בן ואח אין לו גם בשנה אין לו שני | יום ארוך הוא לשם כולו שבת ושמו נעשר שני. — Offenbar ist dieses Werk in Cod. Wien 69, nicht die weniger seltene Umarbeitung סתרי תורה, wie der Catal. S. 83 (vgl. Goldenthal S. 77) angiebt; im Epigr. סוד [סודות] מורה הנבוכים; auch Jechiel Heilprin besass es. II,12 f. 63, 65 — 67 ist benutzt in הקנה in fol., f. 35[1], unten, 41, 42; vgl. auch Landauer, Litbl. 6, 417, 474, wogegen f. 67 והם החכמים האמתיים המקובלים מהנביאים והם מחברי התלמוד ז״ל. — Für Lilienthal's „Abr. b. Jehuda“ ist mir keine Quelle erfindlich.

[2] 99 Pseudo-Chammai (vgl. n. 24[6]): ספר העיון לרי חמאי ז״ל גאון ראש המדברים על ענין הספירות הפנימיות וגלה בו עיקר כל נפלאות כבוד הנסתר . . . ובאר ר׳ חמאי כל אלו הענינים על דרך מעשה מרכבה ופירש נבואת יחזקאל ע״ה וזהו תחלת הספר על הסדר; fast wörtlich wie Ed. 1798, wo die Fortsetzung als שערי שמים; sonst stimmt die HS. mit der Leydener (C.L. 100) und Jellinek's (bei Pinsker ij,193); H.B. 4, 47; 7, 69; Worterklärung Alm. 183[10]; V. 290[6]: אהל פריסת. Das Ganze ist vielleicht nur eine Einleitung. Beachtenswerth sind folgende Citate: 96b והכ״ה מיוחד בשבעה מלאכים היושבי׳ ראשונה במלכות שמים עליונים ואלו הן אורפניאל . . . . בואל, ועליהם נאמר שרפים . . והוא לשון נחשות שמסבבות פנים ואחור והם נקראים נשמות כדתנן (!) בספר[1] עלם לבנת הספיר הכ״ה הוא נשמה

[1]) Ein kabbal. לבנת ספיר, verf. 1324–5 (Cod. Alm. 111; Valperga Calusius 194: in Saragossa; Canonic. 4, bei Ginzburg, s. Jesch. 6, 100; Excerpt zu פ׳ כח in Oppenh. Add. Qu. 4 f. 13), angeblich von David b. Jehuda החסיד (C.B. 2415, vgl. Magazin 1, 111 und zu מראות הצובאות HS. Luzz. 84, vgl. כ״ח 7, 79; zu

ואיכא דאמרי שט"ה בחשבונו והו שכתוב בספר מעיין החכמה טוב ומטיב . . 97; לגבר מילולו. שסימניו כתר; etwa aus Recanati (Comm. Gebete f. 31, ed. Basel, Comm. Pentat. 48[4], ed. 1545 = 33c bei Zunz, g. V., 407, bei Jellinek, Auswahl S. 12; ביס"ת p. xvij unter n. 2 als Schriftchen über 613 Gebote in Versen)[1]). 97b המחנה הרביעי הוא רפאל רופא דאמת(so) ע"כ נקרא יסוד הארץ כי הוא ממונה על העפר אבוק מתחת כסא הכבוד והו נקרא חומר כמו שאמר רבי' האיי ועלה במחשבה בריאת החומר הקדמון . . . וכן פירשו חכמי הטבע המקיפי' בחכמת המחקר. Zuletzt 2mal מכלל יופי (C.L. l. c.). Die Stelle (97b) דהכן (!) אמר הב"ה למשה משה הסמר מפניו שכבר שמתיו משרת לפתח האהל. . ושמע בקולו ללמוד ממנו זכות ואל תמר בו דרך הכוונה . . . והו שאמרו חכמי המחקר כי בחכמתם היו משימי' דעתם בכל מסכתא ומסכתא לגאר רמזים מסתרי תורה ומטעמי תורה s. bei Recanati (bei Jell., Ausw. S. 9 A. 2, Zz., S. P. 150). Hingegen finde ich nicht das angebliche Citat beim Verf. des ס' העשרים (?) bei Botarel 27a, welches, nebst סוד יהוה und עיון, im Index des ס' יצירה auf die beiden dem Bechai beigelegten (jedoch l. יסוד אמונה, C.B. 1784) folgt und daher bei Sabb. und W. 1 p. 235 unter Bechai; allein die Worte ר' בחיי כתב בספר הקבלה scheinen Confusion, vielleicht sollte בעל הקבלה das Schlagwort für alle 3 sein; סוד יהוה scheint ein Citat des עדן גן אלהים bei Bot. 33[4].

[3] 99 פירש הפטרת יחזקאל והוא סוד עליון נתן ליחידים המקובלים והוא סוד המרכבה ויהי בשלשים . . תמצא בזה הפסוק ע"ב אותיות; H.B. 8, 94, vgl. Jesch. 6, 96; f. 99b ist הבהיר nicht den Talmudisten beigelegt; in HS. Schönbl. 8 (1869) wird es gar nicht erwähnt; f. 121 zu V. 26 nur על ראש החיות שהוא מעון עליוני במציאותו אל מכון הדריאל הנקרא הרקיע(so) החיות. Das Uebrige (f. 21b der in H.B. beschriebenen HS.) scheint zu fehlen; f. 114b ובכתוב של וארא כעין חשמל אגלה לך סוד החשמל ומהותו ומעלתו, בע"ה also zu V. 27. Netter 38 (Bod. 606) enthält die hier folgenden [4.5]. P. 824[2] (mit verschiedenen Schlussworten) dem Jakob b. Samuel, älterem Zeitgenossen des Ascher b David (s. zu n. 92), beigelegt; anon. Fragm. P. 802[3] (fehlt im Index unter Jakob); abweichend P. 860, auch anon. Fl. ij,40[2] (Bisc. p. 300) vom J. 1327 in Lerida; vgl. auch C.B. 1465.

[4] 121 Fragm. (über 10 Sefirot?), anf. המעלה העשירית הנקראת ספירת עטרת ברית וכסא הכבוד וחכמה אחרונה ועטרת מלכות ואות ברית ושבע ושביעית הוא כח וכל העולם תלוי בהם כשרשרות התלויות בשני נאצל; ברחמנה מכח האויר הקדמון; end. ועל זה אמר בספר(so) מלכים אומנים עמודי בית המקדש. Die Stelle 121b

---

אור זרוע vgl. C.L. 359). Anführungen bei Sacut (f. 45 Krakau, 49 London); Chajjim Obadja, מקור חיים Cod. 46 f. 193b; Note des ג"י (Is. Gerson?) zu Sohar Hohel. Ende; Jak. Zemach (bei W. 3, 1318 n. 282, vgl. 2. 1194: HS. Oppenh., die schwerlich existirt), vgl. Asulai ij S. 36 n. 14; Is. Vega bei Girondi 220 n. 4. — [1]) Vgl. C.L. 102. — Bei Recanati zum Pentat. unmittelbar vorher ein Citat aus dem Gebet des Nechunja (n. 112[36]).

Digitized by Google

בעמודי אור, ועוד אמרו שם מאות ועשרים הם רחם מילולו, klingt an das Gebet des Nechunja.

[5] 124b — 125b Fragm., anf. קונה לב אוהב נפש שומר תבונה למצא טוב[.] בל"ב נתיבות חקק י"ה . . בל"ב פלאות חכמה נתיבות החכמה המה פלאות מכוסין, meist Erklärungen von א'ה'ו'י'; Ende: סלה האלפין אשר בפסוק אהי"ה אש"ר אהי"ה כנגד אחדות שלשה נתיבות הראשונות שהם שלשה אוירים נבדלים פנימיים. תשל"ח.

[6] 127 ספר חיי עולם, aber blos das Gedicht סלה יד ברואה, s. n. 40[16].

409. 120 f., grosse (68 ff. etwas kleinere) Quadrat, xv—xvi. J., mit Punkten, Accenten und Masora, wenige Wörter (zum Theil halbe) in der Zeile, wie in der HS. Reggio.

F. 5 ליקוטים מספר רזיאל מן ר' שלמה מולכו etc, so auch latein, ist aber ס' **האות**, ein prophetisches Buch oder Evangelium (Litbl. 6, 489) des Abr. Abulafia, beendet 1287/8. Anf. f. 71 את פי יהוה קדשי מהו (במקום מזו (Rand . . . אשבע בשנת שבע למלכות משיאח (יחר א') אדוני (מלא) המהפך בשמי גבהה לקש (גרדליא) בן שכלדליא לקראני יהני (במקום אדני) בשמי המחדש. Der Gottesnamen והו יליע (26b — 31) wird umgestellt (פלפס . . 46 bis 61); f. 66 scheinen die Worte אל שדי יהוה לצבאות Schluss einer Abtheilung; f. 68 beginnt wieder יהוה אלהי השמים שמע לעקת בני יעקב וישלח מבשר לעמו (מו) וזכריהו שמו (מו) הן העם המך אשר כל גוי שמהו וכל עם בזהו הן היום הזה יום בשורה לו הוא חכריהו המבשר רכב על ענן ואהודה בלבי ליהוה לעד. Dann 105 מחזה חדש הראני אלהי בשם מחדש על רוח מחחדש, worin eine alphabetische Anrede eines Heerführers mit einem Zeichen (אות) an der Stirne; zuletzt 119b ועתה בני רואיאל כה אמר לך יהוה אלהי ישראל כתוב את אשר ראות בספר וקראת שמו ספר האות והיה לאות לכל רואהו . . . Ende לאמר יהוה עמכם בשובכם אליו בשנת המחזה בלב שלה. In der ersten Stelle aus HS. Reggio 55[7], deren Copie bei Jellinek, Auswahl S. 18 Z. 3 (hier f. 78) lies: זכרי הוה, Z. 4 vor בספר l. ההם, nach בקדשו folgt שם אלהיו, dann das Uebrige, und wie bei Jell., Phil. und Kabb. S. ix, zuletzt פלאות[1]) חכמה ע"ד אותיות התורה מתוכם באר זכריה

[1]) In אות liegt wohl eine Beziehung zum Buche האות, welches demnach schon 1284 begonnen wäre. Jellinek bezieht die Wiederholung der prophet. Bücher und Ergänzung des halben Buches auf den Commentar a. 1285 (genauer Ende 1284, Land. 417, 3, hat 5045 ohne Beleg); s. jedoch oben S. 112, 114 vij, wo sich 1280—2 ergab. — Das Schlussdatum 1288 ist durch die Angabe, dass der Verf. 10 Jahre verhindert war u. s. w., nicht gesichert, da sie sich auf die Zeit von 1271 bis 1299 beziehen könnte; Ist etwa die Ergänzung des B. הפטרה gemeint, welche Land. (489 Z. 11, vgl. 491, 384, 417, 419) fälschlich auf das B. Sohar bezieht? Jedenfalls ist bei Jell. S. viij n. 7 der Titel פלאות חכמה zu streichen, wahrscheinlich beruhend auf Landauer's längst beseitigter Confusion mit Abraham b. Nissim (Jew. Lit. 308 n. 47, vgl. n. 37, C.B. 2274, 2648 über die Pseudomessiasse; Plagiat bei Grätz vij, 500). Vgl. וסוד אות (יו"ד) של שם הוא אות הנקראת(so) פליאות חכמה bei Gikatilia, שערי אורה 37b Mantua, 35 Riva.

Digitized by Google

השם המבואר ופרש השם המפורש ויחד השם המיוחד. Bei Jell. Z. 14 (hier 82b) nach כאלהים lies בָּאָלוֹת, für הנביא l. הַבָּרִיא, Z. 8 v. u. hier f. 85 מְסְטִינָא באי קוֹמְטִינא; s. Gh. 79E (und noch V. 245[7]); l. Z. ומגיני hier וּמְנַצֵּי. F. 113 nennt sich der Pseudoprophet בֶּרֶכְהְיָהוּ בן שַׁלְוִיאֵל (s. n. 285[2]); nach f. 70 wurde er **10** Jahre verhindert, als מבשר (Evangelist) zu erscheinen. Er verheisst den Untergang der Diener des Kreuzes קן הספק הגיע וחרבן עובדי סחי וערב בא (20); vgl. גיד קטן חקק סכבת עד אשר נהפכו בו לשונות שמים אשר באו לשמש זרע סחי וערב גג ס֯ט֯ן֯ (31), und הלשון היהודית והן יונית ולעזית לקשור כחש מטה ומעלה בשחי וערב כי כחש על .. ס֯ח֯י֯ ו֯ע֯ר֯ב֯ היה תלוי מחובר וקשור (40); verschiedene Anspielungen auf Aragon (ארגון מגלה בסטן? 15), Rom (16, 16b), 3 Könige des Osten, Süden und Norden (116 ff.), beziehen sich offenbar auf die Zeitgeschichte.

„Amplissimae reipub. Augustanae bibliothecae dono misit Ratisbonâ Elias Ehinger Aug. quondam Bibliothecarius mdcxxxvij.“

410. Perg., kl. Format, 260 f. und 3 eingeheftet, punktirte deutsche Quadrat.

Gebetbuch, Anf. und hinter f. 132, 148, 198 def.; f. 1 אזהרו מקומן, Sabbat und Feste schliessen f. 124 mit Priestersegen; f. 125: פזמונים (für נעילה die ersten Strophen von 18 Stücken); f. 131 הלוחות ביד; 133 Haggada; 149—193b Abot, dann זכרנו לחיים, Stücke für ר״ל; 222 אכתוב הושענות bis 247, dann 72 Verse und פרשת המן. — Die eingehefteten ff. 124 *bis*, 251 *bis*, *ter*, enthalten Kalenderbestimmungen und Privatgebete.

Neue Inschrift: „Lib. Precum de totum anuum“ (!) und ע״ב נכתב (so)175 נכתב בשנת ה׳ אלפים שמונים וחמשה לב״ע; f. 253b am Rand ein, zum Theil verwischter Vermerk ואחרו .. י״ג באב פה לפרט [Rand "ה "ו" מה] .. ב״ל אני יהודה .., wo פה nach dem Kalender nicht 5085; auch scheint der פרט zu folgen. Zuletzt (auf eingeheftetem Bl.): „Iste liber hebraeus post expulsionem hebraeorum ex Babenberge(so) In sinagoga eorum (Quae postea consecrata fuit in pulchram Capellam) repertus est. Hunc librum fratres ordinis praedicatorum mihi hartmanno Schedel doctori dono dederont Anno dom. jc 1502, die 27 Novembris Babenbergi Quem laceratum decorari feci ad laudem excelsi.“

411. Sehr klein, 215 f., Quadrat, bis 205 mit Punkten und Accenten.

Thomas a Kempis [oder ihm beigelegt] De imitatione Christi, bis K. 59 (Ende iv). Das Hebr. entspricht weder dem Genius, noch überall den Regeln der Sprache. Anf. מנח (!) כל הבל הבל. המרדפו לא מהלך בחשך. Ed. 1615 und s. a. nach de Backer, Bibliotheque des Ecriv. de la comp. de Jesus, Liége 1853, i, 489.

F. 1: Haec Versio fuit adornata a *Georgio Mayr* Jesuita Bavaro, nato in Höhenstadt [1565] et Bibliothecae ad St. Nicolaum comparata a Francesco ij: Praeposito hujus Canoniae; mit blasser Tinte 796; zuletzt: Constat 33 fl.

Digitized by Google

412. Kleinstes Format, Perg., 132 f., klein, schön, deutsch, an Gothisch streifend, xv. J.

[סדור] Hauptgebete des ganzen Jahres, zuerst Benedictionen, zuletzt הושענות, הגדה, endend mit כי לו נאה, dann הטבת חלום, und Abot, Alles ohne besondere Ueberschrift. — Der Codex hat wohl nur einen kaligraphischen Wirth, obwohl eine ganz moderne Hand vorne einige „Abweichungen von der gewöhnlichen Lesart“ notirt hat, darunter in der הגדה beim חכם die Lesart אחכם für אֹתָנוּ (so).

F. 1: Aug. Sebastian. noutzaeni (Anf. xvi. J.) אגמטום סנהפטיהום und Martpurgi. Zu Ende hat der Bes. einige sympathetische Mittel vermerkt, z. B. die Liebe zu erwecken u. dgl., auch ohne directe Angabe des Zweckes: לעשות כחסר ידעת.

413. Kl. Duodez, Perg., 283 f., sehr schöne, wohl ital. Quadrat, xv. J.; am Rand klein und ungleich. Anf. und Ende stark von Wasser beschädigt. Punkte (ohne Rafe) in Megillot und Accente im letzten grössten Theil des Pentat., gelb. Auf Vorbl. [סגמי?] . . הגיע לחלקי יחיאל, xvi. J.? — Quatrem. 36.

Pentateuch mit Rand-Masora; f. 248 Megillot, an Rändern des Pentat. die gewöhnlichen Haftarot, an denen der Megillot die übrigen.

414. 42, 10 und 37 f., wovon 22 ff. wahrscheinlich anstatt der herausgeschnittenen letzten (weissen?) Blätter hineinzuheften bestimmt. Vorne: „Par *Adry* professeur d'Hebreu“, vielleicht von der Hand, welche einiges Andere französisch notirte. — Quatrem. 35.

1 „Histoire de Joseph traduite littéralement sur le Texte Hébreu vis-à-vis le même Texte dont les Lettres sont representées ainsi: [folgt die Tabelle der hebr. Lett. mit der Umschreibung des Namens] lorsque la prononciation l'exige, on ajoute les lettres auxiliaires accentuées. lá-phé-ssí etc.“ Folgt Genes. 37—50 in der Weise des folgenden Anfangs:

Genese Cap. 37.

1. Et habita jacob dans la terre du pelerinage de-ses-peres la-terre de-chanaan.	1. Ouissíb Jâcób baréts méghouri abiou baréts chánân.
2. Telles *sont* les-descendens de Jacob . . . . (sic) Joseph agé de-dix-sept ans etoit conduisant avec ses freres + les-troupeaux et-etoit hai + des-fils de Bala et + des-fils de-Zelpha femmes de-son-pere, et-avait-rapporté leur-ignominie grande à leur-pere.	2. Ale tháládouth Jâcób . . . Jousáph bén ssíbâ-âssíre ssíne eie râe ath aêiou bátsan, auoua nâr ath béni Bélee ouath béni Dzalphe nassí abiou, ouiba Jousáph dábéthám râe al abiem.

Digitized by Google

[2] Histoire de Ruth ebenso, 10 f.

[3] Poetische Stücke der Bibel: Habakuk 3, Jes. 3, Palm 3 („Elalou-ie"), 4, 19, 137, Cantique de Moyse, Hiob 38—39, Jes. 14, Num. 23, 24, Proverbes („Méssilim") ch. 7, zuletzt (S. 19) bemerkt der Verf., dass er manchmal der Lesart der Uebersetzungen gefolgt sei.

[4] 20 Genesis bis 7, 3, in der Mitte abbrechend.

415. 175 S. — Quatrem. 34.

„Grammatica Hebraea Petrus Baulbroche Monachus" (Rückentitel).

Wappen mit Inschrift: „Bibliotheque de M. Thomas Langewin Escuier Sr. de Pontaumont Conseillier du Roi" etc.

***416.** 111 S. — Quatrem. 37.

Conjugations- und Declinationstabellen mit latein. Bemerkungen.

417. Perg., 78 f., kl. ital., xv. J.?

[1] סוד הסודות, angebl. von Aristoteles; s. 342[2].

[2] Avicenna, medicin. Compendium [קאנון לגיר], vielleicht übersetzt von Crescas Nasi, dessen Verse in Bisl. 17 (H.B. 6, 71). Andere Uebersetz. in n. 220[2]; vgl. P. 1124[2] (W. 3, 7)?

[3] 77 Meir b. Elasar (1304?) [הרע] מאמר העין über das böse Auge; end. וכן יעשו רוחניות הכוכבים קלחם בקלחם כשיתפשו בתוך והם בענין, unvollst.; H.B. 6, 72.

Bes. Benjamin Schemarja Sabb. Elchanan Arje מיניעי (radirt) ben Sam. oder Guglielmo Minerti figlio Samuel Schmerl. Zuletzt „Salomonis Silva . . . Ferrara."

418. Perg, 131 f., wie n. 417.

[1] פתרון חלומות של דניאל, Pseudo-Daniel (verbunden mit Pseudo-Hai?); H.B. 6, 92, auch zu [2]-[4].

[2] 10 Medicin. Fragment, citirt בן זוהר.

[3] 11 Gerson b. Sal., שער השמים, def.

[4] 118 Pseudo-Aristoteles, ס׳ האבנים; s. Rose, Zeitschrift für deutsche Alt. N. F. vi, 324.

Digitized by Google

Anhang I.

Tabelle zu Cod. 272 und 243.

[Die röm. Ziffer bedeutet Abschnitt, die arab. Pforte oder Kap., die Bruchziffer §. — Die in B vorhandenen Kap. sind von Blattzahl begleitet. A ij f. 24, iij 31b, iv 44, v 76b, vi 111.]

A	B	A	B
I 1 ^{2}	1, 2; 33	2 $^{1-23}$	76—7[2]); 86b, 77
2 $^{1-3}$	3—5; 34	3 ^{1}	78; 83b—86 Z. 4
3 $^{1-17}$	6—22; 34b	$^{2-5}$	79—82; 102—105b Z. 4
4 $^{1-14}$	23—6; 52	^{6}	83—5
— ^{5}	27—9; 56	(f. 100)	86, 87
5 $^{1-3}$	30; 58	4 $^{2-3}$	90
6, 7	31—2; 60	$^{4-5}$	91—2
8 $^{1-4}$	33—6; 63	$^{6-7}$	93
		$^{8-10}$	94—6
II 1	37; 66	^{11}	97—8
2	38—40; 69b	$^{12-14}$	99
	(Ueberschr. 38)	^{15}	100
3	41	$^{16-18}$	101
4	42—3	^{19}	102; 73
III Th. 1 K. 1	44	VI, 1	103 $^{1-3}$
0	45	2	— ^{4}; 105b
2	46	3	— ^{5}; 109b
Th. 2, 1	48, 47	4	— ^{6}; 114
2	49, 50	5	— ^{7}; 114b
3	51	6	— ^{8}; 118
IV, K. 1	52—3	7	— ^{9}; 119
2—6	54—8	(f. 131)	— ^{10}; 120
7	59—63[1])	8	— ^{11}; 125b
8—10	64—6	9—10	— [$^{12-13}$]
V, 1 $^{1-6, 9}$	68—75 (75 f. 86b)	0	104—7
$^{7, 8}$	74, 73; 86 Z. 4		

1) A. 7 hat 25 §§, wovon 1—11 B. 59; § 12, 15, 16 B. 61; § 13, 14 B. 62 (§ 1, 2); 17 B. 63; 18—21 B. 59 (§ 12—15); 22—3 B. 62 § 3—4; 24 B. 60; 25 B. 62 § 5. — 2) K. 76 hat 30 §§, 29, 30 f. 101b zwischen der Vorbemerk. zur Heilmittelsammlung (K. 77), welche in A. f. 88b beginnt.

II.

(Cod. 343 f. 30; s. oben S. 154.)

על ידי שבשביל שבעונותינו שרבו נתמעטו הלבבות, וחשכו הרואות בארובות השמים נפתחו לחכמים הראשונים היה לבם כפתחה של אולם ומגיע שכלם למעלה מגלגל ערבות היה משיגים בחכמתם וברוחב לבם מה שיש ביכולת בעל חמר להשיג בידיעת עלת העלות וסבת הסבות, ולבנו היום כפי מחט סדקים ובני עליה הם מועטים והן רבים עתה עם הארץ לאלפים ולרבבות, את פועל ה׳ לא הביטו ומעשה ידיו לא ראו ואת״ו (ורז״ו?) שזה הפסוק בא לרמוז על דבוק המאורות ונכחותם והקדרותם והנמשך לזה מהתקופות והמזלות. והנה החכמה הזאת היא עטרת ראשנו בין האומות כמו שכתוב בתורתנו הקדושה כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו׳ היא משתכחת יום יום כי אין איש שם על לב ללמוד ממנה כי אם מתי מספר, אחד מעיר ושנים ממשפחה, אם מצד עומק החכמה וכבדות המלאכה, אם מצד טרדות הזמן וקורותיו. ולכן השתדלו החכמים האחרונים אשר היו זה זמן מועט לפנינו לשים מגמת שכלם לפסול לוחות כראשונים. אך שתהיינה קטנות הכמות והטורח לחשב בהן, כמו החכם השלם ר׳ עמנואל בן יעקב בעל הכנפים זצ״ל יסד לוחות מה טובו ומה נעמו ומה עצמו ראשיהם לדעת בהן בנקלה ובקצור נפלא לפי מה שעשו הקדמונים מולדות ונגודים שוים ואמתים ומקומות המאורות הגבולים בעתים ההם וקדרותם, ולהפלגת קלות מלאכת אלו הלוחות קרא אותם כנפי נשרים. ועם כל זה גם אלה תשכחנה כי אין לאל ידינו להתעסק בהן כי אם מעט מהמעט והוא בטל במיעוטו עד שזה ימים ושנים לא היה נודד כנף יפרוש כנפיו יקחהו לחשב אפי׳ מולד או נגוד, והם פורשי כנפים למעלה מעשרים דלא שלטא בם עינא, אולי הסבה לזה מצד כי יראה בעיניהם שהלוחות ארוכות מאד ושהמלאכה מרובה ותכבד העבודה על האנשים הן לכתבם הן לחשב בהן, באתי אני הצעיר שמואל הקטן ברי׳ שמעון כנסי המכונה ללעוזות שמייל אשטרוק[1] דאשקולא ואמרתי אל לבי אם יתכן למצא איזה דרך לקצר כמות אלה הלוחות וקצת המלאכה עם אכותן עומדת על מכונתה יהיה טוב מאד, וחתרתי וחקרתי ודרשתי. כפי קוצר ידיעתו [ידיעתי] בלוחות מתחלפות ויגעתי ומצאתי דרך קצרה וקצרה[2] לכלולי הכנף השני שיש בו כ״ד לוחות לששה והכנף החמישי שיש בו י״ב לוחות לשבעה, והמלאכה יותר נקלה, אך ביתר עסקי הכנפים ועניניו לא שלחתי את ידי והלא הם כתובים על ספר דברי

---

1) Hier ist etwas in kleiner Schrift, wie נול (schwerlich מל׳ für ד in דאשקולא). — 2) Anspielung auf ארוכה וקצרה.

Digitized by Google

החכם המחבר בקצור ממנו תראו וכן תעשו. והן קצרה ידי מאלה הלוחות יותר ויותר מהחצי והאמת על עמדה עומדת האמנם אל יאמר אומר ואל יחשדני שומע כי באתי לעשות מעשה לסתור ולקצץ בנטיעות ולכרות ארזי הלבנון ולפסול לוחות זה החכם ולשבר אותם לעיניהם. חלילה חלילה לי מעול אבל באתי לחזקם ולקיימם כפי כחי בראותי שכמעט שבת מאנוש זכרם כדי שלא תהא נוצתם נושרת מכל וכל והרוצה לקצר וללכת בדרכי זה הקצר תבא עליו ברכה. וחחדל יחדל וילך בדרך החכם המחבר ויבא לחסות תחת כנפיו גם ברוך יהיה מי יתן וירבו כמותו בישראל. למען יספיק קצור זה לכל מאן דצריך אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה נבון הוא לו שיכתוב המצטרך לבד מביאור המחבר על שמו עם מה שהעירני רוחי לעשות כמו שיסדתי פה וכן יכתוב הכנף הראשון והשלישי והרביעי והששי כל אחד במקומו עם הקצור שלי מהשני והחמישי וזה החלי בעזר הבורא ית׳ וית׳ שמו אמן אשר שם כזאת בלבי. אמר המחבר הכנף הראשון לדעת בו מולדות ונגודים השוים ומקום המאורות השוה וכו׳ עד וזה מספיק לך בידיעת ענין הכנף הראשון. אמר המקצר הכנף השני כללתי אותו בשש לוחות . . .

III

(Cod. 343 f. 245b; s. oben S. 160.)

דע כי זה המחבר חשב מקום לבנה השוה לחצי היום האחרון מכל שנה ושנה מע״ו שנים מתחילות לחצי היום האחרון משנת אלף ושלש מאות לחשבון הנצרים ועשה מהם לוח אחד שנה שנה עד ע״ו ואחר הלוח ההוא עשה לוח אחר לדעת מהלכה השוה לחדשי השנה ולימיהם לחצי כל יום ויום. ואחר עבור ע״ו שנים ההן תחזור לראש ויחזור חלילה אך שהוסיף בעד כל כוכב ג׳ מעלות. ויש לך להכנס בשנה הקודמת לשנה שאתה רוצה בה וביום החדש שאתה דורש ולהוסיף ג׳ מעלות בעד כל סבוב שלם שעבר משנת שרש הלוחות עד השנה שאתה בה והיוצא מזה הוא מקום לבנה השוה לחצי היום ההוא פחות ז׳ מעלות מ׳ דקים ואין לך לחבר אותם עם היוצא כי הם יודעו במה שהצטרך להוסיף בידיעת מקומה האמתי אשר יתבאר.

לדעת מקום לבנה האמתי. דע כי זה החכם חשב חק לבנה מתוקן לרצ״ד חדשים ירחיים מתחילים מחדש ניסן משנת שרש הלוחות ובקצת לוחות

לא תמצא כי אם צ״ח חדשים אך הכל הולך אל מקום אחד כי רצ״ד חדשים הם ג׳ הקפים מצ״ח חדשים וחוזרים חלילה עד שתוסיף בעד כל הקף מצ״ח י׳ מעלות ודק אחד ומ׳ שניים שוה לג׳ הקפים מזל אחד וה׳ דקים ואחר אלו החדשים חבר י״ב לוחות רשום על כל אחד מהם תקון לבנה המחובר והנה זה המחבר לשון קצרה דבר כי סמך על המבין מדעתו ואנחנו לא נדע מה נעשה באלו הלוחות איך נתעסק בהן לעת הצורך הן בתוך הרצ״ד חדשים ההם הן אחרי עברם כי לא פורש מה יעשה. ואני הצעיר שמואל בר׳ שמעון כנסי המכונה שמייל אשתרוק דאשקולא ההולך אחרי זנבות משרתי החכמים יודעי דת ודין ללקט אורות בשדה חבורם שאלתי זה ימים רבים ושנים לכמה חכמים גדולים ידם בכל ובפרט בחכמת (sic) הזאת איך הם משתמשים בידיעת מקום לבנה האמתי באלו הלוחות ואין מגיד לי רק שאמרו שזה מבולבל ומסובך מאד, ובראותי כי אין פותר אותם אלי ושכמעט אבד זכרם נתתי אל לבי לחקור ולדרוש על זה ושמתי מגמתי להקים כפי כחי סכתם הנופלת ומצאתי אחר העיון עם עזר כתבים מעטים שראיתי בקצת לוחות על זה הדרוש זה הדרך אשר נעלה בה. ואמרתי אני אל לבי לבאר הכל ברחבה, ולמען דעת כל עמי הארץ לחשב בהן לזמן הבא ותהיה לנו אור הלבנה כאור החמה ולא נלך כסומא בארובה, ויצא המכוון מאתי מן הכח אל הפועל יתברך האל נחני בדרך אמת הבוחר בעמו ישראל באהבה אמן אמן.

דע כי באלה הרצ״ד חדשים או הצ״ח קדם זכרם תמצא מספרם רשום עליהם ותחת כל מספר תמצא אות אחת והאות ההיא היא יום השבוע אשר בא בו אז יום החדש השמשי הכתוב תחת האות ההיא המשל הנה תמצא בחדש הראשון כתוב ג׳ ותחתיו כ״ב מרס ר״ל שאז היה כ״ב מרס ביום ג׳ . .

Register.

[**A.** bedeutet Abschrift, **C.** Commentar, **Exc.** Excerpt, **Fr.** Fragment, **ps.** pseudonym oder unecht, **üb.** übersetzt. Cursivlettern bedeuten Nichtjuden. Der hebr. Artikel ה und ספר (Buch) sind weggelassen, die fette Ziffer bedeutet die Hauptstelle, wo es nicht die erste ist.]

Abba Mari (??) ביאור פתיחת אקלידס 91.
Abbas (Abu 'l-) Ahmed b. Kasim, log. Quaest., 353 (S. 14).
Abdo'r-Rahman (abu) b. Tahir, log. Quaest. 36[17].
Aberlipa b. [Benj.?] Kohen 401[6]e.
Abigdor, s. Abraham Abigdor.
— Zarfati, Excerpte 92[3]b.
Abraham Abigdor סגולת מלכים 44. פי׳ מבוא מלחמות מלילה (zu Averroes) 63[3-5]; üb. מבוא הנערים u. פרקים v. Arnald de Villanova, מבוא במלאכה v. Bernart Alberti, Comp. v. Gerard de Solo in ix. Almansoris v. Razi, Bearbeitung der Logik v. Petrus Hisp.
— Abulafia אור השכל 40[14], 59[3], 92[14]. האות 409. איש אדם 285[2]. אמרי ספר 28[4], def. [רמזות לס״ת] 40[18], **285[3]**. C. ברית 285[2]. גן נעול 58[4]. C. הפטרה u. חותם הפטרה 285[2] vij, viij, Fr. 43. וזאת ליהודה 285[9]. C. חיים 285[5]. חיי הנפש 408. חיי העולם הבא (פי׳ השם המפורש, עגולים) Fr. 40[16] (Gedicht 408[6]). C. הישר 285[2] vi, Fr. 43[12]. C. מלין **285[2]** i. כי אלהים anon. 10[2]. (פי׳ הנ׳) סוד דרכי הנקוד 11[10], 54[2], 215[2]. [סוד עשר ספירות העומר 54[3], 215[3]?]. סתרי תורה 28[3], 33, **341[7]**, A. 56[2], Fr. 11[12]. C. עדות 43[12], **285[2]** iv. (פירוש ספר רזיאל 285, theils 43). לירופים 322[8].
— אכ״ף Geomantie 294[3] A.
— Asulai חסד לאברהם 332.
— Bedarschi נקבה 338[5].
— Bibago פירוש מש״ה (zum mittl. C. v. Averroes) 357[6] (A. 57[2]).
— Chassan קבלה מענין התפלה 56[21], 92[26], **357[2]**.
— b. Chijja חשבון המהלכות 36[10]. יסוד התבונה ומגדל האמונה 36[16]. (ס׳ התשבורת, חבור המשיחה והתשבורת) חכמת השעור 256[5], 299[2]. (מגלת המגלה) סוד הגאולה 10[3]. עבור 36[5] (כדור). Fr. 91[8]. צורת הארץ 36[4], 47[12], 294 (חזיון), 340.
Abraham ibn Cisdai üb. אגרת תימן v. Mos. Maimonides, [בן המלך והנזיר] deutsch v. Anon. 347, יסודות v. Isak Israeli, תפוח 107[2], 201[3], 210[11], 342[4].
— Comti, über Finsternisse 261[12].
— b. Daud אמונה רמה 201[7]; u. s. עשרה גליות.
— b. David שער הקדושה aus בעלי הנפש 47[3], — ? zu Aboda Sara 149.
— b. David (pseud.) C. יצירה 22, 115[3]; Fr. Einl. 92[6], 112[25].
— ibn Esra אגרת השבת 369. אחד 36[6]. גורלות (ps.?) 228[8], 294[3] E., 299[5], [חיים s. Tit.]. כלי הנחשת 299[4]. ij Rec. 249[5], 256[2]. (יסוד) המספר 43[9], 150[5]. Fr. 33[3]b. ערוגת המזמה ופרדס החכמה 239. [סוד] השם 53[10] def., 150[3] def., 307[4]. שפה ברורה 47[11]. [תחבולה] 341[5]. Tabellen üb. Mondbreite 343[23], üb. Sonnendeclin. 343[29]; üb. דקדוק (3 Schr.) v. Jehuda Chajjug.
פירוש C. (Genesis 26) 65. Exod. 3[15], פי׳ המספר 256[3]. Exc. aus i. Rec. Pent. 92[8]. Psalmen 260. Megillot 364[2]. Kohelet Daniel 243[5.7]. [Esra, s. Mose Kimchi]. Epigramm 370.
(Astrologische Schriften 202) טעמים a 202[3], b 45[5], 202[2], 304[4]. מאורות 202[7]. מבחרים a 45[7], 202[8], 304[6], b 202[14]. מולדות 45[4], 202[5]. משפטי המזלות 45[3], 202[15]. עולם a 202[9], 304[1], b 202[13], 304[8]. (üb. Maschallah) בקדרות 202[11], 246[10], 304[9]. ראשית חכמה 45[8], 202[1], 304[5]. שאלות 45[6]; Th. v? 202[6] def. 304[3]. Th. iij (כללי הש׳..) 202[12]. (üb. Maschallah) 202[10], 246[10], 304[5]. Horoskop 202[4], 304[2].
— Genilla (?) Atorgo, grammat. Gedicht 241[2].

Digitized by Google

Abraham aus Köln כתר ש"ט 59^{6} (def.), 246^{5}, **341**^{17} (A. 56^{12}). Fr. 356^{6}, cf. Menachem, Schüler Elasar's.
— Maimonides (?) Recept 111^{3}.
— Sacut (לוחות) 109.
— b. Sal. Selama, über Vergeltung 47^{r}d.
— b. Samuel, Hiob deutsch 306.
— aus Sarteano שירה 312^{9}.
Abu, Abu 'l, s. das folg. Wort.
[Achitofel, ps.] Loosbuch 235^{6}.
Adelardus Bathoniensis, s. Berachja.
Adry (?), Hist. de Joseph etc. 414.
Aflah (abu) מאמר 214.
Ahron, über אהיה אשר אהיה 11^{6}.
[— פרדס, s. unter 37^{3}.]
[— b. Abraham שמות הגדולים?] 358^{2}.
— b. Elia עץ החיים 49^{4}, 56^{19}. Gedicht 43^{17}.
— ha-Levi, über Alfasi 237.
Akiba (ps.), s. אותיות. Zaubermittel 246 f. 251.
Alberti, s. B rnart.
[*Alcandrinus*] 73^{2}. — 228^{2}.
Alcaus (Alcharius, Algani), s. Johannes Pauli.
Alexander Aphrodis. מאמר בנפש, nach Ishak b. Honein [h. v. Sam. b. Jeh.?] 389.
— (v. Tralles?) פראטיקה [h. von Anon. aus Avranche] 275^{8}.
Alfons לוחות, h. v. Mose aus Nismes 126.
Ali ibn Ridhwan אגרת המוסר, s. Aristoteles. העמוד בשרשי הרפואה h. v. Kalonymos b. Kalon. 44^{2}. פירוש מה שנקמס מס' גאלינוס ביסודות 228^{4}.
Anatoli כתב 239^{2}.
— Casani, Hymnus 210^{4}.
Anonymus [aus Avranche 1197—9] [Elia?? s. 111^{7}], üb. aus dem Latein.: Constantinus Afer [ibn al-Dschezzar] המעלות, Viaticum (יאיל נתיב, und Auszüge mit Platearius und Alexander's פרטיקא?), השלמת הטבע, Gerard כנוסים, Hippocrates הכרות, Isak Israeli [nach Constantin] מסעדים, und שתן? Johannitius (Honein) מבוא? Nicolaus Praepositus מרקחות, Theophilus שתן.
— b. Elieser gen. מלאה ליערין, üb. ibn Zohr מזונות.
— ben Salomo פירוש שה"ש 56^{18}.
Aretin (Leon.) Varr. aus Aristoteles, Oekonomik 263^{4}.
Arib [od. Garib] יצירת העובר Fr. 220^{8}, 295^{6}.
Aristoteles (ps.) אבנים 418. אגרת המוסר nach Ali ibn Ridhwan h. von Jeh. Charisi in אגרת מעה עוז 150^{7}. h. v. Schemtob Palquera in ראשית חכמה. אויקונומיקא 263^{4}. סוד הסודות aus dem Arab. des Jachja ibn Batrik 342, 417, Fr. 210^{13}, 246^{17}. די קוזיז (od. סבות, טוב הגמור, פרקי אלהיות) h. v. Jehuda Romano 120. שאלות הטבעיות aus dem Arab. des Honein 297^{6}. Compend. סיבה והיקיליה [aus Avicenna שפא? nach Salomo b. Mose Melgueiri?] 263^{2}. (תפוח vom Tode Aristot., s. Abraham ibn Chisdai), — s. auch Averroes und Jehuda b. Jechiel.
Arnaldus de Villanova הנהגת הבריאות h. v. Isr. Caslari 288. מבוא הנערים h. v. Abr. Abigdor 296^{2}, 297. פניס במשפט h. v. demselben 249^{10}. פרטיקא Exc. 277^{2}. פרקים (Parabolae) h. v. Abr. Abigdor 286, 297^{4}. — (Curae? 288^{2}. Fr. 27^{3}. Exc. 295^{6}). מבוא (Tabula super vita brevis), s. Gabriel. [üb. רפואות הלביות v. Avicenna?]
Asaf b. Berechja (ps.) רפואות 231. Fr. 245 f. 144b.
Ascher b. David הייחוד 11^{6}, and. Rec. פירוש השלש עשרה מדות 43^{15} def., 92^{24}. פי' השם המפורש oder פי' הספירות anon. 209^{2}, A. 53^{2}. Exc. 112$^{30\cdot34}$, 341^{14}; A. 56^{9}. — 54^{4}, **215**^{4}.
[Ascher b. Jechiel, s. תוספות חולין 236.]
Asriel, Antworten 240^{2} (A. 311^{5}). Fr. 11^{5}, mit C. בעל השואל והנשאל 11^{3}, 92^{7}, 221^{2}.
Asseline, Jo. Renatus, Psalmi lat. cum Comm. 360. Thesis theol. 377.
Astruc Remoch (?) כתב 312^{6}.
Averroes. (*Philos. Schriften*) Bearbeitungen des Aristoteles: *a*) Compendien (*Paraphrasis, Summa, Epitome.* קיצור); הגיון h. v. Jakob b. Machir 281. שמע (כללי) h. v. Mose Tibbon 108, 208, **281**^{2}. (כללי) השמים והעולם v. dems. 108, 208^{3}, 281^{3}, h. v. Salomo ibn Ajub 31, 234, 371, 387^{4}; ergänz. Abhandl. 31. אותות עליונות h. v. Mose Tibbon 108^{4}, 208^{3}, 281^{5}. כללי ס' הנפש v. dems. 108^{5}, 208, 281^{6}. החוש והמוחש v. dems. 73^{3} def., 108^{6}, 201^{4}, 281^{7}. מה שאחר הטבע v. dems. 108^{8}, 244^{3}, 281^{8} (mit Nachtrag). — *b*) mittl. Comm. zu מאמרות, מבוא h. v. Jak. Anatoli 64^{2}, 388$^{2\cdot3}$, 106$^{1\cdot2}$. מליצה 64^{2}, 106^{3}. היקש 106^{4}, **244**.

Digitized by Google

מופת 106[5], 244[2], 307, Fr. 125. נלוח, הטעלה h. v. Kalonymos 26[4.5]. 106[6.7], 284[1.2]. (Supercomment. und Bearbeit s. unter Abraham Abigdor, Jehuda b. Jechiel u Lewi b. G. — ב״ ק׳ מבוא anon. 307[11]. מליצה u. מופת 46[3]). — שמע h. v. Kalonymos 30[2], 73, 310, 341[2], 352, Fr. 151 v? (Supercomm. s. Isak Albalag, Bonsenior). הויה והפסד h. v. Kalonymos 73[5], 387[3]. אותות עליונות h. v. dems. 30[3], **372**. נפש h. v Mose Tibbon 32, 73[2], 125 (mit Nachtrag), 387 def. מה שאחר הטבע h. v. Kalon. 30, 226, **244**[4]. (Supercomm. s. Abraham Bibago — Noten zu den phys. Schriften s. Levi b. G.) — c) grosser Comm. (ביאור ופירוש) zu מופת h. v. Kalonymos 32[2]. שמע [h. v. dems.] i, ij 91[4], ij u. Anf. iij 307[7]. מה שאחר הטבע [h. v. Mose b. Sal.] bis v K. 12, 65[8].

Plato הנהגת המדינה h. v. Samuel b. Jeh. 308. — השאלות הדבריות h. v. Samuel b. Jeh. 36[17], 353. דרושים הטבעיים [h. v. Kalonymos??] mit C. v. Mose Narboni 31[7]. דרושים בטבעיות ובאלהיות ohne C. 36[18]. [אפשרות הדבקות od. מאמר בשכל ההיולאני] mit C. des Mose Narboni 108[10] def., 110[3]. Kleine Abhandl. mit C. desselben 110[3]. מאמר בשכל ההיולאני Fr. h. v. Todros 308[3]. מאמרים (3) über den Intellect [h. v. Sam. Tibbon] 125[4], 387[2], (2) 65[7].

(Medicin.) מאמר בחריאק 29[3]. קלייע [l. כליאה] 29. סרפים כוללים . . . בסמים 44[5]. — (*Astronom.*) [קיצור אלמגיסטי h. v. Jak. Anatoli] 31[4].

Avicenna [קאנון לב״ר] הסדר הקטן h. v. Mose Tibbon 220[2], [von Crescas Nasi?] 417[2]. קמ״ב לב״ר 87[2], 280[7], = רפואות הלביות aus Latein. [des Arnald de Villanova?] 373[2] קאנון i Fr. 27[5], ed. Uebersetz. (B. i u. Anf. ij h. v. Josua Lorki, s. 373, B. iij—v v. Natan) 87. B. iij. Fr. 275[4], 302. B. iv. Fr. 373[1] c. B. v. 292, 302. — B. i v. Natan 127. Comm. s. Jesaia b. Isak u. Schemtob Schaprut; anon. 39[2], 46[4], 49[2], 247, 356[4]. השמים והעולם [aus שפא?] h. v. Salomo b. Mose Fr. 107[4]. [שינה והיקיצה aus שפא? s. Aristoteles.] נצח über Eintheilung der Wissenschaften 281[1] B.

Badsche (ibn) הנהגת המתבודד, Skizze v. Mose Narboni 59.

[Baruch b. Isak התרומה] ל״י הלכות 146[2].

Batlajusi (abu Muhammed Abd Allah) עגולה רעיונית h. v. Mose Tibbon 201[6].

Baulbroche, Petr. Gramm. h. 415.

Beckius, Mattth. Fried. ערוך 204.

Ben Sira [ב״ס] mit Erläut. 315[14].

Benjamin b. Jehuda פירוש משלי 60[2]. פי׳ על עזרא 60[3].

— לע״ז, Zusätze zu רש״י 148.

Berachja b. Nitronai [ha-Nakdan] דודי ונכדי [nach Adelard's Quaest. natur. auch ס׳ השאלות] 42[2]. מצרף 65[4]. משלי שועלים 207[3].

Bernart Alberti מבוא במלאכה h. v. Abr. Abigdor 297[2].

Bitrudschi (Abu Ishak ibn el-B.) מאמר בתכונה h. v. Mose Tibbon 150[2].

Blanchinus (*Bianchino* יוחן דבלאנקינו) Joh., Canones zu astr. Tafeln 31[9]

Boeschenstain, Joh. Vocabul. h. 259[3] (Diffinit. praedicab. 329[2]?). Verschiedenes 401.

Bonsenior, Anm. zu Averroes' mittl. C. Physik 341[2].

Br . . . . (ברלאקון?) — הנהגת האדם בגיהו h. v. David Jaisch 263[3].

Chajjim Kohen, Kabbalistisches 331, 333.

— Obadja b. Jakob בא״ר ע״ב חיים 46[2].

— Vital (allgem. Tit. תולדות חיים) קוף הד׳ . . . מעץ חיים מדרושי נשמות וגלגול 319[6] = גלגולים א׳ 335. גלגולים ב׳ 319[8], 335[2]. דרושים 333[3]. דרושים על הגלגולים 319[5], 335 f. 141. טעמי מצות i u. ij = פרי עץ חיים 336. כוונות (Th. i) 319[10], 331, 333. Th. ij 333[2], 337 ליקוטים 319[11]. ליקוטי הקדמות עץ חיים 238, 319, 331; dazu הגהות 330, Index (zu [4-14]) f. 100b; Verschiedenes aus ע״ח 333[4.7]. פירוש מאמרי הזוהר 334. פי׳ ספר דמצניעותא 319[4], 330[4].

Chalafta b. Mose, s. 343[13].

Chammai העיון 408[2].

Chananel פירוש מס׳ פסחים 227.

Chanoch b. Bechai al-Constantini תיקון הכור הענור 142[2], Fr. 109[2].

— b. Salomo al-Constantini מראות אלהים 201[5], 239[3].

Chisdai Crescas אור ה׳ 301, 303.

[— ha-Levi, fing. s. Scheschet b. Isak.]

Chiskija b. Jakar, Noten 120[2].

— b. Manoach חזקוני 224.

Digitized by Google

Constantinus Afer השלמת המזג והטבע h. v. Anon. aus Avranche 295^{11}; üb. [ibn ol-Dschezzar] Viaticum, [desselben אלעתמאד h. v dems. Anon.] מעלות 295^{10}, 297^{8}, Fr. (ארבע לוחות) 288^{5}, Hippocrates' Aphorismen, Isak Israeli מסעדים.
Costa b. Luca המעשה בכדור הגלגל h. v. Jakob b. Machir 246^{2}, 249^{8}, 261^{8}. üb. arab. Hypsicles (B. xiv — xv Euclid s. d.).
[Crescas Nasi, üb. Avicenna קאנון כגיר?]

Daniel (der Prophet, ps.) חכמת דניאל 228 f. 101b. סימני הרעמים 228 f. 43. פתרון חלומות 418.
David b. Abraham, Fr. 401^{6} g.
— ibn Bilia b. Jomtob, üb. Johannes Pauli מאמר בסגולת עור הנחש.
— b. Daniel, Brief 341^{4}.
— b. Immanuel פירוש הגולגלות 299^{6}.
— ibn Jachja לשון למודים 72. — כללי anon. 328^{3}.
— ibn Jaisch b. Sal., üb. הנהגת האדם נביתו v. ברלסון 263^{3}.
— Kimchi [פי' עה"ח] 28. פי' נ"ך 93. [פי' תלים דה"י] 363. סרסים 139, Anhang (פי' דניאל) 242^{4}. — (ps.) ערוך 131^{8}.
— ibn Nahmias, Notiz zu צורת הארץ 36^{4}.
[— de Rocca Martina] זכות אדם הראשון 26^{8}.
Dschaafer (abu) b. Sabik . . . מאמר 31^{7}.
Dschezzar (ibn al-), abu Dscha'afer Ahmed b. Ibrahim, אגרת aus d. Lat. 214^{5}. אגרת בשכחה h. v. Natan 253^{2}. צידת הדרכים (הולכי) [זאד אלמסאפר] h. v. Mose Tibbon 19, 295^{14}. aus Constantin's Viaticum [h. v. Anon. aus Avranche] u. d. T. יאיר נתיב angebl v. Is. Israeli, Fr. 275^{1}, andere Uebers. [v. dems. Anon.?] 275^{8}. [אעתמאד] s. Constantin מעלות.

Efraim (?) פנלירא, s. 319 f. 159, 330 f. 127^{6}.
— b. Simson, Pentateuchcomm. 15.
Elasar b. Mose ha-Darschan ליקוטים מס' הגימטריאות 221^{10}.
— Worms ה' הכסא, ה' מלכים, הלכות מטטרון, ה' החכמה, ה' הנבואה, ה' הדבור, ה' הכבוד 81$^{2-8}$, ה' כסא הכבוד 43^{14} c. חכמת הנפש 81^{12}. סודי רזייא 24^{7} def., 81. שם 81^{9}, and. Rec. (עשר הויות) 92, 43^{14} b, 285^{4}. סדר המרכבה (interpol.) 330 f. 99b. בערי הסוד הייחוד והאמונה 92$^{2.3}$. [פי' האותו 92^{12}?]. פי' האדרת 346^{4}. פי' ס' יצירה 81^{10}.

Elia (d. Prophet, ps.) ספר אליהו 222^{11}.
— (??) s. Anonymus aus Avranche.
— Gedicht 295^{13}.
— (Chajjim) b. Benj. aus Genazzano אגרת חמודות 112 (über אליי ב"י 112^{2}?). ויכוח 312^{5}.
— Levita זכרונות 74. [מסורת המס'] 322.
— (b. Sabbatai?) קינות 210^{16}.
Elieser Aschkenasi 312^{2}.
— ha-Gadol (ps.) ארחות חיים def. 112^{24}.
— b. Jose ha-Gelili פרק ר' אליעזר 222^{3}.
Elischa מפתח הרפואה Fr. 275^{6} [vgl. Bes. 108?].
Eljakim פי' מס' יומא 216^{3}.
— Verse über מורה 239^{7}.
Esra (d. Prophet ps.) מקורת 112^{47}.
— Gatigno סוד ה' 15^{2}, 57.
Euclid יסודות od. שרשים arab. v. Ishak b. Honein, emendirt v. Thabit, Hypsicles (xiv, xv nach Arab. v. Costa?) h. v. Mose Tibbon (mit Lesarten aus Heddschadsch's Bearbeitung) 36, 91^{2}, v. Jak. b. Machir 130? Vorr. 91^{2}. Wesentl. Inhalt von i (Lehrs. 1—32) 31^{8}. B. i—ij, 10 (Jehuda b. Sal. Kohen מדרש החכמה?) 246^{5}. Zusätze aus arab. Texten v. Josef 36^{2}. חבור המנעים [nach Arab. des Ishak b. Honein, emend. v. Thabit?] 36^{21}. מראים 36^{22}.

F*arabi* (al-), Abu Na'sar Muhammed, אגרת בסדור קריאת החכמות [h. v. Kalonymos] 308^{5}. אגרת בהלעה לח' ההגיון 307^{9}. Compend. der Logik 307^{10}: אומנות כלוח u. (הטעאה) ספסטיקא [h. v. Jakob b Abba Mari] 26^{7}-^{8}, 110^{7} def., 110^{6}, 244$^{5.6}$. Log. Exc. 289^{10}. התחלות הנמצאות h. v. Mose Tibbon 234^{2}. מאמר במהות הנפש [h. v. Serachja] 120^{5}. מאמר במספר החכמות h. v. Kalonymos 308^{4}. מאמר בשכל והמשכיל והמושכל h. v. dems. 125^{5}, 308^{2}. פירוש פתיחות des Euclid [h. v. Mose Tibbon?] 36^{2}, 290. פרקים 297^{10}, andere Uebers. 307^{9}. Medic. Fr. 134^{2}.
Farissol Botarel, s. Mose F. B.
Fazari, Loosbuch 235^{4}.
Fergani אלפרגאני (קיבוץ אלמגיסטי) h. v. Jakob Anatoli 246^{12}. — Comm. s. Mose Chandali.

Gabriel [Kohen aus Lunel?], Noten zu מנות ארבעה Exc. 253^{3}.
Galen הנהגת הנער הנכפה nach Arab. des

Digitized by Google

Honein 295^{4}. חלאים והמקרים desgl. h. v. Serachja 111^{9}. יסודות על דעת אבוקרט desgl. mit C. v. Ali ibn Ridhwan s. d. — (sp.) הקיבת מראות השתן nach Honein 245. כפס h. v. Jehuda al-Charisi 107^{3}. Spanisches über Chirurgie $291^{5\cdot 7\ 8}$.

Gazzali, abu Hamid Muhammed כונות הפילוסופים (Logik) 57^{1}, 64, 110, 121. Vorr. des Jeh. Natan 121^{2}. Comm. s. Isak Albalag, Mose Narboni u. 2 anon. $296^{7\cdot 8}$. מאמר בתשובת שאלות h. v. Isak b Natan 36^{18}.

Gerardus [Bututus?] כבוסים h. v. Anon. aus Avranche 245^{3} def., 27^{4}, 49^{6}.

Gerard von Cremona, s. Mordechai Finzi. — (v. Sabionetta) טיאוריקא 249^{4}.

— *de Solo*, Practica in ix. Almansoris v. Razi, s. d.

Gerson [b. Jeh.] zu (letzt. Cap.) Joma, Taanit, Moed Katan 216^{2}. תקנות 95^{7}.

— b. Salomo שער השמים 65^{7}, 418^{3}. Fr. 125^{4}, 295^{12}.

Gordon (Bern. de) ליליום די מידסינא שושן הרפואה h. v. Jekutiel b. Sal. 85, 123. הגור בהנהגת החדות 85^{2}. לוח התחבולה 85^{3}. (פרונוסטיקא, נבואת הרפואה) גבולים 85^{4}, and. Uebers. ימים גבוליים 280^{6}.

H*abib* b. Babriz, s. Nicomachus.

Hai Gaon (ps.) אגרת לכהני אפריקי 210^{14}. פי' השם 81^{9}. רפאות 228^{6}. תשובת שאלה 112^{26}. [פתרון חלומות] 418.

Hamenuna (ps) תפלה 81^{9}.

Harrani, Medic. 295^{7}.

Heddschadsch [Jusuf?] b. Matar, Lesarten zu Euclid's Elementen, s. d.

— (abu 'l-) b. Talmuz, log. Quaest. h. v. Sam. b. Jeh. 36^{17}.

— — s. Josef ibn Aknin.

Heitham (ibn), abu Ali al Hasan, פירוש פתיחת des Euclid h. v. Mose Tibbon 36^{3}, 290^{2}.

Hillel b. Jakob Kohen, C. zu spät. Proph. 365—6.

— b. Sam. תגמולי הנפש 120^{2}.

Hippocrates הכרות וחידות והשגחות [h. v. Anon. aus Avranche] 111^{7}. פרקים latein. [Constantinus] 270^{3}, [h. v. Mose Tibbon?] 270^{3}, mit C. v. Mos. Maimonides (s. d.) 275^{5}. Spanisches (Chirurg.) $291^{5\cdot 7}$.

Honein b. Ishak (Joannitius) מבוא [h. v. Mose Tibbon] 250, 270^{2}, aus Latein. [v. Anon. aus Avranche?] 270^{1}; Inhaltsübersicht Fr. 275^{10}, span. Bearb. 291^{2}. [מוסרי הפילוסופים] h. v. Jeh. Charisi 43, 342^{3}, Fr. $210^{9\cdot 12}$. — Ueb. Aristoteles שלמות הטבעיות, Galen יסודות, הנהגה הנער הנכפה, אסיפות מראות השתן, חלאים והמקרים, Plato נימוסים abgekürzt v. Galen, פליטיום (אותות החולה?) 245^{5}. Ptolemäus, Almagest.

Hypsicles (arab. v. Costa b. Luca?), h. v. Mose Tibbon u. Jak. b. Machir? s. Euclid.

Immanuel b. Jakob כנפי נשרים (שש כנפים) 128^{3}, 343^{3}, 386^{3} (Ged. 49 f. 338). קצור לכנף השני 343^{4}. ערך החלוף 343^{21}, Fr. $386^{2\cdot 6}$. לוח תחנה טובה 343^{28}. לוח לדעת גובה השמש 343^{29}. Mathem. (u. Kabbal.?) 285^{6}. Vorbem. zu Tafeln 343^{19}.

— b. Sal. אבן בוחן 58^{13}. פי' משלי 25. פי' שה"ש 25^{2}.

ר"ך (?) Noten zu ibn Esra ס' המספר 43^{9}.

Isak, Notiz 68^{4}.

— b. Abba Mari העיטור (בעל) 34.

— b. Abr. aus Ayre, Gedichte 128^{4}.

— Abravanel לחם אמנה 92^{23}.

[— b. Ahron?] [שער השמים] ענין עשר ספירות 112^{41}.

— Akko b. Sam. מאירת עינים 17, 325 (def.), Fr. 240^{7}, A. 311^{8}.

— ibn Alachdab [Alchadib] ארח סלולה 343^{9}. כלי המחזה 246^{9}. מאמר בגדרי הדברים 246^{8}. Verschiedenes 246 f. 20b, 64, 65b, 127, 201^{6}. Hymnus 246^{19}.

— Albalag פירוש על שמע הטבעי zu Averroes' mittl. C. 45. Noten zu Gazzali (תיקון הדעות) 110^{4}.

— Arama עקידה 26.

— aus Corbeil עמודי גולה (שבעה עמודי עולם) 135, 233, 368.

— Düren הלכות אסור והיתר 232^{9}.

— Israeli b. Sal. יסודות h. v. Abr. ibn Chisdai 43^{3}. ספר . . בידיעת השתן aus d. Arab. 123^{2}. מבור (מראות) השתן [nach Constantin v. Anon. aus Avanche] 245. מאמר ישרלו המים 47^{6}, [daraus?] הכוח והנפש 307^{5}. [מסעדים nach Constantin v. dems. Anon.?] 41^{2}. קדחות 307^{5}.

— Israeli b. Josef יסוד עולם 35, Fr. 68^{4}. Comm. s. Sal. Corcos.

— b. Jakob, C. zu Mose ibn Esra ארבעים 211.

— b. Jehuda ha-Levi פענח רזי 50.

Digitized by Google

Isak Kohen, s. מעשה מרכבה.
— ha-Laban מקומות מוכנים 317.
— Latif צורת העולם 33[7]. גנזי המלך 33[9]. שער השמים 33[5]. לבוש התורה 33[6]. צרור המור 33[4]. רב פעלים 46.
— Loria, s. Chajjim Vital.
— Natan, üb. Gazzali מאזני צדק, Mose Maimonides מאמר התחיה.
— Sahula משל הקדמוני 107.
[— b. Simon, fing. 89].
Ishak b. Honein ספר היסודות 275[3], 302[2]; üb. Euclid's Elemente (und Zusätze?), Themistius Tr. λ der Methaphysik.
Ismael, s. ישמעאל.
Israel Benj. [Bassan?] 335 f 111b.
— Caslari b. Jos., üb. הנהגת הבריאות v. Arnald de Villanova.

Ja'hja ibn Batrik, üb. ספר החוש v. Aristoteles.
Jakar b. Chiskijja b. Jochanan, Noten 120[2].
Jak b (?) משפטי הכוכבים 73[4], vgl. 261[9].
— Anatoli, üb. mittl. Com. des Averroes üb. מגן etc., קצור אלמגסטי, Farabi כלל u. מאמר, Fergani.
— b. Ascher טור i 255, ij 146, iv 148.
— b. Elasar מצפן 207[2].
[— b. Elia, üb. Abu Ma'ascher מבוא?]
— aus Venedig כתב 210[10].
— b. Isak Alcorsono כלי האצטרולב 261[11]; s. auch Jakob b. Machir.
— b. Isak נגול (?), דקדוק Fr. 401[6] d.
— b. Machir כלי . . נחשת 256[4], and. Rec. 249[9]. [לוחות, אלמגסט] 343[26]. üb. Averroes ק"ק מן הכללים, Costa Ben Luca המעשה בכדור, Euclid (Vorw. 91[2]. Bemerk. [zu ij, 34] 36[3] B), [ibn as-'Saffar] האצטרולב (כלי), [Zarkali המעשה בכלי?].
— aus Marvege? [Corbeil? ha-Levi? מן השמים].
— דרשות, Geomantisches 228[8].
— b. Nissim פירוש ס' יצירה 92[20].
— Poel (Boniet Bongoron) [לוחות] 128[5], 26.[5], 343[8], 386[4], Fr. 343[3].
[— b. Samuel?], s. פירוש השמעות.
— b. Scheschet [Fr. משיב דברים נכוחים] 240[5] b.
— Tam תקנות 95[8].
— aus Wien פסקים ומנהגים 28[2].
— Zemach, Exc. u. Noten 319 f. 371, 331, 331, 333, 334[7]. Exc. aus כוכבים 330[2].
Jechiel b. Jekutiel מעלות המדות 268.
Jedaja Penini בחינת העולם 328, 338[2], 341[24] (def.), Fr. 47[7], 401[10] (anon. Gloss. 315[6]). בקשת הממין 328[2], 338[4], 401[8]. כתב התנצלות 338.
Jehosifja Benj., Noten 95.
Jehuda Alfakkhar מכתב 315[13].
— b. Benjamin, Vers 342[5].
— b. Cardinal, üb. Jehuda ha-Levi כוזרי.
[— b. Chajjim Kalon., fing. 89.]
- Chajjug דקדוק (ספר האותיות, בעלי הנח, וה[?]) mit Zusätzen v. Mose Gikatilia), h. v. Abr. ibn Esra 63.
— (al-) Charisi ספר הנפש 294[3] ll.; üb. Aristoteles [ibn Ridhwan] מוסר הפילוסופים u. ספר הנהגות, Galen בנפש, Honein מוסרי הפ', Mose Maimonides מורה (Vorw.).
— Chasid (?), Gutachten über Busse 232[2]. ספר החסידים 325[2].
— b. Eliesr מנחת יהודה 62.
— b. Jechiel, messer Leon נופת צופים 55[2]. ב' מכלול מלאכת ההגיון (?), nach Averroes mittl. C., 27[6] [ספר 269[5], מצוות 269[1]].
— b. Josef Khorasani (?), אבן העזר 39[3], 78.
— ha-Levi כוזרי h. v. Jehuda Tibbon 264[6]. iv, 25 h. v. Jehuda b. Cardinal 47[5].
— (Bongodas) Natan b. Sal. קצור הטבעיות 297[5] (daraus ספר הנמצאות 243?). üb. ibn Wafid מנפעות המזון. Vorw. zu Gazzali כונות הפ' 121[2].
— Romano, üb. Aristoteles, de Causis. [ספר מערכת האלהות 92[22]? Glossar u. C. zu Maimonides 273[2.4]?]
— ibn Sabbatai מנחת יהודה od. מתנת יהודה 326.
b. Sal. Kohen מדרש החכמה Fr., s. Euclid.
— Spira הפלא (fing.?) ספר היחוד 92[3] c.
— b. Tabril (Klystier) 291[10].
— Tibbon, üb. כוזרי v. Jeh. ha-Levi, Sal. Gabirol מבחר הפנינים, ס' תקון מדות הנפש.
Jekutiel b. Sal., üb. Gordon שושנת הרפואה.
Jerucham b. Salomo ספר 343[6].
Jesaia b. Isak . ., C. zu Avicenna קאנון 277.
Jochanan Allemano (?), Noten zu ibn Tofeil חי בן יקטן 59.
— b. Sabda Jerichuni, s. 231.
Johannes Danck (דנקיוס), Erläuterungen der Tafeln des Alfons, s. d.

Digitized by Google

Johannes Jacobi סוד המלאכה od. פרפיקה 27^{1}, 296^{2}.
— *Pauli* מאמר בסגולה עיר הנחש [v. Alcaus, Alcharius, Algani] h. v. David ibn Bilia 228^{7} c.
— *de Sanct-Archangel*, Tafeln, üb. v. Mose aus Nismes 126.
— *Zelestin*, Paradigmen 84.
Jomtob b. Abraham (Schüler des) חידושי מסכת עירובין 385.
— Lipmann Mühlhausen נצחון 107^{5}.
Jona Gerondi אגרת יראה 232^{3}. סדר דרכי התשובה, s. 46^{2}. סוד התשובה 232^{4}. שערי תשובה 279.
Jonatan [Kohen] פי' מס' חולין ועירובין 283.
Jose פרק ר' יוסי 222^{15}.
— b. Chalafta סדר עולם רבה 95^{4}.
Josef, Zusätze zu Euclid, s. d.
— [ibn Aknin], abu 'l-Heddschadsch b. Jachja [ממחויב המציאות . . .] 36^{18} x.
— Aschkenasi, Kabbalistisches 319 f. 208b, 334^{2}.
— Bechor Schor [פירוש עה"ת] 52.
— (Vidal) b. Benveniste, üb. Josua Lorki גרם המעלות.
— Caspi ביאור המורה 263, and. Rec. עמודי כסף u. משכיות כ' $264^{7\cdot8}$. גביע כ' (od. יורה דעה, ח"לק ה') 265^{8}. גליל' כסף 265^{3}. חצוצרות כ' 265. כפות כ' 265^{4}. מוסר 265^{6}. מנורת כ' 265^{7}. פירוש איוב (od. שלחן כ', וזמרות כ') u. קיצור 265^{2}. פירושי הסודות לראב"ע 61^{3}, **239^{11}**. פרשת כסף 61^{1}.
— b. Chajjim בעל כנפיים 28^{6}.
— — פירוש עשר הספירות 112^{15}.
— b. Elieser לפנת פענח 62^{2}.
— ha-Esobi קערת כסף 338^{8}, $35\mathrm{o}^{10}$.
— Gikatilia (*Chiquitilla*) גנת אגוז 54, 215. פירוש הגדות ב"ב 264^{2}. שערי אורה 11. ידוע בסוד ניקוד השם שערי צדק 58^{2}, 248^{2}. 112^{20}. [סוד בת שבע] 131^{4}, **341^{20}** (u s. Mose de Leon). סוד חליצה וכו' 305^{8}.
— b. Josef, Brief 401^{6} h.
— Kara פירוש איכה 52^{3}.
— Kimchi זכרון 53^{11}, Fr. 401^{6} n. פי' משלי 242^{3}. פי' איוב 260^{2}.
— ibn Megas חידושי ב"ב 149^{2}.
— b. Mose לקט יושר 404, 405.
— — Zarfati עיר ציחון 68^{5}.
— ibn Nahmias b. Josef פי' מגלת אסתר 264^{4}.
— b. Samuel סוד מעשה בראשית 66^{2} b, 240^{5} b.
— b. Scheschet תפלה 338^{6}.
— b. Usiel בריתא od. משנה, s. 92^{3} b.
— ibn Wakkar b. Abr. ליקוטים 221; u. s. הפרטים (סוד). — (derselbe?) üb. Zabrawi חלקים.

Josef ibn Wakkar b. Isak. [לוחות] arab. u. hebr. 230.
— ibn Zaddik עולם הקטן 65^{2}.
Joslein, Brief an Israel כ"ץ 356^{13}.
Josua Lorki גרם המעלות üb. v. Josef (Vidal) b. Benveniste **44^{4}**, **280^{9}**. üb. Avicenna קאנון.
— Schatibi, üb. Mos. Maimonides [הקדמה לרפואה]
— ibn Schoeib פירוש (דרשות) 9.

K*abisi* (Alcabitius) ספר 228^{7}.
Kalonymos b Kalonymos אבן בוחן 315^{9} def., 328. [מלכים? 289^{3}]. תשובה 307^{2}. üb. Ali ibn Ridhwan עמוד בשרשי הרפואה, Averroes, mittl. C. zu גלוח, הטעאה, מ'ש'ה', אותות עליונות, הויה והפסד, שמע הטבעי, [דרושים הטבעיים?]; grossen C. zu מופת u. שמע, Farabi [אגרת . . . בסדור ק' החכ'], מאמר בשכל והמשכיל, מאמר במספר החכמות והמושכל, Kindi אגרת במולדות u. אגרת בעלות . . ., Nicomachus, Arithmetik.
— [b. Meir??] מסכת מכה 210^{5}.
Kamil (abu) [Schudscha b. Eslem תחבולות המספר, aus dem Latein?] üb. v. Mord. Finzi $225^{3\cdot4}$.
Kana ibn Gador b. Nachum, s. פליאה (קנה).
Kasim (abu 'l-) b. Idris, 2 log. Quaest., h. v. Sam. b. Jeh. 36^{17}. מאמר החמר מאמר בענין הגדרות u. הרכבין 31^{7} (vgl. Averroes דרושים).
Kindi (al-), abu Jusuf Jakub b. Ishak אגרת . . במולדות u. אגרת בעלות . . h. v. Kalonymos $304^{7\cdot10}$. Exc. aus erst. 343^{16}. Fr. v. letzt. 356^{2}.

L*anfranchi* חכמה כללות 8^{8}, 271 אלפרנקינה 271^{2}, (Tr. v) ה'טידוטאריו span. 280^{11}.
Leon Josef, üb. Gerard de Sola in nonum Almansoris.
Lesueur, Gramm. h. et française 379.
Levi (welcher?) Hymnus 276.
— b. Abraham לויה חן 58^{1}.
— (Leon) b. Gerson חבור בחכמת התכונה 36^{24}. לוחות 314, vgl. 386^{5}. מלחמות ה' 18, $94^{1\cdot2}$. Exc. 73^{6}, 125^{3}. מעשה חושב 36 def., 68^{6}. פירוש כ"ל 93. פי' מגלות 52^{2}. פי' סה"ם 108^{9}. פי' איוב 324, 364. — Noten (פי') zu Averroes, mittl. C. (falsch קיצור 39) מבוא u. מליצה 39, $269^{3\cdot4}$, $289^{2\cdot4}$. מאמרות 39, 289^{3}, [ps. היקש 269^{5}]. גלוח 26^{3}. מופת 46^{5}, $269^{2\cdot6}$. שמים 246^{15}. הויה והפסד 278. שמע טבעי

והעולם iv 58[2]. תמונות העליונות 36[20]. כנס (מאמר בעיונים) 125[2].

Ma'ascher (abu) מגא [b. v. Jakob b. Elia?] 36[19].
Martin de Lucena (?) קנונות 214[11].
Maschallah שאלות u. נקדרות h. v. Abraham ibn Esra, s. d.
Mas'ud Sagi-Nahor גלגולים 335 i S. 134 ij f. 6b, 319 f. 235.
Maurus מן הקרחת 29[2].
Mayr, Ge., üb. Thomas a Kempis, de imitat. Christi.
Medschriti, abu 'l-Kasim Maslema הכלית הכסף 214[4].
Meir [Abulafia] ha-Levi [לבני הכנסים s. unter 37[3]]. ס' מ"ה מדות 305[2].
— Arama מאיר איוב 25[3].
— Crescas Kalonymos, über Jer. 2, 10 ff. 315[15].
— Spira (?), astron. Compend. 36[14].
— b. Elasar מאמר העין 417[3].
— Rothenburg, Hymnus 232[2].
— Zarfati הכתרים 239[7].
Menachem Asarja Fano, Kabbalist. 331.
[—, Schüler des Elasar Worms] פירוש עשר ספירות 112[33], Fr. 341[14] (A. 56[9]).
— Meiri ס' המאור 251.
— Recanati טעמי המצות mit uned. Anh. 83[2], 103[2]. פירוש התפלות od. ביאור 112[2], def. 341[23] (A. 56[17]). פירוש בכונת המזון 103[3]. (ס' הזוהר) Exc. 76.
— b. Salomo אבן בוחן 55. שכל טוב Fr. 131.
— Ziuni צפוני 68[3], 76.
Merwan [abu?] über ביאור אלמוז 343[7].
Meschullam b. Sal., Gedicht 297[13] (cf. 239[7]).
Mesue (Johanna b. Maseweih) מן העצות הרפואות 280[8] (A. 43[6]).
— (jun.) המעלה . . . ברפואות מתבלבלות aus Lat. (?) h. v. Samuel b. Jakob 49[5]; and. Uebers. 280[8], Fr. 275[2].
Mordechai, Erkl. des שם המפורש 22.
— בנימין b. Benjamin, Zusätze zu ס"ג 148.
— Comtino, Anfertigung der לוחות des Zarkali 36[18]. תיקון כלי הנחשת 36[15].
— Finzi, üb. Geometrie, Algebra [nach Gerard von Cremona?], geometr. u. algebr. Abhandl. v. abu Kamil 225.
— Rossello נעמי ח"ם 49.
Mose . . . (?) Gedicht üb. 13 Dogmen 210 f. 109.

Mose Botarel ס' ק' יצירה 115[4], Fr. 40[17].
— Chalajo פירוש הש"ם 71.
— Chandali ביאור לאלפרגאני 246[14].
— Cordovero, s. 334[4].
— Coucy מצות 145 def.
— ibn Esra (הכסים oder ענק, חנ'יכים) 211.
— Farissol Botarel מלאכת הקבוצ 249[1]. כוס לחם 343[10]. Canones 31[8].
— אלגוניס, Epigramm 87[4].
— Gikatilia, Zusätze zu Jeh. Chajjug ניקוד 63.
— b. Josef, üb. Saadia Gaon ס' ק' יצירה.
— Kimchi מהלך 401[6] l. C. Prov. 223. C. Esra (angebl. Abr. ibn Esra) 242[6].
— de Leon משכן העדות Fr. 24[5]. מסקל od. כנס החכמה u. Anh. . . חלק לילית 22[3.4], 12[?], 341[19 20] (A. 56[14]). Exc. § 12[51.52], 341[18] (A. 56[13]), § 47 ff. 59[7], 112[30], 341[14-16] (A. 56[9-11]). — חכמי העיון (fing. Tit.) 24[2]?
— Maimonides אגרת לחכמי מונטפשליר [h. v. Mose Tibbon?] 315[4]. אגרת לחכמי תימן 315[11]. (ps.) אגרת קדוש 214[2]. [אגרת השמד] 315[3]. אגרת תימן h. v. Abr. ibn Chisdai 57[5], 357[2]. [הנהגת הבריאות] h. v. Mose Tibbon 111[2], 289[7]. כתב לא' . . יש 315[5]. מאמר היחוד [h. v. Isak Natan] 150. [ההרגש] מאמר הנכבד [h. v. Mose Tibbon] 111[3]. Vorw. and. Uebers. 280[2] (A. 43[5]). מאמר ברפואות הפמוריים [h. v. . . Tibbon?] 111[5]. מאמר תחה"מ h. v. Sam. Tibbon 201[7]. מורה הנבוכים h. v. dems. 99, 297[7]. Vorw. u. Index v. Jeh. Charisi 401[9]. Inhaltsangabe 239[4]. Noten 239[6]. C. s. Mose b. Sal. מלות ההגיון h. v. Mose Tibbon 239[8], 297[9], 388. = הגיון 358[8], קב' הג' 307[6]. Comm. s. Mose Narboni. מלות h. v. Mose Tibbon 213, v. Sal. ibn Ajjub 282. [הפלה לבלגנו] h. v. Josua Schatibi 280 (A. 43[4]). משנה תורה B. iij, viij—x, 143, 144. פירוש המשנה Einleit. 210, über Abot h. v. Sam. Tibbon 128, 210[2]. שמנה פרקים 297[12], 327[7], 401[7], über פרק חלק uned. Uebers. 210[8], 313, 342. שלש עשרה עקרי הדת 240[18] (A. 311[7]). פירוש פרקי אבוקרט h. v. Mose Tibbon 275[5]. פרקי משה h. v. Natan 19[2], 134, 253, 287; h. v. Serachja 111[1] [בכוני השמים] h. v. dems. 111[4]. תשובה an Anatoli 230[2] .תשובה על חידוש העו' 315[12].

Digitized by Google

Recept 292 f. 196. — Gedichte über ihn 236[7], 313.
Mose (?) Minz, Kabbalist. 238 f 82, 319 f. 144b u. 373.
— Nachmani אגרת החמדה 338[7]. חבור דיני דגרמי [אגרת הק״ם] האדם אל אחיו 47[4]. דרשה 75[2]. חידושי ב״ב וסנהדרין 75[1.3]. כתב 327[4.6]. כתב 357[5] (A. 56[24]). פירוש עה״ת 137—8 (mit Nachtr.), 362. iij—v B. 113, 257, Fr. 40[12], 65. (סדר מעשה בראשית) 240[5] c (?). Erkl. v. Gen. i, 26, 312[4]. פי' חיוב 242[2]. בעל הגמול 65[3]. 112[6], 327[5]. תפלה 138, 319[10] f. 333, aus ס' מחזור 341[16] (A. 56[11]). — (ps.) [כ״ד סודות 112[39]. כ״ו פרקים, s. האמונה והבטחון. פי' ס' יצירה 22, and. 92[27]. פירוש [על] הספירות, s. סתרי תורה. Kamäen 325[5].
— Nakdan נקוד 53[12].
— Narboni (Vidal בלבוב) אגרת היים 44[3], 276, def. 243[2]. Comm. (פירוש od. ביאור) zu Averroes לפברוה הדבקות u. דרושים הטבעיים (incl. עלם השמים), ibn Tofeil חי בן יקטן u. Analyse v. ibn Badsche הנהגת המתבודד (s. d.), zu Gazzali כונות הפילוסופים (i) 57, 110, 121. (Noten v. Mose Rieti s. d., Erg. v. Anon. 110[2], 121). zu Maimonides מורה הנבוכים 61[5]. מלות ההגיון 289.
— a Nismes üb. Tafeln des Alfons u. s. w. u. des Joh. de St. Archangel.
— Rieti, Anm. zu Mose Narboni C. כוונות 110. העולם Fr. 356[9].
[— Sabara?] מלאכת סופר Exc. 334[3].
[— b. Salomo, üb. Averroes פי' מש״ה].
— — aus Salerno (תוספת) בי' מורה הנבוכים 60, 370.
— b. Samuel רגאליה, Superstitiosa 228[7] b.
— סיינפה: ס״ד עשר ספירות העומר 45[3], 215[3].
[— b. Sim. Kohen, פי' כס של ד' 24[6]b?]
— טולבי, Noten zu Abr. ibn Esra מספר 43[9].
— ibn Tibbon 'פאה Fr. 33[8]?]. פירוש שה״ש 264. — üb. Averroes Compend. שמע, (כללי) אותות עליונות, הו״ה וההפסד, שמי' והעו' נפש, הוש והמוחש, מ׳ס׳ה׳ u. mittl. C. נפש, Avicenna סדר הקטן, Batalajusi עגולה רעיונית, Bitrudschi מאמר בתכונה, ibn al-Dschezzar (הולכי) הדרכים לידת, Euclid (u. Hypsicles) יסודות, Farabi התחלות הנמצאות [u. פי' פתיחות des Euclid?], ibn Heitham פי' פתיחות des Euclid, Honein מגיה, Mose Maimonides [אגרת מאמר הנכבד, ההנהגה הבריאות, לא' מונטפשלייר?], מלות ההגיון, מלות u. פי' פרקי אבוקרט, Themistius מאמר הידוע בחות הלמ״ד.
Mose b. Tobi [אלקבעניה] h. v. Sal. da Piera בתי הנפש 57[3].

Nachschon (עגול od. לוח י״ג מחזורים) 128[2].
Naftali Treves [ביאורים] zu Bechai 403.
Natan ha-Babli אבות דר' נתן 222[19].
— Ham'ati, üb. Avicenna קאנון, dazu שנוי שמות (8[3]), [Dschezzar . . לגרת נבכה?], Mose Maimonides פרקי משה.
— b. Jechiel ערוך 142. Bearbeit. mit Deutsch 204.
— b. Menachem, Zusätze zu רש״י 148.
— Palquera b. Joel צרי הגוף Fr. 354.
— Spira [b. Reuben] הגהות zu Chajjim Vital, s. d. מבוא שערים Exc. 333[3].
[— Caspi] b. Nehemia לקוטות 252.
Nechunja b. ha-Kana (ps.) תפלת יחוד 11[7], 81[11], 112[36], u. s. בהיר.
Nicolaus Praepositus מרקחות [h. v. Anonym. aus Avranche?] 245[4]. Schlussnotiz 111[6] b.
Nicomachus Gerasenus ארתמיטיקא nach Syr. des Habib b. Bahriz, emend. v. Kindi, arab. mit Noten v. Rabia b. Jachja [h. v. Kalonymos] 36[11].

Onkelos 1, 2, 114, 384.

Pagninus, X., . . . קלר 132.
Paulus (v Aegina?) ספר בעניני סם המות 214[10].
Perez, s. המערכת האלהות.
— בכרי (?) . . כוח 126[2].
— b. Elia הגהות zu Isak Corbeil.
Petrus Hispanus פרקטקאן 45[9], bearb. (ק' הגיון) v. Abr. Abigdor 307[8].
Platearius (Jo.) פרלטיקה [h. v. Anon. aus Avranche] 275[8].
Plato הנהגת המדינה, s. Averroes. — (ps.) נימוסים, gekürzt v. Galen, arab. v. Honein (aus d. Lat.) 214[5].
— [Arzt] über Aderlass 8[2].
פליטיום, s. Honein.
Prophiat Duran (Isak b. Mose ha-Levi) חשב האפוד 299. כתב 289[8], 315[7]. מעשה אפד 274.
Ptolemaeus אלמגסטי [arab. v. Honein? h. v. Jakob Anatoli] 70. ביאור מעשה כלי האצטרלב 249[7] = מעשה כלי ההבעה def. 289[6]. Astrologisches 294[3] J.

R*abia* b. Jahja (abu Suleiman), s. Nicomachus.
Razi, an Almansor iv (C. 24 u. 32) 280^{4} (A. 43^{7}); ix mit Bearbeit. des C. v. Gerard de Solo (s. d.), h. v. Abr. Abigdor 296. אקרבדיין [h. v. Schemtob b. Isak?] 245^{6}. מאמר נמה ביקרה במלאכת הרפואה 280^{5} (A. 43^{8} def.).
Ricius, Paul. Isagoge in cabal., Exc. 400^{4}.
Ridhwan (ibn), s. Ali.

Saadia Gaon פתרון ס' האמונות וחרלב הבינות h. v. Anonymus 42^{3}. Vorw. 65, Fr. 120^{4}. פירוש ס' יצירה [h. v. Mose b. Josef?] 92^{19}, 221^{9}, Fr. 115, (ps.) 40^{2}, 115^{4}. Arab. Pentat. 114. שרח תהלים 122. (zweifelh.) Gedicht üb. d. Buchst. Fr. 358^{6}. (ps.) גורלות 235^{5} (vgl. 235^{4}).
Sabbatai [Donolo] פי' ס' יצירה 37^{2}.
Sacrobosco, Jo. מראה האופנים h. v. Salomo Abigdor 249^{3}, 294^{2}.
'Saffar (ibn as-) Ahmed (פירוש כלי) ביאור האצטרלב h. v. Jakob b. Machir 246, 249^{6}, 256, 261^{3}, 388^{4} (angebl. v. Jak. b. Is. Alkarsani), 289^{5}.
Salomon (d. Weise) האמרי סכייאמן 214, u. s. רזיאל.
— Abigdor b. Abr. üb. Sacrobosco מראה האופנים, Arnaldus de Villanova פנים במצפע.
— ibn Aderet חידושי גטין (anon.) 98. תשובה 255. (ps.) ניקוד 92^{10}.
— ibn Ajjub b. Sal. ס' נמחורים 111^{6}. — üb. Averroes Comp. שמים והעולם, Mos. Maimonides מלות.
— Bonafed, Antw. 312^{6}.
— Corcos b. Abr. באר ס' יקר עולם 33^{3}, 43^{10}, 261.
— Doyen de Rhodez, üb. u. C. Pariser Tafeln 343^{11}; ergänzende Tafeln 343^{12}. Anm. zu Cod. 249 (ד"ח).
— ibn Gabirol תיקון מדות הנפש h. v. Jeh. Tibbon 201, Fr. 356^{10}. (zweifelh.) מבחר הפנינים h. v. dems. 327^{2}. (danach?) י"ג מדות 65^{5}. מכתאב 356^{12}.
— b. Isak (?), üb. Pijutim 82.
— Isaki, Comment. Pentat. 5, 148, Fr. 114 u. 384. Ps. Prov. Hiob 33^{10}. Ps., Daniel, Esther, Hohel. 122^{2}. Threni u. Esther (def.) 242. Ruth 242^{9}. פי' מס' אבות 210^{2}. פי' מסכתות 216. פי' י"ג מדות 279^{2}, 305.
— מאהיק: ליברו דילה קירוגיאה Fr. 291^{3}.

Salomo Molcho [דרשות] 57^{6}, Fr. 311^{13}.
— b. Mose b. Jekutiel שאלות ותשובות 312^{8}, 315.
— b. Mose Melgueiri üb. Avicenna (aus מפא?) שמים והעולם [u. שינה והיקיצה?].
— da Piera b. Imm. üb. Mose b. Tobi בחי הנפש.
Salman וינצ: מנהגים וסדר סליחות 401^{5}.
Samuel b. Jakob לוחות (?) 358^{13}.
— — aus Capua üb. Mesue jun. מהעלה . . .
— b. Jehuda üb. Alexander Aphrodis. מאמר בנפש, Averroes השאלות הדבריות u. בי' הנהגת המדינה (Plato).
— b. Kalonymos שאלה 81^{12}. [fing.] פי' ספקא 59^{8}.
— Kimchi [פי' פרק שירה] 239^{9}.
— Kohen b. Daniel, Brief 341^{4}.
— b. Meir פירוש חמ"ת Fr. 5^{2}. פי' פרק ערבי פסחים 216.
— Motot [מגלת סתרים] Exc. 285^{5}. Kabbal. Werk 47^{10}.
— b. Nissim, abu 'l-Faradsch, s. Abschreiber.
— ibn Sason, astrolog. Fr. 80^{2}, Notiz üb. Esther 239^{10}.
— Samiel (Astruc) da Schola (Kansi) b. Simon; Compend. des כנפי נשרים v. Immanuel b. Jakob 343^{3}. Ort der Mondstat. 343^{15}. Tabellen 343^{27}.
— Tibbon מאמר יקוו המים 33^{2}. פי' קהלת 262. Fr. 47^{9}. Anh. üb. Averroes 3 מאמרים. [ביאור פתיחת אקלידס? 91.] üb. Mose Maimonides מאמר התה"מ, מורה, פי' על אבות
— Vital, redig. die Schriften seines Vaters Chajjim Vital.
— Zarzah מכלל יופי 64^{3}. מקור חיים 7, 51.
Schanak מאמר בסמי המות 214^{9}.
Schemaja השושני (aus Soissons?) יסוד od. מדרש u. C. Hohel. 5.
Schemarja Ikriti אמליהו 210^{7}. [פי' הקדים] 210^{8}. פי' סה"ש 210^{6}. Gedichte 210^{7}.
Schemtob ibn Gaon כתר ש"ט 11^{9}, 66 = בי' פי' סודות התורה 341 (A. 56). [ט"ש s. unter Asriel. — סוד עשר ספירות העומר s. Abr. Abulafia].
— b. Isak Tortosi, üb. Zahravi סמום, [Razi אקרבדין?].
— Palquera אגרת הויכוח 402. (אגרת) בחי הנהגת הגוף 49^{7}. מעלות 402^{3}. כלמים חכמה 45^{8}, 402^{2} [eingeschaltet eth. Epistel des Aristoteles].
— Schaprut עין כל 8^{4}.

Digitized by Google

Schemtob ibn Schemtob אמונות 24, פי' ההגדה 264[3].
Scheschet aus Catalonien, theodic. Fragen, 92[4]; Fr. 47[8]. [פי' על הרמב"ן 66], u. s. unter מערכת (240[5]).
— b. Isak פירוש על משלי 47, 60[4].
[— Nasi ben Beveniste] מאמר במיני ההרקות 27[2], def. 134[3].
Schudscha, s. Kamil.
Serachja b. Isak b. Schealtiel [פירוש איוב] 79[1]. אמרי דעת 79[2]. — üb. Farabi מאמר במהות הנפש, Mos. Maimonides פרקי משה, [כנוי השמים].
— ha-Levi Anatoli, s. רוח חן.
Sigmund, Arzt von Ulm, Brief 401 f. 213b.
Simeon b. Jochai (ps.) נסתרות 222[20].
Simon Motot ביאור על יצירה ג' קוים 36[23].
— ha-Zaddik (מדרש), s. פירוש השם המפורש.
Simson b. Isak Chinon, כריתות 358.
Sola, Gerardus de, in [Razi in] nonum Almansoris (Practica), h. mit Zusätzen v. Leon Josef 401. Bearbeit. v. Abr. Abigdor 296.

Tanchum, Gedichte 295 f. 39b.
Thabit b. Korra emendirt Isak b. Honein's Uebersetz. der Elemente [u. חילוק המנבעים] Euclid's (s. d.), Tract. λ der Metaph. des Themistius.
Themistius מאמר הידוע באות הלמ"ד מס' מה"ט arab. v. Isak b. Honein, revid. v. Thabit, h. v. Mose Tibbon 108[7], 234[3].
Theodoric von Cervia כפוחה [מלאכת היד] 266 (A. 41[1]), span. (aus kürz. Rec.?) 291[6]. (ליבכו? . . די קיסטיוניס) Fr. 291[4].
[*Theodosius* ספר בחכמת הכדורת, Tit. 31[8].]
Theophilus הכהן [h. v. Anon. aus Avranche?] 311[8].
Thomas a Kempis, de imitat. Christi h. v. G. Mayr 411.
Tobia b. Elieser [לקח טוב?] über Megillot 77.
Todros [Abulafia] ha-Levi אוצר הכבוד 10, 103, 344. שער הרזים 37 def, 68[2], 209[6] (A. 53[6]).
— Todrosi] üb. Averroes מאמר בשכל ההיולאני (u. s. 31[7] unter 36[18]).
Tofeil (ibn) abu Bekr חי בן יקטן mit C. v. Mose Narboni 59, 272.

V*egetius* (?) 235.

W*afid* (ibn) מרלאכות הרפאם h. v. Jeh. Natan 286[3].
Wakkar? Practik 280[10].

Z*ahrawi* שמוש (הלריק) h. v. Schemtob b. Isak 8, 80. v. Josef ibn Wakkar 321 span. Bearb. 280[12]. Tr. 25 (מאמר המשיחות) 295[3], Fr. 302[3].
Zakaria (abu), Geomantisches 228[8].
Zarkali (abu Ishak ibn ez-Zarkali) אגרת המעשה בלוח הנק' לפיחה [h. v. Jakob b. Machir?] 36[12].
Zenati (abu Abd Allah), Geomant., s. 209[5] C.
Zohr (ibn, welcher?) מרלאות הבטן 220[4].
— abu Merwan Abd el-Melik מזונות h. v. Anon. b. Elieser 220.

Schreiber.

Abraham 79, 107.
— Alatrino b. Menachem 201.
— aus Bologna 77.
— b. Jehuda (Schalom?) 325.
— b. Josef מלכו 236.
— b. Sal. 327.
Astruc Crescas Kalonymos 315[15].

Benjamin b. Josef Rofe, Fam. Merks 100.
Boeschenstain, Joh 72, 329.

Chajjim 101.
— Gatigno b. Samuel 83, 96, 203, 303.
Chananja b Chajjim 296.

Dav. b. Mose 11.

Elasar Parnas 123, 275, 276, 277, 302.
Elia 150.
— Amarillo 64.
— Levita 81 .
— b. Menachem de Nola 68.
— b. Sabbatai ha-Zarfati 16.
Elieser 65.
— b. Joel קרופקים 59.
Eljakim b. Ascher (Punctator) 400.
— b. Simon, gen. Salman Auerbach 89.
Emilius, s. Paulus Aemilius.
Esra b. Isak Fano 31, 35.

Digitized by Google

Isak 3.
— ?34⁶ (u. 331, 335—7?).
— (b. Abraham?) 269.
— — de Villa לספדנו 242.
— b. Elia Manusch aus Leitmeritz in Böhmen 25.
— b. Elieser ha-Kohen 117.
— b Jehuda Reutlingen 100.
— b. Jos. מוקיד סוני 274.
Ismael Amilio . . . 87.

Jakob b. Chajjim 59.
— b. Isak 131[4] (Akrost.).
— — Perez 294.
— b. Jehuda Kohen 316.
— b Josef 40.
— ha-Levi (Punktator?) 401.
Jechiel b. Manasse 261[11].
— b. Sal. b. Joab 111.
Jehuda 216.
— 346.
— b. Sal. d. Blanis 328.
— — b. Jak. . . 284.
Jesaia (b. Elasar) Parnas, oder *Franciscus Parnassus* 217, 285.
Jischai b. Jechiel 31, 45, 58 (?), 64, 131.
Joab b. Jechiel (Prototyp 327).
Jomtob b. Chajjim 240.
Jonatan b. Jakob Gallico 32.
Josef 326.
— b. Abr. ha-Levi b. Abi Ajub 362.
— Aron gen. Sundl Lubomila 53[8-9].
— . . . [b.] David aus Rom 143.
— b. Efraim 200.
— b. Elia חכים (Prototyp 49).
— b. Jomtob 118.
— b. Matatja b. Joel 268.
— b. Sason b. Galeppa (?) 362.
Josua b. Leon b. David 341.

Levi ben Abraham de Capestan 264.

Meir b. Isak ha-Levi aus Prag 19, 27? 47?
— b. Simson 358.
Menachem b. Samuel 97.
Meschullam b. Sam. gen. Veibisch Posnani 9.
Mose? 68.
— 408.
— b. Chajjim ibn Schabuka 98.
— b. David 36.
— (Gad) b. Tobia aus Krakau 81. [Mos. b. Gad Reuben a. 1553 Opp. 152 Qu.]

Natan b. Abr. למסיפי 142.
Nissim Faradschi b. Sabbatai 246.

Paulus Aemilius 103, 112, 115.

Rafael קלפיו (Protot. 331).
Reuben b. Salomo Aschkenasi 33[7], 55.
— b. Salem Salomo 244, 297.

Salomo? 47.
— 287.
— b. Josef 16.
— b. Sam. aus Würzburg 5.
— b. Simson 95.
Samuel? 280[9].
— b. Abba Mari aus Lunel 237.
— b. Jakob 358.
— b. Menachem 279.
— b. Nissim Abu 'l-Faradsch 246
Schemarja b. Jakob ha-Kohen 207.

Zarfati . . . 281.

Besitzer.

Abi ha-Esri b. Eisek Stein 405.
Aboab (?) 125.
Abraham 36.
— (Schreiber?) 79.
— b. Ahron 77, 265 (cf. 358).
— Astruc 284 (cf. Astruc).
— de Fano 386.
— Israel 370.
— b. Jechiel 223.
— Kohen b. Sabb. דיכני' 143.
— Daalia da prato (?) 91.
Abraham b. Menachem Alatrino 97, 117, (u. Abschr.) 201.
— b. Mord. b. Elieser . . . . 111.
— b. Mose . . 111.
— b. Natan 223.
— סרכם (?) 358.
— b. Sam. b. Chijja 279.
Adelkind, Corn. 31, 33.
Agnilo de bono ajuto da Roma 207.
Ahron (Harun) b. Mose 122.
[Anon.] b. Simon Kohen Chai Sforno 387.

Digitized by Google

Aronnio Tolentino de Urbino 146.
Ascher Aschken. b. Jak. פונסילה 119.
— b. Simon 400.
Astruc דלבנביר 213.
— Crescas Abraham 295 (cf. Abr. Astruc).
— (Astrug) aus Avignon 304.

Baruch b. . .? 108.
[*Behem*, Jo. 204.]
Benjamin Chajjim 127.
— b. Elia הרפא (so) b. Sabbatai 216.
— b. Meschullam 79.
— Pesaro 150.
— b. Sal. . . Kohen 359.
Boeschenstain, Jo. 400.
Bonaventura 207.
Bondoa (?) 265 (cf. 292).
Bongodas (maestro) חורגניר 297.
Boniak, s. Enboniak.
Botarel . . . דבוטטילה 252 (vgl. Sal. Botarel).

Chajjim 213.
— b. Abr. ספירטל 381.
— b. Mord. b. Cregente Provençali 210.
— b. Mose Josef 381.
Com . . . (קומליי״ה), Wittwe des Muel Bondoa (?) Comprad 292.
Crescas (Don) דקדרובה 213.
— b. Meir Crescas 295.

Daniel b. Abraham in Rom 207.
— Zoref b. Benj. ha-Rofe 268.
David aus Castello (b. Menachem?) 294.
— Kapsali b. Eljakim 210.
— da Lucha 91.
— b. Menachem Kohen 341.
Donna 118.

Efraim-Gumplin 358.
[*Egidio* 81].
Ehinger, Elias 409.
Elasar Matriti 209.
Elia b. Abraham 80.
— — — Ulma 100.
— b. Isak 295.
— b. Sabb. b. Elieser 210, 388.
— b. Sal. b. Jak. b. Sal. 239.
Elieser b. Simon Ulma 95.
Elischa ha-Rofe 108 (vgl. Autor?).
Eljakim (?) b. Sim., gen. Sal. Auerbach 89.
Enboniak דלונבה 213.
Enmazif דלהמנטיר 213.

F*laminius* 202, 321.
Franciscus, Praepos. S. Salvatoris Pollingae 204.
Frau des Sam. b. Mos. Zarfati 80.

Gemma? (חיי) 239.
Gerson b. Gerson 101.
— Oppenheim 4.
Grimani, Card., 80, 125, 209, 223, 266, 267, 268, 278 (Copie?), 341, 357 (vgl. Z. f. M. 12, 4 u. zu n. 267).

Hanna, Tochter des Mordechai Angeloni 77, 117.
Hendel 100.
Hillel b. Mose Rofe 232.

[**I**mmanuel] Manoel ibn Mose 242.
Isak 386.
— b. Abraham Ulma 100.
Isak b. עמרין 353.
— נרלבה 274.
— b. Isak 229.
— Jeh. Porat 359.
Isak b. . . ספח 109.
Israel b. Samuel 101.

Jakob Garçon (?) 373.
— (קיקיינסי) b. Is. b. Abr. 242.
— b. Josef 213.
b. Josua 243.
— de Lunel 286.
— Matatja b. Is. in Ulm 3.
— b. Meir . . 382.
— b. Natan 95.
Jechiel (mit constanter Rasur des nachfolgenden Namens) 36, 75, 111, 120, 122, 124, 201, 224, 239, 280. (Seine Söhne sind Mose u. Jehuda.)
— מהר קדב 223.
— (חסן?) 276.
— (Chai) Finzi 362.
— (חיל) b. Jekutiel 232.
— b. Josua 202.
— (Sabb.?) 413.
Jehuda b. Benj. ha-Rofe 268.
— דקיר Elasar 263.
— b. Jechiel 111, 122, 201, 243, 280.
— Meschullam b. Meir 405.
Jekutiel b. Abraham aus Forli 110.

Digitized by Google

Jekutiel b. Benjamin 232.
— b. Dav. 5.
— b. Joab 79.
Joab b. Abraham 80 (327).
Jochanan (*Johannes*) b. Simon aus Greping 400—1.
Jonatan b. Abieser ha-Kohen 207.
Josef 386.
— b. Ascher אלגנגלי (?) 241.
— b. Is. Ganilla (?) 241.
— b. Jos. 296.
— Kohen 94.
— Levi 239.
— b. Lima 327.
— b. Meir . . . 382.
— b. Mose 5.
— b. Sal. . . . Kohen 359.
— b. Sam. Levi Jaabez 125.
— b. Scheschet b. Benveniste 283.
— Zarfati 269.

K*rafft* de Delmensingen, Raym. 204.

L*angevin*, Thom. 415.
Leon Astruc 213.
— Crescas אורגנייר 407.
Leonardo de Sormoni (?) 150.

Manasse b. I.[srael Brünn?] 304.
Matatja b. Jos. 95.
— b. Joel 268.
Mazif, s. Enmazif
Mazliach הנסירי 36.
Meir Saragossa 352.
Menachem in טירמו 305.
— Arzt in Tirni 110.
— b. Benjamin 207.
— b. David 294.
— b. Elia aus Fabriano 216.
Menachem Zemach 207.
Meschullam 207.
— b. Abr. 359.
— b. Elchanan 79.
Mordechai Angeloni b. Elieser etc. 97, 111, 117, 207.
— b. Benj. 4.
Mose 125.
— b. Abr. b. Mose 268.
— רנאליה[אנ?] 288.
— אפ־פנצי? 261.
— b. Alkabiz ha-Levi 352.
— Altawil (at-Tawil?) 265.
— b. Chefez 122.
— b. Elieser 240.
Mose b. Immanuel b. Imm. 370.
— b. Isak Alfasi 209.
— b. Jechiel 111, 122, 201, 243, 280.
— b. Jehuda Usiel 372.
— Kohen 207.
— טורפונגיר 228 u. Add.
— Remos b. דנלטל 80.
— (Maestro) aus טרין 226.

Namer b. Salomo 118.
Natan 207.
— b. Jechiel 223.
Nissim b. Sabbatai חנין (?) 143.
Noutzenus, A. G. 412.

Paltiel ha-Sefardi 304.
Pinchas b. Mose פיסס (?) דירג׳י 143.

Q*uatremere* 136—46, 359 ff., 413 ff.

Rafael b. Abr. aus la Mirandola 119, 224.
— Elieser b. Jeh. הרופא 85.
— b. Immanuel 301.
Reuben b. Jekutiel . . 77, 117.

Sabbatai 207.
— b. Abraham 213.
— b. יקיאל 264.
— b. Mose Rofe 232.
— b. Natan 223.
Sal. b. Abraham 224.
— b. Ahron Zarfati 80.
— Botarel 271.
— b. Elieser 298.
— b. Labi 352.
— de Lunel 304.
— b. Menachem 118.
— b. Mose Rofe . . מצו 232.
— b. Mose Rofe aus Rieti . . 224.
— da Piera לבטא (?) 265.
Ulma 2, 95.
Samuel רנאליה[אנ?] 288.
— Abravanel 150.
— (Rafael) b Benjamin . . 111, 207.
— Benveniste 352.
— דברקנלה (?) 207.
— Delmedigo b. Elkana 118.
— Landauer b. Sal. . . 125.
— b. Mose קינו 279.
— . . פרנינ 240.
— in טירמו 305.
— Zarfati 269.
Sason b. Josef al-Longo 142.
Schedel, Hartm. 21, 210.
Schemtob b. Abr. di Crasto 295.

Digitized by Google

Selamias . . . 292.
Simon b. Jehuda 401.
— b. Sal. Ulma 95.
Soleiman de Sevilla 242.
Stauber, J. 201.
Sussex 136—8, 142, 345—6, 371—2.

Trithemius 235.

Vidal דוצ׳ל (?) ibn Caspi 265.
— b. Sal. b. al-Rabbi 138.

Wertheimber, Löw. Is. 1.
Widmanstad, Albr. v. 36, 75—7, 87, 91, 92, 94, 97—100, 106, 108—15, 119—22, 126—30, 134, 201, 202, 205, 207, 208, 211, 214, 216—22, 224—31, 235—7, 239—61, 263—65, 269, 271—3, 278—80, 282—90, 293, 295—7, 299, 304—5, 307, 311, 315, 322 (a. 1537), 325, 338, 340—42, 352, 402—3, 407, 409.

Titel (und Anonyme).

[Beigesetzte Namen verweisen auf die Autoren.]

אבות דר׳ נתן Natan ha-Babli.
אבן בוחן Immanuel b. Sal., Kalonymos b. K., Menachem b. Salomo.
אבנים Aristoteles.
אגרת Dschezzar, Hai.
אגרת בתי הנהגת . . , s. בתי .
אגרת בהצעה למל׳ ההגיון Farabi.
אגרת הויכוח Schemtob Palquera.
אגרת לחכמי מונפישליר Mose Maimonides.
אגרת חמודות Elia b. Benjamin.
אגרת החמדה Mos. Nachmani.
אגרת המוסר הכללי Aristoteles.
אגרת מטה עוז 150[7].
אגרת המעשה בלוח הנקרא צפיחה Zarkali.
אגרת בסדור קריאת הח׳ Farabi.
אגרת סודות Mose Maimonides.
[אגרת הקדש] Mose Nachmani.
אגרת השבת Abraham ibn Esra.
אגרת . . בשכחה Dschezza .
אגרת השמד Mose Maimonides.
אגרת התשוכה Isak Latif.
אגרת תימן Mose Maimonides.
אולם Mose Rieti.
אומנות הנצוח Farabi.
אוצר ה׳ Josef Caspi.
אוצר הכבוד Todros Abulafia.
אוצרות חיים Chajjim Vital.
אור ה׳ Chisdai Crescas.
אור השכל Abraham Abulafia.
אות Abraham Abulafia.
אותות (עשרה) 312.
אותות החולה Honein.
אותיות (Akiba) 22[2].
אותיות הנח Jehuda Chajjug.
אחד Abraham ibn Esra.
אילן 119[1.7].
איקונומיקאש Aristoteles.
איש אדם Abraham Abulafia.
אלמגסטי Ptolemäus.
אלמנך Jakob b. Machir.
אלפרגאני Fergani.
אלפרנקינא Lanfranchi.

Digitized by Google

אלשפא (Exc.) Avicenna.
אמונה והבטחון 83, 357[3] (A. 56[22]), Fr. 110[5].
אמונה הרמה Abraham b. Daud.
אמונות Schemtob ibn Schemtob.
אמציהו Schemarja.
אמרי דעת Serachja b. Isak b. Schealtiel.
אמרי שפר Abraham Abulafia.
אנטידוטאריו Lanfranchi.
אסיפת מראות השתן Galen.
אפשרות הדבקות Averroes.
אקרבדין Razi.
ארבע לוחות (fing.) Constantinus Afer.
ארבע פרשיות 407.
ארון העדות Jehuda b. Josef.
ארח חיים Mose Narboni.
ארחות חיים Elieser ha-Gadol.
ארתמיטיקא Nicomachus.

באר מים חיים Chajjim Obadja.
בהיר 53[9], 92[21], **209**[1] (A. 53[1]), 240[3] (A. 311[3]).
בחינת העולם Jedaia ha-Penini.
ביאור s. unter פירוש.
ביאורים Naftali Treves.
בן המלך והנזיר 347.
בעל כנפיים Josef b. Chajjim.
בעלי הנפש Abraham b. David.
בקשה Abraham Bedarschi.
בקשת הממין Jedaia Penini.
ברייתא דמלאכת המשכן 95[2].
ברית Abraham Abulafia.
ברכת המזון 406.
בתי הנהגת הגוף (אגרת) Schemtob Palquera.
בתי הנפש Mose Tobi.

גבולים Gordon.
גביע כסף Jos. Caspi.
גורלות 228[3], 294[3], 299[5] B, 341 f. 57, u. s. Abraham אב"ע, Abr. ibn Esra, Achitofel, Fazari, Saadia.
גימטריאות Elasar b. Mose.
גלגולים Chajjim Vital, Masud.
גלוסא 231[5].
גלילי כסף Jos. Caspi.
גן נעול Abraham Abulafia.
גנזי המלך Isak Latif.
גנת אגוז Josef Gikatilia.
גרם המעלות Josua Lorki.

דברי . . מן הקוות Maurus.
דודי ונכדי Berachja.
די קויז Aristoteles.
דיני דגרמי Mose Nachmani.
דקדוק Jakob b. Isak.
דרושים Chajjim Vital.
דרושים הטבעים Averroes.
דרך ארץ 232[10], u. s. הלכות.
דרשה Mose Nachmani.
דרשות Josua Schoeib

(ש"פ) הגדה 90[3], 200 (auch lat.), 318, (סדר של פסח) 401[4].
הגהות Perez b. Elia.
הגיון קצר Mose Maimonides.
הויה והפסד Averroes.
הטעאה Averroes, Farabi.
היכלות 22[5], 40[3]. — 22[7]c, 40[6]. — 40[8·9·10], Fr. 43[14]d. — שר התורה 112[46], (מעשה מרכבה) היכלות זוטרתי 22[6], 40[4].
היכלות דר' שמעון, s. זוהר.
הישטאריון (so) טיל איילין שפיגלש 100.
היקש Averroes.
הכרות וחידות והשגחות Hippocrates.
הלכות איסור והיתר Isak Düren.
הלכות א"י Baruch b. Isak.
הלכות דרך ארץ Fr. 264[5].
ה' הכסא, ה' מלכים, הלכות מטטרון, ה' הנבואה, ה' הכבוד, ה' כסא הכבוד, ה' האמנה Elasar Worms.
הנהגת האדם בביתו David Jaisch.
הנהגת הבריאות Arnald.
(חבור ב)הנהגת החדות Gordon.
הנהגת המתבודד Badsche.
הנהגת הנער הנכפה Galen.
[הנהגת הקדחות?] 49[3].
הערות מן הרפואה Mesue (Johanna b. Maseweih).
הפטרה Abraham Abulafia.
השלמת המזג והטבע Constantin.
התחלות הנמצאות Farabi.

(מדרש השכם) והזהיר 205.
וזאת ליהודה Abraham Abulafia.
ויכוח Elia Ch. b. Benjamin.

Digitized by Google

זוהר 12, 20^{1-3}, 47^{2}, 48, 203, 217—9. Fr. 68, 83^{3}, 285. — אידרא 217^{3}. היכלות 40. סתרי תורה 217 רעיא מהימנא 17^{2}, 47^{2}. — תיקונים 12, 217^{2}. — מדרש שה"ש 20^{4}. רות ע"ד הקבלה 112^{5}.
זיבן וויזי מיינשטר 100^{4}.
זכות אדם הראשון David de Rocca.
(ס' ה)זכרון Jos. Kimchi.
זכרונות Elia Levita.

חוש והמוחש Averroes.
חותם ההפטרה Abraham Abulafia.
חזיון Abraham b. Chijja.
חי בן יקטן ibn Tofeil.
חיבור האדם אל אשתי Mose Nachmanides.
חבור חכמת התשבורת Levi b. G.
חבור (מראות) השתן Isak Israeli b. S
חבור המשיחה והתשבורת Abraham b. Chijja.
חידושי ב"ב Josef Megas.
חידושי ב"ב וסנהדרין Mose Nachmani.
חידושי גטין Salomo Aderet.
חידושי ע"ז Abraham b. David.
חידושי עירובין 385.
חידות והשגחות Hippocrates.
חיי הנפש Abraham Abulafia.
חיי העולם הבא Abraham Abulafia.
(ס' ה)חיים 207, u. s. Abr. Abulafia.
חילוף המבטים Euclid.
חכמה נשלמת Lanfranchi.
[. . חכמי העיון fing.] Mose [de Leon?]
(מ)חכמת האצטגנינות 289^{9}.
חכמת דניאל 228^{6}, 289^{9}.
חכמת הנפש Elasar Worms.
חכמת השיעור Abraham b. Chijja.
חכמת השרטוט 228^{7}d.
חלאים והמקרים Galen.
חסד לאברהם Abraham Asulai.
חצוצרות כסף Josef Caspi.
חרוז הנקרא אילן השכל 315^{10}.
חשב האפוד Prophiat Duran.
חשבון המהלכות Abraham b. Chijja.

טיפסי שטרות 95^{6}.
טור Jakob b. Ascher.
טיאוריקא Gerard v. Cremona.
טכסים ההרכב 275^{9}.

טעמי הטעמים 92^{16}, 221^{5}.
טעמי מצוות Chajjim Vital, Menachem Recanati, u. s. פליאה.
טעמים Abraham ibn Esra.
טרקטאץ Petrus Hispanus.
טרקטאש דמרשינה 288^{4}.

יאיר נתיב 43^{17}, u. s. Dschezzar.
יורה דעה Josef Caspi.
ייחוד Ascher b. David.
[ייחוד השם] 92^{9}, 221^{3}.
ימים גבוליים Gordon.
יסוד מספר Abr. ibn Esra.
יסוד עולם Isak Israeli
[יסוד התבונה ומגדל האמונה] Abr. b. Chijja
יסודות Euclid.
(ס' ה)יסודות Isak Israeli b. S.
יסודות על דעת אבוקרט Galen.
(ס') יצירה 22, 37^{2}, 40^{2}, 115^{2}, — 81^{10} (Text Elasars), 92^{19}, 115^{1}, 221^{9} (Text Saadia's), 92^{20} (des Jak. b. Nissim), u. s. פירוש.
יצירת הוולד 222^{10}.
יצירת העובר Arib.
יראה Jona Gerondi.
[יריעה] 119^{3}.
(ה)ישר Abraham Abulafia.

כוונות Chajjim Vital.
כוונות הפילוס' Gazzali.
כוזרי Jehuda ha-Levi.
כבוסים Gerardus [Bututus].
כלי הנחשת Abraham ibn Esra.
כלל אחר מענין הקבלה 112^{29}, s. סדר הספירות.
כלל עשר ספירות 341^{12} (A. 56^{7}).
כללי לשון למודים David Jachja.
כנפי נשרים Immanuel b. Jakob.
כפות כסף Josef Caspi.
כריתות Simson b. Isak.
כתב Anatoli, Astruc Remoch, Jakob aus Venedig, Mose Nachmaui, Prophiat Duran.
כתב . . מגירונה 307^{2}.
כתב ההתנצלות Jedaja Penini.
כתר ש"ט Abraham aus Köln, Schemtob ibn Gaon.

לוח (verschiedene) $343^{5 \cdot 13 \cdot 17 \cdot 22 \cdot 24 \cdot 29}$, $386^{5 \cdot 6}$, (a. 5232) 401^{6}. לדעת אחרית

החולה 343[18]. מחנות הלבנה 246[13], 343[14], 386[6]. עשיית הנימודאר 343[7]. הערכים 343[20]. הפרדארים 343[2]. שעות היום Jerucham.
לוח התחבולה Gordon.
לוחות (astron.) Abraham Sacut, Alfons, Jakob Poel, Jos. Wakkar b. Is., Levi b. Gers.
— (gramm) Samuel b. Jakob.
לוית חן Levi b. Abr.
ליברו דילה סירוגיאה Sal. מאריק.
ליברו . . די קישטיוניש Theodoric.
ליליאום די מידסינא Gordon.
ליקוטים Chajjim Vital, Jos. Wakkar.
ליקוטים ממאמרי הפילוסופים 201[2].
[לפני ולפנים v. Meir [Abulafia], s. unter 37[3].]
לקוטות Natanel Caspi.
לקח טוב Tobia b. Elieser.
לקט יושר Josef b. Mose.
לקט קצר 66[3].
לשון למודים David ibn Jahja.

מאורות Abraham ibn Esra.
מאיר איוב Meir Arama.
מאירת עינים Isak b. Samuel.
מאמר . . . . Abu Dschaafer b. Sabik, Abu 'l-Kasim b. Idris.
מאמר בגדרי הדברים Isak Alachdab.
מאמר הייחוד Mose Maimonides.
מאמר יקוו המים Sam. Sibbon.
מאמר ישרצו המים Isak Israeli b. S.
מאמר במה שיקרה במלאכת הרפואה Razi.
מאמר במהות הנפש Farabi.
מאמר במיני ההרקות Scheschet Nasi.
מאמר במספר החכמות Farabi.
מאמר המשיחות Zahrawi.
מאמר בנפש Alexander Aphrodis.
מאמר הנכבד Mose Maimonides.
מאמר בסגולת עור הנחש Johannes Pauli.
מאמר בסמי המות Schanak.
מאמר העי Meir b. Elasar.
(מאמר) רבוי התשמיש Mose Maimonides.
מאמר ברפואת הטחורים Mose Maimonides u. Salomo ibn Ajub.
מאמר בשכל והמשכיל והמושכל Farabi.
מאמר תחיית המתים Mose Maimonides.
מאמר בתכונה Bitrudschi.
מאמר בתשובת שאלות Gazzali.
מאמר בתריאק Averroes.
מאמרי סלאיימן 214.
מאמרים Averroes.
מבא Abu Maascher.
מבוא ארנבט Gabriel.
מבוא במלאכה Bernart Alberti.
מבוא למלאכת הרפואה Honein.
מבוא הנערים Arnald.
מבא השנים 302[4].
מבוא שערים Natan Spira.
[מבוא לתכונה, in שער השמים 65[7].]
מבחר הפנינים Sal. Gabirol.
מבחרים Abr. ibn Esra.
[מגדל עוז ling. s. 58[5].]
מגלת המגלה Abraham b. Chijja.
מגלת סתרים Samuel Motot.
מדות (ר"ג) Salomo Gabirol.
מדרש בראשית רבה 97. ויקרא רבה 117[3]. במדבר רבה 97[2]. אלה הדברים רבה 229[2]. חזית דשה"ש 50[2] (u. s. זוהר). קינות 229. השכם 205. והוא עבר 260[3]. והזהיר 205. ויושע 232[5]. לחנוכה 117[5]. חסר ויתר 358[4]. כונן 117[3]. תנחומא Fr. 224. Ueber Makkabäer 117[4]; üb. Psalm 113 ff. 222. Unsicheres Fr. 151 ij.
מדרש החכמה Jehuda b. Sal. Kohen.
מה שאחר הטבע Averroes u. Themistius.
מהלך Mose Kimchi.
מהעצה והטבעים . . . Mesue jun.
מולדות Abr. ibn Esra.
מוסר Josef Caspi.
[מוסרי הפילוסופים] Honein.
מופת Averroes.
מורה הנבוכים Mose Maimonides.
מזונות Zohr.
מזלות 346[6].
מזמרות כסף Josef Caspi.
מחזור 21, 69, 86, 88 (קינות, יוצרות), 89. Fr. 209[9], 351[1.3], 356[7]; deutsch 82, 89, u. s. Mose Nachmani.
מטמורי 291[14].
מכילתא 117.
מכלל יופי Samuel Zarzah.

מלאכת היד Theodoric.
מלאכת סופר Mose Sabara.
מלאכת הקבוע Mose Farissol Botarel.
מלות בן סירא 315[14].
מלות ההגיון Mose Maimonides.
מלחמות ה' Levi b. Gerschom.
מליץ Abraham Abulafia.
מליצות הפילוסופים וחידותם ומוסרם Honein.
[מלכים] Kalonymos b. Kal.
ממחויב המציאות Josef ibn Aknin.
מנהגים וסדר הסליחות Salman ווינט.
(ס' ה)מנורה 229 a.
מנורת כסף Josef Caspi.
מנחת יהודה Jehuda b. Elieser, Jeh. ibn Sabbatai.
מסורת Esra (Prophet).
מסורת המסורת Elia Levita.
מסעדים Isak Israeli b. S.
מספר Abraham ibn Esra.
מעיין החכמה 341[8] (A. 56[3]).
מעלות Schemtob Palquera.
מעלות המדות Jechiel b. Jekutiel.
מערכת האלהות 11[2], 240[5], 92[22] (def.). Comm., s. פירוש.
מעשה Geschichte, einzelne 222[6.14.23.26]. — מ' ר' אמנון 232[8]. חולדה ובור 242[8].
מעשה אפ"ד Prophiat Duran.
[מעשה בוך] 100[3].
מעשה בילאר 214[8].
מעשה בראשית 22[7].
מעשה בריאה 100[2].
מעשה חושב Levi b. G.
מעשה בכדור הגלגל Costa.
מעשה כלי ההבטה Ptolemäus.
מעשה מרכבה [v. Isak Kohen?] 209[3] (A. 53[3]).
מעשה דער קייזרין מיט צווייא זוינן 100.
מעשה שושנה 117[6].
מעשים 222.
[מפתח על הקבלה?] 240[12] (A. 311[6]).
מפתח הרפואה Elischa.
מצות Mose Maimonides.
[מצות גדול] Mose Coucy.
מצרף Berachja.
מקור חיים Samuel Zarzah.
[מקרי דרדקי] 63[2].
מראה האופנים Sacrobosco.
מראות אלהים Chanoch b. Salomo.
מראשות הראש Wafid.
מרקחות Nicolaus Praepositus.
מראות השתן 8[9.10], u. s. Isak Israeli u. Zohr.
מראים Euclid.
מרכבה רבה 40[7].
[משיב דברים נכוחים] Jakob b. Scheschet.
משך חכמה 267.
משכיות כסף Josef Caspi.
משכן העדות Mose de Leon.
משל הקדמוני Isak Sahula.
משלי שועלים Berachja b. Nitr.
משלים Jakob b. Elasar.
משנה תורה Mose Maimonides.
משנת אברהם אבינו 92[4].
משפטי הכוכבים 73[4] (v. Jakob?).
משפטי המזלות Abraham ibn Esra.
משקל Mose de Leon
משרת משה Kalonymos.

נבואת הרפואה Gordon.
נוסח תואר פרי הבלאדור Ishak b. Honein.
נופת צופים Jehuda b. Jechiel.
[נזר הקדש, s. unter 237.]
נימוסים Plato.
נסתרות Simon b. Jochai.
נצוח Averroes, u. s. אומנות הנצוח.
ניקוד 359, u. s. Jehuda Chajjug, Mose Nakdan.
[ניקור] 358[3].
נפש Averroes, Galen.
נפש החכמה Mose de Leon.
נפת צופים Mose Farissol Botarel
נצחון 147, u. s. Jomtob Mühlhausen.
נר אלהים Abraham Abulafia.

[סבות] Aristoteles.
(אל)סבעיניה Mose Tobi.
סגולות 81[11], u. s. Martin.
סגולת מלכים Abraham Abigdor.
סדר האילן 112[43].
סדר דרכי התשובה Jona Gerondi.
סדר המרכבה Elasar Worms.
סדר הניקוד 358[6].
סדר סוד העבור 294[4].
סדר הספירות שמקבלות .. 22[10], u. s. כלל אחר.

Digitized by Google

סדר עולם רבא Jose b. Chalafta.
סדר הקטן Avicenna.
סדר תנאים ואמוראים 95[5].
סדרים Salomo b. Isak.
סוד האגוז Chajjim Vital.
[סוד בת שבע] Jos. Gikatilia.
סוד גדול ומופלא 92[17], 221[6].
סוד דרכי הנקוד Abraham Abulafia.
סוד ה' Esra Gatigno.
סוד הטעמים 325[7].
סוד ידיעת המציאות 83[7].
סוד הייחוד Jehuda Chasid, Jehuda Spira.
סוד ויסוד הקדמוני 112[38], u. s. סוד עשר ספירות.
סוד הכסא 83[3].
סוד הסוכה 83[4].
סוד לולב ואתרוג 83[5].
סוד מגלת רות 71[2].
סוד המלאכה Johannes Jacobi.
סוד מעשה בראשית Josef b. Samuel.
סוד הסודות Aristoteles, Jehuda Natan.
סוד עשר ספירות 59[4]. — (סוד ויסוד הקדמוני 112[38]), 215[5] (A. 54[5]), 240[9] (A. 311[10]), Fr. 325.
סוד עשר ספירות העומר 54[3]. 215[3].
סוד השרשים 37[4], 240 (A. 311[4]), u. s. Josef Wakkar.
סוד תניא בברייתא דיוסף בן עוזיאל 92[3]b.
סוד התשובה Jona Gerondi.
סודות (כ"ד) 112[39], u. s. Josef Gikatilia.
סודות דיני הגורלות Jehuda Charisi.
סודי רזייא Elasar Worms.
סופסטיקא, ספסטניא, Averroes, Farabi.
סימני הרעמים Daniel d. Prophet.
סליחות 67, 316, 345, 401[4], Fr. 351[2]. deutsch 82.
סמים לביים Avicenna.
ספר אליהו ז"ל 222[11].
[ספר בחכמת התשבורת Theodosius.]
ספר בעניני סם המות Paulus.
סתרי תורה Abr. Abulafia, Mose Nachmani (פי' הספירות).

עגולה רעיונית Batlajusi.
עגולים Abraham Abulafia.
עדות Abraham Abulafia.
עולם Abraham ibn Esra.
עולם הקטן Josef ibn Zaddik.
עיבור Abraham b. Chijja.
עיגול (לוח י"ג מחזורים) Nachschon.
עיון Chammai.
עיטור Isak b. Abba Mari.
עין הארץ 40[17].
עין כל Schemtob Schaprut
עיקרי דתינו (י"ג) Mos. Maimonides.
עיר סיחון Josef b. Mose Zarfati.
עמוד בשרשי הרפואה Ali ibn Ridhwan.
עמודי גולה Isak Corbeil.
עמודי כסף Jos. Caspi.
ענין גדול מאד (üb. שם של ע"ב) 215[8] 240[10]d (A. 311[11]).
ענין חירם 222[13].
ענק Mose ibn Esra.
עץ חיים Ahron b. Elia, Chajjim Vital.
עקידה Isak Arama.
ערוגת המזמה Abraham ibn Esra.
ערוך 131[3], u. s. Natan b. Jechiel.
ערך החילוף Immanuel b. Jakob.
עשיית כלי האצטרלב 246[4].
עשר הוויות Elasar Worms.
עשרה גליות 312[2].

[פאה?] Mose Tibbon.
פיטום הקטורת 222[4].
פירוש (oder ביאור Commentare)
1. über **Bibel:** s. Sal. Isaki; *Pentat.* 26[2], 385[2], u. s. David Kimchi, Efraim b. Simson, Josef Bechor Schor. — Superc. zu ibn Esra 61[2.4] u. Jos. Caspi. Zu Nachmanides 40[13], u. s. Josua Schoeib, Schemtob Gaon, Scheschet. Glossen 356[15]. — *Proph.* Glossar 66[4]. Pr. pr. David Kimchi, Levi b. G. Pr post. Hillel b. Jakob. *Psalmen* Abr. ibn Esra, David Kimchi. *Prov.* Benjamin b. Jeh., Immanuel b. Sal., Jos. Kimchi, Menachem Meiri, Mose Kimchi, Scheschet b. Isak. *Hiob* Josef Caspi, Josef Kimchi, Levi b. G., Mose Nahmani, Serachja b. Isak. *Megillot* Abr. ibn Esra, Levi b. G., Tobia b. Elieser. *Hohel.* Fr. 131, 264[1]b,c, (b. Sal.) 56[18], u. s. Immanuel b. Sal., Mose Chalajo, Mose Tibbon, Schemarja. *Threni* Josef Kara. *Esther* Josef Nahmias. *Kohelet* Abr.

Digitized by Google

ibn Esra, Samuel Tibbon. *Daniel* Abr. ibn Esra. *Esra* Benjamin b. Jeh., Mose Kimchi (pseudo-ibn Esra). *Chron.* David Kimchi.

2. **Kabbal.** *a*) über Bücher u. dgl.: ברכת המזון Menachem Recanati. פ׳ בראשית Josef b. Sam. הפטרת יחזקאל 408^{3}. זוהר Chajjim Vital. יצירה Fr. 47^{7}? u. s. Abraham b. David (ps.), Elasar Worms, Jakob b. Nissim, Mose Botarel, Mose Nachmani (ps.), Saadia Gaon (echt u. ps.), Sabbatai Donnolo. מערכת האלהות 58^{3}, 92^{22}a, b (Jeh. Romano?). ספרי רזיאל Abr. Abulafia. תפלות Menachem Recanati. — *b*) **Varia** טעמי הנקודות וצורתן 92^{15}, 221^{4}. טעם סוכה 246^{14}. י״ג מדות Ascher b. David. הנקוד Abraham Abulafia. (עשר) ספירות 37^{3}, 112^{14}. (קבלה מפוארת) 112^{28}, 341^{11} (A 56^{4}), (auch סתרי תורה von Mose Nachmani). סוד הספירות שמקבלות . . 22^{10} = כלל אחר 112^{29}. עשר ספירות 112^{31}. טעם אחר . . 112^{26}, 209^{4} (A. 53^{4}). Anon. Fr.? 408^{4}. S. auch סוד עשר ספירות u. Ascher b. David, Josef b. Chajjim, Menachem Schüler Elasar's. שם (השם העצם, שם המפורש) 24^{6}b, u. s. רזיאל u. Abr. Abulafia, Hai Gaon (ps.), Mordechai. שם המפורש . . במדרש ר״ש הצדיק 215^{6} (A. 54^{6}). שם של ע״ב 22^{11}, 92^{13}.

3. **Varia.** Commentare über אלפרגאני Mose Chandali. אפשרות הדבקות Mose Narboni. אקלידס (פתיחת) 91, (פתיחות) Farabi, Heitham. ברכת המזון 65^{6}, 325^{3}. לדרוש שני המאורות 273^{3}. הגדות ש״פ Josef Gikatilia, Schemtob b. Schemtob. הנהגת המדינה Averroes. חי בן יקטן Mose Narboni. יסוד עולם Sal. Corcos. (גאלינום ב)יסודות Ali ibn Ridhwan. כוונות הפי׳ Mose Narboni, u. s. Gazzali. (הנהגת) לוחות אלפונשו 261^{6}. י״ג מדות Meir Abulafia, Sal. Isaki. מורה הנבוכים 228, u. s. Josef Caspi, Mose Narboni, Mose b. Sal. aus Salerno. מזמור ס״ו 228 f. 98. ספרא 59^{8}. פרק שירה Sam. Kimchi. פרקי אבוקרט Mose Maimonides. קאנון s. Avicenna. שם von ibn Esra 36^{7}. תלמוד, zu פרקי אבות 69, u. s. Mose Maimonides, Sal. Isaki. Tr. Succa 385^{2}, Kidduschin 258; zu anderen Tr. s. Chananel, Eljakim, Gerson b. Jeh., Jonatan, Sal. Isaki. תפלות 232, 346^{1-9}. סליחות 346^{8}. שיר הייחוד 346^{10}. קדיש 215^{7}, 240^{11} (A. 311^{12}); and. 222^{17}, u. s. Schemarja. האוחז Elasar Worms. אלהים אלהינו 273. zu Hymnus 43^{2}, 47^{7}b. —

4. **Titel.** (כלי) האצטרלב Ptolemäus, Saffar. על יציאת הגורלות 299^{6}. על י״ב שני קוים Simon Motot. כלי רובע ישראל מזלות 346^{6}. Jakob b. Machir. מלות ההגיון Mose Maimonides. המספר Abr. ibn Esra. תקופת היד 299^{3}.

פליאה (קנה über Genesis) 23, 96. (Gebote) 42.

פנים במשפט Arnaldus de Villanova.

פעלי הכפל Jehuda Chajjug.

פענח רזי Isak b. Jehuda.

[פרדס v. Ahron, s. unter 37^{3}.]

פרונוסטיקא Gordon.

[פרחי אלהיות] Aristoteles.

פראטיקה, פרטיקה Alexander (v. Tralles?), Arnald, Johannes Jacobi, Platearius.

פרי עץ חיים Chajjim Vital.

פרק ר׳ אליעזר 222^{3}.

פרק גיהנם 232^{7}.

פרק גן עדן 232^{6}.

פרק חסידות 222^{2}.

פרק ר׳ יוסי 222^{15}.

פרק משיח 222^{5}.

פרק צדקות 222^{16}.

פרק שירה 222^{7}.

פרקי אבוקראט Hippocrates.

פרקי דר׳ אליעזר 356^{11}.

פרקי משה Mos. Maimonides.

פרקים (כ״ו), s. אמונה והבטחון u. Arnald.

Digitized by Google

פרשת כסף Jos. Caspi.
פשטים ופרושים Jakob aus Wien.
פשר שמות העיקרים 231^{5}.
פתרון ס' האמונות Saadia Gaon.
פתרון חלומות 112^{49}, 418.
פתרון מלות זרות מבחינת עולם 315^{6}.

צורת הארץ Abraham b. Chijja.
צורת העולם Isak Latif.
צידת (הולכי) הדרכים Dschezzar.
ציוני Menachem Ziuni.
ציור האלפבית (aus רזיאל) 59^{4} ע"ד הקבלה 217^{4}.
צירופים Abraham Abulafia.
צפנת פענח Josef b. Elicser.
צרור המור Isak Latif.
צרי הגוף Natan Palquera.

קאנון Avicenna.
קבלה מפוארת יפה, s. פי' [על] הספירות.
קבוצת כסף Josef Caspi.
קדחות Isak Israeli b. S.
קונדרים (über Jos. Caspi) 307^{2}.
קינות Elia b. Sabbatai.
קיצור אלמגיסטי Averroes, Fergani.
[קיצור הגיון] Petrus Hisp.
קיצור חובות הלבבות 327.
קיצור מכל מלאכת ההגיון Averroes.
קלייט (l. בליאת) Averroes.
קמיעות 228 f. 44.
קנה, s. פליאה.
קערת כסף Josef Esobi.
קצר Pagninus.

ראש אמנה Isak Abravanel.
ראשית חכמה Abr. ibn Esra, Schemtob Palquera.
רב פעלים Isak Latif.
רוח חן 210^{4}, 297^{11}, 329, 358^{8}, 401^{11} def.
רוח והנפש Isak Israeli b. Sal.
רזיאל Fr. (פי' שם העצם etc.) 59^{5}, 112^{27}, 119^{2}, u. s. ציור הא"ב.
רזיאל (v. Salomo) 240^{4} (A. 311^{2} u. f. 136).
רזיאל הגדול (סודי רזייא) Elasar Worms.
רנו ליעקב Jak. Zemach.

רעמים ורעשים 112^{48}, 294 f. 24, u. s. סימני.
רפואה Theodoric.
רפואות Asaf, Constantinus.
רפואות הלביות Avicenna.
רפפות Hai.

שאילות מספריות 246 f. 49.
שאלה Samuel b. Kalonymos.
שאלות Berachja.
שאלות (medic.) $8^{5\cdot 6}$. — (astrolog.) Abraham ibn Esra.
שאלות הברורות 228^{8}c.
שאלות הדבריות Averroes.
שאלות הטבעיות Aristot·les.
שאלות ותשובות Sal. b. Mos. — (medic.) Theodoric.
[שאלות ותשובות מן חשמים] Jakob aus Marvege.
שבעה עמודי עולם Isak Corbeil.
שורשים (Glossar) 124^{3}.
שושן הרפואה Gordon.
שינה והיקיצה Aristoteles.
שיעור קומה 22^{7}b, $40^{7\cdot 11}$.
שירה Abraham aus Sarteano.
שכל טוב Monachem b. Salomo.
שלחן כסף Jos. Caspi.
שלשה עשר כחות 92^{18}.
שם Abraham ibn Esra, Elasar Worms.
שמוש Zahrawi.
שמוש חנכ"ל שצ"ם 81^{11}.
שמות הבשמים והעשבים 245^{7}.
[שמות הגדולים] Ahron b. Abr.
שמות ומלות מחכמת התכונה 101^{2}.
שמים והעולם Avicenna.
שנוי שמות Natan hamati.
שער האותיות 11^{11}.
שער הגמול Mose Nachmani.
[שער הכוונה] 240^{8} (A. 311^{9}).
שער הקדושה (בעלי הנפש) Abraham b David.
שער הרזים Todros Abulafia.
שער השואל והנשאל Asriel.
שער השמים Gerson b. Sal., Isak b. Ahron, Isak Latif.
שערי אורה Jos. Gikatilia [flng. 26].
שערי חיים Mordechai Rosello.
שערי הסוד הייחוד והאמונה 92^{2}.
שערי צדק Jos. Gikatilia.
שערי תפלה (פי' של תפלה?) 24^{4}.

Digitized by Google

Facsimile der Talmud-Handschrift № 95.

Fol. 225.

Digitized by Google

[illegible]

הדרן עלך האומ' התקבל מאי

[illegible]

וזהו איני גט · א' לשני תנו גט לאש
או לשליש כתבו ותנו לאשת הרי אלו
יכתבו ויתנו אל שלש תנו גט לאשתו
יאמרו לאחרי' ויכתבו מפני שעשא
בר רב ר' מאי וזו הלכ' העל' חנני איש
אונו מבי האסורי' מקובלני כאו לשל'
תנו גט לאשתו שיאמ' לאחרי' ויכתבו
ויתנו לה מפני שעשא בר אר' יוסי
נומינו לשל' את אנו מקום שאפי' א
לבר הגדו' שבירושל' שילמדו ויכתבו
ויתנו לה א' לעשר כתבו גט לאשתו
אחד כות ושני חות כולב' כתובו אחד
כות וכולן חותב' לפיכ' אם מת אחד מהן
הרי הגט בטל

סליק פירקא

[illegible]

Phot. Kunst-Anstalt v. Gemoser & Wald, München.

Digitized by Google

שערי תשובה Jona Gerondi.
שפה ברורה Abraham ibn Esra.
שר התורה, s. היכלות.
שרשים David Kimchi, Euclid.
שרשים כוללים Averroes.
שש כנפים Immanuel b. Jakob.
שתן Theophilus. (בידיעת) Isak Israeli b. Sal.

תבנית חותם (?) Jehuda b. Jechiel.
תגמולי הנפש Hillel b. Sam.
תג'נים Mose ibn Esra.
תוספות über חולין 236, über כתובות Isak ha-Laban.
תורי זהב (fing.), s. Honein מוסרי 43.
[תחבולה] Abraham ibn Esra.
[תיקון הדעות] Isak Albalag.
תיקון חבור העיבור Chanoch b. Bechai.
תיקון כלי חנחשת Mordechai Comtino.
תיקון מדות הנפש Salomo Gabirol.
תיקון סופרים 358⁵.
תחכמוני Jehuda ibn Sabbatai.
תכלית חחכם Medschriti.
תלמוד 6, 95, 140, 141. Fr. 151iD u. iv.
תמונה def. 59⁵, 119⁴ (mit Comm.?).
[תמונת הבדור] 36¹⁴.
(תמר)ים Aflah.
תנאי השתן 8⁷.
תפוח Abraham ibn Chisdai.
תרשיש Mose ibn Esra.
תשבורת Abraham b. Chijja.
[תפלה oder סדור] 90, 323, 345³, 381, 410, 412. מעריבות 90²; s. auch מחזור, סליחות. — בקשה kabbal. 112³², (יה"ר) 112³⁷. [זמירות] 339, 401⁴. תפלת חולים 312².
תפלה Jos. b. Scheschet, Hamenuna.
תפלה לעני 209⁷ (A. 53⁷).
תפלת הערער 209⁸ (A. 53⁸).
תפלת יחוד Nechunja.
תשובה Hai, Jehuda Alfakkhar, Kalonymos b. Kal, Mose Maimonides *bis*.

Titellos, meist anonym oder Fr.

1. *Bibel.* Stücke 151 i, 400²⁻³, 401²⋅³. — Pentat Haft. Meg. 14, 16, 413. Pentat. 114, 148, 298, 359, Fr. 341⁶, 382, 384. — Proph. pr. 93, Fr. 383. — Hagiogr. 136. Psalmen mit latein. Uebersetz. 360, mit lat u. deutsch. 401¹. 70 Verse 401⁶ c. Hiob 79. Deutsch, s. Abraham b. Sam. Tendenz 327⁸. Esther deutsch 347². Daniel Fr. 346².

2. *Halacha* 151 vi, 346⁷. Annot. in Talmud 124, über Busse 120³. Gutachten 356¹⁴. Ritualcompil. 232¹¹.

3. *Kabbala* 11⁴⋅⁸⋅¹³, 22⁹, 24⁶, 43¹¹⋅¹³⋅¹⁴, 112¹⁶⋅²²⋅²³⋅³⁰⋅³⁴⋅³⁵, 115, 119⁶. Werk in 16 §§ (nicht מגדל עוז) 58³, 311. חידוש בסוד ונקוד השם Josef Gikatilia. ... סוד אתרוג 112⁴⁰. ס' כ"ח 112¹¹. ס' ברכת כהנים 219⁵ (A. 54⁷). ס' הנחש 112¹³. ס' המרכבה 305 f. 24. ס' הקבלה 112³¹. ס' שלש סיעודות 305³. ס' שר הפנים 112¹². ראשי פרקים צורת האדם הגדול 37⁶. ממעשה מרכבה 341²², (A. 56¹⁶) (תשובה נקרא על שם) 341⁹ (A. 5..⁴). Alphabete (Permut.) 81¹¹. Anrufung Gottes, chald. 40⁵. Anweisung zur prakt. K. 341¹⁰ (A. 56⁵). Gotteserkenntniss etc. 228⁵. Gottesnamen 11²⁴⋅⁸⋅⁹⋅¹⁷⋅¹⁸⋅¹⁹⋅⁴⁵ (צירוף etc.) 112⁷. שם של ע"ב 215¹⁰ (A. 54⁷), 240⁶. Sefirot 31⁶, 40¹⁵. Nomenclatur 240⁸b (A. 311⁹b); and. 112⁴⁴; and. 209⁵ (A. 53⁵) Gedichte über Sef. 112⁴². Vocalisation von אי, או etc. 40¹⁶.

4. *Mathematik*, Naturkunde u. dgl. (דמיון ושורש לכלי האיצטורלב) 249⁸. מליצה בלטין עלי שחור.. 246 f. 49. Alchmie 214⁶. Algebra 36⁹, 225². Amulet 151 iij. Arithmetisches 150⁴ Astrologie 228²⋅⁷c, 249¹¹. Canones, s. Mose Farissol. Conjunction a. 1433 in Toledo 261⁷. Eclypsen a. 1410 u 1409 n. 261 f. 72. Geburtswochentage 81¹¹. Geomantie

Digitized by Google

235[3], 246[18]. Geometrie 36[9], 225. Gnomon etc. 261 f. 48b, 265b. Kalender 150[6], 233[2], 295[2], (a. 1420) 327 f. 78b, 410. Mondstationen 261[8,9]. Astr. Tabellen 261[10], 356[17], über Schattenlänge 246[3]. Superstitiosa (Sympathie, Augurie etc.) 214[7], 228[6], 412. Tagesgestirne 112[10]. Wetterproph., Monatsomina, Krankenmantik u. s. w. 246[7].

5. *Medicin.* 231[4,7], 243, 275[7], 288[3], (span.) 291, 295[9,13,15], 356[5], 418[2]. Antidotarium 231[2], 238. Diät für das Jahr (Asaf?) 245 f. 148b. Fieber 49[3]. Epigramm über Aerzte 243. Glossar 87[8], 247[8]. Nahrungsmittel 295[8]. Practic 231[9]. Recepte 259. Succedama 231[5]. Synonyma 214[6].

6. *Philologie.* Grammat. 358[6,7,8,18], (franz.) 3[illegible]0, (lat.) 380. Männl. u. weibl. Wörter 274 f. 211. Conjugationstabellen etc. 416. Permutation 131[2]. Varii modi hebr. loquendi 124[2]. Lexicogr. Notizen 315[8]. Vocabular 259[2,3].

7. *Philosophie.* 248, 356[1]. Logisches 289[10]. Erklärung von Haggadot 94[3].

8. *Poesie,* Stylistik etc. Anreden (התחלות) 358[12]. Buch der alten Weysen 355. Gedicht über 13 Glaubensartikel 210[3], vom Spieler 358[10], anf. אלהים קדם 95[3]. Hymne 233[3], üb. הרוגי וורנקווורט 356[8]. Räthsel 246[17]. Verse 87[4], 255, 257.

9. *Verschiedenes.* 47[7]e, f. 210[5] (Erklärung קמיץ etc.), 235. Chronologisches 386. Chronolog. Daten 40[12]. Collectaneenheft 367. Commentar zum Pentat. latein. 375, zu Kohel. 4, 17 etc., philos. 24[3]. Deutungen 222[9,18,21,22,24,25]. Ehesachen 210[17]. Fragen an den Büchsenmeister 235[7]. Mikrokosmos (אגרת עולם קטן) 222[12]. Pergamentanfertigung 246[8]. Sentenzen 273[5]. Septuaginta (ital. Notiz) 312 f. 1b. Theophanie des Jesaia 239[5].

Ortsnamen.

[Die einfache Ziffer bedeutet gewöhnlich die Schlussnote (Epigraph) des Codex.]

אברַאבַאליה (?) S. 81. A. 2.
אברינגס S. 61 A. 1.
אודינה 33.
אויניין, אוינייון 304 u. 304[11], 343[29], 386[2] S. 181.
אולמא 2, 3.
אולשטט 367 b.
אופנהיים, אופפענהיים 4, 368.
(עיר ה׳אזוב) 314.
איטלייה 31.
אייוורא 368.
אורגייר (?) 242, 252, 297, 408.
אורויטו (Orvieto) 312[5].
איירך 329.
איירש 128.
אישלינגן 72.
אלבלאר דסינקה 98.
. . אלטנ 125.
אלישנדריה 228[7]c.

Digitized by Google

אלקלעה 280.
אפריקי 210[14].
אקווא פינדינטי 312[5].
ארגון [285[2]] ij, 409 S. 196.
ארגינטירא 307[2].
ארלדי 93. 271. 386[2] S. 181.
ארץ ישראל 358[7], 404 S. 190 A. 1.
אשכנז 312[2].

בדרש 111[6].
בולונייה 77.
בולינציאה (בולצפיאה?) 266.
בלרנא (?) 401[7]g.
ברבראיירי 353.
ברזיקילא, ברסגלה, ברזיגלה 207.
ברטימו (?) 118.
ברצלונה 92[10], 246, 265[1].

גניינצאנו, גיינאצאנו 112[1], 312[5].
גירונא 228[5]c, 307[3].
גרבינא (für גרמיזא) 338[7].
גרעבינגן, גרפינג 401.

דיבונה, דיבון S. 114 VI.

האופק s. קפואה.
האמבורג 259[1].
הר 66[3].
הר פתרוס S. 113 A. 1, S. 114.
הר קדש 223, 285[2] VII.

ווארשך בורג 401[7] h.
ויטרי [Simcha aus] 206[1], 240[5].
וילירא [ווילייא?] מלפנדו 242.
ויליאלון 373.
ווינא 25[2].
ווירזילונה 111[4].
וניציאה, ווניסיאה, ווניזיא 31, 210[10], 307[8].
וורמשא 346[1].
וורנקוורט 356[8].

חלדיק (?) 346[8].

טבריה 358[6].
טובינגן 400.
טורג'אלה 236.
טורטושה 228[7]b (טורטושי 8).
טיבולי 364.
טירווישי 119.
טירמו 305.
טוליטה, טוליטולה, טליטלה 261[7], 285 S. 114 A. 1, 343[7], 356[17].
טרוויז 60, 401[5].
טרוסבורק 356[14].
טריטץ (מגדל) 386.
טריץ 226.
טרישטיבירי 77.
טרני S. 113 A. 1.
טרשקון, טאראשקו, טרשקו 271, 296, 343[1-29], 386 S. 180-1.

יבק (= קפואה) 285[2] v.
ייריחו(ני) 231.
ירושלים 325.

כנסי (= ראשקולא) 343[3.14] u. S. 200, 202.
כנען S. 162 A. 2.
כספיא 61[1].

לאויגינגן 72.
לאטש 257.
לוביין S. 173 A 1.
לובמילא 53.
לויטמריץ (Leitmeritz) 25.
לומברדיאה 244.
לוניל 304[11].
לששטיר (?) 213 u. Berichtig.

מגרנא [l. מגנצא] 232[6].
מגדול הים 407.
מודון 119.
מונטי ברברו S. 114 VII.
מונטישון 315[6].
מונפישליר 315[4].
מונבלוה 228[8].
מינציליצי 370.
מונשטר 404 S. 191.
מיישטרי S. 190.
מילאן 244.
(ל)מירנדולה 119.
מנטובה 32, 281.
מסטינא S. 196.
מעגנצא, מעגנץ 401 u. 401[5].
מרשילייא 297.

נ"א 367b.

Digitized by Google

נגורא (für ארגון) 285[2] ij.
נולא 68.
ניאפול 246.
ניאושטט 404 S. 191.
נמשי 284.

סארטיאנו 312[9].
סויליא 242.
סיינא 359.
סיינפא 215[3].
סיצי 359.
סלירנו 370.
סמורה 47[7] d.
כראגוסה, סרגוזא 261, 352 (vgl. סקרסטי 214[1]).

עיבל (für קפואה 285[2] v).
עלינגן 125[5].
ענגידיין 401[7] f.

פאבריאנו 216.
פאויה 244.
פאטו 328.
פאנו 386.
פאריש 368 (פאוריש S. 157).
פולין קטן 81.
פולצאנו 232[11].
פונן (für קפואה) 285[2] v.
פורלי 386.
פיהם 25.
פינה 362.
פים 336.
פיקרטייאה 306.
פירושה, פירושא 95, 356[17].
פסארו 150.
פצרה 279.
פרווינצה 108.
פרייול 401[7] g.
פרפוליר (?) 228.

צוון (?) 151 vi.
צפת 334.

קאווליין 249[1].
קאלון 368.
קבשטאיין 264.
קדרושה 213.
קולוניא 4, 341[17].
קומטינא (אי) S. 196.
קוצי 368.
קינון 368.
קפואה S. 113-4.
קראקא 81.
קרימונא S. 190.
קרנטט (?) 317.
קרססטה (סרקסטה) 285[2] ij.
ק״עם 401[7] h.
קשטיל 341.

רודיש S. 157 A. 1.
רייקינגן, רויזינגן 306.
רומא, רומי 68, 74, 111[1], 285 (S. 113 A. 1), 312[8], 315, 346[1].
רייטי, ריאיטי 110, 268.
ריגו ראש קאלבריא 123.
ריגנשפורג, ריגנשפורק 404 S. 191.
שאנט פול 226.
שוואבן 72.
שוריאה 276.
שוריאנו 285[2] iv.
שושטאל (?) 252.
שישטארץ, שושטארץ 292, vgl. לששטיר?
שילון 15[8].
שפירא 92[3], 346[7].
שקוביא 64.
שקולא (די) 407, u. s. כנסי.

Druck von Rosenthal & Co., Berlin, Johannis-Strasse No. 14.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google